

Національна академія наук України
Інститут керамології – відділення
Інституту народознавства НАН України

Міністерство культури і туризму України
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному

**ГОНЧАРСЬКА КНИГОЗБІРНЯ УКРАЇНИ
КЕРАМОЛОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

Матеріали до літопису українського гончарства • Лексикографічна серія • Випуск 10-й

БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА

2004

**Національний науковий щорічник
Випуск 6**

За редакцією
доктора історичних наук
Олеся Пошивайла

«Українське Народознавство»
Видавництво
Національного музею-заповідника
українського гончарства в Опішному

Національний науковий щорічник охоплює публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію 2004 року. Тематичне спрямування матеріалів – археологія, історія, етнографія і мистецтво гончарювання. До реєстру включено книги, брошури, журнали, буклети, статті, повідомлення, що надійшли до Гончарської книгозбірні України та Національного архіву українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, а також Керамологічної бібліотеки України й Українського керамологічного архівного фонду Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України. Усі бібліографічні позиції мають анотації та суцільну нумерацію, починаючи з першого випуску. Подано додаток публікацій 2003 року, огляд керамологічної літератури, інформацію про нові надходження до Гончарської Книгозбірні України та Керамологічної бібліотеки України; коротку бібліографію публікацій про заслуженого майстра народної творчості України Миколу Вакуленка з його біографією та репродукціями творів; каталоги колекційних книг із приватних бібліотек українського етнографа Лідії Орел та вченого-керамолога Отара Мчедлова-Петросяна; список добродійників.

Для керамологів, етнологів, істориків, археологів, мистецтвознавців, краєзнавців, бібліотечних працівників, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

Національний науковий щорічник
Інституту керамології – відділення Інституту народознавства Національної академії наук України
та Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному

ЗАСНОВНИКИ:

Інститут народознавства Національної академії наук України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному

Виходить з 2000 року

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна
Тел. (05353) 421175, 42416, 42415, Факс (05353) 42416, 42175
E-mail: ceramology_inst@poltava.ukrtel.net, opishne_museum@poltava.ukrtel.net;
www.opishne-museum.narod.ru, www.ceramology-inst.narod.ru, www.ceramology-ua.narod.ru

СЛУЖБА РЕАЛІЗАЦІЇ:

Тел./факс (05353) 42416

Упорядник і науковий редактор, доктор історичних наук
Ольга ПОШИВАЙЛО

УКЛАДАЧІ:

Галина ПАНАСЮК

завідувач Гончарської книгозбірні України

Оксана АНДРУШЕНКО

завідувач Керамологічної бібліотеки України

Ольга ГИРМАН,

Ольга КАРУННА,

провідні бібліотекарі Гончарської книгозбірні України

та Керамологічної бібліотеки України

Ольга ПОШИВАЙЛО

Відповідальний редактор

Костянтин РАХНО

Літературні редактори

Ольга ПОШИВАЙЛО

Людмила ГУСАР

Коректори

Ольга ПОШИВАЙЛО

Людмила ГУСАР

Інна ПРОКОПЕНКО

Комп'ютерний набір і макетування

Юлія ПАНАСЮК

Художній редактор і макетування

Юрко ПОШИВАЙЛО

Перелад англійською мовою

Костянтин РАХНО

Директор випуску

Вікторія СПЛЬНИК

Науково-довідкове видання

Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту керамології –
відділення Інституту народознавства
НАН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ВАЛЕНТИНА БОРИСЕНКО

викладач кафедри етнології та краєзнавства
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор

ЛАРИСА КРУШЕЛЬНИЦЬКА

почесний директор Львівської наукової бібліотеки
імені Василя Стефаника, доктор історичних наук

ВСЕВОЛОД НАУЛКО

директор Міжрегіонального гуманітарного
інституту Київського славістичного університету,
член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук,
професор

СТЕПАН ПАВЛЮК

директор Інституту народознавства НАН України,
член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук,
професор

ОЛЬГА ПОШИВАЙЛО

директор Інституту керамології – відділення Інституту
народознавства НАН України, доктор історичних наук

ГАЛИНА СЕМЧЕНКО

головний науковий співробітник кафедри технології
кераміки, вогнетривів, скла та емалей Національного
технічного університету «Харківський політехнічний
інститут», доктор технічних наук, професор

Права видавництва «Українське Народознавство» поширюються на всі країни. Перевидання, репродукції, відтворення, виконання за допомогою розмножувальної, аудіовізуальної техніки чи будь-якими іншими засобами, а також приватні копії можуть бути виконані лише з дозволу видавництва «Українське Народознавство».

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or utilized in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the copyright owner

Зміст

4	Гончарська бібліографія 2004 року	
7	Публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію 2004 року (періодичні видання, книги тощо)	
109	Додаток публікацій про українське гончарство, кераміку, керамологію 2003 року (періодичні видання, книги тощо)	
	* Іменний покажчик	123
	* Географічний покажчик	131
	* Перелік використаних періодики і видань, що продовжуються	136
138	Огляд деяких керамологічних видань 2004 року	
	* Бібліографія українського гончарства. 2003: Національний науковий щорічник	138
	* Сморж Леонід. Гончарівна (одержима керамікою)	139
	* Фундаментальна наукова праця про народного мистця	142
	* Мельничук Лідія. Гончарство Поділля в другій половині XIX – XX століттях: історико-етнографічне дослідження	146
	* Мельничук Лідія Семенівна. Гончарство Поділля в системі етнокультури українців (друга половина XIX–XX століття): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук	154
	* Івашків Галина Михайлівна. Декор традиційної української кераміки XVIII – першої половини XX століття (іконографія, домінуючі мотиви, художні особливості): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства	156
	* Беларуская міфалогія: Энцыклапедычны слоўнік	163
	* Спадщина Івана Гончара: Компакт-диск	165
	* Шкаруба Л.М., Спанатій Л.С. Російсько-український словник художніх термінів	169
178	Деякі керамологічні надходження Гончарської книгозбірні України та Керамологічної бібліотеки України	
181	Микола Вакуленко: короткий життєпис і бібліографія	
	* Життєпис	181
	* Бібліографія публікацій про Миколу Вакуленка	182
	* Твори	186
189	Гончарська книгозбірня України: каталоги колекційних книг із приватних бібліотек:	
	* Колекція книг із приватної бібліотеки знаного етнографа й музеєзнавця Лідії Орел	189
	Життєпис	189
	Каталог	190
	* Колекція книг із приватної бібліотеки керамолога Отара Мchedлова-Петросяна	193
	Життєпис	193
	Каталог	194
205	Гончарська книгозбірня України та Керамологічна бібліотека України щиросердно дякують своїм добродійникам	
226	Інформація	

ГОНЧАРСЬКА БІБЛІОГРАФІЯ 2004 РОКУ

Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України та Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному продовжують видання Національного наукового щорічника «Бібліографія українського гончарства». Шостий випуск підготували співробітники Гончарської книгозбірні України та Керамологічної бібліотеки України – всеукраїнських спеціалізованих бібліотек з проблем українського та світового гончарства.

Щорічник охоплює вітчизняні публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію, у вихідних даних яких зазначено 2004 рік як рік видання. У додатку подано також публікації 2003 року, які з різних причин не ввійшли до попереднього випуску. Тематичне спрямування бібліографічних матеріалів – керамологія, археологія, історія, етнографія і мистецтво гончарювання. До реєстру включено різні види друкованої продукції наукового, науково-популярного, навчального, довідкового, публіцистичного тематичного спрямування. Зокрема, описано книги (монографії, збірники наукових праць, тези доповідей наукових конференцій), брошури, буклети, автореферати дисертацій, статті зі збірників, журналів, газет, інших періодичних і серійних видань.

Ступінь повноти реєстрації публікацій визначається наявністю їх у Гончарській книгозбірні України або в Національному архіві українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному або ж у Керамологічній бібліотеці України чи в Українському керамологічному архівному фонді Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України. На жаль, поза щорічником залишається значний масив інформації, опублікованої в місцевих книжкових і періодичних виданнях. Деякі з них взагалі не потрапляють до міських, районних чи обласних бібліотек, не кажучи вже про національні книгозбірні. За нинішніх негативних умов розвитку бібліотечно-інформаційної справи в Україні чи не єдиною можливістю підготовки максимально повних тематичних бібліографічних покажчиків залишається співпраця регіональних бібліотечних, наукових установ, закладів культури і мистецтва. **Саме тому видавці «Бібліографії українського гончарства» звертаються до вчених – керамологів, археологів, істориків, етнологів, мистецтвознавців, краєзнавців, журналістів, працівників регіональних, місцевих бібліотек України – з проханням інформувати Гончарську книгозбірню України та Керамологічну бібліотеку України про всі відомі їм матеріали з проблем гончарства, кераміки, щоб цей доробок влився у загальнонаціональний інформаційний потік, був належно пошанований і став відомим всеукраїнському і зарубіжному колу фахівців.**

Як уже зазначалося, важливою умовою публікації матеріалів у щорічнику є наявність їх у Гончарській книгозбірні України, в Національному архіві українського гончарства, в Керамологічній бібліотеці України або в Українському керамологічному архівному фонді. Оригінали чи ксерокопії статей слід надсилати за адресою: Гончарська книгозбірня України, вул.Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна, тел. (05353) 42416, 42415, 42175; факси (05353) 42416, 42175.

При цьому необхідно чітко зазначити джерело публікації за схемою:

для книг: Автор. Назва книги. – Місце видання: Видавництво (видавець),
Рік видання. – Кількість сторінок;

для статей: Автор. Назва статті // Назва книги (періодичного видання),
де надруковано статтю. – Місце видання: Видавництво (видавець),
Рік. – Том. – №. – Випуск. – Число. – День. – №№ сторінок.

Надіслані матеріали не повертаються: вони залишаються для постійного зберігання в Опішному. За необхідності, Гончарська книгозбірня України оплатить вартість надісланих видань та поштових витрат.

Бібліографічний опис видань здійснено мовою оригіналів, згідно з діючими в Україні стандартами. За відсутності назви публікації, остання формулювалася на основі вивчення змісту й взята у квадратні дужки. Усі бібліографічні позиції щорічника мають анотації та суцільну нумерацію, починаючи з першого випуску. Всі матеріали систематизовано в алфавітному порядку за прізвищами авторів або назвами публікацій. Для зручності користування бібліографічна частина має іменний та географічний покажчики. Усі публікації, зазначені в щорічнику, переглянуті співробітниками Гончарської книгозбірні України чи Керамологічної бібліотеки України *de visu*. Добір матеріалів закінчено станом на 01.01.2007 року.

У щорічнику подано також огляд деякої керамологічної літератури 2004 року, інформацію про останні надходження до Гончарської Книгозбірні України та Керамологічної бібліотеки України; коротку бібліографію публікацій про заслуженого майстра народної творчості України Миколу Вакуленка з його біографією та репродукціями деяких творів; каталоги колекційних книг із особистих бібліотек, що зберігаються в Гончарській книгозбірні України, зокрема літератури з приватних бібліотек українського етнографа Лідії Орел та зі збірки вченого-керамолога Отара Мchedлова-Петросяна; список добродійників.

За керамологічними бібліографічними матеріалами 2004 року буде проведено I Національний конкурс публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки.

© Олесь Пошивайло,
директор Інституту керамології –
відділення Інституту народознавства НАН України,
доктор історичних наук,
заслужений діяч науки і техніки України

Над підготовкою чергового випуску «Бібліографії українського гончарства» працювали співробітники Гончарської книгозбірні України, Керамологічної бібліотеки України та видавництва «Українське Народознавство»: завідувач Гончарської книгозбірні України Галина Панасюк (1), провідні бібліотекарі Ольга Гирман (2) та Ольга Карунна (3), завідувач Керамологічної бібліотеки України Оксана Андрушенко (4), директор видавництва Вікторія Спільник (5), провідний редактор Юлія Панасюк (6), редактори Людмила Гусар (7) та Інна Прокопенко (8), провідний редактор Юрко Пошивайло (9)

**ПУБЛІКАЦІ
ПРО УКРАЇНСЬКЕ ГОНЧАРСТВО,
КЕРАМІКУ, КЕРАМОЛОГІЮ 2004 РОКУ**
(періодичні видання, книги тощо)

- 2225. Абаза Володимир. Керамічні обереги повертаються до нас з тріпільських часів // Профспілкові вісті. – Київ, 2004. – №12. – 9 липня.**
Про персональну виставку «Архаїка» творів київського мистця-кераміста Володимира Онищенка, що експонувалася у виставковій залі Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Подано фото художника.
- 2226. Агульников С.М. Компоненты культуры Ноуа в белозерской погребальной обрядности // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.3-10.**
Про матеріали групи поховальних пам'яток культури Ноуа, елементи якої вплинули на процес формування білозерської культури, що виявляється в багатьох культурних і матеріальних запозиченнях – домобудівництві, гончарних формах, окремих видах прикрас, і в тому числі в поховальному обряді. Подано малюнки фрагментів кераміки з цих пам'яток.
- 2227. Агульников С.М., Бруяко І.В., Кожокару В.М., Субботин А.В. Поселение гетов V в. до Р.Х. у с.Ново-Некрасовка на Нижнем Дунае // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.10-13.**
Огляд матеріалів з розкопок поселення Ново-Некрасівка-II, що на Одещині. Подано малюнки фрагментів кераміки.
- 2228. Аліса Забой: Свято житнього цвіту // Музейний провулок. – Київ, 2004. – №1. – С.116-119.**
Інтерв'ю зі скульпторкою Алісою Забой, яка експонувала свої твори в київській галереї «Мистець». Подано фото глиняної скульптури «Рожаниця».
- 2229. Анголенко Л.О., Семченко Г.Д., Слепченко О.М., Тищенко С.В. Фазовий склад та структура матеріалів системи Al₂O₃-SiC –C після випалу в різних середовищах // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №34. – С.83-87.**

Про результати досліджень фізико-механічних властивостей, фазового складу і структури корундографітових карбідкремнієвмісних матеріалів, випалених у відновному й азотному середовищах.

- 2230. Андрух С.И., Тощев Т.Н. Могильник Мамай-Гора: Монографія. – Запорожье: Запорожский государственный университет, 2004. – Кн.ІІІ. – 203 с.**

Книга продовжує серію монографій, які вводять у науковий обіг матеріали найбільшого в Північному Причорномор'ї могильника Мамай-Гора, що знаходиться поблизу с. Велика Знам'янка на Запоріжжі. Серед досліджених матеріалів є й фрагменти глиняного посуду доби енеоліту та скіфського часу. Подано малюнки віднайдені кераміки.

- 2231. Антонов А.Л., Отрощенко В.В. Особливості ритуального посуду зрубної спільноти // Археологія. – 2004. – №1. – С.18-30.**

Про дослідження курганного могильника доби пізньої бронзи, розташованого біля с. Новоукраїнка (Запоріжжя), здійснені експедицією Запорізького краєзнавчого музею 1995 року. Подано опис виявлених знахідок, серед яких – гончарний комплекс, та малюнки фрагментів глиняних посудин.

- 2232. Арідова Світлана. Магія вогню і глини // Українське слово. – Київ, 2004. – №8. – 19-25 лютого. – С.15.**

Розмова автора з київським художником-керамістом Володимиром Онищенком про декоративно-ужиткове мистецтво та сучасний стан гончарства. Подано фото глиняних скульптур мистця.

- 2233. Арсенич Петро. Етнографічна і культурно-освітня діяльність Володимира Шухевича // Народна творчість та етнографія. – 2004. – №4. – С.14-21.**

Про багатогранну діяльність Володимира Йосиповича Шухевича, який приділяв найбільше уваги етнографічним дослідженням, організації виставок і музеїв. Українському національному музею учений передав свої етнографічні збірки з Покуття й Гуцульщини, серед яких – гончарні вироби, які й дотепер зберігаються у Львівському музеї українського мистецтва.

- 2234. Артем'єв А.В., Мироненко К.М., Супруненко О.Б. Обстеження золотоординських пам'яток на Полтавщині // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.68-73.**

Про результати дослідження окремих пам'яток золотоординської доби, зокрема пам'яток кінця ХІІІ – початку ХV ст. Виявлено зразки ліплених пізньороменських та давньоруських виготовлених на гончарному крузі виробів, уламки майолікових кахель, фрагменти теракотових архітектурних прикрас.

- 2235. Бабенко Леонід. Глиняний посуд у поховальному обряді Пісочинського курганного могильника // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.133-138.**

Охарактеризовано гончарний комплекс із курганного могильника, що знаходиться на південно-східній околиці селища Пісочин поблизу Харкова. Пам'ятку впродовж 1978–1980 років досліджувала експедиція Харківського історичного музею. Всього було обстежено 35 курганів, у яких виявлено поховання другої половини V–IV ст. до н.е. Подано малюнки ліпленого та виготовленого на гончарному крузі посуду.

- 2236. Бабенко Ольга.** «Народжені теплом» // Полтавський вісник. – Полтава, 2004. – №36. – 3 вересня. – С.4.

У Галереї мистецтв Полтави відкрилася виставка робіт учасників фестивалю «Мистецький липень в Опішному». Експонувалися твори юних художників і гончарів з різних регіонів України. Подано фото творів з виставки.

- 2237. Базар на Полтавщині. Гончарний ряд [Репродукція листівки] // Яцюк Володимир. Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури, 1890–1940. – К.: Криниця, 2004. – С.275.**

Репродукція листівки, на якій відтворено ярмарок у Полтавщині, зокрема торговий ряд з різноманітними виробами гончарів.

- 2238. Базар у Керелівці [Репродукція листівки] // Яцюк Володимир. Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури, 1890–1940. – К.: Криниця, 2004. – С.414.**

Зображено гончарний ряд на базарі в Керелівці.

- 2239. Баландюх Максим. Гончар свого щастя // Молода Галичина. – Львів, 2004. – №45. – 20 квітня. – С.4.**

Про американського бізнесмена Девіда Возняка, який вивчає кераміку та малюнок у Львівському коледжі імені Івана Труша; приїжджав до Опішного Полтавської області – найбільшого в Україні центру гончарства, де працював із глиною в старих гончарів. Подано фото Девіда Возняка за роботою.

- 2240. Бандуровський О.В. Давньогрецький імпорту Придніпровському Лівобережному Лісостепу у другій половині VII–III ст. до н.е.: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. – К.: Інститут археології НАН України, 2004. – 23 с.**

Узагальнено й проаналізовано всі категорії давньогрецьких виробів з археологічних пам'яток Придніпровського Лівобережного Лісостепу скіфської доби, визначено основні етапи надходження давньогрецьких виробів до населення цього регіону. Серед основних категорій давньогрецького імпорту виділено амфорну тару, представлену виробами іонійського виробництва. Столовий посуд представлено зразками чорнолакового, чорно-і червонофігурного посуду аттичного виробництва та глиняним посудом сірого кольору боспорського й ольвійського походження.

- 2241. Барбон Микола. Поселення сосницького типу біля села Зазим'є на Київщині // Українська газета. – Київ, 2004. – №45. – 2 грудня. – С.8.**

Про виявлене в 1963 році на околиці села Зазим'є на Київщині поселення доби бронзи. Більшу частину знахідок становила кераміка, зокрема фрагменти посуду сірого і темно-червоного кольорів, який, ймовірно, мав тюльпаноподібну форму. Подано малюнки віднайдених частин глиняних виробів.

- 2242. Басанець Т.В. Бугайцов Олег Павлович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.511.**

Про живописця, кераміста і скульптора з Одеси Олега Бугайцова. Зазначено, що його глиняні твори вирізняються метафоричною багатомірністю.

- 2243. Батура Л. «Земля Богдана і Тараса – Вкраїни вільної окраса» // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2004. – №1. – 3 січня. – С.3.**
Про черкаський обласний фестиваль народної творчості, участь у якому взяли самодіяльні майстри. Подано фото з творчої майстерні заслуженого майстра народної творчості України, гончаря Якова Брюховецького.
- 2244. Бащенко Р.Д. Бондаренко Володимир Юрійович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.259-260.**
Про художника із Севастополя, котрий працює в галузі графіки та декоративно-ужиткового мистецтва. Одним із матеріалів, який він використовує у своїй творчості, є глина.
- 2245. Бевза Петро. Динамічна рівновага Романа Петрука // Образотворче мистецтво. – 2004. – №3. – С.42-43.**
Про пластику скульптора Романа Петрука, який творить з глини, бронзи, дерева, гіпсу. Подано фото робіт скульптора.
- 2246. Безматерных А.Е. Сравнительный анализ состава греческой амфорной тары в курганах лесостепного Дона и лесостепного левобережья Днепра // Проблемы истории и археологии Украины: Материалы V Международной научной конференции (Харьков, 4-6 ноября 2004 г.). – Харьков: НМЦ «МД», 2004. – С.30-31.**
Про результати порівняльного аналізу складу амфор, виявлених у двох лісостепових регіонах – лісостеповому Подонні й лісостеповому лівобережжю Подніпров'я. З'ясовано часові межі надходження амфор, а також їхні типи, характерні для певних історичних періодів.
- 2247. Белый Я.И., Зайчук А.В. Беспигментные глазури сине-зелёной цветной гаммы // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №32. – С.17-22.**
Експериментальними дослідженнями встановлено й обґрунтовано можливість отримання якісних безпигментних склопокриттів на кераміці синьо-зеленої колірної гами з використанням принципів і механізмів іонообмінної адсорбції, що відбувається в суспензіях сирих полив, які містять біхромат калію та сульфат кобальту, гідрат.
- 2248. Белый Я.И., Положай С.Г., Чеберко А.И., Бабенко Т.В. Использование системы сбора и анализа данных для совершенствования технологии производства сантехнической керамики // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №33. – С.136-140.**
Розроблено та впроваджено автоматизовану систему збирання та аналізу даних з технології виробництва сантехнічної кераміки на заводі «Дніпрокераміка» м.Пологи Запорізької області. Систему розроблено на базі комп'ютерної мережі підприємства, що дозволяє оперативно аналізувати та корегувати стан виробництва.
- 2249. Белый Я.И., Ткаля О.И. Влияние полиэтиленгликолей на свойства фарфоровых шликеров и изделий на их основе // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №33. – С.69-72.**

Подано результати досліджень впливу неоногенних ПАР – поліетиленгліколей – у присутності лужного електроліта – триполіфосфата натрію, на властивості фарфорових шлікерів і виробів, отриманих на базі глинистих матеріалів Положського родовища.

- 2250. Белько Олег. До історії Миргородської художньо-промислової школи імені Миколи Гоголя (1896–1915) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.119-123.**

Про передумови відкриття та діяльність упродовж 1896–1915 років Миргородської художньо-промислової школи імені Миколи Гоголя; з'ясовано мету й завдання навчального закладу, особливості організації навчального процесу, специфіку лабораторних експериментів викладачів і учнів, технічні засоби навчання; подано відомості про працевлаштування випускників школи за 1906–1915 роки.

- 2251. Берданська С.С., Гошко Т.Ю., Самолюк В.О. Колективне поховання тшинецької культури на р.Горинь // Археологія. – 2004. – №1. – С.111-125.**

Про археологічні дослідження в околицях м.Нетішин Хмельницької області 2000 року. Подано опис знахідок, серед яких основну частину становить кераміка. Подано малюнки фрагментів різних посудин.

- 2252. Берест Р.Я. Основні підсумки археологічних досліджень давньоруського Унівського чернечого комплексу (1999–2002 рр.) // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.7-8.**

Подано матеріали досліджень середньовічного чернечого комплексу в с.Унів Перемишлянського району Львівської області. У гончарній групі знахідок виділено побутові, культові та господарські речі. На основі вінець горщиків та конкретного датуючого матеріалу простежено трансформацію гончарних традицій моделювання кераміки від киеворуської доби (XIII ст.) аж до XVII–XVIII ст. За час, упродовж якого здійснювалися дослідження в Уневі, зібрано кахлі 16 різних типів, які можна класифікувати за формою лицьової поверхні, типом нанесеного малюнка, способом обробки поверхні. Подано малюнок кахель.

- 2253. Берест Роман. Археологічне дослідження давнього Унівського монастиря під час польового сезону 2003 року // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.234-256.**

Про археологічні дослідження на території Унівського монастиря 2003 року, які дали можливість вивчити рештки середньовічної матеріальної культури. Серед знахідок – кілька груп кахель, що різняться технологічними особливостями виготовлення, та орнаментований глиняний посуд. Подано малюнки фрагментів глиняних виробів.

- 2254. Бессонова С.С. Находки античной керамики с граффити в скифских курганных погребениях // Проблемы истории и археологии Украины: Материалы V Международной научной конференции (Харьков, 4-6 ноября 2004 г.). – Харьков: НМЦ «МД», 2004. – С.28-29.**

Подано опис глиняних знахідок з поховань степової зони Північного Причорномор'я, систематизованих за типами посудин та характером написів на них.

- 2255. Бессонова С.С., Романюк В.В. Поселення скіфського часу на території м.Тараща // Археологія. – 2004. – №2. – С.90-102.**
Про знахідки скіфського часу на території м.Тараща Київської області, які дають підставу припустити існування там великого поселення наприкінці VII – на початку VI ст. до н.е. У комплексі опрацьованих археологічних матеріалів найчисельнішу групу становлять фрагменти ліпленого лискованого посуду. Подано малюнки фрагментів глиняних виробів.
- 2256. Бессонова С.С., Романюк В.В. Раскопки Мотронинского городища 2001–2002 гг. (раскопы XXI–XXIII) // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.10-14.**
Про археологічні розкопки українсько-польської експедиції на Мотронинському городищі впродовж 2001–2002 років. Під час досліджень виділено кераміку еллінського періоду: ліплений горщик зарубинецького типу і більше 20 фрагментів амфор світлого кольору. Досить чисельною є гончарні вироби черняхівського періоду. Подано малюнки досліджених фрагментів глиняних виробів.
- 2257. Бібліографія українського гончарства. 2003: науковий щорічник /За редакцією доктора історичних наук Олеса Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2004. – Вип.5. – 144 с.: іл.**
Національний науковий щорічник охоплює публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію 2003 року. Тематичне спрямування матеріалів – археологія, історія, етнографія і мистецтво гончарювання. До реєстру включено книги, брошури, журнали, буклети, статті, повідомлення, що надійшли до Гончарської Книгозбірні України та Національного архіву українського гончарства в Опішному. Всі бібліографічні позиції мають анотації (за винятком тих, у яких назва публікації відображає її зміст) та суцільну нумерацію, починаючи з першого випуску. Подано також огляд керамологічної літератури, інформацію про нові надходження до Гончарської Книгозбірні України, каталоги колекційних книг із приватних бібліотек, список добродійників.
- 2258. Білий Я.І., Кольцова Я.І., Полулех Є.Ю. Про спікання карбідкремнієвої склокераміки з добавками мінералізаторів в різних умовах випалу // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №34. – С.72-76.**
Досліджено можливість використання шлаку ТЕС для одержання карбідкремнієвої кераміки за знижених температур випалювання. Визначено вплив домішок різних оксидів на властивості шлаковмісної кераміки. Встановлено доцільність введення оксидів хрому та кремнію до складу дослідної кераміки.
- 2259. Білозор В.П. Про жертвовники з людськими черепами в ур.Царина на Більському городищі // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.9-10.**
Про жертвовники як окремий, самостійний вид пам'яток. Українсько-німецькій археологічній експедиції під час розкопок на Більському городищі вдалося виявити

кілька цікавих типів цих об'єктів, в одному із яких були уламки 2 корчаг, великого горщика, глиняна «фішка».

- 2260. Біляєва С.О., Фіалко О.Є. Охоронні розкопки в Очакові у 2003 році // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірник наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.74.**

Про результати охоронних досліджень на замці давнього міста. Серед знахідок – кахля з червоної глини, характерний для Очакова османських часів кухонний глиняний посуд червоного кольору, полив'яний столовий посуд, зокрема миски, чаші із «сграфіто», табакерки з фаянсової маси, окремі уламки посуду з Ізнаку.

- 2261. Бланк Елена. Азия. Миниатюры для созерцания // Галерея. – Київ, 2004. – №4. – С.23.**

У рубриці «Музей сучасного мистецтва» розповідається про творчість молоді кийської керамістки Олени Бланк. Подано фото мисткині та її глиняних «пластів».

- 2262. Боголій Марина. Пирогівський ярмарок // Народне мистецтво. – 2004. – №1-2. – С.26-27.**

Про Музей народної архітектури та побуту України в Пирогово, який 2004 року відзначив своє славне 35-річчя. Дні Пирогівських ярмарків – завжди великі мистецькі свята. Подано фото майстрів художньої кераміки – Михайла Китриша (Опішне), Василя Бесседіна і Сергія Денисенка (Васильків), Надії Никорович (Колямия), Христини Троць (Косів), Івана Панкова (Луцьк), Валерія Ленартовича (Луганськ) зі своїми роботами.

- 2263. Божко Світлана. Кордон Білорусі легко перетнути тільки пісням // Робітничка газета. – 2004. – №181. – 2 грудня. – С.6.**

Про Дні культури України в Республіці Білорусь. Подано фото відвідувачів виставки «Мистецтво України» біля виробів українських гончарів.

- 2264. Бойко Ю.Н. О связях населения Поднестровья, Побужья и Поворскля в VIII–VII вв. до н.э. (по материалу селища Вишенька-2) // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.31-37.**

Про археологічні дослідження в селищі Вишенька-2, що на околиці м.Вінниця. Найбільш масовою категорією знахідок є ліплений посуд, перш за все горщики. Простежено його паралелі в археологічних культурах раннього залізного віку. Подано малюнки зразків ліпленого посуду.

- 2265. Бока Леся. Київський фарфор // Сільські вісті. – 2004. – №104. – 7 вересня. – С.3.**

Про Київський фарфоровий завод, якому нещодавно виповнилося 80 років. У Музеї українського народного декоративного мистецтва на виставці кийського фарфору було представлено твори сестер В. і Г.Павленко, О.Жикрупа, В.Щербини, М.Лампеки, Є.Устименко, Ю.Краєва.

- 2266. Бокій Н.М. Курган ранньозалізного віку біля с.Івангород на Кіровоградщині // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.15-17.**

Про розкопки кургану Самур-Могила біля с.Івангород на Кіровоградщині, під час яких було виявлено гончарний комплекс, що містив кухонний і столовий посуд ранньозалізного часу.

- 2267. Болдин Игорь. Хронология древнерусской глиняной посуды бассейна Верхней Оки // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.69-80.**
Подано результати технологічних і морфологічних досліджень кераміки басейну верхів'я р.Ока (Центральна Росія). Серед іншого, простежено вплив на гончарне виробництво в'ятичів Верхнього Пооччя гончарства південних земель Київської Русі, зокрема Середнього Подніпров'я.
- 2268. Болук Володимир. Мандри шляхами Полтавщини // Макеєвський робочий. – Макеєвка, 2004. – №67. – 23 лютого. – С.7.**
Про методичний центр «Світлиця», відкритий у Донбаській академії будівництва й архітектури. Завдання центру – знайомство студентів з культурними надбаннями українського народу. 2004 року в «Світлиці» експонувалася виставка глиняних творів опішненських майстрів. Подано фото майстра з Опішного Віктора Комаревцева.
- 2269. Бондарчук В.В. «Будфарфор» // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.545.**
Про одне з найбільших у Європі підприємств з виготовлення виробів санітарно-будівельної кераміки з м.Славути Хмельницької області. Підприємство застосовує нові технології, оновлює асортимент та декор виробів. Подано фото глиняного посуду.
- 2270. Бородюк Наталя. Сузір'я Київщини // Урядовий кур'єр. – 2004. – №131. – 15 липня. – С.18.**
Про фольклорно-етнографічний і археологічний фестиваль «Ржищівський вінок», що проводиться щорічно на Київщині та про сучасні глиняні вироби за методом монотипії, які виготовляє сім'я Юрія Сомикова з Черкас.
- 2271. Бочарова Світлана. «Передчуття світанку» // Полтавський вісник. – Полтава, 2004. – №29. – 16 липня. – С.4.**
Про виставку «Передчуття світанку», що експонувалася в залі дитячої творчості імені Саші Пупрі в Галереї мистецтв м.Полтава. В експозиції серед інших робіт було представлено глиняні твори нинішніх випускників Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату «Колегіум мистецтв у Опішному». Подано фото глиняних творів.
- 2272. Бочковський Василь. Самобутність традицій // Новини Закарпаття. – Ужгород, 2004. – №164. – 4 листопада. – С.7.**
Про звітну виставку майстрів декоративно-ужиткового мистецтва та самодіяльних художників Закарпаття. Серед інших робіт – гончарні вироби М.Галаса, В.Газдика, М.Лемка, майоліка Е.Гіди, М.Пуглик-Белень та В.Пуглик. Подано фото виробів, експонованих на виставці.
- 2273. Буйнов Ю.В., Окатенко В.Н. Раскопки городища скифского времени в урочище Городище // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.9-12.**

Подано матеріали дослідження городища в урочищі Городище біля с.Огульці Валківського району Харківської області. У культурному шарі виявлено ліплену кераміку скіфського часу (глиняні «хлібці», конуси, кружала). Подано малюнки глиняних виробів з розкопок.

- 2274. Булик Наталія. Археологічна виставка 1885 року у Львові // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.177-183.**

Про діяльність археологічної виставки 1885 року у Львові та її місце в процесі становлення й розвитку археологічної науки в Галичині. Найбільшу кількість серед знахідок, експонованих на виставці, становили предмети культури шнурової кераміки, мальована кераміка трипільської культури.

- 2275. Былкова В.П. Белозерское поселение в контексте синхронных памятников // Проблемы истории и археологии Украины: Материалы V Международной научной конференции (Харьков, 4-6 ноября 2004 г.). – Харьков: НМЦ «МД», 2004. – С.60-61.**

Про дослідження Білозерського поселення (південно-західна частина Нижнього Подніпров'я). Серед знахідок – матеріали, що зустрічаються на поселеннях античної культури: численна тара, у тому числі піфоси, будівельна кераміка, різноманітний – чорнофігурний і простий – виготовлений на гончарному крузі посуд, ліплені посудини та інші вироби з глини.

- 2276. Былкова В.П. Предметы сарматского происхождения на Любимовском городище (раскопки 1988–1990 гг.) // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.50-55.**

Подано аналіз археологічних матеріалів із поховань Любимівського городища на Херсонщині, які зберігаються в Херсонському краєзнавчому музеї. Дослідження гончарного комплексу, а саме циліндричних курільниць, фрагментів глечиків із зооморфними ручками та ліпленої посудини, засвідчують їхній зв'язок із сарматською культурою і датуються в межах I–II ст. н.е.

- 2277. Вакуленко Микола. Корчма на роздоріжжі // Народознавство. – 2004. – №67. – Листопад. – С.17-18.**

Розповідь заслуженого майстра народної творчості України з Ялти Миколи Вакуленка про витoki свого захоплення міфологічними уявленнями українців та відображення їх у власній гончарній творчості.

- 2278. Варшавец П.Г. Защита фасадов // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №32. – С.158-165.**

Показано, що ефективним способом захисту фасадів від появи висолів є очисники і просочення серії «Фасад», розроблені на основі сучасних технологій будівельної хімії. Досліджено вплив просочень на експлуатаційні властивості глиняної цегли з різним вмістом водорозчинних солей. З'ясовано, що просочення «Фасад-1» і «Фасад-4» підвищують фізико-механічні показники виробів. Встановлено оптимальні концентрації просочення «Фасад-4, концентрат» для обробки глиняної цегли з різним вмістом водорозчинних солей.

2279. Васильєва Марина. Черниговские Вишенки как центр постхабанского гончарного производства последней трети XVIII века // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.60-74.

Майоліку, яку робили німецькі гончарі в Моравії, Словаччині та Трансильванії наприкінці XVI – у середині XVIII ст., називали «хабанським фаянсом», тому що вона виготовлялася німецькомовними переселенцями-анабаптистами, так званими «хуттеровими братами», або «хабанами». У музеях Санкт-Петербурга, Києва та ряду міст Чернігівщини є гончарні вироби, датовані XIX ст. і виготовлені в Україні, які можуть бути визначені як постхабанська кераміка. Виготовляли їх переважно українські учні хабанських гончарів, котрі жили в маєтку Вишеньки в Чернігівській губернії в останній третині XVIII ст. Коли хуттерові брати переселилися в Україну, вони зберегли як свою етнічну та релігійну спільність, так і свої культурні традиції, включаючи традиційне гончарне виробництво. Вони збудували у Вишеньках гончарну піч. Їх малюнок, датований 1803 р., друкується вперше в даній статті. Його віднайдено в Державному архіві Одеської області. 1785 р. у Вишеньках було прийнято особливий гончарський статут. Таким чином, Вишеньки стали першим осередком хабанського виробництва в Україні. Згодом воно розвивалося в громаді хуттерових братів, які в першій половині XIX ст. переселилися до містечка Радичів Чернігівської губернії. У другій половині XIX ст. та на початку XX ст. хабанських традицій дотримувалися українські гончарі з династії Пузирів.

2280. Васильківська кераміка у столиці // Урядовий кур'єр. – 2004. – №98. – 27 травня. – С.1.

Про виставку «Художня кераміка васильківських майстрів» у виставковій залі Національної спілки майстрів народного мистецтва України. На ній експонувалися твори мистців із Київщини – Василя Бесєдіна, Сергія Денисенка, Марії Хом'якової, Надії Білик, Марини Кривонос і Лесі Денисенко-Єременко. Подано фото Надії Білик біля власних гончарних творів.

2281. Виноградська Л.І. Археологічні дослідження на замчищі у смт.Брацлав Вінницької області в 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.79-83.

Під час проведення охоронних археологічних робіт виявлено уламки глиняного посуду XI–XVII ст., зокрема корчаг, амфор, фрагменти макітер-мисок, глечиків та горщиків. Цікавою знахідкою є фрагмент глиняного горщика сірого кольору із шорсткою поверхнею.

2282. Винокур І.С., Журко О.І., Мегей В.П., Якубовський В.І. Дослідження літописного Губина у 2003 році // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.83-86.

Про археологічні дослідження на місці літописного Губинського городища – одного з важливих міських центрів Болохівської землі XII–XIII ст. Серед знахідок є глиняні вироби пізнього етапу трипільської культури – кінця III – початку II тис. до н.е. Виявлено також фрагменти киеворуського гончарного посуду XII–XIII ст., залишки глинобитної печі.

- 2283. Вирує Сорочинський ярмарок // Хто є хто на Полтавщині. Видатні земляки: Довідково-біографічне видання. – К.: Бліц-Принт, 2004. – Вип.2. – С.92-95.**
Про щорічний традиційний Сорочинський ярмарок, що проходив на Миргородщині в серпні 2003 року. Подано фото відомого опішненського гончаря, заслуженого майстра народної творчості України Миколи Пошивайла.
- 2284. [Виставка Лесі та Олександра Росів «Подих мандрів»] // Українське мистецтво. – 2004. – №3. – Осінь-зима. – С.170.**
Про виставку представників львівської школи кераміки – Лесі та Олександра Росів, що експонувалася в Києві, в галереї «Арт-блюз», з 30 червня до 13 липня 2004 року. Роботи молодих художників мають виразний ужитковий характер. Вази-світильники, декоративні панно та просторові композиції стають окрасами інтер'єрів. Подано фото глиняного твору мистців.
- 2285. [Виставка художників України] // Українське мистецтво. – 2004. – №3. – Осінь-зима. – С.164.**
Про виставку сучасного декоративного мистецтва України, яка тривала впродовж 3-14 травня 2004 року в штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі. На виставці експонувалися роботи понад 130 українських художників. Подано фото експонатів виставки, серед яких є глиняна скульптура відомого художника-кераміста Сергія Радька.
- 2286. Відейко Михайло. Про характер та обсяги виробництва глиняного посуду в трипільських протомістах // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.30-36.**
Про дослідження поселень-протоміст трипільської культури у межах річч Південного Бугу та Дніпра як осередків ремісничого виробництва глиняного посуду. Висновок про виокремлення гончарства у ремесло зроблено на підставі даних про технологію виготовлення кераміки, отриманих унаслідок розкопок, а також палеоекономічних реконструкцій щодо обсягів гончарного виробництва. Подано фото трипільського посуду з поселення Майданецьке на Черкащині.
- 2287. Віленський Володимир. Краса, породжена полум'ям // Одеські вісті. – Одеса, 2004. – №90. – 18 травня. – С.4.**
Про виставку художньої кераміки «Співаюча душа кераміки» подружжя Наталі і Валерія Албулів, що експонувалася в галереї «Белая луна» в Одесі. Подано фото глиняних творів художників.
- 2288. Возний І.П. Топографія та типологія відкритих поселень XII–XIV ст. Пруто-Дністровського Межиріччя // Археологія. – 2004. – №2. – С.48-67.**
Розглянуто важливу категорію давньоруських археологічних пам'яток – неукріплені поселення. Систематизовано накопичені археологічні матеріали, одержані в результаті розвідувальних робіт на даній території, серед яких найбільшу групу складають фрагменти гончарних виробів.
- 2289. Возницький Борис. Моя співпраця з Петром Лінинським // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.167.**
Спогад про відомого збирача кераміки, реставратора і мистця Петра Лінинського.

- 2290. Войцещук Н. Нові відомості про археологічні пам'ятки басейну р.Західний Буг // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.89–90.**
Під час археологічних досліджень виявлено нові поселення періодів черняхівської культури, культури типу Лука Райковецька, давньоруського часу поблизу сіл Лещатів, Ульвівок, Войславовичі. Знайдено фрагменти ліплених та виготовлених на гончарному крузі виробів кінця IX – середини XIII ст.
- 2291. Войцещук Наталія. Історія досліджень пам'яток райковецької культури у басейні Західного Бугу // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.147–158.**
Подано характеристику та основні результати розкопок пам'яток райковецької культури в басейні Західного Бугу. У дослідженні слов'янських пам'яток цього регіону особливе місце займають гончарні комплекси, представлені фрагментами глиняних виробів, виготовлених на гончарному крузі.
- 2292. Волошенко Іван. Народжена у День Папороті... // Вінниччина. – Вінниця, 2004. – №22. – 7 лютого. – С.4.**
Про відому гончарку Фросину Іванівну Міщенко – продовжувачку гончарської династії Герасименків з Бубнівки. Подано фото фрагмента експозиції Новоселівського музею гончарного мистецтва братів Герасименків.
- 2293. Воротнюк Георгій. Бездонний Ніконій // Голос України. – 2004. – №181. – 29 вересня. – С.8.**
Про археологічні розкопки біля села Роксолани на березі Дністровського лиману, які проводять науковці з Одеського археологічного музею НАН України. Серед знахідок – близько 400 фрагментів пам'яток античної культури – уламків червонолакових посудин, монет. Подано фото керівника археологічної експедиції – Наталії Секерської, біля неушкодженої амфори, яка пролежала в землі 2,5 тисячі років.
- 2294. Высотская Т.Н. Аграрный культ у поздних скифов // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.64–66.**
Серед іншого зайдано про виявлені на Усть-Альминському городищі фрагменти теракотових виробів із зображенням богині плодючості Деметри, знайдені поблизу Неаполя теракотові статуетки, посвячені цій богині, та виконані з глини моделі різноманітних зернових культур.
- 2295. Гаврилов О.В. Феодосія та її околиця за античної доби // Археологія. – 2004. – №2. – С.27–47.**
Про результати вивчення античного поліса Феодосія та його околиці; подано загальний огляд археологічних матеріалів з міста та античних пам'яток Південно-Східного Криму, зокрема проаналізовано орнаменти кераміки, поділеної на три групи: 1 – товстостінний посуд господарського призначення (казани, мортари, каструлі); 2 – тонкостінний кухонний і столовий посуд (горщики, миски, різні типи античної чорно- і червонофігурної кераміки, кіліки, скіфоси, канфари, кратери, чашки

рибні тарелі, сільнички, лекефи); 3 – вироби спеціального призначення (ойнахої, світильники, флакони, мініатюрний вотивний посуд). Дослідник датує кераміку V – першою третьою III ст.

- 2296. Гаврилюк Н.А., Котова О.И. Организация охраны и раскопки на Каменском городище в 2003 году // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.90–93.**

Подано матеріали дослідження Кам'янського городища біля м. Кам'янка-Дніпровська Запорізької області. У культурному шарі виявлено фрагменти ліплених скіфських посудин та уламки амфор (приблизно IV ст. до н.е.). Подано фото фрагментів ліпленого глиняного посуду.

- 2297. Гаврилюк Надія. Історія дослідження кераміки доби раннього заліза та археологічне матеріалознавство // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.25–29.**

Проаналізовано історію вивчення кераміки доби раннього заліза. Сформульовано проблеми дослідження археологічної кераміки в межах нової наукової дисципліни – керамології. Серед основних завдань виокремлено створення серії словників-визначальників з кераміки основних археологічних культур, нового підручника і навчально-методичних посібників, уніфікація терміносистеми, розробка тематики керамічного матеріалознавства як розділу археологічного матеріалознавства.

- 2298. Гавриш Петро, Гейко Анатолій. Застосування оброблених уламків глиняного посуду доби пізньої бронзи – раннього заліза (за матеріалами Більського городища) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.37–44.**

Введено в науковий обіг знахідки оброблених черепків посуду з Більського городища та околиці кінця VIII – V ст. до н.е. Аналогічні предмети відомі також на багатьох інших пам'ятках доби пізньої бронзи – раннього заліза України та суміжних територій. Щодо їхнього призначення існують різні гіпотези, перелік і аналіз яких подано в статті. Проведено паралель з етнографічними даними про використання черепків у формі кружечків як фішок-«креймахів» для гри. Висловлено думку про можливість їх тотожного застосування і в скіфській час.

- 2299. Галян Галина. Віддаючи роботи чоловіка на виставку, Євдокія Пошивайло... плакала // Вечірня Полтава. – Полтава, 2004. – №14. – 1 квітня. – С.5.**

Про виставку «Кераміка. Гаврило та Євдокія Пошивайли», що відкрилася в Полтавському краєзнавчому музеї до 95-річчя від дня народження славетного опішненського гончаря, заслуженого майстра народної творчості України Гаврила Пошивайла. На виставці репрезентовано 60 глиняних творів 1970-х років.

- 2300. Гейко А.В. Дослідження оборонних споруд Опішненського городища скіфського часу // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.69–74.**

Упродовж 2001–2002 років археологічна експедиція під керівництвом Анатолія Гейка проводила розкопки на Опішненському городищі скіфського часу. У статті подано результати досліджень оборонної лінії городища, яке прикривало південні підступи до Більського городища. Згадано про знайдені нечисленні уламки димлених лискованих посудин.

- 2301. Гейко А.В., Гавриш П.А. О использовании обработанных фрагментов керамической посуды // Интеграция археологических и этнографических исследований. – Алматы, Омск: Издательский дом «Наука», 2004. – С.75-76.**
Про результати аналізу оброблених уламків посуду, які часто знаходять на пам'ятках доби пізньої бронзи – раннього заліза. Серед них виділяються добре оброблені, діаметром 2-5 см, предмети. На основі етнографічних спостережень автори віднесли їх до предметів дитячих ігор. Учені досі не встановили точне призначення оброблених уламків глиняного посуду. Можливо, вони мали поліфункціональне призначення (шпателі для загладжування стінок ліпленого посуду, лощила для обробки шкіри), про що свідчить розмаїтість форм та неоднаковий ступінь обробки.
- 2302. Гинькут Н.В. Византийские поливные чаши с монограммами из раскопок Крепости Чембало // Проблемы истории и археологии Украины: Материалы V Международной научной конференции (Харьков, 4-6 ноября 2004 г.). – Харьков: НМЦ «МД», 2004. – С.90-91.**
Про дослідження фортеці Чембало, що знаходиться біля входу в Балаклавську бухту. Серед знахідок виділено групу полив'яної кераміки візантійського типу, представлену посудинами, різними як за формою, так і за декоруванням. На особливу увагу заслуговують фрагменти двох посудин з монограмами.
- 2303. Гирман Ольга. [Огляд]: Мельничук Лідія. Олексій Луцишин: Спомин про Майстра. – Вінниця: Книга-Вега, 2003. – 72 с.: іл. // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.185-186.**
Подано огляд монографії, в якій авторка, кандидат історичних наук Лідія Мельничук, досліджує особливості подільського гончарства, яскравою сторінкою якого постала творчість кришинецького гончаря, заслуженого майстра народної творчості України Олексія Григоровича Луцишина (1922–2001).
- 2304. Голубець О.М. Боднарчук Василь Дмитрович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України, 2004. – Т.3. – С.165.**
Про львівського мистця-кераміста, який виготовляє твори кераміки, живопису, проектує інтер'єри та екстер'єри.
- 2305. Гончар Іван. Діючий музей увіковічить працю гончарів // Дністрові зорі. – Сокиряни, 2004. – №31. – 31 липня. – С.4.**
Заслужений працівник культури України Іван Гончар ділиться своїми думками щодо заснування діючого гончарсько-музейного комплексу в Коболчині – одному з найбільших гончарних осередків Буковини.
- 2306. [Гончар Іван]. Музей у Коболчині буде! // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.152-154.**
Заслужений працівник культури України Іван Гончар з Чернівеччини ділиться своїми задумами щодо створення Музею гончарства в Коболчині та іншими творчими планами.
- 2307. Гончарні традиції – краєзнавчому музею // Жовта газета [Коло]. – Полтава, 2004. – №13. – 1 квітня. – С.5.**

Про виставку відомих майстрів опішненського гончарства – Гаврила і Явдохи Пошивайлів, яка відкрилася в Полтавському краєзнавчому музеї і присвячена 95-річчю від дня народження заслуженого майстра народної творчості України, гончаря Гаврила Пошивайла. Про життя і творчість мистця на вернісажі виставки розповіли спадкоємці гончарського роду – син Микола й онук Олесь Пошивайли.

- 2308. Горбатый Ефим. Весенние выставки музея // Моя газета. – Хмельницький, 2004. – 18 марта. – С.21.**

Про виставку глиняної пластики відомих ужгородських художників-керамістів – Мирослави Росул і Вячеслава Віньковського, що експонувалася в Хмельницькому художньому музеї.

- 2309. Гордієнко Олена. Ренесанс майоліки // Вінниччина. – Вінниця, 2004. – №139-140. – 20 серпня. – С.2.**

Про відкрите акціонерне товариство «Керамік», що функціонує у Вінниці. Подано фото працівників виробництва зі своїми майоліковими виробами.

- 2310. Горщик для вазона // Волинь. – Луцьк, 2004. – №55. – 22 травня. – С.3.**

Про переваги й недоліки глиняних пластикових горщиків для квітів.

- 2311. Готун І.А., Гаскевич Д.Л., Лисенко С.Д. Вивчення старожитностей первісної доби біля с.Ходосівка // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.100-104.**

Подано матеріали археологічних досліджень поселення Ходосівка-Заплава на Київщині. Виявлено близько 250 знахідок кераміки періодів неоліту, ранньої та пізньої бронзи. Серед них, окрім кухонного та столового посуду, є глиняні кружала. Подано малюнки фрагментів кераміки з поселення.

- 2312. Готун І.А., Казимір О.М., Петраускас А.В., Петраускас О.В. Дослідження слов'яно-руського горизонту на багатшаровому поселенні поблизу с.Ходосівки // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.105-110.**

Подано матеріали археологічних досліджень пам'ятки. Серед знахідок – уламки виготовленого на гончарному крузі посуду черняхівського типу, ліпленого київської культури та третьої чверті I тис. н.е. Виявлено уламки гончарних посудин, побутовання яких за особливостями профілювання верхньої частини можна віднести до киеворуського (від кінця X – до початку XII ст.) та післямонгольського (XIII–XIV ст.) часу. Знайдено також кераміку XVII–XVIII ст. Виявлено опалювальні системи, зокрема глинобитну піч, у конструкції якої застосовано глиняні вальки.

- 2313. Готун І.А., Лисенко С.Д., Петраускас О.В. Багатшарове поселення Ходосівка-Діброва в світлі нових досліджень // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.93-100.**

Подано матеріали археологічних досліджень поселення в урочищі Діброва біля с.Ходосівка на Київщині. Глиняні матеріали представлено ліпленими виробами київського типу, киеворуською керамікою XII–XIII ст., уламками посуду і глиняними

кружалами, які можна датувати в широкому діапазоні доби пізньої бронзи – раннього заліза. Подано малюнки глиняних кружал доби бронзи – раннього заліза, уламків ліпленого посуду київської культури та димлених лискованих посудин з поселення.

- 2314. Готун І.А., Лисенко С.Д., Петраускас О.В. Роботи між селами Ходосівка і Лісники на Київщині // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.110-111.**

Про дослідження на території між поселеннями Ходосівка–Діброва та Лісники. У культурному шарі виявлено уламки глиняного посуду від епохи пізньої бронзи до XVII–XVIII ст. Подано малюнки уламків давньоруської кераміки та посуду XVII–XVIII ст.

- 2315. Гриб А.Є. Бойко Іван Михайлович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.191.**

Про гончаря з Тернопільщини, який виготовляє полив'яний, теракотовий, у тому числі димлений посуд. Серед робіт – монетки, глечики, дзбани, куманці, свічники, свистунці, макітри, горнята-двійнята.

- 2316. Гринь Григорій. Серпневий ярмарку розмай // Голос України. – 2004. – №159. – 28 серпня. – С.3.**

Про Національний Сорочинський ярмарок. Подано фото відомого гончаря, заслуженого майстра народної творчості України Миколи Пашивайла з Опішного на Полтавщині.

- 2317. Гринюк Марія. Прорости косівського гончарювання // Образотворче мистецтво. – 2004. – №2. – С.90-91.**

Про розвиток гончарного промислу в Галичині впродовж XIX–XX ст. Згадано імена талановитих гончарів (Баранюки, Зарицькі, Швеці, Рйопки, Олекса Бахматюк, Валентина Джуранюк, Оксана Бейсюк, Г.Колос, А.Коб'юк, Кошак, Цвілики, Серьогіни, Р.Кабина, Вербівські, В.Івасюк, Ю.Скрипко, Пугач, Захарків, Чорний, Дутка, Перегінець, Іванчук, Молинь, Урбанська, Іван Козуляк, Факащуків, Данчука).

- 2318. Гудыма Марія. Зима! Художник торжествує... // Одесский Вестник. – Одесса, 2004. – №255. – 5 января. – С.8.**

Про виставку в галереї «Белая Луна», де художники-керамісти Валерій та Наталя Албул експонували глиняні панно та «Співочу пташку» з шамоту. Подано фото «Співочої пташки».

- 2319. Гуренко Л.П., Семченко Г.Д. Получение мелющих тел из самотвердеющих масс на основе двуокиси циркония по золь-гель технологии // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №34. – С.50-53.**

Розроблено самотвердіючі маси для одержання тіл (кульок) для подрібнення (помелу) різноманітних керамічних матеріалів на основі двоокису цирконію за золь-гель технологією. Дані вироби є високоміцними та мають підвищену термії тріщиностійкість, можуть використовуватися за температури до 2200°C. Одержано такі тіла різноманітної форми, а саме – еліпсоподібні та у вигляді кульок і циліндрів.

- 2320. Гуринова Аліса. Глина, що дзвенить // Літературна Україна. – 2004. – №17. – 29 квітня. – С.4.**

Про художницю Наталю Дворяківську, першу персональну виставку якої під назвою «Глина, що дзвенить» було відкрито в приміщенні Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Експонувалися мальовані глиняні вироби та картини.

- 2321. Гуцал А.Ф., Гуцал В.А., Мегей В.П., Могилов О.Д. Розкопки курганів епохи раннього заліза в с.Малинівці на Середньому Дністрі // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилук. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.114–116.**

Подано матеріали археологічних досліджень курганів. Поховальний інвентар представлено, здебільшого, керамікою межі VIII–VII ст. до н.е. та кінцем VII–початком VI ст. до н.е. Подано малюнки глиняних посудин з кургану.

- 2322. Давидчук Н.К., Гадзыра Н.Ф., Гнесин Г.Г. Активированное спекание керамики на основе композиционного порошка (SiC-C) – Si_3N_4 – Si_2N_2O и ее механические свойства // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №32. – С.101–108.**

Досліджено фазовий склад гарячепресованої кераміки на основі композиційного порошку (SiC-C) – Si_3N_4 – Si_2N_2O за участю рентгеноаморфного Al_2O_3 як активатора спікання. Вивчено мікроструктуру кераміки, отриманої гарячим пресуванням з використанням оксидів титру й алюмінію. Проаналізовано механічні характеристики цього матеріалу.

- 2323. Давидюк Віктор. Дерев'яний архітектурний декор Луцька (Символічно-міфологічний дискурс) // Фольклористичні зошити: Збірник наукових праць. – Луцьк, 2004. – Вип.7. – С.315–343.**

Про спадкоємність елементів мальовки неолітичної кераміки та інших стародавніх символів у народному різьбленні Волині.

- 2324. Данилейко Володимир. Їх надихає ім'я Катерини Білокур // Образотворче мистецтво. – 2004. – №1. – С.68.**

Про вручення Премії імені Катерини Білокур закарпатському різьбярю Василю Сідаку та талановитій гончарці з Косова – Уляні Шкром'юк. Стилістично виражені, закорінені в глибокі естетичні товщі гуцульського буття ужитково-декоративні тарелі, вази, дзбанки, горщики Уляни Шкром'юк давно стали своєрідним еталоном сучасного косівського гончарства. Подано фото тарелі мисткині «На полонину йдем».

- 2325. Дараган М.Н. Палеоекономіка населення Жаботинського поселення // Палеоекономіка раннього залізного віку на території України: Збірник наукових статей. – К.: Шлях, 2004. – С.32–65.**

Охарактеризовано матеріали Жаботинського поселення, які відображають палеоекономічний аспект життєдіяльності його населення. Найбільш чисельною, різноманітною і представницькою категорією знахідок на поселенні і основою його культурної ідентифікації є кераміка, аналіз якої дає ключ до розуміння устрою життя місцевого населення. Подано малюнки фрагментів глиняного столового посуду та кружал.

- 2326. Дениско Ганна. Словник мистців Полтавщини // Молодь України. – 2004. – №35. – 30 березня. – С.3.**

Про «Словник мистців Полтавщини» Віталія Ханка – перше енциклопедичне видання, де систематизовано дані про архітекторів, будівничих, граверів, графіків, декораторів, майстрів народного мистецтва, ікономалярів, живописців, мистців гобелена, порцеляни й фаянсу, скульптури, дослідників і популяризаторів мистецтва XVII–XXI ст.

- 2327. Дениско Тетяна. Дерзати – справа молодих // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №169. – 26 жовтня. – С.4.**

Про флагман музейної справи на Полтавщині – Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному. Названо імена молодих майстрів кераміки – Шкурпели Вячеслава, Запорожця Олександра, Мотрій Світлани, Мороховець Олени, Мирко Ірини. Подано фото малювальниці Ірини Мирко за роботою та археолога Анатолія Щербаня, який досліджує археологічну кераміку.

- 2328. Дениско Тетяна. Музей як прихисток національної пам'яті // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №133. – 21 серпня. – С.4.**

Про майже 20-річну діяльність Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Подано фото генерального директора музею-заповідника Людмили Дяченко та директора Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України Олеся Пошивайла біля музейних скульптур.

- 2329. Денисов Олег, Ведейко Михайло. Країна Сарматія, країна Роксоланія // Голос України. – 2004. – №113. – 22 червня. – С.20-21.**

Про історію заселення Причорномор'я сарматами. Подано реконструкцію глиняного горщика зі слов'янського поховання. На жаль, прізвище одного із авторів статті подано не вірно: слід читати – Відейко Михайло.

- 2330. Денисов Олег, Ведейко Михайло. Онуки Зевса і Борисфена-2 // Голос України. – 2004. – №108. – 15 червня. – С.20-21.**

Про етнографію Великої Скіфії. Згадано гончарство, що набуло поширення в районі Більського городища. Подано реконструкцію набору грецького чорнолакового посуду.

- 2331. Дербенюк Марія. Народні промисли: відродити колишню славу // Новини Закарпаття. – Ужгород, 2004. – №153. – 14 жовтня. – С.6.**

Про розвиток художніх промислів на Закарпатті та про славнозвісний осередок народної кераміки – село Вільхівка Іршавського району. Подано фото закарпатських гончарних виробів.

- 2332. Дерев'яно Н., Дерев'яно Л. Майстер дзвінкої кераміки // Життя і слово. – Васильків, 2004. – №14. – 18 лютого. – С.3.**

Про життєвий і творчий шлях майстра кераміки, заслуженого художника України Надії Протор'євої, яка разом із чоловіком – художником Валерієм Протор'євим – десятки років творила гончарне мистецтво на Васильківському майоліковому заводі. Подано фото глиняних творів Надії та Валерія Протор'євих.

- 2333. Деньгін Сергій. Ростуть у Києві поверхи з буринської цегли // Сумщина. – Суми, 2004. – №115. – 9 жовтня. – С.3.**

Про відродження виробництва цегли в Бурині, що на Сумщині.

- 2334. Джуранюк Юрій. Іван Серьогін // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.59.**
Про гончаря Івана Серьогіна з Косова, який відійшов у вічність. Разом з дружиною – Іриною Заячук – представницею відомої гончарської династії, започаткованої Павлиною Цвілик, він був постійним учасником гончарних симпозіумів у Бубнівці на Вінничині та учасником багатьох виставок. Подано фото майстра.
- 2335. Джуранюк Юрій. Творчий дует Трушиків // Народне мистецтво. – 2004. – №1-2. – С.22-23.**
Про творчість гончарів нового покоління, членів Національної спілки майстрів народного мистецтва України – Михайла та Галини Трушиків з Косова. Подано фото робіт молодих мистців.
- 2336. Дзембас О.В. Роботи на Невицькому замку у 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.119-120.**
Про матеріали археологічних досліджень на пам'ятці «Невицький замок» в Закарпатті. У культурному шарі виявлено кераміку доби раннього заліза, уламки ліпленої димленої лискованої кераміки станівської культури пізньобронзової доби, уламки посуду і кахель кінця XV – початку XVII ст. Подано малюнки фрагментів кераміки з пам'яток.
- 2337. Дівча любе чорнобриве... [Репродукція листівки] // Яцюк Володимир. Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури, 1890–1940. – К.: Криниця, 2004. – С.305.**
Зображено дівчину з глечиком.
- 2338. Діденко С.В., Якубенко О.О. Нові поселення трипільської культури біля с.Долиняни на Вінничині // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред.Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.121-124.**
Про археологічні дослідження поблизу с.Долиняни Мурованокуриловецького району Вінницької області, в результаті яких виявлено два нові поселення трипільської культури. У культурному шарі знайдено фрагменти столового та кухонного посуду. Столовий посуд поділяється на дві групи: першу складає посуд, прикрашений заглибленим орнаментом, другу – мальована кераміка. Подано малюнки фрагментів кераміки з трипільських поселень.
- 2339. Дід коло куреня [Репродукція листівки] // Яцюк Володимир. Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури, 1890–1940. – К.: Криниця, 2004. – С.410.**
Репродукція листівки, на якій, заодно з іншим, є зображення глиняного виробу – тикви.
- 2340. Долішній Михайло. Свою премію лауреат передала хворим дітям // Галичина. – Івано-Франківськ, 2004. – №46. – 23 березня. – С.7.**
Про присудження премії одного із засновників гуцульської кераміки О.Бахматюка заслуженому майстрові народної творчості, членові Національної спілки художників України, керамістці Надії Вербівській.

- 2341. Дубук Марія. Закопали чудо-горщики у землю разом з ремеслом // Вісник. – Луцьк, 2004. – №17. – 22 квітня. – С.12.**
Про унікальні волинські гончарні глини та про продукцію Дубочненського гончарного заводу, що на Волині.
- 2342. Дубук Марія. Через 30 літ художник повернувся з Києва на хутір, де жили його прадіди // Вісник. – Луцьк, 2004. – №46. – 11 листопада. – С.1, 11.**
Про художника й колекціонера виробів народних умільців Василя Парахіна із Львівщини, в колекції якого серед інших речей – гончарні вироби. Подано фото художника з глиняним глечиком.
- 2343. Егорова Наташа. Летящие тарелки // Архидея. – 2004. – №1-2. – Январь-февраль. – С.90-95.**
Про різні види тарілок. Подано фото тарілок, зокрема глиняних, із київських салонів і музеїв.
- 2344. Євенок Олександр, Моторний Микола. І любов, і гордість, і повага // Молодь України. – 2004. – №22. – 26 лютого. – С.3.**
Про витвори мистецтва, що виробляють в акціонерному товаристві «Коростенський фарфор», якому виповнилося 100 років. Подано фото голови правління – директора АТЗТ «Коростенський фарфор» Валентина Драгана, формувальниці Галини Белової, провідного скульптора підприємства Костянтина Олійника, живописця Олени Гонгало.
- 2345. Єгорова Ірина. Димлена кераміка Гавареччини // День. – 2004. – №18. – 4 лютого. – С.8.**
Про проблеми гаварецької кераміки. Подано фото Юрія Гайди, котрий організував у львівській галереї «Равлик» виставку димленої кераміки, яка до цього ніде не експонувалася. Подано фото глиняних творів «Оберіг» Володимира Уляницького та «Радість Різдва» Лідії та Володимира Уляницьких.
- 2346. Єгорова Ірина. Знаменита піч стомилася... Допоможемо? // День. – 2004. – №136. – 4 серпня. – С.2.**
Про знамениту піч, завдяки якій народжувалися твори таких відомих сьогодні в Україні і за її межами мистців, як Тарас Левків, Ігор Ковалевич, Ярослава та Ярослав Мотики, Оксана Липа, Ігор Береза. А такі мистці, як Василь Боднарчук, Іван Франк, Ігор Хода і Степан Андрусів, і досі з пічкою не розлучаються, бо викладають в академії мистецтв. Але пічка часом вже добре капризує, бо «роки беруть своє». Тому вкрай необхідна сучасна піч, що дозволить створювати роботи за вимогами сучасного дня, – стверджує завідувач кафедри кераміки Львівської академії мистецтв Степан Андрусів.
- 2347. Ємець І.А. Значення деяких аббревіацій на античних амфорах з території Боспору Кімерійського // Археологія. – 2004. – №1. – С.43-59.**
Статтю присвячено аналізу типових аббревіацій, що найчастіше трапляються на античних амфорах. Подано малюнки фрагментів давньогрецьких амфор.
- 2348. Жагліна Марина. Який світ – така й іграшка // Кримська світлиця. – Сімферополь, 2004. – №13. – 26 березня. – С.20.**

Про кримсько-татарську іграшку, яка немовби створює формальну абетку татарської ігрової культури. Подано фото глиняної іграшки Шаміля Ільясова «Хлопчик з гарбузами» та глиняної композиції Земіне Нафєєвої «Перший езан».

- 2349. Жарова Т.М., Жаров Г.В., Терпиловський Р.В. Дослідження на новобудовах // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.125-127.**

Подано матеріали археологічних досліджень на багатощаровій пам'ятці біля с.Воскресенське Варвинського району Чернігівської області. Виявлено залишки кількох дво'ярусних гончарних горнів, виготовлені на гончарному крузі кухонні та столові вироби, глиняні кружала. У культурному шарі черняхівської пам'ятки біля с.Дубина Роменського району Сумської області виявлено глиняні кружала та посуд. Подано малюнки кераміки з поховання.

- 2350. Жарова Т.М., Жаров Г.В., Терпиловський Р.В. Дослідження на новобудовах лісостепового Лівобережжя // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.13-14.**

Під час археологічних досліджень поселення Матяшів Яр-2 поблизу с.Миколаївка Роменського району Сумської області виявлено кухонну й столову кераміку скіфського часу. В результаті охоронних розкопок на поселенні біля с.Степове Талалаївського району Чернігівської області знайдено кераміку доби бронзи, а також ліплену та виготовлену на гончарному крузі кераміку другої чверті I тис. н.е. На поселенні біля с.Андріяшівка Роменського району Сумської області (Мельники-1) виявлено виготовлену на гончарному крузі й ліплену кераміку волинцевського типу. Подано малюнки кераміки з поселень.

- 2351. Жюль Людмила. Знищене містечтво Києва // Українське містечтво. – 2004. – №3. – Осінь-зима. – С.133-137.**

Про необхідність збереження пам'яток культури і мистецьких творів. Названо імена відомих українських художників-керамістів – Леоніда Богинського, Петра Печорного, Галини Севрук, гончаря Якова Падалки. Подано фото глиняного панно з оберегів Н.Федорової, Г.Шарай, А.Масехіна, Р.Батечко та майолікового панно «Музики» Н.Гаркули.

- 2352. Журавель Володимир. Невмируща пісня гончарного круга // Сільські вісті. – 2004. – №89. – 3 серпня. – С.3.**

Про історію розвитку українського гончарства та про Другий всеукраїнський молодіжний симпозіум гончарного мистецтва «Чигирин-2004». Згадано найвизначніші центри «глиняного» життя – Дибинці на Київщині, Опішне на Полтавщині, Ічню й Олешню у Чернігівщині, Бубнівку і Бар у Поділлі, Пастирське та Головківка у Черкащині, Косів і Листинь в Івано-Франківщині. Названо імена відомих в Україні гончарів – Олександра Ганжі, Олекси Бахматюка, Якова Брюховецького, Олександра Вільчинського, Володимира Онищенко, Лесі Денисенко-Єременко, Григорія Денисенка, Євгена Бакусевича, та молодих талановитих мистців – Анжели Драч, Івана Бобкова, Світлани Качан, Анатолія Байди, Юлії Козятник, Леоніда та Катерини Нагірняків. Подано фото учасників симпозіуму біля своїх робіт.

- 2353. Жураковська Галина. Відкрито духовний центр // Слово просвіти. – 2004. – Ч.38. – 16-22 вересня. – С.13.**
Про відкриття в Києві Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара». Подано фото глиняних виробів з експозиції музею.
- 2354. 3 Шевченком у серці: До 190-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка // Образотворче мистецтво. – 2004. – №4. – С.2-7.**
Подано роздуми українських майстрів, лауреатів Шевченківської премії про народне мистецтво, мистця і його життєву позицію. Серед інших – роздуми гончарів з Опішного, що на Полтавщині, Василя Омеляненка та Михайла Китриша.
- 2355. Заболотна Г.М. Брюховецький Никон Дмитрович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.500.**
Про майстра гончаротворення із с.Головкивка, нині Чигиринського району Черкаської області.
- 2356. Загадка трипільських поселень // Урядовий кур'єр. – 2004. – №182. – 25 вересня. – С.1.**
Про дослідження, які проводили науковці Інституту археології НАН України на одному з найбільших відомих трипільських поселень – Тальянківському. Подано фото знайденої трипільської кераміки.
- 2357. Зайкоўскі Э. Ромб // Беларуская міфалогія: Энцыклапедычны слоўнік. – Мінск: Беларусь, 2004. – С.431.**
Про символіку й семантику одного з найпоширеніших геометричних сакральних символів, який, зокрема, зустрічається на жіночих статуетках трипільської культури в Україні.
- 2358. Запорожцев Юрий. Гончарных дел мастера // Вечерние вести. – Киев, 2004. – №188. – 14 декабря. – С.13.**
Про гончарювання в Україні загалом і в Опішному зокрема. Подано фото скульптури гончаря невідомого автора.
- 2359. [«Заслужений діяч науки і техніки України»] // Урядовий кур'єр. – 2004. – №161. – 28 серпня. – С.10.**
Указ Президента України про присвоєння почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки України» керамологу Пошивайлу Олександрі Миколайовичу – провідному науковому співробітнику Національного музею-заповідника українського гончарства, смт.Опішня, Полтавська область, доктору історичних наук.
- 2360. Захарчук-Чугай Раїса. У вінок шани // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.158-159.**
Про відомого збирача кераміки, реставратора і мистця Петра Лінинського із м.Бруховичі Львівської області.
- 2361. Зінківський район // Хто є хто на Полтавщині. Видатні земляки: Довідково-біографічне видання. – К.: Білц-Принт, 2004. – Вип.2. – С.16.**
Згадується Державний музей-заповідник українського гончарства в Опішному.
- 2362. Золотарьова Елеонора. «Ляльковий світ» // Освіта України. – 2004. – №3. – 13 січня. – С.6.**

Про виставку іграшок «Ляльковий світ», яка відкрилася в приміщенні Національного музею літератури України. В експозиції представлено ляльки з традиційних матеріалів – глини та ін.

- 2363. Зоц Наталя. Прекрасне відчувається душею // Молодь України. – 2004. – №85. – 6 серпня. – С.4.**

Про відкриття виставки декоративно-прикладного мистецтва школярів та вихованців позашкільних закладів у Центрі дитячої та юнацької творчості Ворошиловградського району Донецька. На ній було представлено понад 80 робіт, серед яких – вироби з глини.

- 2364. Зубань Вікторія. Щоб гончарському роду не було переводу // Урядовий кур'єр. – 2004. – №7. – 15 січня. – С.16-17.**

Про спеціалізовану художню школу-інтернат «Колегіум мистецтв у Опішному» (Полтавщина). Серед інших народних ремесел, які там освоюють обдаровані діти, чільне місце займає гончарство. Подано фото глиняної композиції учня цього закладу Сергія Сивологи.

- 2365. Зубач Василь. Жінки та звірі: глина і діри // Старий замок. – Ужгород, 2004. – 15-21 квітня. – С.13.**

Про творчий шлях відомих ужгородських мистців-керамістів – Мирослави Росул та Вячеслава Вільковського. Подано фото художників.

- 2366. Зубехин А.П., Голованова С.П. Теоретические основы отбеливания цементного клинкера и красножгущейся керамики с различным содержанием оксидов железа // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №33. – С.80-85.**

Представлено теоретичні основи відбілювання цементного клинкера і червоної кераміки з різним вмістом Fe_2O_3 . З'ясовано особливості впливу фазового складу і структури клинкера й черепка на їх відбілювання, показано додаткову роль склофази.

- 2367. Иванова С.В., Дзиговский А.Н., Смольянинова С.П. Раскопки курганов в зоне реконструкции автотрассы Киев-Одесса на территории Одесской области // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.141-145.**

Про матеріали трьох курганів, що знаходяться в Савранському, Любашівському, Ширяївському районах Одеської області. Виявлено поховання від енеоліту – доби бронзи до печенізько-торчеського часу. Серед поховального інвентаря – фрагменти ліплених посудин.

- 2368. Итоги конкурса «Мир увлечений» // Добрые советы. – Киев, 2004. – №11. – С.116.**

Про переможа конкурс «Мир увлечений» – Дарію Крамар із Хмельницького – та її колекцію глиняної іграшки. Подано фото глиняних іграшок.

- 2369. Івакін Г.Ю., Козубовський Г.А., Козюба В.К., Чекановський А.А. Дослідження архітектурно-археологічної експедиції в 2002–2003 рр. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.139-141.**

Про археологічні дослідження на новобудовах Києва. В різних частинах міста досліджено ділянки з культурними шарами середньовічного часу. Виявлено уламки ліпленої кераміки, яку вчені датують середнім етапом С-1 трипільської культури (IV–III тис. до н.е.). Також виявлено уламки виготовленої на гончарному крузі кераміки киеворуського часу та XIV–XVIII ст., уламки кахель XVII–XVIII ст. Подано малюнки трипільської кераміки, виробів другої половини XIII – початку XIV ст., ліпленого посуду чорноліської культури.

- 2370. Івашків Галина. Декор традиційної української кераміки XVIII – першої половини ХХ століття (іконографія, домінантні мотиви, художні особливості): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. – Львів: Львівська академія мистецтв, 2004. – 19 с.**

Метою роботи є визначення національно-мистецьких особливостей у декорі традиційної української кераміки, для чого автором досліджено домінантні мотиви та елементи в оздобленні кераміки від найдавніших часів до першої половини ХХ ст., розкрито ймовірний знаковий зміст традиційних мотивів в оздобленні глиняних виробів, визначено основні типи композицій орнаменту та сюжетів у традиційній українській кераміці, здійснено порівняльний аналіз національних особливостей мальовок українських гончарних виробів у слов'янському контексті, введено в науковий обіг досі невідомі пам'ятки кераміки.

- 2371. Івашків Галина. Слово про збирача кераміки і реставратора // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.162-166.**

Про відомого збирача кераміки, реставратора і мистця Петра Лінінського із м. Брюховичі Львівської області.

- 2372. Івашко Олена. «У печері кам'яній знайшли...» // Голос України. – 2004. – №136. – 24 липня. – С.5.**

Про дослідження миколаївськими археологами факторії – поселення Дикий Сад. Матеріальна культура дослідженої пам'ятки представлена і глиняними матеріалами, зокрема горщиками різних форм, корчагами, фрагментами посудин. Усі глиняні вироби мають генетичні зв'язки із сабатинівською керамікою, і водночас перебували під великим впливом культури фракійського гальштату і синхронних культур лісостепової зони. Подано малюнок стародавньої корчаги.

- 2373. Історичний нарис // Хто є хто на Полтавщині. Видатні земляки: Довідково-біографічне видання. – К.: Бліц-Принт, 2004. – Вип.2. – С.36-40.**

Згадується про селище Опішне – здавна відомий осередок українського гончарства.

- 2374. Казаков А.Л., Черненко О.Є., Дудко О.С. Охоронні археологічні роботи біля с.Путивськ Новгород-Сіверського району у 2002 році // Археологічні відкриття в Україні 2002-2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.15.**

Подано матеріали археологічних досліджень на давньоруському поселенні біля с.Путивськ Новгород-Сіверського району Чернігівської області. У культурному шарі виявлено гончарні вироби, що розподіляються на два хронологічні періоди. До першої групи належить посуд юхнівської культури, другу групу складає гончарний домонгольський посуд XII – початку XIII століття.

- 2375. Кандиба Олег. Шипинці. Мистецтво та знаряддя неолітичного селища. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2004. – 156 с.**
Монографію українського історика, археолога і поета Олега Олександровича Кандиби (Ольжича) (1907–1944), яка вперше побачила світ 1937 року, присвячено дослідженню поселення трипільської культури мальованої кераміки с.Шипинці на Буковині. У ній зібрано розрізнені матеріали з розкопок поселення, зроблено аналіз форм та орнаментики глиняного посуду. Подано малюнки посуду з поселення.
- 2376. Канів. Краєвид з могили Т.Г.Шевченка на Дніпрі [Репродукція листівки] // Яцюк Володимир. Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури, 1890–1940. – К.: Криниця, 2004. – С.440.**
Репродукція листівки із зображенням гончарського кутка.
- 2377. Каплун Наталя, Смілянська Наталя. До історії гончарного промислу села Макарів Яр // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.48-59.**
Про історію гончарства в селі Макарів Яр (Пархоменко) Луганської області, заснованому українськими поселенцями у XVIII ст. У XIX – на початку XX ст. Макарів Яр був одним із провідних гончарних осередків регіону. Відтворено технологію місцевого гончарного виробництва, асортимент глиняних виробів, способи їх збуту. Проаналізовано діяльність Слов'яносербського земства на початку XX ст., спрямовану на розвиток гончарного виробництва, та причини її невдачі. Висвітлено діяльність Макаровоярівської кустарно-промислової керамічної школи та занепад гончарного ремесла в селі.
- 2378. Каравайко Д.В. Матеріали юхнівської культури із фондів Чернігівського обласного історичного музею // Археологія. – 2004. – №4. – С.66-70.**
До наукового обігу введено матеріали з розкопок 1904 року в Чернігівській області. Опрацьована колекція представлена фрагментами глиняного посуду, уламками мініатюрних посудин та однією цілою формою, кружалами-важками. Подано малюнки фрагментів глиняних посудин.
- 2379. Карпа Романа. На Черкащині спалили трипільські будинки // Україна молода. – 2004. – №212. – 11 листопада. – С.11.**
Про археологічні розкопки трипільських міст-гігантів у Черкащині, у селах Косенівці, Легедзино і Тальянки. Виявлено кераміку, зокрема глечик, якому 5000 років.
- 2380. Карунна Ольга. [Огляд]: Мардус Оксана. На білих кахлях: Поезії. – К.: Смолоскип, 2002. – 128 с. // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.145-146.**
Подано огляд поетичної збірки, авторка якої народилася в гончарному осередку Нова Водолага на Харківщині. Простежено керамологічні мотиви в її віршах.
- 2381. Карунна Ольга, Пошивайло Олесь. [Поверин Александр. Гончарное дело. Чернолощенная керамика. – Москва: Культура и традиции, 2002. – 96 с.] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.147-148.**
Рецензія на книгу «Гончарное дело. Чернолощенная керамика», автором якої є Олександр Поверин – художній керівник гончарної артілі «Покровская керамика» (Москва, Росія). Поєднання його організаційної, творчої та педагогічної діяльності знайшли найбільш повне відображення в рецензованій книзі. Автор у доступній формі знайомить читачів з основами гончарного ремесла, розкриває секрети

майстерності сучасних та стародавніх гончарів, розповідає про досвід роботи арт-лі «Покровская керамика» в справі відродження технології виготовлення лискованого кераміки. У додатках подано креслення гончарного круга, словник гончарної термінології та список літератури з проблем гончарства. Книгу рясно ілюстровано кольоровими та чорно-білими малюнками і схемами, творами Олександра Поверіна.

- 2382. Кац В.И. Работа Б.Н.Гракова над II томом IOSPE // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.111-114.**
Про історію роботи кількох поколінь дослідників над корпусом гончарних тавр Північного Причорномор'я.
- 2383. Керамика и сантехника. – 2004. – №1. – 62 с.; №2. – 64 с.; №3. – 80 с.; №4. – 72 с.**
Ілюстрований щоквартальний журнал – практичний посібник для покупця будівельної кераміки в Україні.
- 2384. Керамика: стиль и мода. – 2004. – №1. – 192 с.; №2. – 240 с.; №3. – 224 с.**
Спеціалізоване періодичне видання – єдиний в Україні проект у галузі облицювальної плитки, покликаний надавати інформаційну допомогу спеціалістам і споживачам кераміки.
- 2385. Киселева Лилия. Какие хорошие дети растут! // Киевский вестник. – 2004. – №115. – 13 ноября. – С.4.**
Про виставку глиняних творів другокласниці з Кіровограда, що експонувалася в Театрі на Липках у Києві. Подано фото юної мисткині та її робіт.
- 2386. Киселица Валентина. Родословная тарелки // Вечерние вести. – Киев, 2004. – №188. – 14 декабря. – С.13.**
Про появу на Русі перших тарілок. Подано фото глиняної тарелі.
- 2387. Кислый А.Е. Глейки II – новый памятник на археологической карте Крыма // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.116-120.**
Описано гончарний комплекс, виявлений під час археологічного дослідження на поселенні Глейки (Крим) 2003 року. Подано малюнки знайдених глиняних виробів.
- 2388. Клименко Олена. Творчість Ганни Діденко // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.42.**
Про майстриню опішненської дрібної пластики Ганну Діденко, яка походить із званої гончарної родини. Її дід – відомий опішненський гончар другої половини ХІХ – початку ХХ ст. – Яким Герасимович Пошивайло, бабуся – Марія Іванівна Пошивайло, мати, Наталка Каленич, та тітки, Фросина Мареха й Онисія Гадяцька, – майстрині іграшки. Чоловік, Володимир Діденко, – онук славетного опішненського гончаря кінця ХІХ – початку ХХ ст. Федора Миколайовича Чирвенка. Свекруха, Онисія Діденко, – малювальниця, яка малювала вироби свого батька, експоновані на багатьох всеросійських кустарних виставках, неодноразово відзначені золотими й срібними медалями. У доробку Ганни Діденко є традиційні свистунці, антропоморфна і зооморфна пластика, тематичні композиції, – тобто асортимент виробів, які

створювали в свій час такі відомі майстри, як Олександра Селюченко, Настя Білик-Пошивайло, Гаврило та Явдоха Пошивайли, Розалія Чабаненко, й донині продовжують робити Василь Омеляненко, Михайло Китриш та Володимир Нікітченко. Її творчість, відому в Україні, відзначено Премією імені Данила Щербаківського. Подано фото майстрині та її творів.

- 2389. Клименко О.О. Бондаренко Марія Федорівна // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.264.**

Про народну майстриню-малювальницю, уродженку с.Малі Будища Зіньківського району Полтавської області. Розмальовувала куманці, вази, декоративні тарелі, глечики підполив'яною контурною мальовкою з використанням рослинних барокових мотивів.

- 2390. Князева Яна. За що виростити митця? // Вінницькі відомості. – Вінниця, 2004. – №36. – 22 вересня. – С.8.**

Про глиняні твори першокласника Богдана Гунька з Вінниці. Подано фото юного майстра біля своїх виробів.

- 2391. Коваленко В.П., Мезенцев В., Ситий Ю.М. Археологічні дослідження Батурина в 2001–2002 рр. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.16-18.**

Під час дослідження археологічних старожитностей Батурина виявлено понад 30 типів полив'яних кахель, якими було оздоблено велику піч, прикрашену різноманітними орнаментувальними глиняними деталями. Аналогічні кахлі широко представлені в руїнах палаців гетьмана Івана Мазепи на Литовському Замку та в урочищі Гончарівка. Вони датуються XVII–XVIII ст.

- 2392. Коваленко Віталій. Свято «Ржищівського вінка», або Дворічні підсумки святкування трипільської культури // Молодь України. – 2004. – №143. – 23 грудня. – С.4.**

Про фольклорно-етнографічний та археологічний фестиваль «Ржищівський вінок», що 2003 року відбувся на Київщині. Проаналізовано житло, розкопане в урочищі Ріпниця-1. Серед знахідок, виявлених у житлі, – залишки посуду, миски, келихи, горщики, покришки, амфори, кратери, оздоблені як ритованою орнаментациєю, так і мальованою. Подано фото пам'ятки трипільській цивілізації – біноклеподібної посудини.

- 2393. Коваленко Віталій. Спадщина, яку не знають, або про місце, що посідає Україна в Європі // Молодь України. – 2004. – №46. – 27 квітня. – С.3.**

Про І Фольклорно-етнографічний, археологічний фестиваль «Ржищівський вінок», присвячений 110-річчю відкриття трипільської культури. Подано фото учасників фестивалю з виготовленими глиняними виробами.

- 2394. Коваленко Оксана. Гончарська термінологія кінця XVII – початку XVIII століття у творах Климентія Зіновієва // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.85-87.**

Про гончарну термінологію кінця XVII – початку XVIII ст., зафіксовану в творчій спадщині українського поета та автора соціально-побутових творів Климентія Зіновієва. «Вірші. Приповіді посполиті» розширюють сучасні уявлення про формування та еволюцію гончарної лексики в Україні.

- 2395. Коваленко О. Гончарні цехи Полтавського полку початку XVIII ст. // Нові дослідження пам'яток доби козацтва в Україні. – К.: Часи козацькі, 2004. – Вип.13. – С.92-99.**
На основі архівних матеріалів, зокрема ревізій та компутів Полтавського полку 1718, 1721 років, з'ясовано деякі аспекти функціонування гончарних цехів Полтавського полку на початку XVIII ст. Окреслено чисельність, національний та статевий склад цеховиків, що дозволило персоніфікувати картину розвитку гончарства, визначити динаміку розвитку тогочасного гончарного цехового ремесла.
- 2396. Коваленко Оксана. Матеріали до історії гончарства Полтави XVIII століття // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.89-96.**
На основі археологічних, писемних та топономічних джерел досліджується гончарство полкового міста Полтава у XVIII ст. Встановлено місця розселення гончарів у межах фортеці. Подано інформацію про горни та їх конструкцію, а також фото горнів, глиняних виробів та їх фрагментів.
- 2397. Ковпаненко Г.Т., Гаврилюк Н.А. Кургани сс.Ново-Юр'євка и Корчино Николаевской области // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.373-383.**
Про результати досліджень трьох курганів періоду бронзи поблизу сіл Ново-Юр'ївка і Корчино. Серед знахідок з курганів біля с.Ново-Юр'ївка є фрагменти тонкостінної ребристої амфори XI ст. Подано малюнки та опис глиняних посудин, горщиків, банкоподібної посудини, мисочки, чаші ямної, катакомбної і зрубної культур з поховань кургану біля с.Корчино.
- 2398. Ковпаненко Г.Т., Ричков М.О. Кургани доби бронзи на півдні Київщини // Археологія. – 2004. – №1. – С.60-75.**
Про нові матеріали доби бронзи з курганів півдня Київщини, досліджених у 80-ті роки ХХ ст., серед яких і фрагменти посуду. Подано малюнок фрагментів глиняних горщиків.
- 2399. Козак Д.Н., Шкоропад В.В. Археологічні дослідження пам'яток I тис. до н.е. с.Хрінники на Рівненщині // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.155-158.**
Про матеріали археологічних досліджень багатощарового селища в урочищі Шанків Яр біля с.Хрінники на Рівненщині. На досліджених об'єктах виявлено горщики, миски, глиняні покришки-диски ранньозалізного періоду, поморсько-кльошової культури.
- 2400. Козак Д.Н., Шкоропад В.В. Рятівні археологічні дослідження пам'яток I тис. н.е. на Хрінницькому водоймищі у 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.153-155.**
Про матеріали археологічних досліджень багатощарового поселення в урочищі Шанків Яр на Хрінницькому водоймищі (Волинь). У культурному шарі виявлено уламки ліпленого та виготовленого на гончарному крузі посуду зубрицької, вельбарської та лука-райковецької культур. Подано малюнки фрагментів кераміки вельбарської культури.

- 2401. Козельська Ганна. Щоб не зупинився гончарний круг // Вечірня Полтава. – Полтава, 2004. – №28. – 8 липня. – С.8.**
Про виставку гончарних і живописних робіт випускників Державної спеціалізованої школи-інтернату I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішному», що відкрилася в Галереї мистецтв Полтави. Подано фото творів з виставки.
- 2402. Козир І.А. Джерела формування пізньосарматського керамічного комплексу Північного Причорномор'я // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.36-39.**
Про зміни в складі гончарного комплексу пізніх сарматів. Окрім традиційних видів посуду (горщики, глеки, миски, глекоподібні та мініатюрні посудини), з'явилися нові: корчаги, покришки, банкподібні, грушоподібні посудини. Подано малюнки фрагментів кераміки пізньосарматських поховань Північного Причорномор'я (середина II–IV ст. н.е.).
- 2403. Коледа В.В., Шевченко Т.А., Михайлюта Е.С., Белый Я.И., Чеберко А.И. Исследование свойств щелочного каолина и возможности его использования в составе низкотемпературных фарфоровых масс // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №34. – С.77-83.**
З метою розширення вітчизняної сировинної бази гончарної промисловості проведено дослідження лужного каоліну Катеринівського родовища (Донецька область). Визначено основні властивості матеріалу та розглянуто можливість використання його як комплексної сировини у фарфорових масах зі зниженою температурою випалювання.
- 2404. Колесник Сергій. Загадка фігурок із Чорної Могили // День. – 2004. – №59. – 2 квітня. – С.8.**
Серед предметів, виявлених у попелищі похоронного вогнища в кургані Чорна Могила, було глиняне кружало.
- 2405. Колода В.В. Ещё один сезон работ на городище у с.Водяное на Харьковщине // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.169-171.**
Подано матеріали археологічних досліджень городища. У культурному шарі виявлено фрагменти ліплених роменських посудин з традиційним орнаментом у вигляді відтиска мотузкового штамп; кружала, фрагменти ліплених посудин скіфського часу. Подано малюнки знахідок з городища, серед яких – культова посудина роменського часу.
- 2406. Колодко О.І. Музей кераміки // Український технічний музей: історія досвід, перспективи: Матеріали 3-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К.: ЕКМО, 2004. – С.44-45.**
Про музей кераміки, що функціонує при Миргородському державному керамічному технікумі імені Миколи Гоголя і сприяє не лише популяризації майстерності мистців-керамістів, а й дидактично-навчальному процесу не одного покоління кераміків.
- 2407. Колодяжний Микола. «Сувенір від «Соломії» // Вісті Рівненщини. – Рівне, 2004. – №29-30. – 26 березня. – С.4.**

Про презентацію художніх виробів з глини, яка відбулася у відділі мистецтв державної обласної бібліотеки. В експозиції представлено творчий доробок рівненських майстрів гончарного мистецтва – Наталі Іванюк, Людмили Луцшиної, Наталі Соловйової та Андрія Пономаренка. Подано фото учасників виставки та їхніх виробів.

- 2408. Колтухов С.Г., Тощев Т.Н.** Курган эпохи бронзы с.Приречное Нижнегорского района в Крыму // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.355-362.

Під час проведення охоронних робіт 1979 року співробітники відділу охорони і обліку пам'яток Кримського краєзнавчого музею дослідили курган біля с.Прирїчне, матеріали якого опрацьовано і введено в науковий обіг. Серед знахідок – ліплені посудини ямної та катакомбної культур.

- 2409. Колупаєва А., Никорак О., Шпак О.** [Рецензія]: Українська старовина із приватних збірок. Мистецтво Гуцульщини та Покуття: Каталог (ікони на склі, кахлі, миски, хрести, свічники). – К.: Родовід, 2002. – 359 с.; іл. // Записки наукового товариства імені Шевченка: Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. – Львів: Наукове товариство імені Шевченка, 2004. – Т.ССХLVIII. – С.597-604.

Рецензія на зазначений у назві каталог. Найвагомїша за кількістю ілюстрацій (312 позицій) частина каталогу репрезентує кераміку, виокремлену в розділі «Кохлі» та «Миски». Представлено вироби гончарів найбільш відомих осередків (Косів, Кути, Пистинь).

- 2410. Колупаєва Агнія.** Українська кераміка у сфері сакрального // Записки наукового товариства імені Шевченка: Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. – Львів: Наукове товариство імені Шевченка, 2004. – Т.ССХLVIII. – С.231-256.

Про використання української кераміки в релігійній практиці народу. Проаналізовано функціонування кераміки в культовій практиці доісторичної доби та в християнській релігійній практиці (до початку ХХ ст.). У межах християнської практики виділено групу ритуально-обрядової кераміки, що застосовувалася в родинній і календарній обрядовості (насамперед, посуд). Велику групу становить традиційна ужитково-декоративна кераміка (кахлі, посуд), зв'язки якої з сакральною сферою, християнським мистецтвом виявлялися в естетичних структурах декору. Подано фото глиняних творів сакральної тематики.

- 2411. Корабельський Валерій.** «Вільна експедиція» // Освіта України. – 2004. – №56-57. – 20 липня. – С.12.

Про першу виставку студентських робіт у Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва та дизайну імені Михайла Бойчука. Подано фото прикрас із глини Олександра Шафірова.

- 2412. Коров'як із глиною ліпшиш за пластилін** // Зоря Полтавщини. – 2004. – №10-11. – 23 січня. – С.5.

Про використання суміші коров'яку і глини як замазки при щепленні і для заживлення різних пошкоджень на деревах.

- 2413. Космолинская Наталия. Искусство хранить искусство // Архидея. – 2004. – №1-2. – Январь-февраль. – С.76-83.**

Про колекцію старовини Ярослава і Ярослави Мотик як живу й показову мінілюстрацію історії західноукраїнського мистецтва від народної традиції до мистецтва модернізму. Вагому частину колекції складає кераміка. Йдеться, зокрема, про відомий в Україні осередок димленої кераміки – Гавареччину. Подано фото Ярослави Мотики та інтер'єрів домашнього музею.

- 2414. Космолинская Наталия. Орден коллекционеров // Архидея. – 2004. – №1-2. – Январь-февраль. – С.50-61.**

Про львівських колекціонерів творів народного мистецтва, зокрема про збирача й колекціонера кераміки Тараса Лозинського, який володіє найбільшою приватною колекцією пистинських глиняних мисок. Також у колекції є гуцульські кахлі, на одній із яких – автограф легендарного Олекси Бахматюка. Подано фото колекціонера та експонатів його колекції.

- 2415. Костюк Ірина, Попельницька Олена. Атрибуція і реставрація глиняних виробів XVI–XVII століть з Острогу // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.52-58.**

Подано коротку історію заснування, історичного розвитку волинського Острога; охарактеризовано гончарні знахідки під час археологічних досліджень у місті, проведених ученими Державного історичного музею (Київ). Прослідковано хід дереставації й повторної реставрації трьох глиняних виробів (миски, кухля, сковороди-ринки) з метою надання збереженим частинам посудин експозиційного вигляду.

- 2416. Котигорошко В.Г., Прохненко І.А. Дослідження Малокопанського комплексу зламу ер // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.171-173.**

Про археологічні дослідження городища біля с.Мала Копаня Виноградівського району Закарпатської області. Виявлено фрагменти виготовленого на гончарному крузі посуду X–XI ст. Кераміка дакійського типу представлена ліпленим (горщики, миски, глеки, кубки, конічні чашки з вушками, черпаки, покришки) і виготовленим на гончарному крузі посудом. Подано малюнки глиняних посудин із поховальних комплексів могильника.

- 2417. Кравченко Е.А. Матеріали доби пізньої бронзи з поселення Уч-Баш // Археологія. – 2004. – №4. – С.52-66.**

Проаналізовано матеріали з поселення Уч-Баш у Південно-Західному Криму, що зберігаються у фондах Національного заповідника «Херсонес Таврійський». Оpubліковано кераміку з будівлі 1 цього поселення, а також зроблено спробу її типологічного аналізу та культурної інтерпретації. Подано малюнки фрагментів знайдених гончарних виробів кінця XI–X ст. до н.е.

- 2418. Кракало Ірина. Провінційно-римська традиція і посуд з Жовниного в зібранні Кременчуцького краєзнавчого музею // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.139-144.**

Аналіз колекції пам'яток черняхівської культури, знайдених на поселенні і в могильниках біля с.Жовнине Чорнобаївського району Черкаської області, що

зберігається у фондах Кременчуцького краєзнавчого музею і включає в себе 33 одиниці збереження. З них 26 одиниць – посуд (19 майже цілих посудин), 3 біконічні кружала. Прослідковано сарматські та провінційно-римські впливи на черняхівську кераміку. Подано малюнки димлених гончарних виробів.

- 2419. Краснова Тетяна. Методологія і технологія реставрації кераміки (історичний огляд) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.34-42.**
Природне старіння матеріалів, використаних під час реставрації, у процесі експонування або зберігання кераміки є складним процесом, в основі якого лежить зміна фізико-хімічних властивостей реставраційних матеріалів. Подано відомості про реставраційні матеріали й технології минулого, що доповнюють сучасні уявлення про методи та способи зберігання історичної кераміки, а також допомагають фахівцям під час реставрації виробів. Огляд матеріалів здійснено за літературними джерелами і за експонатами з харківських музеїв і приватних колекцій. Досліджено властивості клейових складів, їх часові структурні зміни; подано способи консервації археологічної кераміки в польових умовах.
- 2420. Краснова Т.Н. Актуальные вопросы полевой консервации изделий из керамики // Проблемы истории и археологии Украины: Материалы V Международной научной конференции (Харьков, 4-6 ноября 2004 г.). – Харьков: НМЦ «МД», 2004. – С.40-41.**
Про рекомендації щодо вибору правильного методу польової обробки археологічної кераміки з метою її кращої збереженості. Подано основні вимоги, яких треба дотримуватися під час проведення польових консерваційних робіт.
- 2421. [Гончарні вироби Валентини Джуранюк (Івано-Франківщина)] // Народна творчість та етнографія. – 2004. – №4. – С.1 кольорового блоку.**
- 2422. Кривенко Галина. Перлини в руйновищах // Молодь України. – 2004. – №75. – 15 липня. – С.2.**
Про проблеми Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара». Подано фото експозиції гончарних виробів музею.
- 2423. Криворучко П.П., Светличный Е.А., Пьяных Н.Л., Карякина Э.Л., Денисенко Е.А. Образование трансформационно-упрочненной структуры корундовой керамики при введении ZrO_2 // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №32. – С.124-130.**
Подано результати досліджень з утворення трансформаційно-зміцненої структури корундової кераміки шляхом введення в матрицю з $\alpha-Al_2O_3$ дрібнодисперсних часток ZrO_2 . Розроблено спосіб введення додатку ZrO_2 в корундову кераміку, який дозволив створити трансформаційно-зміцнену структуру та забезпечити підвищення властивостей кераміки. Встановлено підвищення межі міцності при згинанні в 1,5-2 рази (350-450 МПа), підвищення в'язкості руйнування K_{IC} у 1,5-2 рази (5,5-7 МПа.м^{0,5}), підвищення термостійкості в 1,1-1,2 рази ($T=200-2300^\circ C$) порівняно з корундовою керамікою з додатком 0,2% MgO.
- 2424. Крижицький С.Д., Лейпунська Н.О. Принципи моделювання економічного базису Північнопричорноморської античної держави на прикладі Ольвії // Палеоекономіка раннього залізного віку на території України: Збірник наукових статей. – К.: Шлях, 2004. – С.8-31.**

Охарактеризовано економіку Ольвії часів її найвищого економічного розквіту в останній чверті IV – першій половині III ст. до н.е. Гончарство в Ольвії того часу за своєю важливістю і значним обсягом продукції посідало друге місце після будівництва. Про це свідчить величезна кількість уламків червоного, сірого та світлого столового й кухонного глиняного посуду, який за своїми ознаками відноситься до місцевого виробництва.

- 2425. Кропотов В.В. Сарматське поховання на поселенні Лиса Гора // Археологія. – 2004. – №4. – С.89-93.**

Про матеріали пізньосарматського поховання другої половини II – першої половини III ст. н.е. з Нижнього Подніпров'я. Подано малюнок гончарного кубка та ліпленого горщика із поховання.

- 2426. Кропотов В.В. Фибулы некрополя Неаполя Скифского из раскопок В.П.Бабенчикова 1947–1948 гг. // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.40-42.**

Про відкриття й дослідження некрополя Неаполя Скіфського. Серед різноманітних матеріалів, отриманих у результаті розкопок, є глиняний посуд.

- 2427. Кубицька Н.В. Володимир Ковальчук: життєвий і творчий шлях // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Збірник наукових праць. – Харків: ХДАДМ, 2004. – №6. – С.48-56.**

Про життєвий та творчий шлях гончаря із с.Кульчин Волинської області Володимира Ковальчука, продовжувача старовинного роду гончарів. Зібрано матеріали про участь гончаря у виставках та зроблено спробу аналізу індивідуальних особливостей виробів майстра.

- 2428. Кубицька Н.В. Гончарні печі с.Кульчин Волинської області (конструкція та особливості випалу) // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Збірник наукових праць. – Харків: ХДАДМ, 2004. – №5. – С.44-53.**

Авторка уперше проаналізувала особливості випалювання глиняних виробів у горнах с.Кульчин Волинської області з метою використання місцевих гончарних традицій у сучасній виробничій діяльності.

- 2429. Кубицька Наталія. Сторінки творчості Василя Бондаря (за експонатами Волинського краєзнавчого музею) // Волинський музей: історія і сучасність /Науковий збірник: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Луцьк, 2004. – Вип.3. – С.85-89.**

Про життєвий і творчий шлях гончаря із села Рокита Старовижівського району Волинської області – Василя Бондаря, продовжувача старовинного роду гончарів. Майстер доніс до сьогодення успадковане мистецтво обробки глини, пропорції народних форм гончарних виробів Волинського Полісся, традиційний декор, культуру краю.

- 2430. Кудлай Ю.В., Полідович Ю.Б. Кургани басейну Солоні (Західний Донбас) // Кургани Донбасса: Сборник статей. – Донецьк: Лебедь, 2004. – С.133-152.**

Досліджено комплекс курганів у басейні річки Солона в Західному Донбасі, який можна датувати XIV – XIII ст. до н.е. у межах розвиненого етапу зрубною культури. Подано малюнки досліджених фрагментів глиняних посудин.

- 2431. Куєвда Володимир. Психологія української символіки: міф, життєвий ідеал, національна ідея // Образотворче мистецтво. – 2004. – №4. – С.68-73.**
Про сутність традиційної символіки, графічні версії якої у вигляді орнаментики є складною системою уявлень, образів, знаків міфологічного походження. Зокрема йдеться і про трипільську орнаменту глиняного посуду. Подано малюнок японської культової глиняної фігурки добуддистського періоду.
- 2432. Кузьменко Олена. «Чорні» археологи терплять фіаско // Хрещатик. – Київ, 2004. – №67. – 13 травня. – С.15.**
Про вилучені на київському ринку й передані Національному музею історії України речі старовини, серед яких і сім предметів чорнолакового глиняного посуду епохи еллінізму, червоний глечик пізнього римського періоду, амфора світлого кольору того ж періоду. Подано фото вилучених цінностей.
- 2433. Кузьменко Олена. Ярмарок талантів // Хрещатик. – 2004. – №132. – 10 вересня. – С.12.**
Про ярмарок у Пироговому, куди на початку осені з'їхалися народні умільці з усієї України. Представлено роботи гончарів Івана Панкова з Луцька, Андрія Піщура з Чернігова. Подано фото Віктора Комаревцева з Опішного, що на Полтавщині, з глиняним твором «Куманець».
- 2434. Кулатова І.М., Супруненко О.Б. Охоронні дослідження на Перещепинському курганному некрополі у Більську в 2002 році // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилук. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.27-32.**
Подано результати охоронних досліджень п'яти курганів і могильника скіфського часу на Перещепинському курганному некрополі біля с.Більськ Котелевського району Полтавської області. Серед знахідок вирізняються ліплені корчаги, що належать до поширених на Більському городищі типів корчаг V ст. до н.е. Також виявлено ліплене глиняне кружало та фрагменти ліплених горщиків. Подано малюнки глиняних посудин з Перещепинського некрополя.
- 2435. Кулатова І.М., Супруненко О.Б. Старожитності доби раннього залізного віку Кременчуцького Подніпров'я // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.143-149.**
Про представлені в Кременчуцькому мікрорегіоні старожитності передскіфського і скіфського часу, у тому числі ліплену кераміку ранньої залізної доби та античні амфори. Подано малюнок глиняної амфори IV ст. до н.е.
- 2436. Кульова Віра. Трипільські іграшки // Хрещатик. – 2004. – №10. – 27 січня. – С.13.**
Про виставку «Українська традиційна іграшка та лялька», яка відбулася в Національному музеї Тараса Шевченка в Києві. На ній експонувалися іграшки з різних матеріалів, у тому числі з глини. Подано фото глиняної корови.

2437. Курбаткіна С.Д. Бринцев Микола Станіславович // *Енциклопедія сучасної України*. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.459.
Про майстра художньої кераміки з Херсона, який працює в жанрі пластики малих форм.
2438. Курочкін Олександр. *Українці в сім'ї європейській: звичаї, обряди, свята*. – К.: Бібліотека українця, 2004. – 248 с.
Збірник різночасових етнологічних статей та есеїв автора про різні аспекти традиційної культури українців та інших європейських народів – родинну, календарну, похоронну звичаєвість, ритуальні маски, міфологічні образи і символи, демонологію, стереотипи побутової комунікації тощо. Містить згадки про вживання глини у народному карнавалі, використання глиняного посуду у вечорничній обрядовості та осінньо-зимових ворожіннях на Чорнобильщині, версію генези глиняних брязкалець як культових предметів.
2439. Куштан Д.П. *Нові археологічні матеріали доби середньовіччя з Черкас // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк*. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.33-35.
Подано матеріали археологічних досліджень посаду Черкаського замку XIV–XVII ст. Виявлено горщики, глиняні кружала, макітри, покришки, кухлі, глеки, сковороди, миски, свистунець у вигляді пташки, «коробчасті» кахлі. Колекція гончарних виробів дає можливість зіставлення й порівняння традицій їх виготовлення з іншими пам'ятками козацької доби Середньої Наддніпряни. Подано малюнки глиняних виробів, виявлених під час розкопок.
2440. Куц Ліна, Ольшанська Ірина. *«Усе, що роблю, – потреба душі...» // Голос України*. – 2004. – №130. – 16 липня. – С.8.
Про директора ТОВ «Екосинтез-керамікс ЛТД», що в Слов'янську на Донеччині, Олега Білоусова та промислово кераміку, яку випускає його підприємство. Подано фото директора.
2441. Лазурко О., Івановський В., Шишак В. *Археологічні розвідки в околицях м.Белза у 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк*. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.192-193.
Про матеріали археологічних досліджень в околиці м.Белз Сокальського району Львівської області. У культурному шарі виявлено виготовлений на гончарному крузі посуд X–XIII ст., кружала.
2442. Ланцов С.Б., Майко В.В. *Работы 2003 г. в Кутлакской крепости // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк*. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.194-196.
Про археологічні дослідження Кутлакської фортеці другої половини I ст. до н.е. біля с.Веселе в Криму. Серед знахідок – фрагменти виготовлених на гончарному крузі і ліплених виробів амфор. Також виявлено піч, яку, можливо, використовували для випалювання ліпленого посуду.
2443. Ласло-Куцюк Магдаліна. *Вдячна піч // Український керамологічний журнал*. – 2004. – №4. – С.108-109.

Про релікти архаїчного індоєвропейського культу вогню й печі в українських народних казках про дідову й бабину дочку. Авторка звертає увагу на підкреслену сакральність обмазування печі глиною, що, на її думку, теж пов'язана зі стародавніми віруваннями.

- 2444. Латанський Сергій [Мистецька хроніка] // Образотворче мистецтво. – 2004. – №4. – С.42-43.**

Про виставку двох Національних спілок – художників і майстрів народного мистецтва, що експонувалася у виставковій залі Запорізької організації Національної спілки художників України. У експозиції було представлено близько 150 творів живопису, графіки, скульптури, декоративної мальовки, вишивки, різьблення по дереву, гончарства та інших видів декоративно-ужиткового мистецтва.

- 2445. Лашук Ю.П. Бутко Олексій Іванович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.654.**

Про гончаря з м.Ізюм Харківської області. Створював скульптуру, посуд (тикви, глечики, макітри, двійнята). На жаль, до статті про Олексія Бутка подано фотопортрет іншої особи.

- 2446. Лебеденко Н. Не всі дороги ведуть у Рим... // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2004. – №52. – 21 липня. – С.3.**

Про II Всеукраїнський молодіжний симпозіум гончарного мистецтва, який відбувся в Чигирині. Названо імена учасників симпозіуму – заслужених і молодих майстрів: Якова Брюховецького, Сергія Комара, Ігоря Кривенця (Черкащина), Олександра Вільчинського (Запоріжжя), Євгена Бакусевича (Львівщина), Світлани Качан (Полтавщина), Леоніда Нагірняка (Київ) та інших. Подано фото експозиції виставки.

- 2447. Лебеденко Н. Чигирин стає і столицею гончарства // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2004. – №48. – 7 липня. – С.1-2.**

Про II Всеукраїнський молодіжний симпозіум гончарного мистецтва «Чигирин-2004», який мав на меті виявити творчий потенціал молодих майстрів, поглибити їх художню майстерність шляхом навчання у відомих досвідчених майстрів. У симпозіумі взяли участь заслужені майстри народної творчості – Яків Брюховецький з Чигирина, Олександр Вільчинський із Запоріжжя, гончарі Сергій Спасонозов з Києва, Леся Денисенко-Єременко з Василькова. Подано фото гончаря за роботою.

- 2448. Лебеденко Н. Щедрий урожай гончарських «жнив» // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2004. – №51. – 17 липня. – С.1.**

Про роботу II Всеукраїнського молодіжного симпозіуму гончарного мистецтва «Чигирин-2004», переможцями якого стали Євген Бакусевич зі Львівщини та Леонід Нагірняк з Києва. Відзначено також патріарха голівківської кераміки Якова Брюховецького і його учнів – Ігоря Кривенця та Сергія Комара. Подано фото творів учасників симпозіуму.

- 2449. Левшенюк Ольга. Культура трипільців очима нащадків // Молодь України. – 2004. – №43. – 20 квітня. – С.2.**

Про Ржищів – привабливий об'єкт для відпочинку й розвитку сільського зеленого туризму, де відбувся етнографічний фестиваль «Ржищівський вінок», присвячений 110-й річниці відкриття археологом Вікентієм Хвойкою трипільської культури на

Київщині. На ньому урочисто відкрито Музей тріпільської культури, де експонуються глиняні вироби черняхівської і тріпільської культур.

- 2450. Лепко Дарина. Поборник правди і краси // Сільський час. – Київ, 2004. – №64. – 27 серпня. – С.8.**

Про Музей Івана Гончара (1911–1993) – знаного скульптора, народного художника України, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка, талановитого живописця, графіка, етнографа. Після тривалої реконструкції, напередодні Дня незалежності України, відбулося його відкриття. Серед експонатів музею – кераміка з національним орнаментом: мальовничі глиняні тарелі, глечики, куманці, горщики. Подано фото Івана Гончара.

- 2451. Лисачук Г.В. Концепция создания стеклокристаллических покрытий в условиях интенсивной термообработки // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №33. – С.44-50.**

Запропоновано наукову концепцію створення склокристалічних покриттів кераміки, які одержують за умов інтенсивної термообробки. Створено новий підхід до одержання поліфункціональних склокристалічних покриттів, який складається з оригінальних розрахункових методик на кожному етапі виробництва покриттів. Дослідженням встановлено закономірності процесів формування монокристалічних, полікристалічних та ліквіційно-ситальних низькотемпературних покриттів.

- 2452. Ликова Оксана, Пошивайло Олесь. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному в 2003 році // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.164-168.**

Про основні напрямки діяльності й досягнення Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному 2003 року, зокрема про проведені науковцями керамологічні й археологічні експедиції, розвиток Національного архіву українського гончарства, Гончарської книгозбірні України та Аудіовізуальної студії українського гончарства, проведення виставок, впорядкування музеїв-садиб тощо. Зазначено, що 2003-й рік лише в одному видався вкрай складним і напруженим – музей-заповідник передавався в державну власність з віднесенням до сфери управління Міністерства культури і мистецтв України: діяльність закладу впродовж 4-х місяців не фінансувалася, а окрім того ще й було зруйновано унікальну структуру музею-заповідника з художньою школою в його складі.

- 2453. Литвиненко Р.А., Зарайская Н.П. Курган эпохи бронзы у села Запорожец (бассейн Кальмиуса, Северо-Восточное Приазовье) // Курганы Донбасса: Сборник статей. – Донецк: Лебедь, 2004. – С.203-232.**

Зроблено опис та визначено культурно-хронологічну інтерпретацію пам'ятки епохи бронзи біля села Запорожець, що на Донеччині. Подано малюнки опрацьованих фрагментів глиняних посудин.

- 2454. Литвиненко С.Г. Українські назви глиняних іграшок // Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Полтава, 16-17 квітня 2003 року. – Полтава: ПДПУ ім.В.Г.Короленка, 2004. – С.58-60.**

Проаналізовано лексико-семантичні особливості назв глиняних іграшок в українській мові. Охарактеризовано номені, що вказують на загальну назву іграшки («іграшка»,

«виграшка», «забавка»); лексеми на позначення різних видів іграшок, які умовно виділено в такі групи: «свистуни», «барині», «торохтушки» та посуд - «монетка». Зроблено висновок, що переважна більшість досліджених лексем гончарної термінології під впливом різних факторів перейшла в розряд архаїзмів.

- 2455. Литвиненко Світлана. Варіанти українських назв глиняних іграшок // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.79-84.**

Проаналізовано лексико-семантичні особливості назв глиняних іграшок в українській мові; подано їх фонетичні варіанти. Охарактеризовано номени, що вказують на загальну назву іграшки («іграшка», «виграшка», «забавка»); лексеми на позначення різних видів іграшок, які умовно поділено на такі групи: «свистуни», «барині», «торохтушки» та посуд – «монетка». Зроблено висновок, що переважна більшість досліджених лексем гончарної термінології під впливом різних факторів перейшла в розряд архаїзмів. Подано фото глиняних іграшок.

- 2456. Литвиненко Світлана. Гончарний, гончарський чи гончарів? // Культура слова. – 2004. – Вип.64. – С.67-71.**

З'ясовано особливості термінологічного використання прикметників: гончарний, гончарський, гончарів. Автор порівнює тлумачення лексем, вміщених у мовознавчих словниках. Розмежовано використання описуваних прикметників відповідно до значення їх словотворчих формантів.

- 2457. Лівшиць Ю.А. Брейш В'ячеслав Едгарович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.442.**

Про творчість графіка, кераміста, члена Національної спілки художників України. Роботи Брейша – зразки орієнталістичного експресіонізму та неоромантизму.

- 2458. Ліпна майстерня Миргородської художньої школи [Репродукція листівки] // Яцюк Володимир. Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури, 1890–1940. – К.: Криниця, 2004. – С.265-266.**

Подано опис і репродукцію шевченківської листівки. На ній – панорамне зображення ліпної майстерні з розміщеними на столах та по стінах готовими глиняними виробами. Поміж них видно 4 бюсти Миколи Гоголя, один – Петра І та 2 – Шевченкових. Одне з поетових погрудь встановлено на постаменті в центрі майстерні.

- 2459. Лісачук Г.В., Щукіна Л.П., Павлов Л.В., Кривобок Р.В., Стрельнікова О.О., Ємаєва О.О. Використання безлужних оксидних композицій для отримання функціональних покриттів по кераміці // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №34. – С.93-97.**

Про результати вивчення склоутворюючих властивостей безлужних розплавів за температури 1370⁰ С залежно від вмісту в них СаО, MgO і ВаО. Отримані закристалізовані покриття на кераміці з температурою випалювання 1040-1060⁰ С відзначалися високою термостійкістю і низькою електропровідністю за підвищених температур. Запропоновано нові сфери застосування розроблених матеріалів.

- 2460. Логвиненко Леонід. Дідів талант і злато кленів // Слобідський край. – Харків, 2004. – №191. – 9 жовтня. – С.1.**

Спогад про відомого мистця-кераміста з Харкова – Петра Мося. Подано фото майстра з онуками біля своєї глиняної скульптури.

- 2461. Лозинський Тарас. Спомин про Петра Лінинського («перерваний стаж»: 20.03 – 05.05.1987) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.168.**

Про відомого збирача кераміки, реставратора і мистця Петра Лінинського із м. Брюховичі Львівської області.

- 2462. Лозко Галина. Религія трипольцев: по археологическим находкам // Атеней. – Москва, 2004. – №6. – С.78-81.**

На основі матеріальних пам'яток, зокрема гончарних виробів, реконструйовано індоєвропейські елементи релігії населення трипільської археологічної культури. Подано малюнки трипільських виробів з глини.

- 2463. Лозко Галина. Трипільська релігія // Сварог. – 2004. – №15-16. – С.33-35.**

На основі матеріальних пам'яток, зокрема гончарних виробів, реконструйовано індоєвропейську основу релігійних вірувань населення трипільської культури. Подано малюнки трипільських глиняних виробів.

- 2464. Луговий Роман, Рейда Роман. Горщик-урна черняхівської культури з Яресьок // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1 (11). – С.145-146.**

Описано черняхівську посудину, знайдену в Яреськах (Полтавщина), яка слугувала поховальною урною. Це – горщик, виготовлений на гончарському крузі, який нині знаходиться у фондах Полтавського краєзнавчого музею. Подано малюнок горщика-урни.

- 2465. Лысенко А.В. Исследования Чатыр-Дагского некрополя в 2002 г. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.36–39.**

Про дослідження Чатыр-Дагського некрополя, що знаходиться в центральній частині Південного Криму. В культурному шарі виявлено ліплені та виготовлені на гончарному крузі глиняні вироби римського часу. Подано малюнки глиняних посудин з розкопок некрополя.

- 2466. Лысенко С.Д., Лысенко С.С. Исследования на могильнике Малополовецкое-3 в 2003 г. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.198-210.**

Про матеріали археологічних досліджень на могильнику Малополовецке-3, що знаходиться у Фастівському районі Київської області. Виявлено 24 поховання різних історичних періодів. Серед знахідок – кераміка епохи середньої та пізньої бронзи, черняхівської культури, фрагменти посудин ранньозалізного часу, гончарні посудини епохи Стародавньої Русі та пізнього середньовіччя. Подано опис знахідок з поховань.

- 2467. Любарщук Наталка. У моді – ліпна кераміка // Без цензури. – 2004. – №36. – 10-16 вересня.**

Про творчість дніпропетровського гончаря Сергія Пелиха. Подано фото майстра та його глиняних творів.

- 2468. Любичев М.В. Поселения черняховской культуры Шлях и Халимоновка (Восточная Украина) // Проблемы истории и археологии Украины: Материалы V Международной научной конференции (Харьков, 4-6 ноября 2004 г.). – Харьков: НМЦ «МД», 2004. – С.78-79.**

Про матеріали дослідження поселень черняхівської культури Шлях-2 і Халимонівка (Валківський район, Харківська область). Знайдено фрагменти ліпленого та виготовленого на гончарному крузі посуду, який умовно автор виділяє в кілька типологічних груп: кухонний (горщики), столовий (миски, вази, глечики, кухлі), тарний (піфоси, амфори). Технічну кераміку представлено кружалами. Знайдено фрагменти амфор, пірамідальні важки ткацьких верстатів з наскрізним отвором.

- 2469. Любичев М.В., Скирда В.В. Археологические исследования черняховского поселения на Мже // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.35-36.**

Про матеріали дослідження поселення Халимонівка у верхній течії р.Мож Валківського району Харківської області. Було відкрито залишки двох наземних глинобитних жител. Усі глиняні вироби, знайдені в житлах та біля них, виготовлено на гончарному крузі. Також під час розкопок виявлено фрагменти черняхівського гончарного кухонного і столового посуду, глиняні кружала. Подано малюнки гончарних знахідок з поселення.

- 2470. Ляшко С.Н., Попандопуло З.Х., Дровосекова О.В. Курганные могильники Днепровского Надпорожья (Ясиноватое, Днепровка, Петро-Михайловка). – Запорожье: Дикое Поле, 2004. – 178 с.**

Опубліковано матеріали багаторічних досліджень (1978–1983) курганів поблизу сіл Ясиноватое, Дніпровка і Петро-Михайлівка на Запоріжжі, введено в науковий обіг результати цих досліджень. Серед опрацьованих матеріалів частіше зустрічаються ліплені посудини. Подано малюнки фрагментів цих виробів.

- 2471. Maestro охудожненого каменю: Володимиру Луцаку-75 // Образотворче мистецтво. – 2004. – №4. – С.106-107.**

Про ретроспективну виставку творів скульптора Володимира Луцака (1960–2003), яка експонувалася у виставковому залі Національної спілки художників України в Києві. Скульптор віртуозно володів такими матеріалами, як граніт і мармур, шамот і глина.

- 2472. Майко В.В. Нова пам'ятка волинцевської культури в Чернігівському Посейм'ї // Археологія. – 2004. – №3. – С.48-54.**

Про пам'ятку волинцевської культури Чернігівського Посейм'я, досліджену 1989 року. У зв'язку з цим розглянуто проблему походження горщиків волинцевського типу. Подано малюнки фрагментів глиняних виробів із волинцевського житла.

- 2473. Майко Вадим. Глиняні моделі культових споруд IX–X століть з Південно-Східного Криму // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.147-149.**

Про глиняні моделі культових будівель, виявлені під час археологічних досліджень тюрко-болгарських пам'яток Кримського півострова VIII–X ст. Висловлено гіпотезу про їх обрядове використання мешканцями «Кримської Хазарії», які сповідували зороастризм. Подано малюнки глиняних моделей культових споруд та курільниці-світильника.

- 2474. Макаренко Ніна. Тихомельська фортеця // Молодь України. – 2004. – №44. – 22 квітня. – С.4.**

Про Хмельниччину – край історичних пам'яток, де в с.Лепесівці впродовж 1967–1968 років розкопано велике поселення черняхівської культури, на якому знайдено язичницький жертвник з культовими глиняними посудинами. Подано фото ритуальної посудини IV ст. з поселення черняхівської культури із зображенням ранньослов'янського календаря.

- 2475. Макаренко Ольга.** «Хто є хто на Полтавщині» – бестселер Сорочинського ярмарку // *Культура і життя.* – 2004. – №36-37. – 13 жовтня. – С.4.

Про «Український видавничий консорціум» та про презентацію довідково-біографічного видання «Хто є хто на Полтавщині». Серед інших у ньому подано фото славетного опішненського гончаря Миколи Гавриловича Пошивайла.

- 2476. Макаров В.Н., Суворова О.В., Кулькова Н.М., Макаров Д.В.** Получение керамических и стеклокристаллических материалов на основе нефелинсодержащих отходов // *Вестник Национального технического университета «ХПИ».* – 2004. – №34. – С.124-130.

Досліджено взаємодію в системі $\text{NaFeSi}_2\text{O}_6\text{-NaAlSi}_2\text{O}_5\text{-SiO}_2$. Розроблено керамічні та склокристалічні будівельні матеріали, отримані з використанням нефелінвісних відходів.

- 2477. Марченко Людмила.** «Дивосвіт» – зразок профільного навчання художньо-естетичного напрямку // *Освіта України.* – 2004. – №13. – 17 лютого. – С.5.

Про участь у міжнародній виставці навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні» Малобілозерської обласної гімназії інтернатного типу «Дивосвіт» із Запорізької області – загальноосвітнього закладу, в якому навчають професії «виробництво художніх виробів з кераміки».

- 2478. Матюшина Анастасія.** Заирнемо у підводну таїну // *Урядовий кур'єр.* – 2004. – №93. – 20 травня. – С.18.

Про підводну археологію та про експедиції фахівців – археологів-підводників з Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серед знахідок на дні моря частіше трапляються залишки стародавньої кераміки, зокрема амфори, в яких перевозили вино, жир тощо. Подано фото фрагментів античних глиняних виробів.

- 2479. Махортых С.В.** Приднепровская территориальная подгруппа киммерийских памятников // *Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції.* – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.51-53.

Про вивчення локальної своєрідності киммерійських пам'яток Північного Причорномор'я на прикладі чорногорівських старожитностей Придніпровської підгрупи. У розкопаних могильниках серед іншого інвентаря виявлено столовий та господарський ліплений посуд: чаші, кубки, корчаги, горщики тощо.

- 2480. Махортых С.В.** Черногоровские древности Крыма // *Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць.* – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.158-163.

Проаналізовано одну із найменш вивчених територіальних підгруп чорногорівської культури – кримську. Найчисельнішою категорією інвентаря досліджених поховань

є глиняний столовий та кухонний посуд. Подано малюнки глиняного інвентаря з чорногорівських поховань.

- 2481. Мацкевий Л.Г., Кочкін І.Т., Ткачук Т.М. Дослідження Прикарпатської експедиції 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.214–215.**

Про комплексні дослідження печерних і наземних пам'яток між Галичем і Городенкою Івано-Франківської області. Серед знахідок – уламки посуду доби раннього заліза та пізнього середньовіччя (XI–XII ст.). Гончарні вироби доби бронзи представлені майже виключно фрагментами столового та кухонного посуду.

- 2482. Машошин Віктор. Друге народження кераміки // Урядовий кур'єр. – 2004. – №17. – 29 січня. – С.9.**

Про гончарне виробництво на Донеччині та про програму «Кераміка», яка там діє. Подано фото фрагментів стародавньої кераміки.

- 2483. Медведєва Т.Д. Буди // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.521.**

Про селище міського типу Харківського району Харківської області, де 1887 року було збудовано Будянську фарфоро-фаянсову фабрику, нині – ЗАТ «Будянський фаянс».

- 2484. Мельник Ольга. І палає вогонь у печі... // Українська газета. – Київ, 2004. – №27. – 15 липня. – С.7.**

Про життєвий та творчий шлях керамістки з Києва Віри Томашевської. Подано фото мисткині та її творів.

- 2485. Мельничук Л.С. Гончарні цехи Поділля XVI–XIX століть // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Історія. – 2004. – №74–76. – С.85–90.**

Досліджено виникнення, розвиток та занепад цехового гончарства на Поділлі впродовж XVI–XIX ст.

- 2486. Мельничук Л.С. Гончарство Поділля в другій половині XIX–XX століттях: Історико-етнографічне дослідження. – К.: Унісерв, 2004, – 350 с.**

У монографії досліджено гончарство Поділля (друга половина XIX–XX ст.). Подано результати польових етнографічних експедицій, проведених автором до традиційних подільських осередків народного гончарювання. Домінуюче місце займає аналіз гончарного виробництва в період найбільш інтенсивного розвитку промислів та факторів, що спричинили докорінні зміни або трансформацію його традицій.

- 2487. Мельничук Л.С., Мельничук І.П. Бубнівка // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.505–506.**

Подано відомості про село Гайсинського району Вінницької області, осередок гончарства. Названо імена гончарів (Лавренюк, А.Гончар, родина Герасименків, В.Гончар, І.Осадчий, М.Бабак, Л.Гончар, А.Гончарук, М.Збрицька, Ф.Міщенко, О.Петух, Д.Герасименко, І.Дитяк, П.Волощук, В.Гнатуш, П. і Є.Гончарі, Н.Гончарук, В.Живко, Ф. і Н.Кавуни, Є.Лисенко, М.Момот, Г.Сіденко, Т.Цибенко, Т.Шпак, Т.Дмитренко). Подано фото глиняних виробів.

2488. Мельничук Лідія. Гончарство Поділля в системі етнокультури українців (друга половина XIX–XX століття): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2004. – 32 с.

Авторка дослідила особливості розвитку гончарства як складника традиційної культури Поділля у періоди його найвищого піднесення і наступного спаду. Зокрема, проаналізувала стан історіографії та джерельної бази дослідження; вивчила соціально-економічні умови розвитку гончарного виробництва досліджуваного періоду; розкрила економічні форми побутування гончарного промислу в краї; показала трансформацію гончарних цехів та їх вплив на розвиток гончарного виробництва в Поділлі; з'ясувала фактори, що спричинили зміни в подільському гончарстві впродовж другої половини XIX–XX століття; на основі власного експедиційного обстеження проаналізувала сучасний стан осередків подільського гончарства; дослідила регіональні художньо-стильові особливості подільської кераміки; охарактеризувала етнографічну цінність найбільших центрів народної кераміки Поділля; сформулювала актуальні наукові проблеми подальшого вивчення етнографії гончарства та його трансформації в галузь декоративно-ужиткового мистецтва.

2489. Метка Л.О. Гончарство сіл Пискунівка та Діброва Донецької області (За матеріалами керамолого-етнографічної експедиції 2003 року) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Історія. – 2004. – № 74–76. – С.90–92.

Про дослідження гончарства сіл Пискунівка та Діброва Донецької області науковими співробітниками Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України та Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Під час експедиції зібрано такі матеріали: посуд, фрагменти кахель та черепиці, гончарні інструменти, зафіксовано 276 гончарних термінів, встановлено прізвища та деякі відомості про 20 гончарів, зроблено 140 фотознімків та записано на аудіокасету спогади інформаторів: Петра Заславського, Павла Діброва, Петра Васильченка, Ганни Заїченко, Олени Єрьоменко, Кіри Мороз, Агапії Смашної, Олександра Мороза, Марії Фокіної.

2490. Метка Людмила. Гончарна артіль інвалідів «Селянин» у селі Таромське Дніпропетровської області (1931–1937) // Український керамологічний журнал. – 2004. – № 2-3. – С.139–143.

Про гончарно-виробничу артіль інвалідів «Селянин» у селі Таромське Дніпропетровської області. Матеріали про діяльність цієї артілі збереглися в Дніпропетровському державному обласному архіві.

2491. Метка Людмила. Гончарство сіл Пискунівка та Діброва Донецької області // Меркурій, всеукраїнський деловой журнал. – Донецьк, 2004. – № 4-5. – Апрель-май. – С.98–100.

Про керамолого-етнографічну експедицію наукових співробітників Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України до Донецької області, під час якої було ретельно обстежено гончарні осередки Діброва

Краснолиманського та Пискунівка Слов'янського районів. Зібрано речові матеріали: посуд, фрагменти кахель та черепиці, гончарні інструменти тощо. Подано фото гончарів – Петра Заславського (Пискунівка), Павла Діброви (Діброва), гончарного горна та глиняних виробів.

- 2492. Метка Людмила. Гончарство Харківщини середини ХХ століття (за матеріалами керамологічних експедицій) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.102-111.**

На основі матеріалів керамологічних експедицій 2002 року відтворено технологію гончарного виробництва Харківщини в середині ХХ століття (Валки, Нова Водолага, Ізюм, Топольське, Піски, Барвінкове). Проаналізовано регіональні особливості гончарної технології, специфіку знярядь праці гончарів, подано місцеві назви глиняних виробів, їх асортиментний склад, місця збуту продукції, фото гончаря Андрія Килипка (Нова Водолага) та глиняних виробів з Харківщини.

- 2493. Метка Людмила. Етюди з історії гончарства Луганщини // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.95-100.**

Про керамологічну експедицію наукових співробітників Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України в гончарні осередки Луганщини – Євсуг, Литвинівка, Брусівка; виникнення, розвиток і занепад тамтешнього гончарювання. Подано фото гончарів – Віктора Хоменка і Микити Скрипника (Євсуг), гончарних виробів з Луганщини.

- 2494. Мизгіна В.В. «Будянський фаянс» // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.548.**

Про підприємство фарфоро-фаянсової промисловості, що працює у смт.Буди Харківського району, Харківської області. Названо імена мистців-керамістів – П.Мусієнка, Р.Вакули, Г.Кломбицької, М.Ніколаєва, Б.П'яниди, О.Рибіної-Конаревої, І.Сень, Г.Чернової, Л.Антонової, Ю.П'яниди, В.Сідак, В.Родіонової. Подано фото чайного сервізу «Харків».

- 2495. Милян Т., Погоральський Я. Хроніка, події // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.404-405.**

Про участь викладачів та студентів Львівського національного університету імені Івана Франка у розкопках античної Тіри та середньовічного Білгорода, під час яких було виявлено значну кількість археологічних матеріалів, що охоплюють як античний період, так і пізньосередньовічний, серед яких є фрагменти глиняних виробів.

- 2496. Милян Тарас. Ранньослов'янська кераміка у Галичині та Волині // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.104-122.**

Подано аналіз ранньосередньовічної слов'янської кераміки, що походить з пам'яток Галичини та Волині. На основі статистичних методів обробки давньої кераміки здійснено типологізацію ранньосередньовічних форм посуду, характерних для слов'ян. Подано таблицю основних елементів орнаментів горщиків.

- 2497. Мироненко К.М., Супруненко О.Б. Розвідки в окрузі м.Комсомольськ // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилук. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.220–223.**

Подано результати обстеження 25 різночасових пам'яток від епохи неоліту до XIII–XIV ст. в околицях м.Комсомольськ. Виявлено кераміку давньоруської доби, уламки посуду черняхівської культури, виготовленого на гончарному крузі, ліпленої кераміки культури багатоваликової кераміки, кераміки ранньої й пізньої бронзи, скіфської доби, фрагменти горщиків XVII–XVIII ст. Подано малюнки гончарних знахідок з околиць Комсомольська.

- 2498. Мистецький липень в Опішні // Думська площа. – Одеса, 2004. – №37. – 17 вересня. – С.12.**

Про фестиваль-конкурс «Мистецький липень в Опішні», який відбувся в Колегіумі мистецтв у Опішному. Творчих успіхів на конкурсі досягли студенти Одеського художньо-театрального училища імені М.Б.Грекова. Майстер-класи для молодих мистців провели зірки гончарної справи – Вячеслав Вінковський та Михайло Китриш. Тетяну Слободян було відзначено почесною нагородою «За традиції і пошук», Катерину Острровершенко – за пластичну композицію, на створення якої її надихнули свистунці народної майстрині Ольги Шиян. Головою журі був Василь Онуфрійович Омеляненко – лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка, заслужений майстер народної творчості України.

- 2499. Мисько Роман. Розвідки на городищі в селі Зеленче поблизу Тербовлі // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.329–331.**

Про археологічні розвідки Тернопільської обласної археологічної експедиції, проведені на місці літописної Тербовлі, під час яких виявлено значну кількість уламків глиняного посуду XI–XIII ст. Подано опис цих знахідок.

- 2500. Мисько Р. Розвідки в околицях м.Тербовлі // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилук. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.223–224.**

Про розвідкові роботи на городищі в урочищі Замкова Гора (м.Тербовля) та на городищі в с.Зеленче Тербовлянського району Тернопільської області. Зібрано понад 170 уламків глиняного посуду, з них – 16 вінець горщиків, 10 уламків денець, один фрагмент корчаги. Подано короткий аналіз зібраних матеріалів. Посуд датовано XII–XIII ст. Подано малюнки глиняних виробів кераміки з городища с.Зеленче.

- 2501. Митківська Тетяна, Коваль Елеонора. Руйнування археологічної кераміки з фондів Національного музею історії України // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2–3. – С.47–51.**

Про пошкодження археологічної кераміки мікроміцетами, способи їх виділення, результати ідентифікації. Автори визначають основні причини пошкодження глиняних виробів мікроскопічними грибами та їх руйнуючі фактори, звертають увагу на візуальні ознаки uszkodженої поверхні; порушують проблему дезінфекції кераміки та створення банку даних з мікродеструкції кераміки в музеях України та інших країн.

- 2502. Михайленко Валентина. Біла глина в золотих руках // Суми і сумчани. – Суми, 2004. – №28. – 8 липня. – С.15.**
Про творчий шлях художника по металу, дереву та кераміста із Сум Петра Гордієнка. Подано фото майстра та його глиняних скульптур.
- 2503. Михайленко Олег. Як повернутися до народного коріння? // Київський вестник. – 2004. – №111. – 4 ноября. – С.4.**
Про виставку народних художніх промислів України, яка експонувалася в «Українському домі» в Києві. На виставці демонструвалися вироби майже всіх існуючих в Україні художніх промислів: лозоплетіння, різьбярства, вишивання, килимарства, і звичайно, гончарства.
- 2504. Михайлов Б.Д. Надмогильные плиты эпохи энеолита в с.Новоданиловка на Запорожье // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.167-172.**
Про дослідження надмогильних плит із Новоданилівського могильника на Запоріжжі доби енеоліту – бронзи. Подано малюнок амфори з Новоданилівського могильника та фрагментів посудин із Марі (Сірія).
- 2505. Михайлов Б.Д. Сцени «священного шлюбу» в петрогліфах Кам'яної Могили // Археологія. – 2004. – №2. – С.126-137.**
Проаналізовано археологічні джерела, які характеризують роль шлюбних взаємин у обрядах та ритуалах давнього населення. Подано графічні зображення «священного шлюбу» на глиняних виробах буго-дністровської культури.
- 2506. Михайлов Ю. ...И разве скиф с сарматом луганчанину не земляки? // Луганская правда. – Луганск, 2004. – №60. – 5 июня. – С.2.**
Про постійно діючу експозицію «Наш край в давнину» в Луганському краєзнавчому музеї, в якій, серед інших старожитностей, експонується і глиняний посуд епохи енеоліту.
- 2507. Михайлюк Ольга. Традиційна українська лялька – педагогічно та екологічно // Дзеркало тижня. – 2004. – №2. – 17 січня. – С.22.**
Про виставку «Традиційна українська лялька», яка відбулася в київському Національному музеї Тараса Шевченка з 25 грудня по 25 січня, і де було зібрано іграшки з усіх регіонів країни. Представлені іграшки з природних екологічно-чистих матеріалів – глини, дерева, соломи та ін. На виставці можна було побачити й глиняні фігурки Трипілля. Не вперше представлені роботи Олександри Селюченко – класика українського народного мистецтва, які стали окрасою багатьох музеїв та приватних колекцій.
- 2508. Михальчишин І.Р. Пам'яткоохоронні розвідки у Хмельницькій області // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.224-225.**
Про археологічні розвідки на території Волочицького, Городоцького, Красилівського, Хмельницького районів Хмельницької області. Виявлено уламки гончарного посуду

черняхівської культури, ліплену кераміку періоду гальштату, культурний шар із давньоруською керамікою, уламки античних амфор.

- 2509. Мичко Світлана. Цеглинами не кидаються – їх колекціонують // Україна молода. – 2004. – №160. – 31 серпня. – С.9.**

Про тернопільського колекціонера Олега Наконечного, в збірці якого налічується понад півтори сотні старовинних цеглин. Найбільш давній із них вже близько тисячі років. Колекціонер також збирає старовинні гончарні вироби. Подано фото збирача біля своєї колекції.

- 2510. Мишанич Володимир. Продовжуючи традиції // Срібна земля. – Ужгород, 2004. – №10. – 20 березня.**

Про відомих ужгородських мистців-керамістів – Мирославу Росул та Вячеслава Вінковського. Подано фото художників.

- 2511. Міміношвілі І.М. Бланк Олена Анатоліївна // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України, 2004. – Т.3. – С.66-67.**

Про мисткиню декоративно-ужиткового мистецтва, керамістку з Києва Олену Бланк. На фото – глиняна чаша «Новела XXVIII».

- 2512. Міщанин В. Гончарні осередки Малобудищанської сільської ради в період голодомору 1932–1933 років // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2004. – №8. – 28 січня. – С.3.**

Подано імена майже 40 гончарів із Малих Будищ, Глинського, Старих Млинів, Хижняківки Зіньківського району Полтавської області, які померли в період голодомору 1932–1933 років.

- 2513. Міщанин В. Гончарні осередки Малобудищанської сільської ради в період голодомору 1932–1933 років // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2004. – №4. – 14 січня. – С.3.**

Подано спогади опішненської малювальниці 1930–1960 років Мотрони Савівни Назарчук, уродженки Малих Будищ Полтавської області. Згадано гончарів: Омелька Герасименка, Лаврентія Процика, Митрофана Герасименка, Якова Герасименка, Петра Байбузу, Прокопа Федошу, Антона Неїжхліба, Михайла Шулика.

- 2514. Міщанин В. Знахар із Малих Будищ // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2004. – №45. – 5 червня. – С.4.**

Спогади опішненської малювальниці 1930–1960 років, уродженки Малих Будищ Полтавської області Мотрони Савівни Назарчук (у дівоцтві Каші) про знахаря Полікарпа Шкурпелу, який використовував для лікування мазальну (мергельну) глину.

- 2515. Міщанин В.Д. Боярчук Марія Степанівна // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.410.**

Про майстриню-малювальницю з Опішного Полтавської області. Займалася мальовкою гончарних виробів, використовуючи переважно рослинні орнаменти.

- 2516. Міщанин Віктор. Глиняна іграшка в гончарних осередках біля Опішного // Постметодика. – Полтава, 2004. – №5-6. – С.23-25.**

Про виготовлення іграшок гончарями із гончарних поселень – Безруків та Малих Будищ Зіньківського району Полтавської області. Зазначено імена майстрів, які робили глиняні іграшки. Перераховано асортимент традиційних форм української глиняної іграшки, який склався на другу половину ХІХ ст.

- 2517. Міщанин В.Д. Глиняна іграшка в гончарних осередках біля Опішного // Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Полтава, 16-17 квітня 2003 року. – Полтава: ПДПУ ім.В.Г.Короленка, 2004. – С.61-65.**

Про виготовлення іграшок гончарями із Безруків, Малих Будищ Зіньківського району Полтавської області. Названо імена майстрів, які робили глиняні іграшки (Іван Герасименко (вуличне прізвище Баранчик), його дочки – Мотрона, Ганна, Одарка, Єфросинія; Одарка Свищ, Степан Свищ, Іван Підгорний, Яків Підгорний, Микита Різник, Омелько та Уляна Шираї, Мусій Шулик, Захарій Свищ, його сини – Карпо, Василь, Петро, Степан та онуки – Василь Карпович, Іван Карпович, Данило Петрович, Іван Петрович, Михайло Степанович, Яків Степанович; Никифор Барабаш, його доньки – Якилина, Тетяна, Харитина, Ганна).

- 2518. Міщанин Віктор. Бухгалтер Опішненської художньої керамічної школи-майстерні (за матеріалами кримінальної справи) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.134-138.**

На основі архівних матеріалів Служби безпеки України з'ясовано трагічну долю бухгалтера Опішненської художньої керамічної школи-майстерні Григорія Максимовича Кремпохи, засудженого за безпідставними звинуваченнями в антирадянській агітації; відтворено тогочасну атмосферу загальної недовіри й страху, насаджуваних більшовицьким режимом.

- 2519. Міщанин Віктор. Життєві шляхи родини Майстренків // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2004. – №102. – 22 грудня. – С.2, 4.**

Подано спогади малювальниці Опішненського заводу «Художній керамік» Мотрони Савівни Каші (у заміжжі Назарчук) про родину Майстренків.

- 2520. Міщанин Віктор. Збут виробів гончарями малих осередків опішненського гончарного регіону наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ століття // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.112-118.**

На основі історичних джерел і польових керамологічних матеріалів досліджено форми, способи й напрямки збуту глиняних виробів гончарями малих осередків ремесла (Глинське, Лазьки, Малі Будища, Старі Млини, Хижняківка) на території сучасного Зіньківського району Полтавської області. Подано фото, які ілюструють транспортування й продаж гончарних виробів.

- 2521. Міщанин Віктор. Збут виробів гончарями малих осередків Опішненського гончарного регіону наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ століття // Археологія та етнологія Східної Європи: Матеріали і дослідження: Збірка наукових праць. – Донецьк: Донецький національний університет, 2004. – С.106-110.**

Про особливості збуту своїх виробів гончарями із сіл Глинське, Лазьки, Малі Будища, Старі Млини, Хижняківка. Названо імена гончарів цих осередків: Романа Пошивайла, Степана Свища, Михайла Свища, Андрія і Данила Геталів, Омелька Герасименка, Івана Капиніса, Якова Даціньки, Мусія Шулика (Малі Будища), Якова Пічки, Василя Даціньки, Михайла Федоші, Опанаса Ємця (Хижняківка), Кирила Омельченка (Лазьки).

- 2522. Міщанин Віктор. З історії Різдва-Богородичної церковно-парафіяльної школи в селі Малі Будищечки // Полтавські єпархіальні відомості. – Полтава: Гротеск, 2004. – Ч.10. – С.154-165.**

На основі архівних джерел та спогадів старожилів відтворено історію шкіл, що діяли в 1860–1910-х роках у селі Малі Будища Зіньківського повіту Полтавської губернії. Подано спогади відомої опішненської малювальниці Мотрони Савівни Назарчук, уродженки Малих Будищ, дід і батько якої, Лука і Сава Каші, були попечителями місцевих шкіл; а також репринт унікального документа-свідоцтва, виданого Олександрі Перепелиці після закінчення однокласної Різдва-Богородичної церковно-парафіяльної школи (1917).

- 2523. Міщанин Віктор. Малобудищанський гончарський рід Чуприн // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.101-107.**

Про гончарський рід Чуприн із с.Малі Будища Зіньківського району Полтавської області. Подано родинні фото.

- 2524. Міщенко Григорій. У квітні у виставкових залах Національної спілки художників України // Українське мистецтво. – 2004. – №3. – Осінь-зима. – С.172.**

Про виставку сумських художників – живописця Миколи Сіробаби та керамістки Віри Сіробаби-Климко, яка експонувалася у виставкових залах Національної спілки художників України у квітні 2004 року. Подано фото фарфорової роботи Віри Сіробаби-Климко «Плеяди».

- 2525. Міщенко Григорій. Чую глину під руками // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.17-19.**

Про творчість заслуженого майстра народної творчості України, голови Запорізького осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України, гончаря Олександра Вільчинського з міста Пологи Запорізької області. Подано фото майстра та його виробів.

- 2526. Мовчан І.І., Козловський А.О., Ієвлев М.М. Розкопки на вул.Велика Житомирська, 2а у м.Києві // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.225-227.**

Кераміка представлена кухонним, столовим і тарним посудом. До кухонного посуду належать горщики двох типів. Столовий посуд представлено фрагментом стінки полив'яного глечика. Тарну кераміку репрезентовано фрагментами амфор. Серед інших знахідок – кераміка XVII–XVIII ст., фрагменти вінець від горщиків давньоруського часу.

- 2527. Мовчан І.І., Козловський А.О., Ієвлев М.М. Розкопки біля Львівської площі в Києві // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.227-229.**

Під час археологічних досліджень виявлено кераміку XI ст., зокрема фрагменти різних посудин – кухонних горщиків, мисок, глеків, амфор.

- 2528. Моздир Микола. Штрихи до портрета // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.160-161.**

Спогад про відомого збирача кераміки, реставратора і мистця Петра Лінинського із м. Брюховичі Львівської області.

- 2529. Мойсеєнко Валентин. Непомічена цивілізація // Урядовий кур'єр. – 2004. – №241. – 17 грудня. – С.7.**

Про пам'ятки трипільської культури з колекції «Платар», серед яких посудини-зерновики із фантастичними узорами, численні глиняні фігурки. Подано фото фігурки з глини.

- 2530. «Молочниця». Серія «Малоросія». Початок XIX століття // Давні українські листівки: Культурна спадщина українців зі збірки Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара». – К.: Оранта, 2004. – 12 лист.**

Зображено сільську жінку з глиняними виробами.

- 2531. Мордина Вера. Чего не знала, обов'язательно должна узнать... [Лист до редакції «Українського керамологічного журналу»] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.155.**

Лист авторки – народної майстрині, вишивальниці (станція Брюховецька, Кубань, Росія) до головного редактора «Українського керамологічного журналу». Згадуються гончарі Опішного, Кубані, порцеляновий завод у Краснодарі.

- 2532. Моторний Микола. І в Італії черги... за порцеляновими великодніми яйцями з Коростеня // Молодь України. – 2004. – №36. – 1 квітня. – С.1.**

Про Коростенський фарфоровий завод, якому виповнилося 100 років. З понад чотирьохсот найменувань виробів майже шістдесят відсотків завод відправляє на експорт. Справжній фурор викликали коростенські великодні яйця в Італії під час днів Житомирської області в цій країні. Коростенський фарфор цінують не лише за красу та якість, а й за оригінальність.

- 2533. Моця О.П., Черненко О.Є., Казаков А.Л., Сорокін С.О. Охоронні археологічні дослідження в Чернігові в 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.233.**

Про охоронні археологічні дослідження, що проводилися на 4-х ділянках Чернігівського посаду. Виявлено глиняний посуд XVIII–XX ст., виготовлений на гончарному крузі, та його фрагменти, гончарне горно XVIII ст.

- 2534. На фарфорі квітує літо // Сумщина. – Суми, 2004. – №133. – 20 листопада. – С.2.**

Про продукцію АТЗТ «Сумський фарфоровий завод», яка постійно оновлюється. Подано фото робітниць заводу зі своїми виробами.

- 2535. Нагіряк Зоряна. Для людей і для душі // Шлях перемоги. – Київ, 2004. – №12. – 17 березня. – С.13.**

Розмова авторки з відомим київським художником-керамістом Володимиром Онищенком про його творчість та нинішній стан декоративно-ужиткового мистецтва в Україні.

- 2536. Назарчук В.И. Новые материалы из раскопок участка Т-3 в Ольвии // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.236.**

Під час розкопок виявлено близько 37 тис. глиняних фрагментів, значна частина яких належить битому столовому посуду – чорнолаковим канфарам, «мегарським» чашам, декільком великим теракотовим статуеткам, столовій олександрійській амфорі стилю Гадра першої половини II ст. до н.е.

- 2537. Назарчук Мотрона. А я ще щось намалюю... [Лист до редакції «УКЖ»] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.170.**

Лист до редакції «Українського керамологічного журналу», написаний славетною гончаркою, малювальницею Мотроною Назарчук (Опішне-Запоріжжя).

- 2538. Найден Олександр. Українська народна іграшка. Семантика пластичних форм // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.10-11.**

Про українську народну іграшку, яка своєю мовою виголошує правду про народ, його земну сутність та історичне призначення. Згадано майстрів глиняної іграшки: М.Тарасенка (Київщина), Ф.Олексієнка (Київ), М.Галушко (Київ), М.Піщенко (Чернігівщина), Г.Пошивайла, Н.Білик-Пошивайло, О.Селюченко, Г.Діденка (усі з Опішного, Полтавщина), Ф.Гнідого (Харківщина), М.Ковальчука (Прикарпаття), К.Нечипорука (Уманщина), П.Цвілик, Г.Цвілика, Й.Табахорнюка, В.Аронця (Косів).

- 2539. Наливайко Степан. Індоевропейські таємниці України. – К.: Просвіта, 2004. – 448 с.**

Серед іншого проаналізовано культ бика в кераміці трипільської культури та з'ясовано його індоарійські паралелі; використання глиняного посуду в Північно-Західній Індії; спільні риси кераміки трипільської і харап্পської археологічних культур; культ змії в кераміці найдавніших землеробських культур Південно-Східної Європи VI–IV тис. до н.е. і його зв'язок з міфологією аріїв; фіксація трипільською глиняною мальованою скульптурою появи на Подніпровському Правобережжі парного запрягу волів наприкінці III тис. до н.е.; використання глини й глиняного посуду в індійських обрядах і звичаях. Подано фото глиняної скульптури горшковоза енеолітичної харап্পської культури.

- 2540. Намакштанська І.Є. Виставка виробів опішнянських гончарів // Новини академії. – Донецьк, 2004. – №53. – Червень. – С.5.**

Про виставку гончарних виробів майстрів Опішного (Полтавщина), яка експонувалася в методичному центрі «Світлиця» при Донецькій академії будівництва.

- 2541. Намакштанська І.Є. Від Опішного до Великих Сорочинців // Меркурій. – Донецьк, 2004. – №11. – С.68-70.**

Авторка ділиться враженнями від подорожі до Опішного та Великих Сорочинців, що на Полтавщині, захоплено розповідає про лауреата Державної премії України

імені Тараса Шевченка, заслуженого майстра народної творчості України Василя Омеляненка та молодих майстрів – Вячеслава Шкурпелу, Ніну Дубинку, Ірину Чабан, Наталю Матвійчук. Подано фото Василя Омеляненка та його творів.

- 2542. Народні майстри – до свята // Урядовий кур'єр. – 2004. – №68-69. – 10 квітня. – С.5.**
Про виставку робіт народних майстрів України, що проходила в Національній парламентській бібліотеці України, організаторами якої були працівники приватного підприємства «Верещинські» спільно з Музеєм Івана Гончара. Подано фото експонатів виставки.
- 2543. Наточна Катерина. Вышивала милому вышиванку // Вечерний Николаев. – Николаев, 2004. – №102. – 11 сентября. – С.3.**
Про виставку майстрів народного мистецтва Миколаївського обласного відділення Національної спілки художників України, присвячену всеукраїнському з'їзду майстрів народного мистецтва. Серед інших видів традиційного народного мистецтва було представлено кераміку.
- 2544. «Наша Україна». Село Монастирське. Серія «Українські типи. Типи Малоросії», Стокгольм. Початок ХІХ століття // Давні українські листівки: Культурна спадщина українців зі збірки Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара». – К.: Оранта, 2004. – 12 лист.**
Зображено хлопчика з макітрами на фоні сільського краєвиду.
- 2545. Наша Україна. Село Монастирок [Репродукція листівки] // Яцюк Володимир. Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури, 1890-1940. – К.: Криниця, 2004. – С.461.**
Зображено хлопчика з макітрами на фоні сільського краєвиду.
- 2546. Не святі горшки ліплять // Вінниччина. – Вінниця, 2004. – №119. – 17 липня. – С.12.**
Про свято «День гончаря», що проходило в Музеї народної архітектури та побуту України в Пирогово під Києвом, та про луганського гончаря Миколу Павлюка зокрема. Подано фото майстра за роботою.
- 2547. Не святі горшки ліплять // Україна молода. – 2004. – №113. – 22 червня. – С.8.**
Про День гончаря, який відбувся в Музеї народної архітектури та побуту України в Пирогово, що під Києвом. Подано фото гончаря Миколи Павлюка з Луганщини.
- 2548. Нечипоренко Любов. Раритетний світ // Хрещатик. – Київ, 2004. – №110. – 30 липня. – С.8-9.**
Про Український центр народної культури «Музей Івана Гончара», у фондах якого серед інших зібрано велику колекцію глиняних виробів майже з усіх регіонів України. Найдавніші з них датовано ХVІ століттям. Подано фото директора закладу – Петра Гончара – серед глиняних експонатів музею.
- 2549. Німенко Андрій. Невідома й відома Трипільська... // Образотворче мистецтво. – 2004. – №2. – С.31.**
Про відомого скульптора Єлизавету Трипільську. Родом мисткиня із полтавського містечка Опішне, яке віддавна було осередком традиційного українського гончарювання. Творити Трипільська почала під впливом опішненської мистецької аурі. Перші її твори – серія українських селянських типів, виліплених із червоної глини. Подано фото мисткині під час роботи над скульптурою «Водяник».

2550. Новик Т.Г. Охоронні дослідження в Єлецькому монастирі м.Чернігова у 2002 році // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.42-43.

У культурному шарі виявлено уламки плінфи, глиняних посудин XI–XIV ст., полив'яних плиток підлоги.

2551. Общество с ограниченной ответственностью «Северский доломит» // Меркурій. – Донецк, 2004. – №11. – С.3.

Подано відомості про ТОВ «Сіверський доломіт», яке спеціалізується на виробництві керамічних волокнистих матеріалів.

2552. Овчаренко Людмила, Пошивайло Олесь. Олешнянська земська гончарна майстерня: безрезультативні спроби модернізації народної технології гончарства // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.39–47.

У загальних рисах відтворено народну технологію виготовлення глиняних виробів у Олешнянському гончарному районі Чернігівської губернії наприкінці XIX – на початку XX ст. З'ясовано особливості технологічного процесу та охарактеризовано експериментальну діяльність земської навчальної гончарної майстерні, відкритої в Олешні у 1895 році. Подано відомості про дослідження глини, проведені земськими фахівцями на околицях Олешні; про запроваджувані в майстерні новітні технологічні процеси, механізми та інструменти. Проаналізовано намагання майстерні модернізувати традиційну в регіоні технологію гончарного виробництва і зроблено висновки про причини невдач у цій справі.

2553. Овчаренко Людмила. Гончарні школи містечка Глинськ Роменського повіту Полтавської губернії (кінець XIX – початок XX століття) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.119–132.

Про діяльність Глинської гончарної навчальної майстерні (від 1901 року) та її спадкоємиці – Глинської школи інструкторів гончарного виробництва (від 1909 року). Подано фото колишньої Глинської школи інструкторів гончарного виробництва та глиняних виробів її учнів.

2554. Овчаренко Людмила. Земська гончарна навчальна майстерня в селі Олешня Чернігівської губернії (1895–1898) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.105–118.

Про передумови виникнення, діяльність та закриття земської гончарної майстерні-школи в с.Олешня Ріпкинського повіту Чернігівської губернії наприкінці XIX ст. Проаналізовано особливості організації навчального процесу, технологічні досягнення, асортиментний склад гончарної продукції, вплив майстерні на стан гончарного промислу в регіоні.

2555. Овчаренко Л.М. 3 історії Макаровоярівської керамічної кустарно-промислової школи // Історична пам'ять: Науковий збірник. – Полтава: АСМІ, 2004. – №2. – С.100–113.

На основі архівних та польових матеріалів уперше з'ясовано передумови відкриття та основні напрямки діяльності Макаровоярівської керамічної кустарно-промислової школи (1927–1935) на Луганщині, склад учнівського і викладацького колективів;

проаналізовано навчальні плани, програми й кошториси школи; визначено вплив органів державної влади на розвиток та ліквідацію єдиної в Луганщині гончарної школи.

- 2556. Ой заграли б ми, якби хист прадавній берегли // Україна. – 2004. – №7-8. – С.59.**
Подано фото майстра з Опішного, що на Полтавщині, – Віктора Комаревцева, біля глиняних виробів.
- 2557. Оксенюк Н. І солоні огірочки – у глиняній діжечці // Життя і слово. – Васильків, 2004. – №22. – 17 березня. – С.3.**
Про ярмарок посуду в Полонному Хмельницької області, на який з усіх куточків прибувають гончарі, керамісти, склoduви з різноманітною продукцією, як от: фарфор, фаянс, майоліка, кристаль, гутне скло. Згадано унікальні властивості глиняного посуду, а також про відсутність на вітчизняних ринках виробів Васильківського майолікового заводу.
- 2558. Олендій Леся. Паперова іграшка на пам'ять // Молода Галичина. – Львів, 2004. – №31. – 16 березня. – С.9.**
Про виставку кераміки й живопису львівського подружжя Олега Дешиці та Ірини Прохович «Відкрий для себе дешицю України, яка відбулася в Музеї етнографії та художнього промислу. Їхня кераміка – особлива, щось середнє між фаянсом і фарфором. На думку авторки статті, роботи мистців доводять, що для того, щоб створювати самобутні речі, не обов'язково мати професійну художню освіту, головне – бути мистцем у душі. Подано фото творів подружжя.
- 2559. Олендій Леся. Трипільська мода // Молода Галичина. – Львів, 2004. – №62. – 4 червня. – С.1,6.**
Про виставку «Трипільська сварга», яка експонувалася в Музеї етнографії і художнього промислу у Львові. Ця виставка – синтез мистецтв: прекрасного одягу й кераміки. Згадано про трипільську археологічну культуру. Подано фото глиняного твору одного із учасників виставки – Віктора Проданчука «Міфічний звір».
- 2560. Олійник Валентина. Першостолиця козаччини відродить славу... глиною // День. – 2004. – №181. – 8 жовтня. – С.2.**
Про звітну виставку кращих робіт другого Всеукраїнського молодіжного симпозиуму гончарного мистецтва «Чигирин-2004» у Національній спілці майстрів народного мистецтва України. Названо імена переможців творчого конкурсу – Євгена Бакусевича, Леоніда Нагірняка. Також згадано вироби з глини Юрія Нечая (Кременчук), Анжели Кізян (Умань).
- 2561. Олійник Валентина. Час зупинився у фарфорі // День. – 2004. – №125. – 20 липня. – С.2.**
Про виставку київського фарфору, яка відбулася в Музеї українського народного декоративного мистецтва, де експонувалися творчі роботи Марфи Тимченко, Віри Павленко, Ірини Клименко-Жукової, Олександра Сорокіна. Подано фото фарфорових виробів.
- 2562. Омеляненко Людмила. Опішненська іграшка // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.43-44.**

Про технологію виготовлення опішненської іграшки. Подано малюнок, на якому зображено послідовність формування іграшок «коник» і «вершник».

- 2563. Омельченко Оксана. Мудрість зі свистом // День. – 2004. – №240-241. – 30 грудня. – С.9.**

Про мисткиню з Василькова Лесю Денисенко-Єременко, у творчому доробку якої і авангардний посуд, і традиційні свічники, й іграшки з глини. Подано фото майстрині за роботою та її творів.

- 2564. Омельченко Оксана. Усі дороги ведуть на Андріївський, але... // День. – 2004. – №93. – 2 червня. – С.8.**

Подано фото гончаря з Чигирина, заслуженого майстра народної творчості України Якова Брюховецького за гончарним кругом.

- 2565. Онищенко Володимир. Аналогів немає // Культура і життя. – 2004. – №42. – 17 листопада. – С.2.**

Про життєвий і творчий шлях мисткині-керамістки зі Львова Лариси Скишляк. Подано фото її глиняних творів.

- 2566. Онищенко Володимир. Гавареччина ще тримається // Шлях перемоги. – Київ, 2004. – №31. – 28 липня. – С.14.**

Про знаменитий осередок димленої кераміки – Гавареччину на Львівщині. Названо імена відомих гончарів – Мар'яна, Геннадія і Богдана Бакусевичів з Гавареччини; молодих гончарів Ігоря Кривенця, Сергія Комара та їх наставника Якова Брюховецького з Чигирина. Подано фото Геннадія Бакусевича за роботою.

- 2567. Онищенко Володимир. Голоківка... // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.24-25.**

Розповідь Якова Брюховецького – з діда-прадіда гончаря, родом із Голоківки, що на Чигиринщині, про гончарне ремесло. Його батько – Михайло Брюховецький – відомий гончар (1906–1990). Нині Яків Брюховецький гончарює на виробничій базі Національного історико-культурного заповідника «Чигирин», має талановитих учнів – Ігоря Кривенця та Сергія Комара. Подано фото Михайла Брюховецького, Якова Брюховецького та його учня Ігоря Кривенця.

- 2568. Онищенко Володимир. Його літа – наше багатство // Культура і життя. – 2004. – №13. – 7 квітня. – С.4.**

Про Володимира Титаренка – колекціонера, дослідника народного мистецтва, а саме гончарства, ткацтва, вишивання, який був організатором численних персональних, обласних і всеукраїнських виставок майстрів народного мистецтва. Подано фото дослідника.

- 2569. Онищенко Володимир. Майстер з провінції дасть фору столичним метрам // Профспілковій вісті. – Київ, 2004. – №49. – 10 грудня. – С.12.**

Про творчість мисткині-керамістки зі Львівщини Лариси Скишляк. Подано фото її глиняних мініатюр.

- 2570. Онищенко Володимир. Народна забавка // Шлях перемоги. – 2004. – №6. – 29 січня – 4 лютого. – С.13.**

Про мистецтво традиційної іграшки та про виставку «Українська традиційна іграшка та лялька», яка експонувалася в залах Національного музею Тараса Шевченка. Серед експонатів виставки – глиняні забавки відомих майстрів з Опішного – Олександри Селюченко, Гаврила та Євдокії Пошивайлів, Насті Білик-Пошивайло, Василя Омеляненка, Ганни Діденко; з Косова – М.Кікоть, П.Дубей та інших.

- 2571. Онищенко Володимир. Передчуття свого прийдешнього // Українське слово. – Київ, 2004. – №6. – 5-11 лютого. – С.13.**

Про Назара Білика – студента п'ятого курсу Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, який зайняв перше місце в конкурсі на проект монумента Соборності України. Свої творчі роботи виконує з класичних матеріалів – дерева, каменю, бронзи та глини, яку покриває поливою та випалює в печі. Подано фото мистця та його творів.

- 2572. Онищенко Володимир. Перші відроджені паростки // Культура і життя. – 2004. – №2. – 14 січня. – С.1.**

Про Дні кримсько-татарської культури, що проходили в Києві від 15 до 22 грудня 2003 року, та про зусилля татарського мистця Мамута Чурлу з відродження ткацтва та гончарства.

- 2573. Онищенко Володимир. Така доля мисткині // Шлях перемоги. – Київ, 2004. – №32. – 4 серпня. – С.11.**

Про молодого майстра кераміки з Львівщини Ларису Скишляк. Подано фото її глиняного твору.

- 2574. Онищенко Володимир. У її мистецтві – історія України // Визвольний шлях. – Київ, 2004. – Кн.12. – С.82-85.**

Про одну з кращих представників української творчої інтелігенції з когорти шестидесятників – мисткиню Галину Севрук, творчість якої в українському мистецтві, зокрема в кераміці, – явище непересічне, яскраве, самобутнє. Подано фото глиняних пластів «Оранта», «Княгиня Ольга», «Козак-характерник», «Микола Набережний».

- 2575. Онищенко Володимир. Усміхнена кераміка // Народне мистецтво. – 2004. – №1-2. – С.36-37.**

Про творчість молодого художника-кераміста, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України Оксани Смеречинської-Мартинович. Подано фото димленої кераміки майстрині.

- 2576. Онищенко Володимир. Феномен народної забави // Українське слово. – Київ, 2004. – Ч.1-2. – 1-14 січня. – С.10.**

Про виставку «Українська традиційна іграшка та лялька», яка відкрилася в залах Національного музею Тараса Шевченка, організовану співробітником Музею народної архітектури та побуту України Олексієм Долею. Представлені іграшки з різних природних матеріалів – глини, дерева, тканини та ін. Тут виставлені славнозвісні роботи відомих майстрів з Опішного – Олександри Селюченко, Гаврила та Євдокії Пошивайлів, Насті Білик-Пошивайло, Василя Омеляненка, Ганни Діденко, з Косова – М.Кікоть, П.Дубей, знамениті свистунці з села Громи, що на Уманщині. Уперше на виставці виставлено забавки часів трипільської археологічної культури, яким

понад шість тисяч років (з колекції музею). Також експонуються твори з приватних колекцій – доктора мистецтвознавства Олександра Найдена та доктора філософії Леоніда Сморжа.

2577. Онищенко Володимир. Феномен народної забавки // Образотворче мистецтво. – 2004. – №1. – С.76.

Про четверту виставку народної забавки «Українська традиційна іграшка та лялька», що відкрилася 25 грудня в залах Національного музею Тараса Шевченка. На виставці експонувалися іграшки з різних природних матеріалів – глини, дерева, тканини, соломи, рогозу, трави, тіста, сиру. Згадано славнозвісні імена відомих майстрів з Опішного: Олександри Селюченко, Гаврила та Євдокії Пошивайлів, Василя Омеляненка, Ганни Діденко.

2578. Онищенко Володимир. Феномен української народної забавки // Культура і життя. – 2004. – №7-8. – 25 лютого. – С.5.

Про виставку «Українська традиційна іграшка та лялька», що експонувалася в залах Національного музею Тараса Шевченка у Києві. Серед експонатів, виготовлених із різноманітних природних матеріалів, були представлені і глиняні забавки відомих майстрів з гончарного осередку Опішного, що на Полтавщині, – Олександри Селюченко, Гаврила та Євдокії Пошивайлів, Насті Білик-Пошивайло, Василя Омеляненка, Ганни Діденко; з Косова – М.Кікоть, П.Дубей. Подано фото глиняного коника гончаря Михайла Тарасенка із села Дибинці Київської області.

2579. Онищенко Володимир. Хліб, пісня, доля // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.52.

Про персональну виставку автора статті, художника-кераміста, яка відбулася в залі Національної спілки майстрів народного мистецтва України в квітні–травні 2004 року. Подано фото його творів.

2580. Онищенко Володимир. Хто дасть друге дихання Гавареччині? // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.23.

Про проблеми, які виникли в Гавареччині – знаменитому гончарному осередку, де виготовляється димлений посуд. Євген Бакусевич, гаварецький гончар, взяв участь у Всеукраїнському молодіжному симпозіумі гончарного мистецтва «Чигирин-2004» і одержав першу премію.

2581. Онищенко Володимир. Чи виживе мистецтво? // Культура і життя. – 2004. – №28. – 11 серпня. – С.4.

Про досягнення та проблеми народного гончарства та «вченої» кераміки в Україні. Названо кращих представників львівської гончарної школи: Тараса Драгана, Тараса Левківа, Ярослава Мотику, Ольгу Безпалків, Уляну Ярошевич, Ігоря Ковалевича, Ганну Лисик.

2582. Онищук Я. Хроніка, події // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.405-406.

Про участь Бродівського загону експедиції Львівського національного університету імені Івана Франка в дослідженні поселення Дудин-II поблизу села Дудин, що на Львівщині. Під час дослідження серед інших знахідок виявлено фрагменти ліпленого та виготовленого на гончарному крузі глиняного посуду римського часу.

- 2583. Орос Ярослав. Острівець нашої прадавності // Українська культура. – 2004. – №10. – С.23-24.**
Про Парк трипільської культури, що знаходиться на території Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ). Тут розміщено ансамбль глиняних скульптур за мотивами відомих трипільських глиняних фігур. Подано їх фото.
- 2584. Осаульчук Олег, Войцещук Наталя, Івановський Василь, Милян Тарас. Результати археологічних вишукувань у зоні будівництва нафтопроводу Броди-Плоцьк (українська частина) у 2003 році // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.282-309.**
Подано попередні результати археологічних розвідок у зоні будівництва нафтопроводу на території Львівської області. У процесі робіт виявлено різночасові археологічні матеріали, серед яких невелика кількість дрібних уламків ліплених та виготовлених на гончарному кружі глиняних виробів, які можна датувати трьома хронологічними періодами: ранньозалізним часом, киеворуським (XII–XIII ст.) та пізнім середньовіччям. Подано малюнки фрагментів глиняних посудин.
- 2585. Острроверхов А.С. Стародавні «фаянси» як історичне явище у пам'ятках епохи бронзи – початку заліза на території Східної Європи (III – перша половина I тис. до н.е. // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.XI. – С.317-344.**
Досліджено групу виробів із «фаянсу», добутих під час археологічних розкопок, що проводилися впродовж останніх десятиліть на півдні Східної Європи. Ці знахідки є інформативним джерелом для вивчення історії ремесел, економічних зв'язків та ідеологічних поглядів стародавнього населення регіону. Подано малюнки мальованої амфори та глиняних горщиків.
- 2586. Осьмак Владислав. О блюдецке с голубой каемочкой // Архидея. – 2004. – №1-2. – Январь-февраль. – С.84-88.**
Про зародження, поширення та розвиток гончарства. Названо гончарні осередки – Опішне (Полтавщина), Андрушівка і Бубнівка (Поділля), Дибинці (Київщина), Косів (Прикарпаття) та інші. Подано фото трипільської кераміки, фарфорового та фаянсового посуду.
- 2587. Охріменко Г., Златогорський О. Нові матеріали стжижовської культури, набуті Волинським краєзнавчим музеєм // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.44-46.**
Подано опис окремих пам'яток стжижовської культури в межах Волинського Полісся. Виявлено кераміку, подібну до поліської пізньонеолітичної, але з відбитками шнура. Розглянуто особливості кераміки стжижовської культури. Подано малюнки глиняних виробів, уламків посуду, елементів декорування кераміки стжижовської культури.
- 2588. Охріменко Г., Златогорський О., Бучак В. Нові знахідки культури кулястих амфор на Волині // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.47-49.**

Подано матеріали дослідження поселень на берегах річок Західний Буг, Луга, Стир, Липа, Черногузка, Горинь. Серед знахідок виявлено кераміку культури кулястих амфор. Подано малюнки фрагментів кераміки.

- 2589. Охріменко Григорій, Коваль Олена, Чмуневич Вікторія, Кубицька Наталія. Біолокація і археологія // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. – Львів: Логос, 2004. – Кн.1. – С.56-60.**

Автори стверджують, що за допомогою біолокації одержано унікальні дані, які проливають світло на особливості виробництва глиняного посуду, його використання, особливості харчування пізньотрипільського населення Волині.

- 2590. Панасенко Ірина. Перспективи народжуються, коли є стабільність // Суми і сумчани. – Суми, 2004. – №3. – 12 серпня. – С.5.**

Про діяльність АТЗТ «Сумський фарфоровий завод». Подано фото продукції заводу.

- 2591. Панасюк Галина, Пошивайло Олень. [Александр Попов: Керамика. – Б. м., б. и., 2002. – 154 с.] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.149-150.**

Рецензія на книгу-альбом, присвячений творчості відомого російського мистця-кераміста Олександра Попова з м.Одинцово Московської області. Зроблено висновок, що багатогранна діяльність художника є позитивним прикладом вдалого використання гончарних надбань минулого в сучасній художній культурі Росії.

- 2592. Пастернак В.В., Черницький О.Ю., Бойко В.Б., Карелін А.Л. Розвідки у Васильківському районі Київської області // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.248-250.**

Про археологічні дослідження нових та обстеження вже відомих пам'яток черняхівської та київської культур. На поселеннях виявлено фрагменти гончарного посуду пізньоримського та давньоруського часу, фрагменти ліпленого посуду доби бронзи, фрагменти гончарного посуду черняхівської культури.

- 2593. Перший Всеукраїнський молодіжний симпозіум гончарного мистецтва «Чигирин-2003»: Альбом-каталог. – К.: Народні джерела, 2004. – 46 с.**

До альбому ввійшли фотознімки глиняних творів учасників симпозіуму «Чигирин 2003» – молодих мистців: Леоніда Нагірняка (Київ), Володимира Кусика (Луцьк), Юрія Нечая (Кременчук), Дмитра Шинкаренка (Київ), Анжели Кізян (Умань), Олександра Шафірова (Київ), Ігоря Кривенця та Сергія Комара (Чигирин), Сергія Жолудя (Львів), Юрія Гордієнка (Суми), Максима Толстого (Запоріжжя), Сергія Пластуна (Черкаси), Федора Шковири (Черкаси), а також майстрів-наставників – Якова Брюховецького (Чигирин), Олександра Вільчинського (Пологи), Володимира Онищенка (Київ).

- 2594. Петраускас О.В., Шишкін Р.Г. Дослідження могильника та поселення черняхівської культури біля с.Велика Бугаївка на Київщині у 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.250-251.**

Під час розкопок пам'яток черняхівської культури біля с.Велика Бугаївка Васильківського району Київської області виявлено гончарні посудини черняхівської

культури, що входили до складу поховального інвентаря. Ліплений посуд представлено мискою, виконаною у вельбарських традиціях.

- 2595. Петрик В., Івановський В., Лазурко О., Рибчинський О.** Археологічні дослідження в м.Белзі Львівської області // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.251-255.

Подано матеріали археолого-архітектурних досліджень на території Державного історико-культурного заповідника в м.Белзі Львівської області. Під час досліджень знайдено фрагменти гончарного посуду: вінця, бічки, денця, покришки та фрагменти мисок. Кераміку датують XI–XIV ст.

- 2596. Петрик В., Петрик А.** Археологічні дослідження в м.Дрогобичі Львівської області // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.255-257.

Подано матеріали археологічних досліджень на території історичного центру м.Дрогобича. У культурному шарі виявлено фрагменти глиняних горщиків кінця XII – початку XIII ст., фрагменти глиняних люльок XVII–XVIII ст., фрагменти так званої «білої» кераміки з Потелича початку XVIII ст., полив'яний глиняний посуд, черепицю XVI–XVIII ст., кераміку XVII–XIX ст., фрагмент ліпленої кераміки, попередньо датований VIII–VI ст. до н.е. Подано малюнки глиняного посуду XII–X ст., VIII–VI ст. до н.е.

- 2597. Петриченко Л.** Взяли участь у Всеукраїнському конкурсі // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2004. – №29. – 22 квітня. – С.4.

Про творчий доробок гуртківців Будинку дитячої та юнацької творчості, що в місті Чигирин. Серед кращих робіт вихованців студії декоративно-ужиткового мистецтва – роботи з глини.

- 2598. Печорний П.П. Борозенець Володимир Тимофійович** // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.365.

Про майстра декоративно-ужиткового мистецтва, що працює в жанрі скульптури малих форм, кераміки. Подано фото глиняного твору мистця.

- 2599. Пивоваров Сергій.** Датування середньовічної кераміки Буковини монетними знахідками // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.150-155.

Про визначення часу побутування середньовічного глиняного посуду з Буковинського регіону на основі монетних знахідок. Таке датування дозволяє надійно встановити хронологію гончарних комплексів. Подано малюнки глиняного посуду, датованого за нумізматичними матеріалами.

- 2600. Питак Я.Н., Приходько Ю.Е.** Изучение типов защитных покрытий и разработка состава смеси для ремонта огнеупорной кладки коксовых печей // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №33. – С.17-20.

Розроблено суміш, яка забезпечує підвищення ефективності ремонту вогнетривкої кладки та володіє високою термостійкістю. Суміш вміщує вогнетривкі оксиди та метали. Проведення ремонту із зазначеною сумішшю приводить до утворення керамічної зварювальної маси, яка дуже стійка до перепадів температур. Така суміш здатна міцно зчіплюватися з матеріалами основи.

- 2601. Підгора Володимир. Культурний характер творення // Визвольний шлях. – 2004. – Кн.11. – С.71-73.**
Огляд творчості київського мистця-монументаліста, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України Володимира Онищенка. Подано фото глиняних скульптур художника: «Чаша», «Пані», «В надії», «Діва-баба».
- 2602. Підгора Володимир. Символіко-філософська пластика Онищенка // Культура і життя. – 2004. – №38. – 20 жовтня. – С.4.**
Про київського мистця-кераміста Володимира Онищенка. Подано фото художника та його теракотових творів – «Папай», «Материнство», «Трипілля».
- 2603. Підгора Володимир. Творчість, яка допомагає українцеві ідентифікуватись // Сучасність. – 2004. – №4. – С.142-145.**
Про творчість народного художника України, кераміста Петра Печорного, в особі якого співіснують і сприяють удосконаленню кераміста різні мистецтва – графіка, малярство і скульптура. На третій сторінці обкладинки подано фото глиняних творів художника.
- 2604. Піддубний Сергій. Піч наша рогата // Українська культура. – 2004. – №10. – С.24.**
Автор подає свою версію щодо використання глиняної трипільської печі у весільних обрядових дійствах.
- 2605. Плачинда Сергій. Етногенез українців // Столиця. – Київ, 2004. – №51. – 17-23 грудня. – С.21.**
Про Україну як колыску світової цивілізації. Статтю проілюстровано малюнками трипільської кераміки із колекції «Платар».
- 2606. Погоральський Ярослав. Слов'янське житло Дніпрово-Дністровського межиріччя (V–X ст.): історія досліджень та історіографія // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.123-146.**
Висвітлено процес дослідження слов'янського ранньосередньовічного житла в регіоні між Дніпром та Дністром – одному з ареалів формування слов'янської культури другої половини I тис. н.е. Однією з найпоширеніших категорій археологічних джерел у дослідженні даної проблеми є ліплені гончарні комплекси, характерні для ранньослов'янських пам'яток.
- 2607. Позіховський Олександр. Поселення лендель-полгарської культурно-історичної спільноти біля села Вільбівне на Волині // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.320-328.**
Про результати археологічних досліджень на поселенні біля с.Вільбівне, що на Волині. Аналіз виявленої там кераміки дає можливість виділити два хронологічні горизонти існування поселення лендель-полгарської культурно-історичної спільноти. Подано фото фрагментів глиняних посудин.
- 2608. Позняк Наталка. За образом і подобою // Без цензури. – Київ, 2004. – №1. – 9-15 січня. – С.15.**
Про лялькові традиції в Україні та про виставку «Українська традиційна іграшка і лялька», що вчетверте експонувалася в Національному музеї Тараса Шевченка

в Києві. В експозиції виставки, заодно з іншими виробами, було представлено унікальну колекцію трипільської кераміки. Згадуються й відомі всьому світові опішненські баранці.

- 2609. Позняк-Хоменко Наталка. Про що мовчать трипільські раритети? // Без цензури. – Київ, 2004. – №41. – 15-21 жовтня. – С.15.**
Про Перший всесвітній конгрес «Трипільська цивілізація». Подано фото трипільської кераміки.
- 2610. Полидович Ю.Б., Абдрахманов Д.В. Курганы бассейна Крынки (Центральный Донбасс и Северо-Восточное Приазовье) // Курганы Донбасса: Сборник статей. – Донецк: Лебедь, 2004. – С.178-202 .**
Подано результати розкопок курганів, що походять з двох різних місць басейну ріки Крынка, в яких виразно представлені комплекси різних культур, особливо зрубної. Подано малюнки фрагментів глиняних посудин.
- 2611. Полин С.В., Черных Л.А., Куприй С.А., Дараган М.Н. Курганы эпохи неолита–бронзы у г.Орджоникидзе // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.257-263.**
Про розкопки трьох курганів біля сіл Шевченко і Стара Катеринівка Нікопольського району Дніпропетровської області. Серед знахідок – фрагменти кераміки епохи пізньої бронзи, ліплена плоскодонна посудина періоду середньої бронзи, дві посудини інгульської катакомбної культури, декілька посудин культури багатоваликівної кераміки. Подано фото знахідок глиняних посудин із поховань катакомбної культури.
- 2612. Поліщук Микола. Музей завдяки... автобану // День. – 2004. – №136. – 4 серпня. – С.6.**
Під час будівництва дороги «Київ–Одеса» на місці майбутнього мостового переходу поблизу села Шаріна Уманського району, під час розкриття старої автомобільної траси будівельники виявили залишки пізньотрипільського глинобитного житла, що датується третім тисячоліттям до нашої ери. Серед інших знахідок – трипільська кераміка. Подано фото знайдених глиняних виробів.
- 2613. Положай С.Г., Коледа В.В., Петриченко О.В. Износостойкие материалы на основе электрокорунда с пониженными температурами обжига // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №32. – С.47-53.**
Досліджено можливість низькотемпературного синтезу корундової кераміки на основі системи $MnO-Al_2O_3-SiO_2$ з використанням як сировини порошку електрокорунду фракції 20 мкм виробництва Запорізького абразивного комбінату. Одержано щільні зносостійкі керамічні матеріали з температурою випалювання 1200°С.
- 2614. Полтавська область. [Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному] // Музеї України. – 2004. – №4. – С.17.**
Подано адресу музею.
- 2615. Полякова О.А., Полидович Ю.Б. Курганы у с.Ивано-Дарьевка (бассейн Бахмута, Северо-Западный Донбасс) // Курганы Донбасса: Сборник статей. – Донецк: Лебедь, 2004. – С.110-132.**

Досліджено і введено в науковий обіг матеріали курганів, розкопаних біля села Іваново-Дар'івка Донецької області впродовж 1990–1991 і 1993 років. Подано малюнки досліджених фрагментів глиняних посудин.

- 2616. Постаті з глини (робота полтавських гончарів) [Репродукція листівки] // Яцюк Володимир. Шевченківська листівка як пам'ятка історії та культури, 1890–1940. – К.: Криниця, 2004. – С.265–266.**

Подано опис і репродукцію листівки шевченківської тематики із зображенням виробів опішненських гончарів.

- 2617. Пошивайло Ігор. Опішненське причастя Івана Гончара // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.138–143, 178–187.**

Про експедицію 1959 року на Полтавщину, до Кременчука, Полтави, Опішного, Старих Млинів, Міських Млинів, Великих Будищ, з метою дослідження гончарства та інших народних ремесел, а також придбання зразків народного мистецтва Полтавщини народного художника України, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка Івана Макаровича Гончара – видатного громадського діяча, мистця, народознавця, колекціонера. Подано фотографії і малюнки з історико-етнографічного альбому Івана Гончара «Україна і Українці».

- 2618. Пошивайло Олесь. [Гончарство Поділля в системі етнокультури українців (друга половина XIX – XX століття)] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.121–124.**

Про захист викладачем Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидатом історичних наук Лідією Мельничук дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук «Гончарство Поділля в системі етнокультури українців (друга половина XIX – XX століття)». Зазначено офіційних опонентів, об'єкт дисертаційного дослідження, виконані завдання, структуру роботи. Проаналізовано окремі аспекти наукової праці. Подано фото, що відображають моменти процедури публічного захисту дисертаційного дослідження.

- 2619. Пошивайло Олесь. Гончарство як індикатор етносуспільних пріоритетів // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.7–14.**

Про відображення в гончарних виробах прикметних ознак етнічної культури, внаслідок чого народна кераміка постає своєрідним етнічним символом і водночас індикатором часових змін, тенденцій розвитку того чи іншого етносу. Проаналізовано ознаки занепаду гончарства і, відповідно, етнічної культури українців від кінця XIX до початку XXI століття. Зроблено висновки, що частина сучасних гончарних виробів, які продаються на численних святах народної творчості, ярмарках, у художніх салонах тощо, виявляють суспільно-ідеологічну настанову на нівелювання етнічної культури українців, формування спотворених уявлень про неї та її дискредитацію на побутовому рівні.

- 2620. Пошивайло Олесь. Гончарська бібліографія 2003-го року // Бібліографія українського гончарства. 2003: Національний науковий щорічник /За редакцією доктора історичних наук Олесь Пошивайла. – Опішне: Українське народознавство, 2004. – Вип.5. – С.4–5.**

Про актуальність та основні принципи укладання 5-го випуску унікального національного наукового щорічника. Окрім публікацій в Україні 2003 року та додатку публікацій 2002 року про гончарство, кераміку, керамологію, він також містить огляди деяких керамологічних видань, інформацію про останні надходження до Гончарської книгозбірні України, каталоги книг з особистих бібліотек, що зберігаються в Гончарській книгозбірні України, зокрема літератури зі збірки керамолога Олександра Тищенка, керамолога Пантелеймона Мусієнка та кераміста-технолога Ніни Федорової, гончаря Трохима Демченка, художників-керамістів Надії та Валерія Протор'євих; список добродійників та іншу важливу бібліографічну інформацію.

- 2621. [Пошивайло Олесь]. Довідка «УКЖ»: Володимир Пащенко // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.24.**

Подано короткі дані про життєвий і творчий шлях відомого українського історика, члена редколегії «Українського керамологічного журналу», доктора історичних наук, професора Володимира Пащенко.

- 2622. [Пошивайло Олесь]. Довідка «УКЖ»: Всеволод Наулко // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.20.**

Подано короткі дані про життєвий і творчий шлях відомого українського етнолога, члена редколегії «Українського керамологічного журналу», доктора історичних наук, професора Всеволода Наулка.

- 2623. [Пошивайло Олесь]. Довідка «УКЖ»: Галина Семченко // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.26.**

Подано короткі дані про життєвий і творчий шлях відомого українського керамолога, члена редколегії «Українського керамологічного журналу», доктора технічних наук, професора Галини Семченко.

- 2624. Пошивайло Олесь. 3 нових надходжень Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.188-192.**

Подано анотовані фото гончарних виробів з нових надходжень Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, зокрема миски з Голоківки, Гнильця, Рахнів-Лісових, Бару, Коломиї, Косова, Пистиня.

- 2625. Пошивайло Олесь. Керамологічні сюжети в постсоветській археологічній науковій літературі: домінанта профанного // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.7-15.**

Подано аналіз керамологічних сюжетів і професійної мови археологів в українській археологічній літературі на прикладі статей у фаховому журналі «Археологія» за 2003 рік. Метою дослідження було з'ясування їх відповідності сучасному рівню розвитку керамологічної науки. Звернено увагу на накопичені в археології хибні уявлення та стереотипи, на типові помилки в озвучуванні явищ та предметів гончарства. Виявлено відсутність уніфікованої термінологічної системи для опису глиняних виробів і сформульовано завдання верифікації керамологічної термінології.

2626. Пошивайло Олесь. Консервація і реставрація гончарських раритетів в Україні // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.7-22.

Про факти первісної консервації та реставрації глиняних виробів за археологічними та етнографічними матеріалами в Україні, становлення української школи реставрації, у тому числі й кераміки. Звернено увагу на важливість своєчасного здійснення робіт з консервації та реставрації глиняних виробів, особливо ж під час польових археологічних досліджень. З'ясовано актуальні проблеми сучасної реставрації кераміки, зокрема малочисельність фахівців та слабе матеріальне забезпечення їх професійної діяльності, відсутність друкованих посібників, необхідність створення Музею консервації та реставрації культурної спадщини українців.

2627. Пошивайло Олесь. [Мельничук Лідія. Гончарство Поділля в другій половині XIX – XX століттях: історико-етнографічне дослідження. – К: УНІСЕРВ, 2004. – 350 с.] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.129-134.

Рецензія на книгу вінницького керамолога Лідії Мельничук «Гончарство Поділля в другій половині XIX – XX століттях: історико-етнографічне дослідження» (2004). Актуальність монографічного дослідження полягає не тільки в аналізові історичного розвитку гончарства як важливого компонента традиційно-побутової культури подолян, а й у з'ясуванні сучасного стану гончарства в регіоні, фіксації в польових умовах унікальних відомостей про звичаєвість гончарів, сформування великої колекції гончарних виробів та інструментів. Звернено увагу на недоліки монографії, зокрема на суперечливі твердження, неточності, хронологічні неузгодження; відсутність ілюстративних матеріалів, списку гончарних осередків Поділля, систематизованих статистичних відомостей тощо. Зроблено загальний висновок, що книга Лідії Мельничук є помітним досягненням сучасної української етнології та присутнім внеском у розвиток української керамології.

2628. Пошивайло Олесь. «Мені на роду так написано: бути гончарівною» // Сморж Леонід. Гончарівна (одержима керамікою). – Опішне: Українське Народознавство, 2004. – С.6-13.

Про значення для української культури постаті та творчої спадщини заслуженого майстра народної творчості України, гончарки Олександри Селюченко (1921–1987). Зазначено, що в уявленнях сучасників мисткиня постає не тільки провідним творцем гончарної культури нашої держави другої половини XX ст., але й своєрідним гончарським мудрецем, народним філософом, ідеологом вітчизняного культу глини. Подано інформацію про зусилля Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному зі збереження пам'яті про Олександру Селюченко, про історію заснування п'ятикнижки «Олександра Селюченко: Трагедія одиної творчості», про внесок відомого українського філософа, професора Леоніда Сморжа в справу пізнання духовної величі опішненської гончарки.

2629. Пошивайло Олесь. [«Мистецьке середовище Львова другої половини XX століття (соцреалізм і свобода творчості)»] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.144-148.

Про захист проректором Львівської академії мистецтв, кандидатом мистецтвознавства Орестом Голубцем дисертації на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства «Мистецьке середовище Львова другої половини ХХ століття (соцреалізм і свобода творчості)», який відбувся 02.07.2003 року в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України. Зазначено офіційних опонентів, мету, об'єкт і завдання дослідження, структуру дисертації. Проаналізовано окремі положення дисертації, висловлено деякі зауваження й побажання. Зроблено висновок, що дисертанту в цілому вдалося досягнути мети наукових студій – проаналізувати часові особливості мистецького середовища Львова другої половини ХХ ст., показати руйнівний вплив советського тоталітаризму на культуру й мистецтво Галичини, віддати належне львівським мистцям, які в екстремальних умовах виховували нову генерацію творців і протистояли суспільно-духовним деформаціям. Зазначено також, що Орест Голубець до певної міри ідеалізує лояльність польської влади до українського мистецького життя й уникає оцінки загальновідомих фактів дискримінації українських мистців і активного втілення в Галичині державної політики колонізації місцевого населення.

- 2630.** [Пошивайло Олесь]. [Над підготовкою чергового випуску «Бібліографії українського гончарства» працювали...] // Бібліографія українського гончарства. 2003: Національний науковий щорічник /За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2004. – Вип.5. – С.6.

Подано фото співробітників Гончарської книгозбірні України та видавництва «Українське Народознавство» Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, які працювали над випуском національного наукового щорічника «Бібліографія українського гончарства».

- 2631.** Пошивайло Олесь, Овчаренко Людмила. Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України в 2003 році // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.156-163.

Про діяльність Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України 2003 року. Подано фото із життя установи.

- 2632.** Пошивайло Олесь, Панасюк Галина, Гирман Ольга, Андрушенко Оксана, Карунна Ольга. Гончарська Книгозбірня України: каталоги колекційних книг із приватних бібліотек // Бібліографія українського гончарства. 2003: Національний науковий щорічник /За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2004. – Вип.5. – С.104-130.

Подано інформацію про книги з приватних бібліотек відомих українських керамологів та мистців-керамістів, які нині зберігаються в Гончарській книгозбірні України Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному: родини керамолога Пантелеймона Мусієнка та кераміста-технолога Ніни Федорової (Київ), керамолога Олександра Тищенка (Київ), художників-керамістів Надії та Валерія Протор'євих (Васильків), гончаря Трохима Демченка (Опішне). Зокрема, до всіх зазначених вище іменних фондів подано каталог літератури та короткі

дані про життєвий та творчий шлях відомих діячів національної науки, культури і мистецтва. У структурі кожного каталога подано репринти дарчих написів (автографів) на полях описаних книг; фото обкладинок деяких наукових праць Пантелеймона Мусієнка, Олександра Тищенка; фото глиняних творів Надії та Валерія Протор'євих, Трохима Демченка; матеріали до бібліографії про Надію та Валерія Протор'євих.

2633. Пошивайло Олесь. Петро Лінинський: Слово про Лицаря кахельних скарбів // Українське мистецтво. – 2004. – №3. – Осінь-зима. – С.138-139.

Про видатного українського реставратора, колекціонера народної кераміки, передовсім галицьких кахель, Петра Лінинського.

2634. [Пошивайло Олесь]. [Про Анатолія Шпака] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.160.

Подано інформацію й фото про те, що «Український керамологічний журнал» читає перший віце-президент – головний учений секретар Національної академії наук України, академік НАН України Анатолій Шпак.

2635. [Пошивайло Олесь]. [Про Володимира Овсійчука] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.151.

Вітання славетному українському досліднику вітчизняного мистецтва, члену редколегії «Українського керамологічного журналу», доктору мистецтвознавства, професору Володимиру Овсійчуку з нагоди його 80-річчя.

2636. [Пошивайло Олесь]. [Про Івана Гончара] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.154.

Вітання заслуженому працівнику культури України, гончару Івану Гончару – ініціатору заснування в буковинському гончарному осередку (село Коболчин Сокирянського району Чернівецької області) Гончарсько-музейного комплексу – з втіленням його мрії.

2637. [Пошивайло Олесь]. [Про Івана Дзюбу] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.186.

Подано інформацію й фото про те, що «Український керамологічний журнал» читає академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства Національної академії наук України, академік НАН України Іван Дзюба.

2638. [Пошивайло Олесь]. [Про Миколу Жулинського та Тараса Пошивайла] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.160.

Подано інформацію й фото про те, що «Український керамологічний журнал» читають директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка, академік НАН України Микола Жулинський та студент Київського національного університету імені Тараса Шевченка Тарас Пошивайло.

2639. [Пошивайло Олесь]. [Про Ореста Голубця] // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.148.

Вітання відомому українському керамологу, члену редколегії «Українського керамологічного журналу», кандидату мистецтвознавства Оресту Голубцю з нагоди захисту ним дисертації на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства.

- 2640. Пошивайло Олень. Про щорічний національний конкурс публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.168-169.**

Подано інформацію про умови щорічного національного конкурсу публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки. Його метою є визначення рейтингу публікацій в Україні з означеної проблематики, заохочення науковців до активних досліджень вітчизняного та світового гончарства, до започаткування та участі в керамологічних дискусіях, написання ґрунтовних рецензій та критичних статей; заохочення популяризації знань про давнє й сучасне гончарство і його мистців. Зазначено 5 номінацій конкурсу та етапи його проведення.

- 2641. Пошивайло Олень. Розкажіть онуку, ...як не треба писати! // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.169-173.**

Звернено увагу керамологів та педагогів на численні помилки й неточності, хибні уявлення, що подають автори різноманітних методичних розробок, статей і повідомлень. Останнім часом їх особливо рясно друкують педагогічні видання України, регіональна періодика. Помилки поступово накопичуються, оскільки автори публікацій нерідко запозичають матеріали один в одного. Таким чином формується фальсифікований фон уявлень про особливості народної культури українців та її творців. Для прикладу, прорецензовано дві публікації в популярній освітянській газеті-журналі «Розкажіть онуку», один із випусків вісника громадських організацій Сумської області «Сходини» та книгу «Муравський шлях – 2000», підготовлену до видання Харківським обласним центром народної творчості. Звернено увагу молодих керамологів на необхідності обережного ставлення до всього того, що пишеться про гончарство в місцевих виданнях тамтешніми краєзнавцями, етнографами-самоуками, журналістами.

- 2642. Пошивайло Олень. Скопин: ідеологічний міф советського мистецтвознавства й реальні досягнення давнього гончарного центру Росії (керамологічні студії після I Міжнародного фестивалю гончарів) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.73-104, 177-192.**

Про заходи Міжнародного фестивалю гончарів у відомому осередку російського народного гончарства – місті Скопин Рязанської області Російської Федерації (23-27.09.2002); вияви паралельного розвитку гончарних промислів Опішного та Скопина в ХХ ст. Подано керамологічний аналіз мистецтвознавчих публікацій, присвячених гончарству Скопина та розвиткові в ньому художньої кераміки; виявлено факти неточного висвітлення вченими історичних подій, які нерідко переходять у свідомі фальсифікації історичних реалій. Проаналізовано процес народження й подальшого утвердження советського ідеологічного міфу про «світову славу» скопинського гончарства другої половини ХІХ – початку ХХ століття; з'ясовано генетичний зв'язок місцевих художніх виробів із мистецькими традиціями українського (опішненського) гончарства та діяльністю славетних російських художників, які зуртувалися навколо гончарних майстерень «Абрамцево», в Талашкіно, Кікеріно; визначено завдання фундаментального дослідження давнього гончарного осередку Росії.

- 2643. Пошивайло Олень. «Спадщина Івана Гончара»: неусвідомлена міра відповідальності! // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.125-128.**

Рецензія на компакт-диск «Спадщина Івана Гончара», присвячений світлій пам'яті славетного українського мистця й колекціонера, народного художника України Івана Макаровича Гончара (27.01.1911 – 18.06.1993). Акцентовано увагу на фактах причетності Івана Гончара до глини, ліплення, гончарства. Виявлено численні приклади недбалості й фахової необізнаності авторів компакт-диска в частині інтерпретації керамологічних матеріалів. Зроблено висновок, що зібрані на компакт-диск відомості дозволяють глибше пізнати самобутню постать Івана Гончара, відновити в пам'яті події недалекого минулого й згадати про Україну, яка й донині потребує не гаррі-поттерів, а послідовників духотворчої справи київської «Гончарівки». Подібні напрацювання науковців і музеєзнавців вкрай важливі для популяризації надбань української культури, проте все в них має бути бездоганним і відповідним сучасному рівню наукових знань.

- 2644. Пошивайло Олень. «Трипільська цивілізація у спадщині України» // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.174-177.**

Про заходи та перебіг подій Всеукраїнської наукової конференції «Трипільська цивілізація в спадщині України», присвяченій 110-річчю відкриття трипільської культури (Київ, 30–31.05.2003). Зроблено висновок, що конференція засвідчила зацікавлення українського суспільства своїм минулим; виявила бажання вчених і політиків використати історичні знання для консолідації співгромадян; привернула увагу державних відомств та установ до проблем збереження історичної спадщини, активізації наукових досліджень, популяризації духовних надбань українців.

- 2645. Пошивайло Олень. Хранитель кахельних літописів // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.149-154.**

Про подвигництво видатного українського реставратора й колекціонера кераміки Петра Ліницького (1920–2003). Охарактеризовано його ставлення до збереження культурної спадщини українців, методи реконструкції давньої кераміки, захоплення колекціонуванням українських старожитностей, передовсім кахель; з'ясовано його уявлення про еволюцію галицького кахлярства; подано факти підтримки ним розбудови гончарної скарбниці України в Опішному.

- 2646. Премія імені Катерини Білокур за 2003 рік // Культура і життя. – 2004. – №5-6. – 11 лютого. – С.3.**

Про присудження Премії імені Катерини Білокур 2003 року Уляні Шкром'юк – мисткині-керамістці з м.Косів Івано-Франківської області. Майстриня створила понад 200 зразків глиняних творів, впроваджених у серійне виробництво традиційної гуцульської кераміки.

- 2647. Привалова О.Я. Курганы бассейна Мокрой Волновахи (Северо-Восточное Приазовье) // Курганы Донбасса: Сборник статей. – Донецк: Лебедь, 2004. – С.153-177.**

Упродовж 70-х років ХХ століття археологічні експедиції Донецького обласного краєзнавчого музею проводили роботи в районі степової річки Мокра Волноваха.

Досліджено матеріали, серед яких – глиняні посудини різних форм, що за всіма показниками належать до пізнього етапу зрубної культури. Подано малюнки гончарних знахідок.

- 2648. Приступко Наталя. Глиняні фантазії // Хрещатик. – Київ, 2004. – №172. – 19 листопада. – С.13.**

Про студію кераміки, яка діє в Центрі дитячої та юнацької творчості Дніпровського району Києва, та про її керівника Трину Леонідівну Плехову. Подано фото керівника, вихованців студії та їх робіт.

- 2649. Приходько Олена. Народження керамічного дива // Новини Закарпаття. – Ужгород, 2004. – №193-194. – 24 грудня. – С.12.**

Про мистецькі шляхи закарпатського гончаря, заслуженого майстра народної творчості України, лауреата Премії імені Данила Щербаківського Ендре Гіді. Подано фото художника та його глиняних творів.

- 2650. Прищеп Б.А. Дослідження посаду літописної Пересопниці у 2002–2003 рр. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.267-270.**

Подано матеріали археологічних досліджень на території села Пересопниці Рівненського району. Під час проведення в урочищі «Пастівник» розкопок у культурному шарі виявлено уламки гончарних горщиків та північнопричорноморських амфор XII – першої половини XIII ст., а також глиняні ліплені тиглі: цілі, розбиті та декілька окремих фрагментів. Подано малюнки кераміки з розкопок у Пересопниці.

- 2651. Прищеп Б.А., Терлецький Ю.П. Розкопки в Дорогобужі у 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.271-273.**

Про дослідження середньовічного городища в с.Дорогобуж Гоцанського району Рівненської області. Виявлено уламки гончарних посудин XI – початку XII ст., гончарних горщиків XII – першої половини XIII ст., глиняних сопел та гончарних горщиків X – початку XI ст. Подано малюнки кераміки з городища.

- 2652. Продемонстрували майстерність гончарі // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №96. – 22 червня. – С.1.**

Про свято День гончаря, яке проходило в с.Пирогово, що під Києвом. Подано фото гончаря Миколи Павлюка із с.Пархоменко Луганської області за гончарним кругом.

- 2653. [Про кабінет-музей дипломних робіт студентів відділу «Образотворче мистецтво» Миргородського керамічного технікуму] // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №41. – 17 березня. – С.4.**

Особливу цінність мають твори мистців початку XX ст., довоєнного і сучасного періодів, зокрема роботи відомих мистців О.Сластьона, В.Кричевського, І.Українця, І.Віцька. Подано фото з експозиції виставки «Тарас Шевченко у творчості художників-керамістів».

- 2654. Прохненко Ігор. Кремаційні поховання біля села Чома Берегівського району Закарпатської області // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.315-319.**

Про результати досліджень поховань Чоми та поселення в Бучі, які розширили географію поширення пшеворських старожитностей у басейні ріки Боржави. Серед описаних речей – ліплені лисковані мисочки чорного кольору, глиняні кружала. Подано малюнок фрагмента описаної мисочки.

2655. Пругло С. Нагород побільшало // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2004. – №34. – 28 квітня. – С.4.

Дипломом за II місце та пам'ятним призом Всеукраїнського конкурсу народної іграшки (Київ) нагороджено співробітницю Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному Олену Мороховець.

2656. Пругло Світлана. ...Це лише початок // Культура і життя. – 2004. – №2. – 14 січня. – С.2.

Про життєвий та творчий шлях талановитого гончаря з Опішного Володимира Нікітченка.

2657. Пругло Світлана. Великі Українські Гончарівники // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.110-113, 176-177.

Про виставку кераміки славетної родини Пошивайлів з Опішного. Подано фото членів родини на вернісажі.

2658. Пругло Світлана. Диво із сірої глини // Село Полтавське. – Полтава, 2004. – №1. – 1 січня. – С.5.

Про життєвий та творчий шлях Володимира Васильовича Нікітченка, талановитого гончаря з Опішного, який відсвяткував своє 70-річчя. Подано фото майстра з родиною та його творів.

2659. Пругло Світлана. Дипломовані монетки і свистунці // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2004. – №5. – 30 січня – 5 лютого. – С.2.

У Києві відбувся Всеукраїнський конкурс української народної іграшки, на якому опішненську монетку (узагальнююча назва маленького дитячого посуду) та свистунці представляла майстер науково-дослідного відділу археологічної кераміки Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному Олена Мороховець. За експоновані твори мисткиня зайняла II місце в конкурсі.

2660. Пругло Світлана. Майстер гончарного дива // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2004. – №30. – 15 квітня. – С.3.

Про життєвий і творчий шлях відомих народних майстрів-гончарів з Опішного, незабутнього подружжя Пошивайлів – Явдохи та Гаврила. Вони доповнювали один одного, мов дві половини цілого; це були крила їхньої творчості, їхнього натхнення, їхньої любові до глини і до людей. Подано фото Явдохи і Гаврила Пошивайлів.

2661. Пругло Світлана. Опішне знову на висоті // Культура і життя. – 2004. – №11. – 23 березня. – С.4.

Про Всеукраїнський конкурс української народної іграшки та про дипломантку цього конкурсу, майстра науково-дослідного відділу археологічної кераміки Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному Олену Мороховець.

2662. Пругло Світлана. Танцювала глина у долонях... // Голос України. – 2004. – №114. – 23 червня. – С.6.

Про талановитого гончаря, заслуженого майстра народної творчості України, члена Національної спілки художників України Гаврила Ничипоровича Пошивайла,

якому нещодавно виповнилося б 95 років від дня народження. Згадано його дружину – малювальницю Євдокію Данилівну; сина Миколу, який пішов гончарним шляхом батька, а також онука Олеса – генерального директора Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, доктора історичних наук, депутата Полтавської обласної ради. Подано фото майстра за роботою.

2663. Пругло Світлана. Танцювала глина у долонях, завмирала майстрова душа... // Село Полтавське. – 2004. – №19. – 7 травня. – С.9.

Про родину талановитого гончаря, заслуженого майстра народної творчості України, члена Національної спілки художників України Гаврила Ничипоровича Пошивайла.

2664. Рассмакін Ю.Я. Степи Причорномор'я в контексті розвитку перших землеробських суспільств // Археологія. – 2004. – №2. – С.3-26.

Вирішується проблема пошуку хронологічного співвідношення між пізнім Трипільям і пам'ятками майкопсько-новосвободненської спільноти. Подано графічні зображення пізньотрипільського мальованого і майкопського посуду з лискованим орнаментом.

2665. Рахно К.Ю. Глиняна іграшка у міфі й ритуалі // Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Полтава, 16-17 квітня 2003 року. – Полтава: ПДПУ ім.В.Г.Короленка, 2004. – С.11-15.

Про роль глиняної іграшки у міфі й ритуалі та її зв'язок зі стародавніми релігійними культурами. Висловлено припущення, що первісне виготовлення глиняних іграшок приурочувалося до певних календарних днів і періодів. Представлено погляди вчених щодо місця глиняної іграшки в традиційній культурі слов'ян, її семантики. З'ясовано оберегову функцію глиняної іграшки.

2666. Рахно Костянтин. Аутодафе для «отречених» книг // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2004. – №16. – 16-22 квітня. – С.11.

Про язичницьку літературу Русі, заборонену християнською церквою. У зв'язку з книгою «Лунник» стверджується про важливість місячних фаз у народному побуті, у тому числі, в професійній обрядовості гончарів. Так, гончарі Поділля на підпівні виготовляли особливі, наділені магичною силою, глечики для збирання сметани. Зроблено висновок про дохристиянські витоки цих та інших обрядодій.

2667. Рахно Костянтин. Богатирська Батьківщина // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2004. – №6. – 6-12 лютого. – С.11.

З'ясовано образ України-Руси X-XIII століть, окремих її міст і князівств у билинному епосі; проаналізовано докази побутування билин на українських землях за доби пізнього середньовіччя, у тому числі й полив'яну кашлю 1645–1650 років з Троїцької церкви в Костромі, зроблену майстрами з Києва; на ній Соловей-розбійник – відомий персонаж билин – виглядає як український козак або шляхтич. Особливу увагу звернено на згадки в архаїчних билинах «Украини» як синоніму «Святой Русі».

2668. Рахно Костянтин. Вам – казка, а мені – бубликів в'язка // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №82-83. – 28 травня. – С.11-12.

Казка – важливий елемент традиційної культури українців ще з дохристиянських часів. Казки містили найважливіші релігійні поняття, міфологічні та соціальні

архетипи, моделі поведінки. За допомогою казок могло відбуватися спілкування з представниками потойбічного світу, їх розповідання часто носило поминальний характер, приурочувалося до того чи іншого календарного моменту. Зроблено висновок про можливість встановлення цих моментів на основі аналізу сюжетів та традиційних кінцівок казок, де календарними маркерами можуть виступати згадки про обрядові страви та глиняний посуд.

2669. Рахно Костянтин. Відгомін антропоморфних міфів на європейській кераміці // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1 (11). – С.97-101.

Про семантику зображень перших людей Адама і Єви та пов'язані з творенням із глини людини написи релігійного змісту на гончарних виробах Угорщини, Словаччини, Чехії, Німеччини, Нідерландів, Великої Британії та Ірландії; про культ Адама і Єви як покровителів гончарства у середньовічних цехах Чехії, Словаччини, Польщі і його зв'язок із сакралізацією гончарного ремесла. Подано фото глиняних виробів із зображеннями патронів гончарного ремесла та релігійними написами.

2670. Рахно Костянтин. Мороз через тин переліз, бабу снігову приніс // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №6-7. – 16 січня. – С.12.

Про семантику й еволюцію відомого ритуального символу зими – снігової баби. В основі її – ідол язичницького божества, зроблений зі снігу. Зроблено висновок про аналогічне походження інших обрядових символів з подібними назвами, у тому числі «баби» («барині») – глиняної ляльки, яка також перетворилася з ідола на дитячу забавку. Також «баба» – це велика купа глини, підготовленої гончарем для роботи, яку теж колись могли обожнювати.

2671. Рахно Костянтин. [Огляд]: Беларуска міфалогія: Энцыклапедычны слоўнік. – Мінск: Беларусь, 2004. – №4. – С.144-145.

Рецензія на унікальне видання – енциклопедичний словник «Беларуска міфалогія», який є практично першою на теренах Слов'янщини спробою систематичного й достатньо повного опису традиційної духовної спадщини білорусів. Особливу увагу звернено на словникові статті, присвячені керамологічній проблематиці.

2672. Рахно Костянтин. Педагогічний потенціал образу жінки в українському образотворчому мистецтві // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.136-137.

Про Всеукраїнський науково-практичний семінар «Педагогічний потенціал образу жінки в українському образотворчому мистецтві», більшість виступів на якому прямо чи опосередковано зачіпали проблематику керамології.

2673. Рахно Костянтин. Предки – гості на Великому пості // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2004. – №12. – 19-25 березня. – С.11.

Про семантику життя горщиків, наповнених попелом, у язичницькій за походженням обрядовості Масляної і Великого посту в українців, білорусів, словаків, чехів, та зв'язок останньої з гончарними культурами.

2674. Рахно Костянтин. Проблеми та напрямки дослідження сакрального в українському гончарстві // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.21-26.

Охарактеризовано проблематику дослідження традиційних ремесел, зокрема гончарства, як частини духовної культури. Розглянуто міфологічні конотації

образу гончаря в українській етнорелігійній традиції. Визначено джерела, завдання та можливості студіювання проявів сакрального (ієрофаній) в українському гончарстві. Зроблено висновок про доцільність реконструкції стародавніх світоглядних парадигм, визначальних для сакралізації цього ремесла, на основі аналізу міфологічних уявлень про гончарство й гончарів та семантики гончарних звичаїв виготовлення посуду.

- 2675. Рахно Костянтин. Сіль та печина – лихим очам! // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №208-209. – 31 грудня. – С.11.**

Про міфологічні конотації глинобитної варистої печі, роль і функції печини – шматочка її глиняної обмазки – у родинній обрядовості українців. Проаналізовано також обрядове руйнування печі в обряді викликання дощу в українців та болгар. Подано фото стилізованого глиняного глека.

- 2676. Рахно Костянтин. Слід нав'їв // Край: Обласна щомісячна інформаційно-краєзнавча газета. – Полтава, 2004. – №8. – Грудень. – С.14-15.**

На основі писемних джерел та даних керамології й етнології проаналізовано семантику одного з елементів орнаментального оздоблення глиняних виробів Полтавщини та деяких інших регіонів – «курячих лапок» («лапчатки»). Середньовічні повчання проти язичництва, зокрема «Слово о поесте к нежегам в понеделок 2 недели» початку XIII ст., дають підставу стверджувати, що знак курячої лапи розглядався як символ нав'їв – душ мертвих, культ яких в українців та інших слов'янських народів простежується до XVIII–XIX ст. Подано фото гончарних виробів Гаврила та Явдохи Пошивайлів, Василя Омеляненка, Івана Гладиревського.

- 2677. Рахно Костянтин. Творчий сміх Громовержця // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №118-119. – 30 липня. – С.11.**

Проаналізовано один із обрядів введення у господарство нового горщика, зафіксований на початку XX ст. на Чернігівщині, та його зв'язок з культом громовержця Перуна.

- 2678. Рахно Костянтин. Українське відьмацтво як продукт еволюції гендерних відносин // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.27-33.**

Жінки відіграють важливу роль в українській традиційній обрядовості. В українському фольклорі провідними є матріархальні мотиви. Про деякі аспекти жіночого сприйняття відьми – знакового образу в українській фольклорній традиції. Цьому образу притаманно чимало рис ідеальної, досконалої жінки (мудрість, хазяйновитість, іноді краса). Діяльність відьом, відунів, знахарів та їх спілок, інтерпретована в багатьох легендах, була невід'ємною частиною традиційного сільського й міського життя як спадок давніх язичницьких культів. Використання глиняного посуду та іншого хатнього начиння в ритуальній практиці відьом тісно пов'язано з єдністю сакральної й профанної діяльності в стародавніх культурах.

- 2679. Рейда Роман, Луговий Роман. Комплекс кераміки черняхівської культури з Водяного // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2001–2003 рр. – Полтава: Дивосвіт, 2004. – С.219-222.**

Досліджено комплекс кераміки із с.Водяне на Полтавщині, що зберігається у фондах Полтавського краєзнавчого музею і в який входить столовий і кухонний глиняний посуд. Введено в науковий обіг нову інформацію, яка допоможе розширити знання

про черняхівську культуру на території Лівобережжя. Подано малюнки дослідженого посуду.

- 2680. Ремізовська Галина. Кераміка поза модою // Хрещатик. – Київ, 2004. – №154. – 20 жовтня. – С.12.**

Про недоброякісний пластиковий посуд та про універсальне для будь-яких потреб начиння з випаленої глини.

- 2681. Реулець Ірина. У глибині землі й віків // Рідне Прибужжя. – Миколаїв, 2004. – №143. – 6 листопада. – С.4.**

Про роботу Березанської експедиції Інституту археології НАН України. Подано фото фрагментів глиняних виробів з експозиції «Скарби Березані» Очаківського військово-історичного музею.

- 2682. Рижов С.М., Магомедов Б.В., Шумова В.О. Дослідження двошарового (трипільського та черняхівського) поселення Ржищів–Ріпниця-1 у 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.282-285.**

Подано матеріали дослідження поселення Ріпниця-1 біля міста Ржищева Казарлицького району Київської області. Переважну кількість знахідок складає трипільська кераміка, що за низкою ознак поділяється на кухонну й столову. Виділено 4 групи столової кераміки. Черняхівську кераміку представлено гончарним кухонним, столовим, ліпленням, імпортним посудом. Подано малюнки трипільської та черняхівської кераміки.

- 2683. Рожко-Павленко Л. Мирослава Росул, В'ячеслав Вінковський. Подих часу: кераміка. – Хмельницький: Хмельницький музей сучасного українського мистецтва, 2004. – 4 с.**

Про відомих ужгородських мистців-керамістів – Мирославу Росул та Вячеслава Вінковського. Подано фото художників.

- 2684. Роздобудько М.В. Знахідка залізного кельтоподібного знаряддя на лівобережжі Середнього Дніпра // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.55-57.**

Під час проведення охоронних досліджень пам'ятки Затока-1 в Канівському районі Черкаської області виявлено гончарні комплекси кількох хронологічних рівнів. Ранньобронзовий період представлений глиняними виробами ямно-катакомбного типу, середньої бронзи – багатоваликвою керамікою, пізньої бронзи – керамікою білогрудівського типу. Подано малюнки фрагментів кераміки з розкопок.

- 2685. Роздобудько М.В., Вовкодав С.М., Юрченко О.В. Охоронно-рятівні дослідження лівобережжя Канівського водосховища // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.286-288.**

Подано результати охоронних досліджень, проведених на розмивах багатощарових пам'яток у межах території Переяславського району Київської області. Під час робіт виявлено 2 нові місцезнаходження кераміки епохи енеоліту. В культурному шарі знайдено кераміку сосницького, малобудківського, білогрудівського типу, уламки кухонних горщиків чорноліського типу. Подано малюнки кераміки пізньобронзового, ранньозалізного часу, доби енеоліту та середньобронзового часу.

- 2686.** «Розлучниця». Серія «Українські типи. Типи Малоросії». Стокгольм. Початок ХХ століття // Давні українські листівки: Культурна спадщина українців зі збірки Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара». – К.: Оранта, 2004. – 12 лист.
Зображено фрагмент побутової сцени з глиняним посудом.
- 2687.** Розсоха Людмила. Унікальні написи на музейних експонатах // Народна творчість та етнографія. – 2004. – №5. – С.92-94.
Про музейні експонати з унікальними написами з фондів Миргородського краєзнавчого музею, серед яких і кілька гончарних виробів талановитого гончаря з села Хомутець, що на Миргородщині, Павла Калашника (1847–1909).
- 2688.** Роменська Валентина. І реалізм і романтика // Культура і життя. – 2004. – №25. – 14 липня. – С.3.
Про персональну виставку сумського художника, що експонувалася в Будинку офіцерів у Києві. Крім творів живопису, на виставці були вироби з бронзи, мармуру, дерева та глини.
- 2689.** Роменська Валентина. Прийдуть нащадки і запитають, з якого ми краю // Образотворче мистецтво. – 2004. – №4. – С.84-85.
Про життєвий і творчий шлях київського живописця Юрія Лініченка. Ряд художніх образів майстер створив з досвідом володіння специфічним художнім стилем, який вирізняє його з-поміж інших мистців авангардного напрямку. Подано фото картини художника «Гончаренки».
- 2690.** Рудий В. Хроніка, події // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.406-407.
Про розкопки на селищі ліпницької культури, що знаходиться на околиці с.Стрілки (Львівщина), які проводив археологічний загін студентів Львівського національного університету імені Івана Франка. Серед знахідок – фрагменти ліпленого та виготовленого на гончарному крузі глиняного посуду.
- 2691.** Рудий Василь. Селища древлян на Житомирщині (За матеріалами досліджень 1999 року) // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.257-269.
На основі археологічних пам'яток, виявлених поблизу сучасних населених пунктів Васьковичі Коростенського та Ігнатпіль Овруцького районів, досліджено розвиток древлянських селищ та різні елементи матеріальної культури, зокрема гончарство. Подано малюнки фрагментів кераміки з древлянського житла.
- 2692.** Русяева А.С. Древнейшее посвящение Афине в Ольвии // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.216-219.
Подано докладний опис фрагментів аттичного чорнофігурного скіфоса, виявлених під час розкопок Західного теменоса, що знаходився в межах святилища Аполона в Ольвії. Подано їх малюнок.

- 2693. Рыщенко М.И., Федоренко Е.Ю., Питак О.Я., Булавін В.И., Пермяков Ю.В., Жуковин В.И. Устранение высолов, вызываемых растворимыми солями, на изделиях керамических строительных материалов // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №33. – С.73-76.**

Про запобігання появи висолів на керамічних стінових матеріалах. З урахуванням отриманих даних з якісного та кількісного хіманалізу, проведено коригування маси, що використовується для формування ефективної будівельної кераміки в умовах напівжорсткої екструзії. Визначено оптимальну кількість добавки для зв'язування водорозчинних солей.

- 2694. Савельєв О.К. Сарматські поховання на Тилігульському лимані // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.222-225.**

Про комплекс, випадково знайдений 1952 року під час проведення земляних робіт біля села Кошари, що на Одещині. Серед поховального інвентаря – сіроглиняна гончарна миска, що накривала ліплену курільницю, та ліплені горщики. Подано малюнки описаних гончарних посудин.

- 2695. Самойлова Людмила. «З любові до мами, з любові до хліба починається все на землі» // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №33. – 2 березня. – С.1.**

Про презентацію Полтавської області в Національному виставковому комплексі «Експоцентр України» (Київ). Серед великої кількості товарів і виробів, які пропозували різні підприємства й народні умільці області, було представлено і опішненську кераміку. Подано фото з виставки, а також глиняних виробів у експозиції.

- 2696. Самойлова Т.Л., Смольянинова С.П., Богуславский Г.С., Остапенко П.В., Ветчинникова Н.И. Археологические исследования античной Тире и Средневекового Белгорода в 2003 г. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірник наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилук. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.288-291.**

Про дослідження залишків античного міста Тіри і середньовічних шарів періоду XIII–XVIII ст. у м.Білгород-Дністровському Одеської області. Серед інших знахідок виявлено комплекс ліплених геттських посудин кінця II – початку I ст. до н.е., залишки родоських амфор, фрагменти теракотових скульптурок, уламки мегарських чаш і кераміки еллінського періоду. Виявлено близько 800 фрагментів полив'яної кераміки золотоординського часу. Подано фото амфори римського часу та геттської кераміки кінця II – початку I ст. до н.е.

- 2697. Свято традицій // Вінниччина. – Вінниця, 2004. – №5. – 13 січня. – С.3.**

Про свято «Український славний рід», яке організував Державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів Вінниччини, на якому експонувалася виставка творів декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема кераміка. Подано фото експонатів виставки.

- 2698. Семченко Галина. Проблеми технічної кераміки в Україні // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.23-26.**

Про актуальність розвитку в Україні технічної кераміки, важливість створення з вітчизняної сировини цирконієво-керамічної паливно-комірчаної станції, розробки

нових нано- і наноструктурних матеріалів, синтезу конструкційної кераміки. Подано результати застосування механічного методу активації твердофазових реакцій, отримані в Лабораторії конструкційної кераміки та вогнетривів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

- 2699. Сенік Любомир. Мої зустрічі з Маестро // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.156-157.**

Спогад про відомого збирача кераміки, реставратора і мистця Петра Лінинського із м. Брюховичі Львівської області.

- 2700. Сидор-Гібелінда Олег. Victor(ia) // Галерея. – 2004. – №1. – С.43.**

Про відкриття виставки художника Віктора Мельничука 23 березня 2004 року в Києві в рамках мистецького проекту «Зворотний зв'язок». Подано фото робіт автора: «Юрій Гагарін», «Верблюди», «Лев» (глина, скло, метал).

- 2701. Симоненко І.М., Титова О.М. Дослідження Олешківської січі у 2003 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.292-296.**

Про археологічні дослідження кількох об'єктів Олешківської козацької Січі 1711–1728(30) років. Виявлено фрагменти глиняного посуду початку XVIII–XIX ст.: уламок мисок, горщиків, макітер, глеків, орнаментованих як мальовкою червоно-брунатною фарбою, так і ритованими лініями. Архітектурно-декоративну кераміку репрезентовано фрагментами неполив'яних рельєфних лицьових кахель. Виявлено 79 уламків глиняних люльок кількох типів із різними варіантами орнаментів. Подано малюнки глиняних виробів, зокрема люльок, орнаментованих кахель з Олешківської Січі.

- 2702. Сілаєв Олександр. Матеріали до історії та археології південного порубіжжя Галицького князівства // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.191-204.**

Про проблеми формування південного порубіжжя Галицького князівства в XI – першій половині XIII ст. Розглянуто особливості зв'язків місцевого осідлого населення з кочівними народами Північного Причорномор'я. Одним із важливих критеріїв для визначення культурної належності об'єктів того чи іншого типу є кераміка місцевого виробництва. Функціональний аналіз різних категорій, груп і типів кераміки дає важливі матеріали для визначення взаємозв'язків та взаємовпливів між окремими матеріальними культурами, а також окремими етнічними групами з різним типом господарювання.

- 2703. Скирда В.В. Нові дослідження на Донецькому городищі // Проблемы истории и археологии Украины: Материалы V Международной научной конференции (Харьков, 4-6 ноября 2004 г.). – Харьков: НМЦ «МД», 2004. – С.81-82.**

Під час рятувальних робіт на Донецькому городищі (Харківщина) виявлено фрагменти глиняних виробів X–XIII ст., виготовлених на гончарному крузі, та один фрагмент ліпленого горщика з орнаментом у вигляді гусеничного штампу роменської культури VIII–X ст.

2704. Скоробагатько Сергій. Глиняна пісня // Сільські вісті. – 2004. – №122. – 19 жовтня. – С.1.

Про звітну виставку II Всеукраїнського молодіжного симпозиуму гончарного мистецтва «Чигирин-2004», що відбулася в Києві. Названо імена майстрів – Євгена Бакусевича (Львівщина), Леоніда Нагірняка (Київ), Юрія Нечая (Кременчук), Анжели Кізян (Умань) та досвідчених наставників – Якова Брюховецького (Чигирин), Олександра Вільчинського (Пологи), Лесі Денисенко-Єременко (Васильків).

2705. Скородумова О.Б., Гончаренко Я.Н., Городничева И.В. Исследование мулито-циркониевой керамики с «золь-гель» предысторией методом ИКС // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №33. – С.32-37.

Досліджено фазовий склад муліто-цирконієвих зразків методом ІЧ-спектроскопії. Показано, що співвідношення фаз в муліто-цирконієвій кераміці за термоцикування залежить від початкової температури випалювання зразків, також від температури їх служби. За температури служби меншої ніж 1200⁰С активізується синтез циркону, служба кераміки за температур більше ніж 1200⁰С сприяє додатковому синтезу муліту, одночасно утримуючи утворення циркону із вільних оксидів.

2706. Скорый С., Хохоровски Я. Мотронинский проект украинских и польских археологов // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.75-79.

Про археологічні дослідження найбільшого укріпленого поселення скіфського часу в басейні р.Тясмин – Мотронинського городища, які проводилися спільною українсько-польською експедицією. Серед численних знахідок, виявлених під час розкопок, – фрагменти ліплених посудин, чорного лакованого античного посуду, уламки глиняного жертovníка, кружала та інші гончарні вироби.

2707. Скорый С., Хохоровски Я. Окончание цикла работ украинско-польской экспедиции «Мельники–Холодный Яр» // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірнка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилук. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.296-299.

Подано матеріали археологічних досліджень Мотронинського городища та прилеглому курганного могильника – найбільшого укріпленого поселення скіфської доби в басейні р.Тясмин (Дніпровське Лісостепове Правобережжя). Серед знахідок виявлено уламки античного посуду першої чверті V ст. до н.е. та кінця VI – початку V ст. до н.е., також фрагменти ліплених посудин скіфського часу. Подано малюнки античного лутерія, знайденого на місці тризни, поблизу бокової гробниці кургану Скіфська Могила.

2708. Скорый С., Хохоровски Ян. Курган Скифская Могила в Днепровской Правобережной Лесостепи // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.239-244.

Публікуються попередні результати археологічних досліджень кургану Скіфська Могила, проведених силами спільної українсько-польської експедиції Інституту археології НАН України та Інституту археології Ягеллонського університету. Подано малюнки фрагментів ліпленого посуду зі Скіфської Могили.

- 2709. Скорый С.А. Скифы в Днепровской Правобережной Лесостепи (проблема выделения иранского этнокультурного элемента). – К.: Институт археологии НАН Украины, 2003. – 161 с.**
Монографію присвячено одній із актуальних проблем скіфської археології – вивченню матеріальних слідів проживання скіфів-іранців у межах Східноєвропейського Лісостепу в Дніпровському Правобережжі. Серед дослідженого речового комплексу – посуд, ліплений і виготовлений на гончарному крузі. Подано малюнки гончарних знахідок.
- 2710. Слівінський В. Глиняна «паляниця» // Музеї України. – 2004. – №6. – С.23.**
Про гончарні фляжки-паляниці та використання їх чумаками.
- 2711. Сліпак В.О. Використання опішнянської пташкової кераміки на уроках образотворчого мистецтва // Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Полтава, 16-17 квітня 2003 року. – Полтава: ПДПУ ім.В.Г.Короленка, 2004. – С.108-109.**
Вивчаючи на уроках образотворчого мистецтва особливості глиняної іграшки, її самотність, діти дізнаються, як естетичні уявлення давніх народів відображаються в глиняних виробах, у яких за багато поколінь відібрано й збережено найкраще, найкрасивіше як зразок смаків народів, їхніх культур.
- 2712. Слободян Олег. Автентика і час // Народне мистецтво. – 2004. – №1-2. – С.41-43.**
Про ретроспективну виставку творчих робіт викладачів та випускників Косівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва, відкриту 6 березня 2003 року в залах Центрального будинку художника Національної спілки художників України. На ній експонувалися вироби з глини, дерева, металу, шкіри, а також твори малярства, графіки. Подано фото глиняної композиції В.В.Швеця «Музики».
- 2713. Смерж Леонід. Гончарівна (одержима керамікою). – Опішне: Українське Народознавство, 2004. – 304 с.**
Про життєвий і творчий шлях славетної української гончарки, заслуженого майстра народної творчості України Олександри Селюченко (1921–1987). Філософський аналіз життя і творчості мисткині побудовано на її щоденникових записах, листуванні, спогадах сучасників та особистому спілкуванні з нею автора книги. Проаналізовано світоглядні підвалини її творчості. Видання проілюстровано рідкісними фото із життя Олександри Селюченко та творів з її гончарної спадщини.
- 2714. Соколова Мирослава. Найкращий борщ – з горняти // День. – 2004. – №125. – 20 липня. – С.6.**
Про Марію Лук'янівну Любунь, гончарку із с.Тарасівка Жмеринського району, що на Вінниччині, яка у вільний від роботи час робить глиняний посуд і вважає, що найкращий борщ – з горнята, а молоко – з гладушика. Подано фото Марії Любунь.
- 2715. Сонгурська Тетяна [Мистецька хроніка] // Образотворче мистецтво. – 2004. – №4. – С.42.**

Про виставку порцеляни, створеної на Київському експериментальному кераміко-художньому заводі, яка експонувалася в Музеї українського народного декоративного мистецтва.

- 2716. Соціально-економічне становище області за 2003 рік. Пам'ятки історичної спадщини // Хто є хто на Полтавщині. Видатні земляки: Довідково-біографічне видання. – К.: Бліц-Принт, 2004. – Вип.2. – С.82-83.**

Згадано про Державний музей-заповідник українського гончарства в Опішному.

- 2717. Спанатій Любов. Лінгвогеографічний аспект дослідження номінацій майстра посуду та інших виробів із глини в українській мові // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.75-78.**

Досліджено номінації майстра, який виготовляє глиняні вироби, що побутують у говорах української мови; подано етимологію цих назв. Простежено вплив фонетичних процесів на формування гончарних термінів. У процесі аналізу засобів словотворення зроблено висновок, що це слова, творені переважно від іменникових і прикметникових основ за допомогою суфіксів -ар, -ер, -ик, -ник.

- 2718. Старожитності Кременчука: Археологічні пам'ятки території та округи міста / Супруненко О.Б., Кулатова І.М., Мироненко К.М., Кракало І.В., Тітков О.В. – Полтава-Кременчук: Археологія, редакція часопису «АВтограф», 2004. – 160 с.**

Подано результати археологічних обстежень 2003 року в історичному центрі Кременчука. Охарактеризовано пам'ятки археології, виявлені на території міста і Кременчуцького району Полтавської області. Серед знахідок виявлено кераміку доби неоліту, бронзи, доби раннього заліза, киеворуського часу і пізнього українського середньовіччя.

- 2719. Степанюк О. Приїздить, гончарі // Порадниця. – 2004. – №9. – 26 лютого. – С.1.**

Автор листа висловлює занепокоєння тим, що з наших базарів зникли горщики, макітри, глечики.

- 2720. Столяров Николай. Terra cotta // Меркурій. – Донецьк, 2004. – №4-5. – Апрель-май. – С.96-97.**

Про Донецьке художнє училище. Подано фото глиняних творів.

- 2721. Страшненко С.В., Черняк Л.П. Хімічність кераміка з гранично опісненних мас // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №34. – С.157-165.**

Показано ефект інтенсифікації спікання та підвищення властивостей кераміки, виготовленої з мас із високою (40-70 мас.%) концентрацією граносітних відсівів різного ступеню дисперсності (<2 мм і < 60 мкм) в якості опіснювача-плавня. Відзначено зростання кількості анортиту та гематиту за збільшення концентрації тонкодисперсних відсівів. З розвитком кристалічної системи анортит-муліт-гематит-кварц-кристобаліт, що розподілена в розвиненій склофазі, пов'язуються високі показники хімічної стійкості кераміки.

- 2722. Стус Віктор. «Чорні археології» проти сарматів // Сільський час. – Київ, 2004. – №61. – 13 серпня. – С.11.**

Про розкопки сарматського могильника Нейзац у Криму, які здійснюють науковці спільної експедиції Таврійського національного університету, Кримського відділення

Інституту археології НАН України та Історико-археологічного благодійного фонду «Спадщина тисячоліть». Серед виявленого поховального інвентаря – глиняний посуд, чотири глиняні посудини у вигляді барана, тривушкові вази. Звернено увагу на пограбування в Криму давніх могильників. Подано фото знайдених глиняних виробів.

- 2723. Субботин Л.В., Островерхов А.С. Фигурный керамический светильник с изображением змея из Тиры // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.245-249.**

Описано і введено в науковий обіг глиняний світильник, знайдений на руїнах Тіри, який зберігається в одній із одеських колекцій. Подано малюнки описаного світильника.

- 2724. Супруненко О.Б., Приймак В.В., Мироненко К.М. Старожитності золотоординського часу Дніпровського Лісостепоного Лівобережжя. – Київ-Полтава: Археологія, 2004. – 82 с.**

Про давньоруські та золотоординські пам'ятки другої половини XIII–XIV ст. у межах сучасних Полтавської та Сумської областей. У науковий обіг введено результати нових археологічних досліджень, матеріали музейних і приватних колекцій, у тому числі й кераміку. Подано малюнки фрагментів глиняних виробів XIII–XIV ст.

- 2725. Супруненко Олександр. Галина Сидоренко та археологічна діяльність Полтавського краєзнавчого музею у середині ХХ ст. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2001–2003 рр. – Полтава: Дивосвіт, 2004. – С.10-33.**

Про зберігача, збирача й дослідника найдавнішої історико-культурної спадщини Полтавщини – Галину Олексіївну Сидоренко (1918–1984), якій належить заслуга в збереженні під час війни гончарного зібрання національного значення – давньоєгипетської й античної колекції П.П.Бобровського.

- 2726. Сухобоков О.В. Розкопки у літописному Ромні (до 100-річчя роменської археологічної культури) // Археологія. – 2004. – №4. – С.71-85.**

Про матеріали археологічних розкопок пам'яток на території м.Ромни Сумської області. Гончарний комплекс представлений фрагментами глиняного посуду роменської культури. Подано фото зразків реставрованих горщиків, сковорідок, уламків роменського посуду.

- 2727. Сухобоков О.В., Горбаненко С.А. Землеробські знаряддя з розкопок археологічного комплексу біля с.Ніцаха Сумської області // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилук. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.383-388.**

Про матеріали археологічних досліджень з розкопок комплексу роменсько-давньоруських пам'яток в урочищах Балкани на північному сході Сумщини. У культурному шарі знайдено гончарний матеріал IX – початку XIII ст., фрагменти давньоруських гончарних виробів, уламки роменського посуду, зокрема правлені на крузі горщиків. Виявлено кілька киеворуських печей, що мають конструктивні відмінності.

- 2728. Сухова Наталія. Дизайн-освіта – це реально // Українська культура. – 2004. – №9. – С.34-35.**

Про Донецьке художнє училище – єдиний у краї навчальний заклад з підготовки спеціалістів у галузі образотворчого мистецтва та дизайну. Серед інших спеціалізацій – художня кераміка. Подано фото глиняного панно «Цирк».

- 2729. Сушко Константин. Тени забытых городов. – Запорожье: Полиграф, 2003. – 176 с.**

Книгу ілюстровано малюнками глиняних посудин. На сторінці 160 подано фото посудин ямної культури, знайдених на Старому Дніпрі біля Хортиці за участі археолога Олександра Бодяньського.

- 2730. Терновський В.І., Кузьмич Н.С. Рятувальні роботи на Мотронинському городищі 2001 року // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.84-87.**

Про дослідження українсько-польської експедиції на Мотронинському городищі 2001 року. Серед численних знахідок зафіксовано зупинення фрагментів кераміки, яку датують VI ст. до н.е. Подано малюнки фрагментів гончарних виробів.

- 2731. Терський Святослав. Старий Ринок у Львові (Деякі підсумки археологічного вивчення Інституту археології // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.332-338.**

Про результати археологічних робіт, проведених РНДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України у Львові на площі Старий Ринок, під час яких було виявлено масові гончарні матеріали. Подано малюнки фрагментів глиняних виробів з розкопок на Старому Ринку.

- 2732. Тесленко І.Б., Лысенко А.В. Археологические разведки на Южном берегу Крыма в 2003 г. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.303-305.**

Під час археологічних розвідок на території Алуштинської міськради виявлено два місцезнаходження кераміки пізньоантичного часу. Серед знахідок – фрагменти пізньоантичної і ранньосередньовічної кераміки I–VI та VIII–X ст., уламки амфор II–III ст., фрагменти посудин місцевого виробництва: уламки червоних піфосів, фрагменти амфор «причорноморського» типу VIII(?)–X ст.

- 2733. Тетяна Кара-Васильєва [Огляд книг] // Українське мистецтво. – 2004. – №3. – Осінь-зима. – С.156-157.**

Подано огляд книг мистецької тематики. «Мистецтво України. 1901–2003: Альбом» репрезентує творчість сучасних українських мистців. У ньому представлено твори членів Національної спілки художників України з усіх регіонів країни, які широко висвітлюють нинішній художній процес, зміни, що відбулися в ньому в останні роки, визначають основні тенденції розвитку мистецтва як складової сучасної української культури. Книга-альбом «Олександр Саєнко» (автор і упорядник – дочка художника Ніна Саєнко) висвітлює творчий життєпис відомого мистця Олександра Саєнка з Чернігівщини. У його доробку понад 500 творів малярства, графіки, монументально-

декоративних панно, виконаних в оригінальній техніці – мозаїці соломкою, а також килими, гобелени, вибійка, кераміка. З «Розповідей про кераміку» мистецтвознавця та мисткині-керамістки Наталі Крутенко можна довідатися про захоплюючий світ глиняних виробів та їх значення в житті людей. Окремі розділи присвячено українському гончарству, минулому світової і сучасної кераміки, історії порцеляни. Є розділ про практичне опанування мистецтвом гончарювання. Книга Наталі Крутенко визнана експертами проекту «Український BEST» кращою книжкою 2002 року в номінації «Візитівка. Мистецтвознавчі та етнографічні дослідження».

2734. Тисячна Надія. Легенди, що живуть на дні керамічної посудини // День. – 2004. – №207. – 13 листопада. – С.1.

Про один з найбільших художніх музеїв України – Музей українського народного декоративного мистецтва, що знаходиться на території Києво-Печерської лаври. Серед понад 75 тисяч експонатів від початку XV ст. до наших днів представлено й кераміку, зокрема колекцію косівських глиняних кахель. Подано фото скульптури «Чотири євангелісти».

2735. Тихончук Оксана. Таємниці «Дикого Саду» // День. – 2004. – №157. – 4 вересня. – С.8.

Про городище Дикий Сад, виявлене на території м. Миколаїв, де археологи знайшли тисячі уламків глиняного посуду, сопло і лячку з глини для лиття бронзових виробів, а також 10 років тому відкопали глиняний диск із символами лінійного письма «В» крито-мікенської епохи. Подано фото стародавнього поселення та уламків глиняного посуду.

2736. Тищенко Катерина. Відбувся Міжнародний Гуцульський фестиваль // Дністрові зорі. – Сокиряни, 2004. – №33. – 14 серпня. – С.5.

Про Міжнародний Гуцульський фестиваль, на якому майстер ужиткового мистецтва, заслужений працівник культури України Іван Гончар з Коболчина демонстрував власні гончарні вироби і працював за гончарним кругом.

2737. Ткаченко Віктор. Приватна колекція – частина Музейного фонду держави // Урядовий кур'єр. – 2004. – №14. – 24 січня. – С.9.

Про приватну колекцію старожитностей «Платар», яка налічує кілька тисяч унікальних експонатів від часів Трипільської цивілізації до Київської Русі і яку офіційно взято на облік як частину Музейного фонду України. Подано фото предметів трипільської частини колекції.

2738. Товкайло М.Т. Буго-Дністровська археологічна культура // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.513.

Про археологічну культуру епохи неоліту. Подано характеристики глиняного посуду раннього, середнього та пізнього періоду розвитку буго-дністровської археологічної культури.

2739. Товкайло М.Т. До проблеми населення буго-дністровської та ранньотрипільської культур // Археологія. – 2004. – №1. – С.30-42.

Про взаємини раннього Триплля з буго-дністровською культурою за гончарними матеріалами поселень Південного Бугу. Подано малюнки фрагментів ранньотрипільської кераміки з поселень Степового Побужжя.

2740. Томенчук Б., Баран В. Підсумки роботи Галицької археологічної експедиції 2002–2003 рр. (Прикарпатський загін) // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.312–314.

Про археологічні дослідження на Крилоському городищі (перша половина XII ст.) – дитинці княжого Галича, зокрема на території князівського двору. Там виявлено гончарні вироби: амфори, глиняні плитки із зображенням гілок, пальмового листя, грифонів, сирен тощо. Подано малюнки амфор з підвалів князівського палацового комплексу (Південного).

2741. Трачук Олексій. «Ржищівський вінок»: перший фольклорно-етнографічний археологічний фестиваль 2003 року // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.178–181.

Про перший фольклорно-етнографічний, археологічний фестиваль «Ржищівський вінок», присвячений 110-річчю відкриття трипільської культури, який відбувся 5-7 липня 2003 року в Ржищеві на Київщині. Подано фото реконструйованих трипільського горна та кераміки.

2742. Третя Всеукраїнська виставка «Світ Божий, як Великдень» // Образотворче мистецтво. – 2004. – №3. – С.67.

Про Всеукраїнську виставку декоративно-ужиткового мистецтва «Світ Божий, як Великдень», яка експонувалася у Великодні дні у виставкових залах Івано-Франківської обласної організації Національної спілки художників України. Подано фото глиняної скульптури Олександра Жолудя «Передчуття катаклізму».

2743. Троцька Валентина. «Реставрація музейних пам'яток в сучасних умовах: проблеми та шляхи їх вирішення» // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.169.

Про IV Міжнародну науково-практичну конференцію «Реставрація музейних пам'яток в сучасних умовах: проблеми та шляхи їх вирішення», яка проходила в конференц-залі Національного музею літератури України, присвячену 65-річчю Національного науково-дослідного реставраційного центру України. Тематика наукових доповідей охоплювала питання збереження, дослідження, консервації й реставрації пам'яток історії та культури в Україні, Росії, Польщі. Порушувалися загальні питання реставраційної справи, створення та роботи реставраційних рад у музеях, застосування нових реставраційних методик і матеріалів, керамологічної проблематики та збереження музейних пам'яток.

2744. Труфанов А.А., Пуздровский А.Е., Медведев Г.В. Охранно-археологические раскопки у с.Холмовка в Юго-Западном Крыму // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.314–316.

Про дослідження нового некрополя на правобережжі р.Бельбек, до якого входять впускні поховання в кургані епохи бронзи. Серед знахідок – глечики, миска, намисто із фаянсової маси I – першої половини III ст. н.е. Подано малюнки глиняних посудин з поховання.

- 2745. Тубольцев О.В., Остапенко М.А., Николова А.В., Кобалия Д.Р.** Исследования экспедиции «Новая археологическая школа» на о-ве Хортица // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.316–318.
Про матеріали археологічних розкопок різночасових пам'яток на острові Хортиця в околицях балки Генералка. Основна частина знахідок представлена окремими фрагментами кераміки. Подано опис та малюнки посудин з гончарного комплексу Генералки-2.
- 2746. У місті майстрів // Культура і життя. – 2004. – №44. – 1 грудня. – С.3.**
Про Новоград-Волинську ярмарку народних умільців, на якій серед інших творів експонувалися вироби з глини керамістки Лідії Стасюк з Борщова, що на Тернопільщині.
- 2747. У якості замовників не бракує // Сумщина. – Суми, 2004. – №115. – 9 жовтня. – С.3.**
Про продукцію Сумського фарфорового заводу. Подано фото робітниць заводу зі своїми виробами.
- 2748. Восчук А.Н., Полидович Ю.Б., Колесник А.В.** Курганы Донбасса в народном восприятии и научной практике (до начала XX века): Мифы и реальность // Курганы Донбасса: Сборник статей. – Донецк: Лебедь, 2004. – С.13–55.
Окреслено історію наукового й стихійного вивчення курганних старожитностей Донбасу на межі XIX–XX ст. Подано малюнки матеріалів із розкопок на Донеччині, серед яких є й глиняні вироби.
- 2749. Усеїнова Гульнара.** Краски жизни, души и фантазии // Голос Крыма. – Симферополь, 2004. – №2. – 9 января. – С.8.
Про Рустема Ваапова, який працює художником-графіком газети «Голос Криму» і художником-керамістом на підприємстві «Асоль». Подано фото художника та його сервізу.
- 2750. Фарбей А.М., Майко В.В., Джанов А.В.** Раскопки на посаде средневековой Сугдеи в 2003 г. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.325–327.
Про археологічні розкопки на західній ділянці посаду середньовічної Сугдеї. Виявлено фрагменти кераміки XIII–XV ст.; також археологічний комплекс, що складався з полив'яних і неполив'яних червоних і оранжевих тарілок, тарних оранжевих лискованих глечиків і тонкостінних кухонних посудин з кулеподібним тулубом і округлим дном. Подано малюнки глиняних виробів.
- 2751. Фатеев О.В.** Херсонесский амфорный импорт на скифских поселениях Нижнего Приднепровья // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.262–265.
Про херсонеські амфори з матеріалів двох найбільших торгових центрів степової Скіфії – Кам'янського городища і Капулівського поселення, а також поховальних пам'яток і поселень, що входили до сфери впливу цих центрів. Подано таблицю амфорних тавр херсонеських магистратів із досліджених комплексів.

2752. Федевич Людмила. Не святі ж горшки ліплять! (Роменські замальовки) // Сходина. – Суми, 2004. – №6. – Травень. – С.8.

Про давній осередок гончарства Роменщини – сотенне містечко Глинськ, де понад 100 років тому було засновано навчальну гончарну майстерню (пізніше – художньо-керамічна школа). Порушено питання відродження минулої слави гончарів Глинського. Подано фото виробів Глинської гончарної школи (на жаль, не в усіх випадках правильно атрибутованих).

2753. [Федір Богинський. Проект «Молоді митці України»] // Українське мистецтво. – 2004. – №3. – Осінь-зима. – С.162.

Про персональну виставку молодого київського художника-кераміста Федора Богинського в Києві, у галереї «Ірена», 29 квітня – 12 травня 2004 року. Подано фото глиняної скульптури художника «Гуа».

2754. Федоренко О.Ю., Білостоцька Л.О., Радкевич Л.М., Павлова Л.В., Баранова О.Л. Удосконалення прийомів декорування у виробництві керамічних плиток // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №34. – С.88-92.

Розроблено методику багатшарового декорування глиняних плиток з використанням матових та блискучих заглиблених полив. Визначено технологічні параметри отримання вітроси і умови формування декоративного ефекту з її використанням. Подано рекомендації щодо складу полив і вітроси для використання у виробництві глиняної плитки швидкісного випалювання.

2755. Федорова Т. Фестиваль у Опішні // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2004. – №57. – 17 липня. – С.4.

Про відкриття третього, заключного, етапу фестивалю «Мистецький липень у Опішні». Серед інших видів мистецтва була представлена й кераміка. Учасники фестивалю були з різних регіонів України – Полтави, Сум, Охтирки, Харкова, Ужгорода, Одеси, Львова, Івано-Франківщини, Зінькова.

2756. Федорук Олександр. Опоетизовані символи буття // Образотворче мистецтво. – 2004. – №4. – С.89.

Про яскравий мистецький тандем – подружжя Сіробабів із Сум, про витоки їхнього малярського, гончарського символічного мислення. Подано фото порцелянових творів Віри Сіробаби-Климко – «Таємниці лісу» та із серії «Загадкові сни».

2757. Федосеев Н. Методы датирования керамических клейм // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.265-269.

Охарактеризовано методи, які дозволяють достатньо точно визначати відносну хронологію тавр.

2758. Фіалко Е.Е. Чернолаковая керамика в погребальном обряде скифов (по материалам Рогачикского могильника) // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.87-91.

Про результати дослідження античної кераміки з лаковим покриттям, знайденої на Рогачикському курзанному могильнику (Запоріжжя) впродовж 1976–1977 років. Подано малюнки фрагментів лакованого посуду.

- 2759. Филипчук М. Рятівні археологічні роботи в літописному Пліснеську в 2001, 2003 рр. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.328–333.**
Під час розкопок виявлено гончарні матеріали X–XIII ст., зокрема фрагменти виробів X – початку XIII ст., глинобитку купольну під зламками глиняного посуду XII ст.
- 2760. Філатенко Анастасія. Не святі горщики ліплять, а майстри // Волинь. – Луцьк, 2004. – №80. – 20 липня. – С.3.**
Про життєвий та творчий шлях волинських гончарів: Володимира Ковальчука з Кульчина та Івана Панкова з Луцька. Подано фото Володимира Ковальчука за гончарним кругом та Івана Панкова зі своїми гончарними виробами.
- 2761. [Фоторепортаж] // Волинь. – Луцьк, 2004. – №63. – 10 червня. – С.2.**
Подано фото Галини Паливоди зі своїми виробами в гончарній майстерні (м.Луцьк).
- 2762. [Фоторепортаж] // Голос України. – 2004. – №117. – 26 червня. – С.6.**
Про «День гончаря», який відбувся в Музеї народної архітектури та побуту України. Подано фото гончаря Миколи Павлюка з Луганщини.
- 2763. [Фоторепортаж] // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2004. – №28. – 17 квітня. – С.4.**
Про виставку народної творчості, яка постійно діє в Чигиринському сільсько-господарському технікумі, де серед інших експонувалися вироби гончаря Якова Брюховецького.
- 2764. [Фотофакт] // Голос України. – 2004. – №113. – 22 червня. – С.32.**
Про «День гончаря», який відбувся в Музеї народної архітектури та побуту України. Подано фото гончаря за гончарним кругом.
- 2765. [Фотофакт] // Голос України. – 2004. – №139. – 29 липня. – С.4.**
Подано фото гончаря Івана Панкова із Луцька за гончарним кругом в Музеї народної архітектури та побуту України.
- 2766. [Фотофакт] // Голос України. – 2004. – №194. – 16 жовтня. – С.6.**
Про експонати з глини виставки «Платар», яку було відкрито у рамках Всесвітнього конгресу «Трипільська цивілізація», розповідає її директор Віктор Самарський.
- 2767. [Фотофакт] // Голос України. – 2004. – №92. – 21 травня. – С.4.**
Про виставку васильківської кераміки у виставковій залі Національної спілки майстрів народного мистецтва України (Київ).
- 2768. [Фотофакт] // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – №153–154. – 29 вересня. – С.3.**
Про приїзд у Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному гостей з Італії. На фото – гості біля гончарного круга, на якому працює відомий опішненський гончар Микола Пошивайло.
- 2769. [Фотофакт] // Новини академії. – Донецьк, 2004. – №53. – Червень. – С.1.**
Подано фото гостей Донецької державної академії будівництва і архітектури біля гончарної експозиції виставки в методичному центрі «Світлиця».
- 2770. [Фотофакт] // Сумщина. – Суми, 2004. – №113. – 6 жовтня. – С.1.**
Про робітницю Сумського фарфорового заводу Світлану Титаренко, завдяки творчості якої на фарфорових виробах оживають казкові малюнки, створені уявою й фантазією мисткині.

- 2771. Франчук В.П., Светкина Е.Ю., Анциферов А.В., Якубович Л.А.** Влияние виброударного способа измельчения на теплофизические свойства карбида кремния // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №32. – С.3-10.

Про можливість отримання шихти для виробництва технічної кераміки у вертикальному вібраційному млині. Під час подрібнення матеріалу в млинах цього типу вона може набувати ряд корисних властивостей. Подано деякі результати помолу порошку SiC. З'ясовано механізм руйнування часток під час віброударного навантаження.

- 2772. Фурман Віктор.** Добра усмішка майстра (спогад на відкритті виставки) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.114-115.

Спогад про славетних українських гончарівників з Опішного – Гаврила і Явдоху Пошивайлів. Подано фото майстрів.

- 2773. Ханко В.М. Бовкуни** // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України, 2004. – Т.3. – С.112.

Про рід гончарів, більшість яких народилися й мешкали в містечку Городище Лохвицького повіту на Полтавщині (нині село Чорнухинського району Полтавської області).

- 2774. Ханко В.М. Браги** // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.410.

Про гончарів, братів Кирила та Петра Браг з містечка Городище Лохвицького району Полтавської області, які виготовляли полив'яний посуд.

- 2775. Ханко В.М. Бутенки** // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.650.

Про рід гончарів з містечка Комишня (нині селище Миргородського району Полтавської області).

- 2776. Ханко Віталій.** Мистецькі збірки аристократів // Образотворче мистецтво. – 2004. – №4. – С.27-29.

Огляд історико-мистецьких скарбів, що їх мала старосвітська Полтавщина, зокрема гончарних виробів з Опішного. Подано фото глиняної вази Павла Калашника (у підписові до фото помилково подано ім'я «Петро»).

- 2777. Ханко Остап.** Сьогодні шевченкових ідей // Образотворче мистецтво. – 2004. – №2. – С.42-43.

Про всеукраїнську виставку, присвячену 190-річчю від дня народження Тараса Шевченка, що відкрилася 5 березня 2004 року в Будинку художника в Києві. Кераміка була представлена композицією Л.Жолудь «Моя Хортиця» та «Українське Трипілля» В.Онищенка, створене у властивій авторів індивідуальній манері.

- 2778. Хмельовський Орест.** Трипільські біноклеподібні форми як знаково-речові прототипи етномодерного українського мислення // Фольклористичні зошити: Збірник наукових праць. – Луцьк, 2004. – Вип.7. – С.211-229.

Про зв'язок трипільських глиняних посудин біноклеподібної форми з філософськими і фізико-математичними законами світобудови. Простежено спадкоємність форм і візерунків Трипілля в українському різьбярстві, писанкарстві, вишивці.

- 2779. Холод Ірина. Не маліють славні коростенські традиції // Молодь України. – 2004. – №67. – 24 червня. – С.1.**
Про 100-річний ювілей Коростенського фарфорового заводу, виробника понад 400 найменувань виробів, які продаються в Україні і користуються попитом за кордоном.
- 2780. Храпунов І.Н. Новые данные о формировании позднекифской культуры // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.92-94.**
Про недавно розкопані пізньюскіфські поховальні споруди Фонтани і Левадки, що біля Сімферополя. Проаналізовано похоронний інвентар (ліплені і виготовлені на гончарному крузі посудини, глиняні кружала).
- 2781. Храпунов І.Н., Власов В.П., Мульд С.А., Стоянова А.А. Новые исследования могильников римского времени в Центральном Крыму // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.335-336.**
Про дослідження могильників Опушки і Нейзац поблизу Сімферополя. Як поховальний інвентар використано гончарні посудини. Серед поховального інвентаря могильника Нейзац на особливу увагу заслуговують посудини у вигляді баранів. Подано малюнок гончарної посудини у вигляді барана з некрополя Нейзац.
- 2782. Храпунов І.М. Ніж з тамгообразним знаком з могильника Нейзац у Криму // Археологія. – 2004. – №3. – С.104-111.**
Опубліковано результати розкопок поховального комплексу III ст. н.е. Нейзац, що знаходиться в центральній частині Кримського півострова. Серед численних знахідок – глечик. Подано його малюнок.
- 2783. Христова Наталья. Город, которому 3 тысячи лет... // Вечерний Николаев. – Николаев, 2004. – №96. – 28 августа. – С.4.**
Про городище, виявлене біля м.Миколаїв істориками Миколаївського державного університету. Серед знахідок – фрагменти глиняного посуду. Подано фото знайдених черепків.
- 2784. Худаш Михайло. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від відапелативних антропонімів). – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2004. – 536 с.**
Досліджено серед інших відантропонімі українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів – Гончарі та Гончарів.
- 2785. Художня кераміка васильківських майстрів // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.52.**
Про виставку художньої кераміки, яка відбулася в травні-червні 2004 року в залі Національної спілки майстрів народного мистецтва України. На ній експонувалися твори шести васильківських художників: Василя Беседіна, Надії Білик, Сергія Денисенка, Лесі Денисенко-Єременко, Марини Кривонос, Марії Хом'якової.
- 2786. Цвид-Гром Олена, Давидюк Віктор. Традиційний фольклор сучасного села в умовах маятникової урбанізації // Фольклористичні зошити: Збірник наукових праць. – Луцьк, 2004. – Вип.7. – С.277-295.**

Подано згадки про використання глиняного посуду в різдвяній обрядовості Волині й Полісся.

- 2787. Цигилик Володимир, Касюхнич Володимир, Грибович Роман. Поселення Стрільки-I: результати дворічних досліджень // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.205-233.**

Про археологічні дослідження на території поселення Стрільки-I впродовж 2002–2003 років, під час яких було досліджено рештки матеріальної культури населення в басейні Верхнього Дністра перших століть нашої ери. Найбільш масовим матеріалом, здобутим у процесі дослідження, є ліплена та виготовлена на гончарному крузі кераміка. Подано малюнки фрагментів гончарних виробів з поселення Стрільки-I.

- 2788. Цигилик Володимир, Касюхнич Володимир. Гончарна і залізоробна справа на Прикарпатті на початку та наприкінці I-го тисячоліття нашої ери // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.39-54.**

Про господарську діяльність населення Прикарпаття в I тис. н.е., зокрема гончарство, яке в той час виділилося в окрему галузь ремесла. Масовість, висока майстерність виготовлення, досконалість, пропорційність форм, художнє оздоблення – характерні прикмети кераміки черняхівської культури (III – початок V ст. н.е.).

- 2789. Цушко Ірина. Тасмниця залишається між нами // Голос України. – 2004. – №135. – 23 липня. – С.24.**

Про виставку виробів Київського експериментального кераміко-художнього заводу (нині – акціонерне підприємство «Деффа») з нагоди його вісімдесятиріччя, яка відбулася в Музеї українського народного декоративного мистецтва. На виставці експонувалися твори художників М.Тимченко, В.Клименко-Жукової, сестер Павленко, Д.Сорокіна, В.Щербини. Подано фото експонатів виставки.

- 2790. Чайка Роман. Античні знахідки у фондах Музею археології Львівського національного університету імені Івана Франка // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.310-314.**

Про експонати Музею археології, чільне місце серед яких займають знахідки з розкопок античних міст Північного Причорномор'я – Ольвії, Херсонеса, Тіри, Пантікапея та інших, зокрема глиняні амфори й чаші, світильники, статуєтки тощо. Подано малюнки античних глиняних знахідок із колекції музею.

- 2791. Чайка Роман. Керамічні люльки із Жовківщини // Археологічні дослідження Львівського університету. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – Вип.7. – С.169-176.**

Про історію виробництва глиняних люльок на Жовківщині. Подано загальну характеристику та виділено п'ять основних груп люльок, що вирізняються за формою, розмірами, кольором та орнаментом. Подано малюнки люльок з Жовкви та Глинська.

- 2792. Чегусова З.А. Богинський Леонід Федорович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України, 2004. – Т.3. – С.136-137.**
Про київського художника декоративного мистецтва, кераміста, який у своєрідній пластичній мові інтерпретує традиційні форми народної кераміки. На фото: глиняна композиція «Із життя юдеїв».
- 2793. Чегусова З.А. Борецька-Грабар Наталія Юстиніанівна // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.287.**
Про майстриню декоративно-ужиткового мистецтва. Працює в галузі художньої кераміки неоавангардного напрямку. Подано фото порцелянових декоративних ваз.
- 2794. Чегусова З.А. Борецький Ярослав Дмитрович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.288.**
Про майстра декоративно-ужиткового мистецтва, кераміста, що працює в галузі художньої кераміки (переважно порцеляна та кам'янкава маса). Подано фото декоративних ваз.
- 2795. Черкезова Эльмира. Декоративно-прикладное искусство крымских татар: прошлое и настоящее // Голос Крыма. – Симферополь, 2004. – №14. – 2 апреля. – С.8.**
Про багаті традиції ремісничого виробництва і декоративно-ужиткового мистецтва кримських татар. Подано фото глиняного посуду Абдюля Сеїт-Аметова.
- 2796. Черненко Е., Ролле Р., Херц В., Скорый С., Махортых С., Белозор В. Работы на Бельском городище и его округе // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.342-344.**
Про роботу спільної українсько-німецької експедиції з дослідження Більського городища та його округи. Гончарні вироби представлено в основному фрагментами амфор і поодинокими знахідками столових посудин. Ліплений посуд становить приблизно 70% від загальної кількості глиняного посуду, уламки античних посудин (приблизно 20%) представлені здебільшого фрагментами амфор і поодинокими знахідками столових посудин. Значні серії складають глиняні кружала і так звані глиняні «котушки».
- 2797. Черненко Е.В., Ролле Р.А., Скорый С.А., Махортых С.В., Херц В.Ю., Белозор В.П. Исследования совместной Украинско-Немецкой археологической экспедиции 2003. – К.: Институт археологии НАН Украины, 2004. – 100 с.**
У науковий обіг вводяться матеріали розкопок і розвідок, проведених археологами України й Німеччини на території городища скіфської епохи, розміщеного біля с.Більськ на Полтавщині, і пов'язаного з ним курганного могильника в урочищі Марченки. Подано фото фрагментів амфор, античних лакованих та мальованих посудин.
- 2798. Черненко О.Є., Казаков А.Л. Охоронні археологічні дослідження на Чернігівському посаді // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць / За ред. Н.О. Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.62-63.**

Про археологічні дослідження на території посаду стародавнього Чернігова. В культурному шарі виявлено кераміку доби Київської Русі та пізнього середньовіччя, гончарне горно XVIII ст., серію кахель із зооморфними та рослинними орнаментами XVIII ст.

- 2799. Чернигова Н.В., Голубева (Заика) И.В.** Археологические исследования на Верхнесалтовском селище в 2002 г. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.63-64.

Про матеріали археологічних досліджень поселення в с.Верхній Салтів Вовчанського району Харківської області. Виявлено фрагменти кераміки раннього (салтовомаяцька культура) та пізнього (друга половина XVII–XVIII ст.) середньовіччя. Подано малюнки глиняних посудин з поселення.

- 2800. Черняк Л.П.** Підвищення хімічної стійкості кераміки // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №33. – С.141-148.

Виявлено позитивний вплив анортиту $\text{CaO}\cdot\text{Al}_2\text{O}_3\cdot 2\text{SiO}_2$ як фазового складника кристалізаційної структури кераміки на підвищення ступеня лугостійкості. Показано можливість формування відповідної структури хімічно стійкої кераміки під час випалювання мас, що містять полімінеральні глини, або при введенні в маси техногенної сировини (металургійних шлаків), в якій анортит утворився за первинної високотемпературної обробки.

- 2801. Черняк Л.П.** Технологія хімічно стійкої кераміки з використанням відходів збагачення поліметалічної руди // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №32. – С.34-41.

Про нові склади шамотованих мас та технологію виробництва кераміки з рівновисокою кислото- та лугостійкістю з використанням відходів збагачення поліметалічної руди як техногенної сировини. Показано зв'язок досягнутого ефекту підвищення хімічної стійкості кераміки із концентрацією оксидів у системі SiO_2 – Al_2O_3 – Fe_2O_3 – CaO – MgO та формуванням під час випалювання кристалічної системи анортит–воластонит–кварц–гематит.

- 2802. Чечель Ж.А.** Сучасна художня школа – альтернатива освітянським догмам // Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Полтава, 16-17 квітня 2003. – Полтава: ПДПУ, 2004. – С.162-172.

Про перспективи розвитку Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату «Колегіум мистецтв у Опішному»; особливості формування навчального процесу в школі мистецького спрямування; шляхи подолання кризи в сучасній українській системі виховання.

- 2803. Чим стає глина в руках Антоніни** // Голос України. – 2004. – №214. – 13 листопада. – С.3.

Про Антоніну Шіґабієву, ліпницю заводу «Слобожанська будівельна кераміка» (Сумська область), яка ліпить декоративні твори з червоної глини. Подано фото майстрині та її виробів.

- 2804. Чирка Ірина. Спогад про одну зустріч // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.155.**
Спогад про відомого збирача кераміки, реставратора і мистця з м.Брюховичі Львівської області Петра Лінинського.
- 2805. Чмихов Микола. Глобальний катаклізм та ідея священного шлюбу // Слово Просвіти. – Київ, 2004. – Ч.40. – 30 вересня – 6 жовтня. – С.8-9.**
Про стародавні системи світогляду та пам'ятки Трипілля зокрема. Подано малюнки глиняних знахідок з календарно-астрономічною символікою, що належать до різних археологічних культур.
- 2806. Чому гончарі живуть довше? // Вінниччина. – Вінниця, 2004. – №57. – 6 квітня. – С.4.**
Про вплив гончарної глини на тривалість життя. Згадано імена відомих гончарів Олексія Луцишина з Кришинців та Фросини Міценко з Бубнівки. Подано фото глиняних мисок.
- 2807. Чуб Николай. Украинцы умеют работать! // Киевский вестник. – 2004. – №119. – 23 ноября. – С.1.**
Про підведення підсумків Всеукраїнського конкурсу «Кращий вітчизняний товар року», який відбувся в Національному комплексі «Експоцентр України». Серед номінантів конкурсу – АТЗТ «Сумський фарфоровий завод». Подано фото фарфорового сервізу цього підприємства.
- 2808. Чумак І. «Світ дитинства» і гобелени Слепцова // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2004. – №48. – 7 липня. – С.2.**
Про виставку «Світ дитинства», що експонувалася у НІКЗ «Чигирин», на якій були представлені українські національні іграшки, зокрема глиняні ляльки-дзвони, традиційні іграшки з глини у вигляді звірів і птахів. Названо імена мисткинь-керамісток, які займаються виготовленням глиняних ляльок, – Л.Шилімової-Ганзенко та О.Бердник. Подано фото експонатів виставки.
- 2809. Чупира Галина. Чарівні вироби чарівних рук // Житомирщина. – Житомир, 2004. – №63. – 12 червня. – С.1.**
Про Коростенський порцеляновий завод, вироби якого експонувалися в Національному комплексі «Експоцентр України».
- 2810. Швецов М.Л. Курганы у с.Самойлов (бассейн Грузского Еланчика, Северо-Восточное Приазовье) // Курганы Донбасса: Сборник статей. – Донецк: Лебедь, 2004. – С.233-259.**
У публікації зроблено опис та введено в науковий обіг результати досліджень курганних поховань одного з маленьких могильників епохи бронзи, що знаходяться в районі басейну річки Грузький Еланчик (Північно-Східне Приазов'я). Подано малюнки глиняних посудин із поховання.
- 2811. Шевченко Є.І. Богуславська Людмила Броніславівна // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України, 2004. – Т.3. – С.154.**
Про художницю декоративно-ужиткового мистецтва, керамістку зі Львова.
- 2812. Шевченко Є.І. Брюховецький Яків Михайлович // Енциклопедія сучасної України. – К.: Координаційне бюро ЕСУ НАН України. – 2004. – Т.3. – С.500.**

Про заслуженого майстра народної творчості України, гончаря з Чигиринської області Якова Брюховецького. Подано фото майстра та його виробів.

- 2813. Шевченко Євген. Натхнення Чигирини // Народне мистецтво. – 2004. – №1-2. – С.15-18.**

Про I Всеукраїнський молодіжний симпозіум гончарного мистецтва «Чигирин-2003», в якому взяли участь одинадцять молодих гончарів з різних регіонів України: Леонід Нагірняк, Дмитро Шинкаренко, Олександр Шафіров (Київ), Володимир Кусик (Луцьк), Юрій Нечай (Кременчук), Сергій Жолудь (Львів), Юрій Гордієнко (Суми), Анжела Кізян (Умань), Сергій Пластун (Черкаси), Сергій Комар, Ігор Кривенець (Чигирин). Творчими секретами ремесла ділилися заслужені майстри народної творчості України Яків Брюховецький, Олександр Вільчинський, майстер-педагог Федір Шковира, керамісти Сергій Спасьонов і Володимир Онищенко. Подано фото робіт молодих керамістів.

- 2814. Шевченко Н.П. Нові дані до вивчення поховального обряду населення Середнього Подніпров'я передкіфської доби // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.100-102.**

Про дослідження кургану, що входить до складу великого могильника, розташованого на берегах р.Гуйва на Житомирщині. Серед археологічних знахідок – поховальне начиння чорноліської культури, до складу якого входить набір глиняного посуду: велика біконічна корчага, дві лисковані чорного кольору миски, лискований чорного кольору ребристий черпак тощо.

- 2815. Шидловський П.С., Пічкур Є.В., Черновол Д.К. Археологічні дослідження поблизу с.Аполянка на Уманщині // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.361-365.**

Про археологічні дослідження на трипільському поселенні-гіганті Аполянка (Уманський район Черкаської області). Трипільська кераміка представлена фрагментами столового посуду, зокрема вінцями мисок різних типів. Подано малюнки трипільських гончарних виробів з поселення.

- 2816. Шинкаренко Дмитро. Традиціям – жити // Народне мистецтво. – 2004. – №3-4. – С.22-23.**

Про 2-й всеукраїнський молодіжний симпозіум гончарного мистецтва «Чигирин-2004», де разом із досвідченими майстрами зібралися молоді керамісти-початківці. Учасником симпозіуму був Яків Брюховецький – продовжувач традицій головківської кераміки. Євген Бакусевич був «головним інженером» під час будівництва гончарного горна. Родзинкою симпозіуму стало традиційне гаварецьке гончарство – виготовлення димленого лискованого посуду, яким захопилися майже всі учасники. Подано фото учасників симпозіуму та їхніх творів.

- 2817. Шишак В., Андрєєв С., Лазурко О., Лукомський Ю. Результати археологічного нагляду у м.Львові 2002–2003 рр. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.344-346.**

Про дослідження території на площі Соборній та вулиці Нечуя-Левицького у м.Львові. Гончарні матеріали представлено фрагментами та уламками глиняного посуду:

гличиків, мисок, покришок, сковорідок. Групу «кераміка» доповнюють декілька фрагментів кахель, серед яких дві мають рельєфний рослинний орнамент. Вироби з глини, виявлені під час досліджень, вчені датують XVIII–XIX ст. Подано малюнки глиняних знахідок.

- 2818. Шишак В., Лукомський Ю., Осаульчук О. Археологічно-архітектурні дослідження по вул.Руській в Львові // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.346-350.**

Під час досліджень виявлено знахідки, серед яких найчисленніші гончарні вироби. Багато артефактів представлено лискованими посудинами сірого або чорного кольорів. Зустрічаються фрагменти та уламки поліхромних мисок, а також порцелянові вироби. Серед наявних гончарних матеріалів виділяються покришки XVI–XVII ст. Колекція кахель представлена полив'яними та неполив'яними виробами, оздобленими геометричним або рослинним рельєфним декором. Виявлено відносно велику кількість фрагментів дахівки. Подано малюнки знахідок з розкопок.

- 2819. Шишак В., Лукомський Ю., Осаульчук О., Лазурко О., Андреев С. Рятівні розкопки на парцелях Валова, 15 та Братів Рогатинців, 18 у Львові протягом 2002–2003 рр. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.355-360.**

Про дослідження так званого оборонного Низького муру Львівського Середмістя XIV–XVIII ст. Найбільшу частину знахідок становлять глиняні вироби. Це – столовий, кухонний посуд, а також будівельна кераміка. Асортимент посуду – горщики, миски, макітри, покришки, сковорідки. Будівельну кераміку представлено фрагментами кахель, черепиці, плиток і цегли. Кахлі, в основному, оздоблено рельєфним декором та покрито різного кольору поливами. Подано опис та малюнки дитячих іграшок-свистунців «Курочки».

- 2820. Шишак В., Осаульчук О., Лукомський Ю. Розкопки на місці будівництва пам'ятника В.Чорноволу в м.Львові у 2002 р. // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.352-354.**

Під час рятівних археологічних досліджень на території так званих Губернаторських валів пізньосередньовічного Львова виявлено велику кількість артефактів. Більшість із них становлять вироби з глини кінця XVII–XVIII ст. До їх числа входить столовий та кухонний посуд, кахлі. Асортимент посуду складається з фрагментів горщиків, мисок, макітер, покришок, сковорідок. Будівельну кераміку представлено кахлями, що мають рослинний або геометричний декор. Цінними знахідками є фрагменти облицювальних плиток Дельфтської мануфактури (Голландія). Виявлено також глиняні люльки та іграшку-свистунець. Подано малюнки глиняної сковорідки, іграшки-свистунця, люльок.

- 2821. Шиянова Ганна. Клеї для реставрації археологічної кераміки // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.43-46.**

Про особливості різних клеїв та технологію їх застосування для реставрації археологічної кераміки.

- 2822. Шкаруба Л.М., Спанатій Л.С. Російсько-український словник художніх термінів. – К.: Каравела, 2004. – 320 с.**

Словник містить термінологію, пов'язану з художньою культурою арабo-мусульманського світу, Доколумбової Америки, Індії, Китаю, Японії, Монголії, Південно-Східної Азії. Особливе місце займає термінологія, що відображає специфіку української художньої культури, передусім декоративно-ужиткового мистецтва й художніх ремесел, зокрема гончарства.

- 2823. Школьна Ольга. Срібна нитка Фаїни Петрякової // Голос України. – 2004. – №102. – 5 червня. – С.7.**

Про дослідницю порцеляни, доктора мистецтвознавства, професора Львівської академії мистецтв Фаїну Петрякову. Подано фото керамолога.

- 2824. Шкоропад В.В. Охоронні дослідження на багатощаровій пам'ятці в с.Рованці (урочище Гнідова), що на Волині // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірка наукових праць /За ред. Н.О.Гаврилюк. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.365-367.**

Гончарний комплекс представлено фрагментами ліпленого посуду: горщиків, мисок, сковорідок. За профілем їх складових частин виділено 3 типи горщиків. Охарактеризований посуд має численні аналогії на пам'ятках луки-райковецької культури Подніпров'я і Подністров'я. Подано малюнки посуду з гончарного комплексу.

- 2825. Шляхи прородження галузі // Образотворче мистецтво. – 2004. – №4. – С.24-26.**

Про нинішній стан і перспективи українського декоративно-ужиткового мистецтва. Подано фото глиняних творів: «Композиція» Світлани Пасічної та «Керамічна композиція» Петра Печорного.

- 2826. Шмагало Ростислав. Де криється архаїка істини... // Образотворче мистецтво. – 2004. – №3. – С.78-79.**

Про творчість відомого мистця-кераміста Людмили Шилімової-Ганзенко. Уже чимало років мисткиня живиться духом культурних пластів географічної тріади: рідного Львова, Опішного і Черкас – міста, де творить упродовж останнього десятиліття. Подано фото глиняних скульптур художниці.

- 2827. Шостак Ольга. Як відродити український сувенір? // Гуцульський край. – Косів, 2004. – №35. – 28 серпня. – С.2.**

Про проблеми збереження й розвитку українського сувеніра, зокрема глиняного. Подано низку пропозицій щодо його розвитку.

- 2828. Шпак Віктор. Секрети коростенських фарфоровиків // Урядовий кур'єр. – 2004. – №93. – 20 травня. – С.9.**

Про Коростенський фарфоровий завод.

- 2829. Шрамко И.Б. О начальном периоде существования Бельского городища // Від Кіммерії до Сарматії. 60 років Відділу скіфо-сарматської археології: Матеріали Міжнародної наукової конференції. – К.: КОРВІН-ПРЕСС, 2004. – С.103-106.**

Про результати опрацювання гончарного комплексу з Більського городища – одного з найбільших поселень початку доби раннього заліза Лісостепу. Комплекс

характеризується значною кількістю горщиків тюльпаноподібної форми, мисок з косо зрізаними чи прямими крисами, корчагами з пелюсткоподібними вінцями тощо.

2830. Штанкіна Ірина. Російський етнографічний музей: виставка «Не святі горшки ліплять» // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.116-120.

Про виставку українського гончарства, яка експонувалася в Російському етнографічному музеї у Санкт-Петербурзі. Експонати, представлені на виставці, складають вироби ХІХ – початку ХХ ст. з різних регіонів України: Полтавської, Чернігівської, Подільської, Київської, Волинської губерній, Східної Галичини, зібрані відомими фахівцями в галузі української етнографії і керамології – Іваном Зарецьким, Федором Вовком, Марією Фріде, Костянтином Широцьким, В.Шнейдером; відомими колекціонерами української кераміки – Г.Левіним, Д.Гоберманом, Г.Ейсмонттом.

2831. Штинько Валентина. Гончарний круг під жорнами часу // Волинь. – Луцьк, 2004. – №123. – 30 жовтня. – С.1, 3.

Про потужний у минулому гончарний осередок у селі Кульчин на Волині та про його останнього потомственого гончаря Володимира Ковальчука. До 75-літнього ювілею майстра приурочувалася виставка «Щоб не зупинився гончарний круг», яка експонувалася у Волинському краєзнавчому музеї. Подано фото експозиції виставки.

2832. Шулик Н. Крутись, крутись, гончарний круг // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2004. – №95. – 27 листопада. – С.4.

Розповідь про сім'ю Громових з Опішного, члени якої виготовляють гончарні вироби. Подано фото їхніх робіт.

2833. Щербань А.Л. Археологічні розвідки поблизу Диканьки Полтавської області // Археологічні відкриття в Україні 2002–2003 рр.: Збірник наукових праць / За ред. Н.О.Гаврилук. – К.: Шлях, 2004. – Вип.6. – С.65–66.

Про матеріали археологічних досліджень біля Диканьки Полтавської області. Виявлено фрагменти глиняного посуду, мініатюрної глиняної пластики (зооморфних, антропоморфних фігурок), уламки глиняних кружал від доби енеоліту до другої половини I тис. н.е.

2834. Щербань А.Л. Кружала в похованнях Лівобережного Лісостепу України скіфського часу // Древности. 2004: Материалы, статьи, публикации, история археологии, рецензии. – Х.: Харьковское историко-археологическое общество НМЦ «МД», 2004. – С.32-38.

Подано характеристику глиняних кружал з поховань скіфського часу Лівобережного Лісостепу України. Описано їх форми, місця в могилах, символіку.

2835. Щербань А.Л. Посудиноподібні кружала на пам'ятках Лівобережного Лісостепу України скіфського часу // Старожитності степового Причорномор'я і Криму: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004. – Т.ХІ. – С.290-294.

Проаналізовано посудинноподібні кружала з території Лівобережного Лісостепу України. Охарактеризовано технологію їх виготовлення, датування, символіку. Подано малюнки посудинноподібних кружал з пам'яток Лівобережного Лісостепу України.

2836. Щербань Анатолій, Гейко Анатолій. [Огляд]: Дубицкая Н.Н. Керамическое производство Белорусского Поднепровья в VIII в. до н.э. – V в.н.э. /Матэрыялы па археалогіі Беларусі, №4. – Минск: Інститут історыі НАН Беларусі, 2002. – 191 с.: илл. // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.184-185.

Подано огляд монографії старшого наукового співробітника Інституту історії НАН Білорусі Наталі Дубицької, присвяченої гончарству Білоруського Подніпров'я впродовж VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.

2837. Щербань Анатолій, Гейко Анатолій. [Огляд]: Мыльникова Л.Н., Чемякина М.А. Традиции и новации в гончарстве древних племён Барабы (по материалам поселенческого комплекса Омь-1). – Новосибирск: Изд-во ИАЭ СО РАН, 2002. – 200 с. // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.182-183.

Подано огляд монографії, в якій уперше публікуються результати аналізу глиняних виробів, знайдених на багатощаровому поселенні Омь-1 (Куйбишевський район Новосибірської області Російської Федерації).

2838. Щербань Анатолій: [Охріменко Григорій, Кучинко Михайло, Кубицька Наталія. Розвиток керамічного виробництва на Волині (археологічний, етнографічний, мистецький аспекти). – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2003. – 246 с.] // Бібліографія українського гончарства. 2003: Національний науковий щорічник /За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. Опішне: Українське Народознавство, 2004. – Вип.5. – С.99-101.

Подано огляд зазначеної книги. Монографія є спробою прослідкувати розвиток гончарства на Волині від доби неоліту до початку ХХІ століття. На думку автора огляду, робота цікава для широкого загалу дослідників, хоча наявні недоліки значно зменшують наукову цінність поданих матеріалів.

2839. Щербань Анатолій. Технологічні особливості виготовлення глиняних кружал як формотворчий фактор // Український керамологічний журнал. – 2004. – №1. – С.45-50.

Шляхом експериментального моделювання автор відтворив процес виготовлення глиняних кружал, які впродовж кількох тисячоліть використовувались як деталі веретен у народів Євразії, і з'ясував, яким чином технологічні прийоми впливали на їх форму.

2840. Щербань Анатолій, Щербань Олена. Про виготовлення глиняного посуду в Каневі // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.27-38.

За матеріалами, здобутими під час керамологічної експедиції Інституту керамології (15-17.08.2002), охарактеризовано гончарство в місті Канів на Черкащині. Подано прізвища гончарів, описано технологію виготовлення глиняного посуду. Звернено увагу на лічбу посуду та його продаж гончарями.

2841. Щербань О.І. Техніка виготовлення півників-свистунців у Опішному // Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Полтава, 16-17 квітня 2003 року. – Полтава: ПДПУ ім.В.Г.Короленка, 2004. – С.66-70.

Про два найбільш поширені способи виготовлення глиняних півників-свистунців опішненськими майстрами. Описано поетапне виготовлення іграшки з глини, процеси проколювання її та оздоблення.

- 2842. Щербань Олена. Нотатки про традиційні правила поводження з новим глиняним посудом // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.91-94.**

У публікації описано традиційні правила поводження з новим глиняним посудом від моменту його придбання, систематизовані на основі зібраних автором матеріалів під час керамологічних експедицій в Полтавщині й Черкащині.

- 2843. Щербань Олена. Опішненська школа майстрів художньої кераміки (1936–1941) // Український керамологічний журнал. – 2004. – №2-3. – С.124-133.**

На основі архівних джерел, керамологічних матеріалів, зібраних автором, аналізується діяльність Опішненської школи майстрів художньої кераміки від часу її заснування до закриття (1936–1941): подано відомості про вчителів та учнів, методику викладання, організацію навчального процесу; виявляється вплив закладу на розвиток народного гончарства в Опішному, в інших гончарних осередках України і зарубіжжя.

- 2844. Щербань Олена. Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки в сучасних культурно-освітніх умовах // Український керамологічний журнал. – 2004. – №4. – С.135-136.**

Про Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах», яка відбулася в Полтавській міській галереї мистецтв. Змістовними були керамологічні виступи науковців Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України (Опішне): Світлани Литвиненко, Віктора Міщанина, Олени Щербань та Костянтина Рахна.

- 2845. Щербань Олена. Співає півник-свистунець // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – 26 березня – №46-47. – С.12.**

Описано два способи виготовлення глиняних півників-свистунців опішненськими майстрами. Подано фото гончарки Олександри Селюченко з Опішного за роботою.

- 2846. Щербань Олена. Техніка виготовлення півників-свистунців у Опішному // Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Полтава, 16-17 квітня 2003 року. – Полтава: ПДПУ ім. В.Г. Корolenка, 2004. – С.66-70.**

Подано матеріали польових керамологічних досліджень авторки, на основі яких описано два найбільш поширені способи виготовлення глиняних півників-свистунців у Опішному, висвітлено окремі аспекти їх продажу та використання.

- 2847. Якібчук-Тим'як Уляна. Відкриття чарівного світу // Гуцульський край. – Косів, 2004. – №6. – 7 лютого. – С.6.**

Про виставку чорної димленої кераміки майстрів з м.Червоноград Львівської області – Богдана Равлика та Олега Аксьонова, яка експонувалася у виставковій залі Косівської регіональної організації Національної спілки художників України восени 2003 року. Подано фото виробів.

- 2848. Яковенко Борис.** Українська хата-мазанка і її слов'янський прототип: З історії житлобудування // *Сільський час*. – Київ, 2004. – №47. – 25 червня. – С.12.
Під час будівництва житла пращури стародавніх слов'ян з давніх-давен для зведення стін використовували лозу, яку потім обмазували білою глиною.
- 2849. Яковенко Сергій.** Повертаючись до витоків // *Вишневий цвіт*. – Охтирка, 2004. – №26. – Липень. – С.4.
Про керамолого-етнографічну експедицію науковців Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України до Охтирки (Сумщина). Подано фото керамологів з глиняним експонатом.
- 2850. Яновский Сергей.** Клад по соседству со свалкой // *Киевские ведомости*. – 2004. – №273. – 11 декабря. – С.10.
Про розкопки Білозерського поселення під Херсоном (IV–III ст. до н.е.), які проводила постійна археологічна експедиція Херсонського державного університету 2003 року. Серед знахідок експедиції – велика кількість кераміки, на якій збереглися позначки буквами, що дозволяє припустити існування писемності 2,5 тисячоліття тому. Подано фото колекції античної кераміки.
- 2851. Яців Роман.** Орест Голубець // *Українське мистецтво*. – 2004. – №3. – Осінь-зима. – С.128-129.
Про відомого львівського мистецтвознавця й культуролога, керамолога Ореста Голубця, який надав значення цілому ряду явищ українського образотворчого та декоративного мистецтва, у тому числі й кераміки. Подано фото мистецтвознавця-керамолога.
- 2852. Яців Роман.** Цілісний материк Ярослави Геруляк // *Образотворче мистецтво*. – 2004. – №3. – С.48-50.
Про творчість керамістки, графіка та антрополога Слави Геруляк (США) – однієї з найбільш колоритних і найбільш діяльних персоналій мистецько-інтелектуального життя українців поза Батьківщиною нашого часу. Подано фото робіт із глини художниці.
- 2853. Яцканин Іван.** Мовби хліб або вода // *Літературна Україна*. – 2004. – №20. – 27 травня. – С.5.
Про збірку поезій сучасного словацького поета Йозефа Лайкерта «Вечоріння». Серед інших – вірш «Глина».
- 2854. Яцюк Володимир.** Шевченківська листівка як пам'ятка історії і культури, 1890–1940. – К.: Криниця, 2004. – 488 с.: іл.
На сторінках 352 і 389 подано інформацію про використання Опанасом Сластьоном псевдоніму «Опішнянський гончар».

1-2. Олена Мороховець (форма), Ірина Мирко (мальовка).

Ваза (1). Чайник з покришкою (2).

Глина, гончарний круг, ліплення (2), ангоби, мальовка, полива, 34,2x17,8 см (1); 27,8x19,2x29,9 см (2).

3. Вячеслав Шкурпела (форма), Ірина Мирко (мальовка).

Ваза. Глина, гончарний круг, ангоби, мальовка, полива, 40,4x18 см.

Опішне. 2004 (1), 2002 (2), 2001 (3).

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, без інв.№ (1); МГО КН-11495/К-10972 (2); МГО КН-10525/К-9912 (3).
Фото Олеся Пошивайла. Публікуються вперше

ДОДАТОК ПУБЛІКАЦІЙ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ГОНЧАРСТВО, КЕРАМІКУ, КЕРАМОЛОГІЮ 2003 РОКУ

(періодичні видання, книги тощо)

1. Аксенов В.С., Михеев В.К. Погребения с крымской посудой могильника салтовской культуры Красная Горка // ВИТА ANTIQVA. – 2003. – №5-6. – С.179-191.

Про матеріали поховань могильника Червона Гірка (Харківська область, Балаклійський район), представлені поміж іншого й кримсько-візантійською керамікою, зокрема кримським посудом. Могильник датовано кінцем VIII – третьою чвертю IX ст. Подано малюнки кераміки з поховань.

2. Аксьонов В.С. Сидяче поховання з Аланського катакомбного могильника біля с.Верхній Салтів // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.95-102.

Про знахідки кераміки в катакомбі №58 Верхньо-Салтівського IV могильника. Серед поховального інвентаря – фрагменти салтівського ліпленого кухля, салтівських горщиків. Подано опис нехарактерного для салтівських старожитностей горщика, що належить до пам'яток волинцевської культури. Подано малюнки кераміки з могильника.

3. [Артперехрестя] // Україна. – 2003. – №3. – С.44.

Про Опанаса Шевчукевича – скульптора, лікаря, бібліографа, поета з Буковини. Подано фото глиняних творів майстра.

4. Безрукіх Павел. На Полтавщині // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2001–2003 рр. Маловідомі сторінки історії, мистецтвознавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2003. – С.273-284.

Про колекції Полтавського краєзнавчого музею. Гончарне виробництво представлене різноманіттям зразків: посуду, забавок, кахель тощо. Згадано містечко Опішне, вироби гончарів якого відзначаються ушавленою витонченістю і вигадливістю мальовки.

5. Болтрик Ю.В., Махортых С.В. Киммерийские захоронения из Западного Приазовья // Российская археология. – 2003. – №2. – С.119-127.

Про дослідження кургану біля села Високе, що на Запоріжжі, які провела 1985 року Приазовська експедиція Інституту археології НАН України. Подано характеристику знахідок, серед яких лискована посудина корчагоподібної форми VIII ст. до н.е.

- 6. В ім'я добра і краси // Образотворче мистецтво. – 2003. – №2. – С.24.**
Про творчість художниці з Харкова Наталі Чернової. Подано її портрет «Патріарх опішненського гончарства Гаврило Пошивайло».
- 7. Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України // Київський літопис ХХІ століття. Визначні імена та підприємства України. Рік 2002: Всеукраїнський збірник. – К.: Видавничий центр «МЕТР», 2003. – Вид.ІІ. – С.46.**
Про Дзюбу Івана Михайловича – літературознавця, письменника та державного діяча, академіка–секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, яке здійснює координацію наукової та науково-організаційної діяльності (у тому числі керамологічної) в науково-дослідних установах НАН України – Києва, Львова, Луганська та Опішного (Полтавщина).
- 8. Галян Галина. Етнографічна діяльність Івана Зарецького в Полтавському краєзнавчому музеї // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2001–2003 рр. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2003. – С.34–36.**
Про дослідника гончарства Івана Зарецького, який був одним із фундаторів Полтавського земського музею, займався організацією зразкової гончарної майстерні Полтавського губерньського земства в Опішному. Згадується його головна праця «Гончарный промысел в Полтавской губернии».
- 9. Гейко А.В. Археологічні дослідження у Зіньківському районі Полтавської області // Археологічні відкриття в Україні 2001–2002 рр. – К.: видання Інституту археології НАН України, 2003. – С.15–17.**
Про археологічні розкопки на Опішненському городищі скіфського часу та розвідки в Поворсклі. Досліджено рови, що оточували городище, яке прикривало південні підступи до Більського городища. Виявлено декілька хронологічних періодів у будівництві фортеці. Знахідки, у тому числі й уламки ліпленого посуду, датовано V–IV ст. до н.е.
- 10. Гейко А.В. Розкопки на багат шаровому селищі Сердюки-1 // Проблеми історії та археології України: Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції до 100-річчя XII Археологічного з'їзду в Харкові, 25-26 жовтня 2002 р. – Харків: Східно-регіональний центр гуманітарних ініціатив, 2003. – С.18–20.**
Подано результати рятівних археологічних досліджень на поселенні епохи пізньої бронзи та черняхівської культури Сердюки-1 Полтавського району Полтавської області. Здійснено аналіз гончарних комплексів. Охарактеризовано господарські ями, в яких виявлено знахідки, найбільш чисельну групу серед яких становлять уламки посуду. Виділено гончарний посуд черняхівської культури (горщики, миски, глики).
- 11. Гейко Анатолій, Сапегін Сергій. Пізньосередньовічні комплекси з добування селітри у Поворсклі (за дослідженнями 2002 р.) // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2001–2003 рр. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2003. – С.226–229.**
Про дослідження майданів та майданоподібних споруд, пов'язаних з добуванням селітри в Полтавщині. 2002 року в Новосанжарському районі Полтавської області

виявлено чотири нові майдани. Також проводились археологічні розкопки на селітроварницькому комплексі «Розрита могила» (Котелевський район Полтавської області).

12. Глембоцька Алла. Сорочинський ярмарок // Україна. – 2003. – №9. – С.63.

Про Сорочинський ярмарок, який традиційно сприймається як веселе народне свято. Зокрема, про опішненські свистунці майстрині Антоніни Цигрик. Подано фото глиняних виробів із Опішного.

13. Глина співає. Звичайно ж у гончарській столиці – Опішні на Полтавщині... // Зубанич Ф. Довколосвітня мандрівка у пошуках України. – К.: ПП.Горбещ, 2003. – С.273-276.

Про життєвий і творчий шлях опішненського гончаря, лауреата Державної України премії України імені Тараса Шевченка Михайла Китриша. Згадано також заслужених майстрів народної творчості України Василя Омеляненка, Івана Білика, Миколу Пошивайла, Настю Білик-Пошивайло, а також Володимира Нікітченка. Подано фото глиняних творів опішненських майстрів.

14. Голово І.В. Ліпна посудинка з Повстина // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.61.

Подано малюнок та опис мініатюрної ліпленої посудини, ймовірно, курільниці пізньоскіфського часу, знайденої на території селища літописного Полкстеня (сучасне село Повстин Пирятинського району Полтавської області). Виріб зберігається в Пирятинському краєзнавчому музеї.

15. Голубець Орест. Мистецьке середовище Львова другої половини ХХ століття (соцреалізм і свобода творчості): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства. – К.: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М.Т.Рильського НАН України, 2003. – 31 с.

Досліджено процеси змін, які відбувалися в мистецькому середовищі Львова другої половини ХХ ст. у зв'язку зі зміною суспільно-політичних формацій, їх вияви у творчості окремих особистостей. Названо імена художників-керамістів (Р.Петрук, М.Савка-Качмар, Н.Федчук, О.Безпалків, Т.Левків, М.Кравченко, Я.Мотика, І.Туманова, З.Флінта, У.Ярошевич).

16. Гриценко О.А. Базар // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.81-83.

На с.81 подано фото гончарного ряду на сільському ярмарку в Полтавщині 1920-х років.

17. Давидюк Микола. Календарна обрядовість Західного Полісся: картографічно-джерелознавчий аспект (колядний сніп) // Фольклористичні зошити: Збірник наукових праць. – Луцьк, 2003. – Вип.6. – С.71-121.

Подано інформацію про використання глиняного посуду в різдвяних обрядах Західного Полісся (Волинська область).

18. Інститут керамології // Київський літопис ХХІ століття. Визначні імена та підприємства України. Рік 2002: Всеукраїнський збірник. – К.: Видавничий центр «МЕТР», 2003. – Вид.ІІ. – С.52.

Про заснування в Опішному (Полтавщина) Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України та про ініціатора його заснування, нині директора, доктора історичних наук Олесь Миколайовича Пошивайла.

- 19. Інститут народознавства НАН України // Київський літопис ХХІ століття. Визначні імена та підприємства України. Рік 2002: Всеукраїнський збірник. – К.: Видавничий центр «МЕТР», 2003. – Вид.ІІ. – С.51.**

Про становлення Інституту народознавства НАН України та про його директора, члена-кореспондента НАНУ, професора Степана Петровича Павлюка. На базі Інституту створено 4 регіональні народознавчі центри (у тому числі керамологічний) – відділення Інституту (Івано-Франківськ, Луцьк, Дрогобич та Опішне).

- 20. Кальченко Галина // Геник С. 150 видатних українок. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – С.84.**

Про художницю, скульпторку (працювала з різним матеріалом: бронзою, гранітом, мармуром, гіпсом, майолікою), заслуженого діяча мистецтв України Галину Кальченко. Подано фото мисткині.

- 21. Кераміка Василя Боднарчука: Каталог. – Львів, 2003. – 36 с.**

Каталог творчого доробку відомого львівського художника-кераміста Василя Боднарчука. Серед робіт мистця виразно домінує настінна пластика та пластика, яка потребує кругового огляду. Подано фото з мистецького життя автора.

- 22. Ковалева І.Ф. Зеленогайський комплекс антропоморфної пластики: культурна належність і семантика // Ковалева І.Ф., Марина З.П., Ромашко В.А., Тесленко Д.Л., Шалобудов В.Н., Векленко В.А. Кургани енеоліта – бронзи в Криворожському теченні Інгульця: Монографія. – Днепропетровск: Издательство Днепропетровського університету, 2003. – С.102-127.**

Подано повний опис колекції антропоморфної пластики доби енеоліту, виявленої в Зеленогайському археологічному комплексі (Дніпропетровщина). Подано малюнки описаних статуеток.

- 23. Ковалева І.Ф., Марина З.П., Ромашко В.А., Тесленко Д.Л., Шалобудов В.Н., Векленко В.А. Кургани енеоліта – бронзи в Криворожському теченні Інгульця: Монографія. – Днепропетровск: Издательство Днепропетровського університету, 2003. – 132 с.**

У монографії вперше публікуються матеріали, отримані експедицією Лабораторії археології Придніпров'я Дніпропетровського національного університету під час дослідження 7 курганів на березі ріки Інгулець (Дніпропетровщина). Подано характеристику поховальних комплексів та інвентаря, серед якого – ліплені горщики, декоровані відтисками тонкого шнура, чаша, ринка, фрагменти лискованих посудин. Визначено їх культурну належність, хронологію та місце в системі старожитностей степової України. Подано малюнки знайденої кераміки.

- 24. Кулатова І.М., Супруненко О.Б. Кургани скіфського часу Перещепинського некрополя у Більську (за розкопками 2002 р.) // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.30-61.**

Подано матеріали археологічних досліджень 4 курганів Перещепинського курганного некрополя поблизу с. Більськ Котелевського району Полтавської області. Виявлено 46 фрагментів ліпленого й античного тарного посуду, представленого уламками вінець, ручок, стінок приденцевих частин амфор, у тому числі хіоського виробництва, уламками стінок тонкостінних ліплених посудин скіфського часу. Цей посуд використовувався в тризновій відправі. Подано опис та малюнки виготовленого на гончарному крузі та ліпленого посуду з курганів.

- 25. Кулатова І.М., Супруненко О.Б. Нові матеріали з досліджень Більських курганних некрополів // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – 1-4 с. обкл.**

Подано матеріали археологічних досліджень Перещепинського курганного некрополя І поблизу с. Більськ Котелевського району Полтавської області. Найвиразнішою з-поміж знахідок є чорнолакова аттична солянка другої чверті – середини V ст. до н.е. Подано опис та малюнок солянки.

- 26. Лебединский В.В., Зеленко С.М. Подводные археологические исследования в Северном Причерноморье // VITA ANTIQVA. – 2003. – №5-6. – С.10-12.**

Подано матеріали Міжнародної наукової конференції «Подводные археологические исследования в Северном Причерноморье», що відбулася 24-28 квітня 2002 року в Києві. Доповіді Н.Є.Гінькут, І.Б.Тесленко, В.В.Майка, В.І.Піоро було присвячено археологічній кераміці.

- 27. Литвиненко Світлана, Хобзей Наталія. Гончарство в мові та культурі // Діалектологічні студії 2: Мова і культура. – Львів: Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАНУ, 2003. – С.81-96.**

Подано терміни на означення глиняного посуду, зокрема розкрито їх лексичне значення; у деяких номенах з'ясовано ареал поширення. Частково розглянуто номінацію та мотивацію лексем. Наведено ряд приказок та прислів'їв про гончарні вироби. Зроблено висновки, що склад і семантичні особливості аналізованої групи лексики свідчать про стійкість більшості назв та їх семантичну стабільність.

- 28. Лугова Л.М. Кургани епохи ранньої бронзи поблизу Кременчука // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.23-29.**

Подано матеріали розкопок курганів біля сіл Білецьківка, Рокитне, Бондарі. Виявлено фрагменти ліпленої кераміки. Подано опис глиняного ліпленого горщика зі зруйнованого зрубного поховання поблизу с. Білецьківки.

- 29. Лугова Любов, Мельникова Ірина. Матеріали з розкопок В.Щербаківського у збірці Полтавського краєзнавчого музею // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2001–2003 рр. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2003. – С.290-299.**

Подано огляд археологічного фонду Вадима Щербаківського з археологічної колекції Полтавського краєзнавчого музею. Серед інших знахідок – глиняний посуд та його фрагменти, кружала та ін.

- 30. Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Археологічні знахідки з Кременчуччини у збірці Полтавського краєзнавчого музею // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.72-80.**

Публікацію оформлено у вигляді міні-каталогу. Подано опис і аналіз археологічних матеріалів, зокрема глиняних виробів, виявлених на території Кременчуцького району Полтавської області (зберігаються в колекції Полтавського краєзнавчого музею). Серед знахідок – фрагменти ліпленого посуду доби середньої і пізньої бронзи, кераміка зрубної і катакомбної культур, посуд, виготовлений на гончарному крузі, переважно XII–XIV ст. Заслужує на увагу унікальна знахідка в пониззі Псла глеків середньосарматського часу. Подано малюнки фрагментів ліпленого посуду.

- 31. Лысенко А.В. Пещерные некрополи Горного Крыма эпохи раннего железа – позднеантичного времени (IX в. до н.э. – IV в н.э.) // VITA ANTIQVA. – 2003. – №5-6. – С.85-107.**

Про кримські спелеоархеологічні комплекси епохи раннього заліза – пізньоантичного часу. Глиняні вироби представлено середньовічною, скіфською керамікою, виготовленими на гончарному крузі й ліпленими посудинами перших століть нашої ери, керамікою епохи бронзи, амфорною тарою. Подано малюнки знахідок кераміки з культурних шарів пізньоантичного часу.

- 32. Лятуринська Оксана // Генік С. 150 видатних українок. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – С.127.**

Про письменницю, малярку, скульпторку. Працювала з різними матеріалами і в різній техніці, у тому числі і в художній кераміці. Подано фото мисткині.

- 33. Магомедов Б.В., Абашина Н.С., Солтис О.Б. Пам'ятки черняхівської культури в Київській області: Археологічна карта. – К.: Центр з охорони пам'яток історії, археології та мистецтва, 2003. – 118 с.**

Монографія містить каталог поселень та могильників черняхівської культури (III – початок V ст. н.е.), виявлених та досліджених у Київській області. Систематизовано результати вивчення старожитностей, зокрема гончарства як джерела для реконструкції історії, економіки та побуту України середини I тис.н.е. Подано малюнки кераміки з поселень та могильників.

- 34. Малаш Михайло. Поділимося прекрасним // Україна. – 2003. – №5. – С.48-49.**

Про виставку колекції старовинних речей «Тобі, Україно» відомого київського колекціонера Сергія Платонова, яка експонувалася в Софії Київській. Подано фото глиняних трипільських посудин.

- 35. Метка Л.О. Народне гончарство Харківщини кінця XIX – першої половини XX століття (за матеріалами етнографічної експедиції 2002 року) // Проблеми історії та археології України. – Харків: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. – С.122-126.**

Про результати керамологічних експедицій на Харківщину (липень-серпень 2002). Подано перелік гончарних осередків Харківщини та описано технологію місцевого гончарного виробництва. Є фото нововодолазьких глиняних виробів, придбаних під час експедиції.

- 36. Міщанин В.Д. Глиняна іграшка в гончарних осередках біля Опішного // Постметодика. – 2003. – №5-6. – С.23-25.**

Про виготовлення іграшок гончарями із Безруків, Малих Будищ Зіньківського району Полтавської області. Названо імена майстрів, які робили глиняні іграшки [Іван

Герасименко (вуличне прізвисько Баранчик), його дочки Мотрона, Ганна, Одарка, Єфросинія; Одарка Свищ, Степан Свищ, Іван Підгорний, Яків Підгорний, Микита Різник, Омелько та Уляна Шираї, Мусій Шулик, Захарій Свищ, його сини Карпо, Василь, Петро, Степан та онуки Василь Карпович, Іван Карпович, Данило Петрович, Іван Петрович, Михайло Степанович, Яків Степанович; Никифор Олексійович Барабаш, його доньки Якилина, Тетяна, Харитина, Ганна].

37. Могилевський Володимир. Мистецьке подружжя Хижинських // Україна. – 2003. – №11. – С.71-73.

Про творчість луцького мистця-кераміста, скульптора Володимира Хижинського та його дружину – майстриню художнього текстилю Анну Попову-Хижинську. Подано фото скульптора та його глиняних творів «Раб», «Весняне», «Перси», «Коли падає дощ та досягають яблука».

38. Мушинка Микола. Голоси предків: Звукові записи фольклору Закарпаття із архіву Івана Панькевича (1929, 1935). – Пряшів: Центр антропологічних досліджень; громадське об'єднання ДІВА, 2003. – 256 с.

Серед іншого подано казку і фрагмент інтерв'ю, записаних від Петра Салонь-Ляхіва – дротаря із с.Орябина Старолюбівнянського округу (нині – Словаччина), де він розповідає про своє ремесло – дротування горщиків. У наведених піснях є згадки про глиняний посуд.

39. Обломский А.М. О способе организации гончарного производства на территории Восточноевропейской Лесостепи в V–VIII вв. н.э. // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.87-94.

Проаналізовано способи організації гончарних майстерень і ремісничих центрів V–VIII ст. у Східноєвропейських степах. Згадано гончарні центри раннього середньовіччя: поселення в балці Канцерка і біля с.Мачухи (Судіївка), Пастирське городище. Зроблено висновок, що такі гончарні ремісничі центри забезпечували своєю продукцією переважно кочове населення. Діяли гончарні осередки упродовж досить короткого часу. Подано схему розміщення гончарних центрів на території Дніпро-Донського Лісостепу.

40. Овчаренко Л.М. Кам'янець-Подільська художньо-промислова школа: уроки історії // Проблеми історії та археології України: Збірник доповідей Міжнародної наукової конференції до 100-річчя XII Археологічного з'їзду в м.Харків, 25-26 жовтня 2002 року. – Харків: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. – С.172-174.

Відтворено історію заснування, становлення й ліквідації Кам'янець-Подільської художньо-промислової школи (1905–1933); проаналізовано навчальні програми та основні статутні положення, виставкову, екскурсійну й видавничу діяльність; на прикладі Вячеслава Розвадовського, Миколи Роота й Володимира Гагенмейстера показано вплив особистості завідувача на розвиток гончарного навчального закладу.

41. Петрашук Андрій. Ремесла та промисли сільського населення Середнього Подніпров'я в IX–XIII ст.: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. – К.: Інститут археології, 2003. – 20 с.

Проведено узагальнююче дослідження різних видів ремесел та промислів, серед яких – гончарства, відповідно до їх виробничих етапів; зроблено порівняльний аналіз із відповідними видами виробництва давньоруських міст та городищ.

- 42. Пиоро И.С. К вопросу об этнической атрибуции плитовых погребений в позднеантичных некрополях Херсонесской округи // VITA ANTIQVA. – 2003. – №5-6. – С.153-163.**

Поховальний інвентар представлено ліпленою керамікою (горщики, кубки), глиняними посудинами другої половини III–IV ст. та їх фрагментами, ліпленими сарматськими посудинами. Серед знахідок – черняхівські біконічні миски на «кільцевих піддонах». Подано малюнки кераміки з плитових могил у Південно-Західному Криму.

- 43. Поэтика керамического образа // Народные ремесла /Ю.Г.Легенский, В.Н.Сковронский, А.Г.Мороз и др. – К.: Урожай, 2003. – С.5-55.**

Подано технологію виготовлення кераміки – одного з найдавніших видів мистецтва.

- 44. Посухов Валентин. Сім трав біля семи криниць: Пригорща полтавських легенд. – Полтава: б. в., 2003. – С.196.**

Подано перекази про сербських гончарів, які наприкінці XVII ст. мешкали під Диканькою, та про знахідки глиняного посуду в підземеллях Опішного.

- 45. Пошивайло Олесь. [«Генезис основных персонажів української міфології (на матеріалах язичницького культу князя Володимира)»] // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.134-136.**

Про захист народознавцем Миколою Ткачем дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Генезис основных персонажів української міфології (на матеріалах язичницького культу князя Володимира)» (2003). Зазначено офіційних опонентів, об'єкт дисертаційного дослідження, виконані завдання. Проаналізовано окремі аспекти наукової праці, звернено увагу на суперечливі твердження, зокрема висловлено думку, що уживане автором словосполучення «язичницький культ князя Володимира» не є вдалим, оскільки давні язичницькі культу праукраїнців не стали основою світогляду й політичних учинків князя Володимира, для якого пріоритетним було іноетнічне віровчення і який вів нещадну боротьбу з язичницькою сакральною культурою.

- 46. [Пошивайло Олесь]. Довідка «УКЖ»: Петро Толочко // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.12.**

Подано короткі дані про життєвий і творчий шлях відомого українського вченого, директора Інституту археології НАН України, члена редколегії «Українського керамологічного журналу», академіка НАН України Петра Толочка.

- 47. [Пошивайло Олесь]. Міжнародні науково-технічні заходи 2003 року, пов'язані з керамологічною проблематикою // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.184.**

Подано інформацію про заплановані на 2003 рік найбільші міжнародні конгреси, конференції, семінари, наради, виставки, присвячені вивченню різних аспектів історичної та технічної кераміки; зазначено їх організаторів (телефон, факс, e-mail, місце й час проведення).

48. [Пошивайло Олесь]. P.S. [Юрій Лащук] // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.169.
Про підготовку чергової книги національного наукового щорічника «Українська керамологія» на спомин видатного українського керамолога Юрія Лащука.
49. [Пошивайло Олесь]. [Про Івана Зайця] // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.147.
Подано інформацію й фото про те, що «Український керамологічний журнал» читає голова Українського фонду «Трипілля», народний депутат України Іван Заєць.
50. [Пошивайло Олесь]. Редакція «УКЖ» готує до видання тематичні випуски журналу // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.153.
Про основну проблематику чергових номерів «Українського керамологічного журналу» та умови видання статей до редакції часопису.
51. [Пошивайло Олесь]. Харківська міська художня галерея. Квітень 2003: «А мені літять охота!»: Виставка-акція художника-кераміста Жанни Соловйової // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.185.
Подано короткі відомості про життєвий і творчий шлях харківської художниці-керамістки Жанни Соловйової та про її виставку-акцію в Харківській міській художній галереї «А мені літять охота!»
52. [Пошивайло Олесь]. [Я уважний і прискіпливий читач] // Голос України. – 2003. – №120. – 20 липня. – С.8.
Про ставлення директора Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України, доктора історичних наук Олеся Пошивайла до публікацій у газеті Верховної Ради України – «Голос України».
53. Приймак В.В. Два поселення другої чверті – середини I тис. н.е. на трасі нафтопроводу Мічуринськ–Кременчук // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.81-86.
Про матеріали дослідження двох поселень – черняхівської та пеньківської культур, розміщених поряд, у верхів'ях р.Хорол, на кордоні Сумської і Полтавської областей. Виявлено фрагменти кераміки черняхівської культури та доби пізньої бронзи – зрубної культури. Черняхівська кераміка – ліплена та виготовлена на гончарному крузі. Пеньківський ліплений посуд представлений уламками вінець та стінок. Подано малюнки черняхівської та пеньківської кераміки.
54. Пустовалов С.Ж. Анализ радиоуглеродных дат из погребений ямной и катакомбной общностей, опубликованных в Baltic-Pontic Studies, N07 (1999) // VITA ANTIQVA. – 2003. – №5-6. – С.45-59.
На основі радіовуглецевого аналізу поховального інвентаря і, зокрема, глиняного посуду з поховань ямної і катакомбної культур, доводиться факт співіснування пізньоямного та інгульського населення в різних районах України. Подано малюнки катакомбної, ямної, буджанської кераміки.
55. Рахно Костянтин. Глиняна іграшка у міфі й ритуалі // Постметодика. – Полтава, 2003. – №5-6. – С.20-22.
Розкрито роль глиняної іграшки в міфі й ритуалі та її зв'язок зі стародавніми релігійними культурами. Висловлено припущення, що первісно виготовлення глиняних

іграшок було приурочене до певних календарних днів чи періодів. Сліди цього збереглися у народів Центральної та Східної Європи, зокрема в угорців, українців, білорусів, росіян. Представлено погляди вчених на місце глиняної іграшки в традиційній культурі слов'ян, її семантику. З'ясовано оберегову функцію глиняної іграшки.

56. Рахно Костянтин. До інтерпретації петрогліфів «гроту Бика» Кам'яної Могили (у контексті ідей М.Я.Рудинського) // Археологічний літопис Лівобережної України. – Полтава, 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.51-55.

Дослідження петрогліфів Кам'яної Могили посідає значне місце в науковій спадщині видатного археолога Михайла Рудинського. Зроблено спробу розглянути в контексті його ідей малюнки в одному з найбільш відомих гротів – «гроті Бика», інтерпретовані Рудинським як зображення стародавнього верховного божества. На думку автора, в них можна вбачати ілюстрацію до міфу, аналогічного основному міфу Різведи про боротьбу громовежця Індри, який має, подібно до інших богів, бичачу іпостась, із драконом Врітрою, що викрав у нього худобу. Паралелі до даного міфу проглядаються також в інших печерах і гротах Кам'яної Могили, які, можливо, використовували племена ямної культурно-історичної спільноти для проведення ініціаційних ритуалів. Звернено також увагу на схожість між деякими зображеннями в «гроті Бика» та малюнками на посуді трипільської археологічної культури.

57. Рахно Костянтин. «Добрий вечір тобі, пане господарю!» // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №16-17. – 31 січня. – С.11.

Проаналізовано роль батька як голови родини та домашнього жерця в обрядовості Різдва, Нового року та Водохрещі, а також застосування при цьому глиняного посуду.

58. Рахно Костянтин. «Дорога ложка до обіду» // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №145-146. – 19 вересня. – С.11.

Проаналізовано символіку ложки в традиційній культурі українців, у тому числі її аспекти, пов'язані з культом предків. З'ясовано також деякі правила поведіння з глиняним посудом, його роль і функції в календарній та оказійній обрядовості.

59. Рахно Костянтин. Коли баби скидалися на гуртову горілку // Полтавська Думка – 2000. – Полтава, 2003. – №28. – 11-17 липня. – С.11.

Проаналізовано обрядовість дня святих Петра й Павла (29 червня/12 липня), котрих вважали патронами гончарних цехів, у тому числі й у Глинську Роменського повіту Полтавської губернії. В українських легендах Петро й Павло зустрічаються з гончарями і визначають їхню долю, заступаються за них перед Богом, навіть беруть участь у творенні людини з глини. З'ясовано роль і функції виробів з глини в петрівській обрядовості.

60. Рахно Костянтин. Кужілочка шумить, веретенце дзвенить... // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №182-183. – 21 листопада. – С.6.

Прядіння й ткацтво, які належать до найдавніших ремесел людства, займають важливе місце в традиційній матеріальній і духовній культурі українців. Проаналізовано ритуальні функції нитки, прядива, прядильних і ткацьких знарядь,

передовсім веретена. З'ясовано також специфіку використання глиняного посуду – горщика, миски – в лікувальній магії.

- 61. Рахно Костянтин. «Посміхніться глиняному півнику!» // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №126-127. – 15 серпня. – С.6, 11.**

Покрівельна кераміка слугувала засобом магічного захисту домівки у віруваннях різних народів світу. Статтю присвячено міфологічним образам, втіленим у покрівельній кераміці, магічним знакам, малюнкам і написам на ній. З'ясовано семантику антефіксів стародавньої Греції, Етрурії й Риму, символічне значення глиняних покрівельних прикрас у середньовічному Китаї, Кореї, Таїланді, на Яві, а також міфологічний зміст та ритуальні оберегові функції фігурних наверх даху та черепиць у Німеччині XIV–XX ст. В Україні функції оберегів дому поклалися в основному на глиняні димарі, про що свідчить їх оздоблення.

- 62. Рахно Костянтин. Сало – воно завжди буде салом // Полтавська Думка–2000. – Полтава, 2003. – №40. – 3-9 жовтня. – С.11.**

Проаналізовано староукраїнську лексику, зафіксовану грецькими, готськими, вірменськими джерелами V–VII ст. В «Історії агван» вірменського літописця VII століття Мовсеса Каганкатваці зайдано, що слов'яни називають ківш словом «шором». Дослідники зіставляють це неточно записане слово з українським «череп», «череп'я», «черепок», «черпак». Зроблено висновок про існування української мови з усіма її характеристиками вже за доби Великого переселення народів, коли сформувалася більшість сучасних націй та їхніх мов.

- 63. Ролле Р., Херц В., Махортых В., Белозор В. Исследования совместной Украинско-Немецкой археологической экспедиции 2002 г. – К.: Институт археологии НАН Украины, Немецкое археологическое общество (DEG), 2003. – 88.; 41 илл.**

Подано матеріали розкопок і розвідок, проведених археологами України й Німеччини на території городища скіфського часу біля с. Більськ на Полтавщині та пов'язаного з ним курганного могильника в урочищі Перещепине. Серед знахідок у культурному шарі виявлено уламки ліплених посудин, фрагменти амфор, глиняні кружала, печину.

- 64. Савчук О.А. До проблеми українсько-японських культурних паралелей // Україна – країни Сходу в XXI столітті: Діалог мов, культур, цивілізацій. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції 17-18 травня 2002 року. – К.: Фенікс, 2003. – С.113-120.**

З'ясовано спільні риси української та японської традиційних культур, зокрема споживання приправи до куті із дзбанків в українців та приправ «кутіторі», які подаються у кількох, покладених одна на одну посудинах – «дзюбако», в японців.

- 65. Селюченко Олександра // Геник С. 150 видатних українців. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – С.178.**

Про майстра художньої кераміки з Опішного, гончарку Олександру Селюченко, – учасницю багатьох виставок, у тому числі й міжнародних. Подано фото мисткині.

- 66. Сидоренко О.В. Кулелійка з-під Лубен // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.129.**

Про знахідки з поселення с.Засулля – східного передмістя Лубен, в ур.Ляцівка-1. Виявлено глиняну люльку середини XVII ст., уламки кераміки доби пізнього українського середньовіччя. Подано опис та малюнок люльки.

- 67. Скиба Світлана. Містечко майстрів // Дитяча академія. – Київ, 2003. – №8. – С.3.**
Розповідь про містечко Опішне на Полтавщині – осередок гончарства, де створено Національний музей-заповідник українського гончарства. Згадано імена гончарів – Івана Гладиревського, Федора Чирвенка, Олександри Селюченко, Василя Омеляненка, гончарські династії Пошивайлів, Китришів, Біликів.
- 68. Скородумова О.Б., Чопенко Н.С., Семченко Г.Д. Исследование реологических характеристик глин неосвоенной зоны Опшнрянского месторождения // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2003. – №17. – С.19-22.**
Досліджено реологічні властивості глин неосвоєної зони Опішненського родовища. Вивчено вплив електролітів та опіснювача на текучість шлікерів. Показано, що глини, які залягають на глибині більше ніж 6 м, можна використовувати для виробництва облицювальних плиток шлікерним методом підготовки преспорошків.
- 69. Сом-Сердюкова Олена. Декоративне мистецтво як високий стиль // Україна. – 2003. – №7-8. – С.66-67.**
Про виставку «Сучасне професійне декоративне мистецтво України. Трансформація образу», що відбулася в Палаці мистецтв «Український Дім» у Києві, на якій перед глядачем відкрився чарівний світ кераміки, скла, ткацтва, деревообробки, ювелірних виробів сучасних художників. Подано фото глиняних творів Миколи Теліженка «Іній» та Надії Козак «Осінь прогулянка».
- 70. Спанатій Л.С. Лінгвогеографічний аспект дослідження номінацій майстра посуду з глини в українській мові // Актуальні проблеми славистики як інтерактивного напрямку науки та освіти: Науково-методичний збірник. – Миколаїв: ПСІКСУ, 2003. – С.38-45.**
Досліджено номінації майстра, який виготовляє глиняні вироби, що побутують у говорах української мови; подано етимологію цих назв. Простежено вплив фонетичних процесів на формування гончарних термінів. У процесі аналізу засобів словотворення зроблено висновок, що це слова, утворені переважно від іменникових і прикметникових основ за допомогою суфіксів -ар, -ер, -ик, -ник.
- 71. Стоянов Р.В. Чернолаковая гидрия с накладным орнаментом из sklepa №1012 в Херсонесе Таврическом // VITA ANTIQVA. – 2003. – №5-6. – С.121-125.**
Подано загальний опис і малюнки чорнолакової гідрії IV–III ст. до н.е., знайденої під час археологічних розкопок склепу в південно-східному районі Херсонеса Таврійського.
- 72. Супруненко О.Б. Музейник та археолог Микита Стан: доля і війна // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.14-22.**
Історіографічний нарис присвячено музейній діяльності полтавського археолога, краєзнавця та художника Микити Антоновича Стана, який досліджував Глинське, Опішненське, Полтавське, Старо-Санжарське городища скіфської та слов'яно-руської епох. На Полтавському городищі виявив перші знахідки ліплених роменських і виготовлених на гончарному крузі киеворуських глиняних виробів.

73. Супруненко Олександр. Полтавському обласному центру археології – десять років // Полтава: Архітектура, історія, мистецтво: Матеріали II наукової конференції «Вайнгортівські читання». – Полтава: Полтавське регіональне відділення Всеукраїнського Фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олеса Гончара, 2003. – С.40-52.
Звіт про 10-річну діяльність Центру археології. Подано фото тарного посуду з поселення скіфського часу Лісовий Кут у Більську (Полтавщина).
74. Тишкин А.А., Дашковський П.К. Социальная структура и система мировоззрений населения Алтая скифской эпохи. – Барнаул: Издательство Алтайского университета, 2003. – 430 с.
Серед іншого, подано відомості про знайдені в Керчі глиняні моделі кочівницьких жител-повозів скіфського часу, які були в багатьох індоіранських народів.
75. Толстая С.М., Толстая М.Н. Погребения в саду у «горюнов» Сумской области // Живая старина. – Москва, 2003. – №2. – С.10-13.
Поблизу згадується про поселення горюнів у с.Линово Путивльського району Сумської області. Горюни в минулому займалися гончарством, і кожна сім'я мала свою «яму», де копала глину.
76. Храмували гуцули // Україна. – 2003. – №6. – С.60.
Про свято «Красний Косівський храм», яке відбулося в Києві, у Будинку художника. На виставці виробів народних майстрів Косівщини було представлено килимарство, різьбярство, писанкарство, гуцульські стріи, звичайно, кераміка.
77. Цвілик Павлина // Генік С. 150 видатних українців. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – С.208-209.
Про майстра української кераміки з Косова на Івано-Франківщині, твори якої вирізняються новизною форм, вишуканістю орнаментальних композицій, чарівною грою традиційних барв. Подано фото мисткині.
78. Шерстюк В.В. Археологічні розвідки в околицях Кременчука // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2003. – №2. – С.62-71.
Подано результати розвідок на південно-східних околицях Крюківського району Кременчука, у правобережній долині Дніпра. Обстежено 8 різночасових поселень, 5 з яких виявлено вперше. Знайдено кераміку неолітичного часу, ранньої, середньої та пізньої бронзи, черняхівської культури, доби пізнього середньовіччя. Подано описи знахідок та малюнки кераміки з поселень Садки I, II, IV, Кам'яні Потоки I, II.
79. Шум-Стебельська Аріадна // Генік С. 150 видатних українців. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – С.217-218.
Про маляря, графіка, скульптора Аріадну Шум-Стебельську, яка працювала з різними матеріалами, у тому числі й із глиною. Подано фото мисткині.
80. Щербань Олена. Навчання гончарству в Опішному в кінці XIX–XX століттях // Проблеми історії та археології України: Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції до 100-річчя XII Археологічного з'їзду в Харкові, 25-26 жовтня 2002 р. – Харків: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. – С.141-143.

Про діяльність в Опішному гончарних навчальних закладів у хронологічному порядку: Опішненської зразкової гончарної навчальної майстерні Полтавського губерньського земства (1894–1899); Опішненського гончарного навчально-показового пункту (1912–1924); Опішненської керамічної кустарно-промислової школи (1925–1932); Опішненської школи майстрів художньої кераміки (1936–1941); Опішненської філії Решетилівського середнього професійно-технічного училища №28 (1986–1999); Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішному» (1997–2003).

81. Щербань Олена. Техніка виготовлення півників-свистунців у Опішному // Постметодика. – 2003. – №5-6. – С.26-28.

Про виготовлення глиняних півників-свистунців у Опішному. Описано два найбільш поширені способи їх виготовлення; з'ясовано окремі аспекти продажу та використання.

1. Автор невідомий. Тиква.

Глина, гончарний круг, ангоби, мальовка, полива, 27x21 см.
Опішне. 1936. МГО КН-2886/К-2767.

2. Автор форми невідомий, мальовка – Галина Пошивайло. Глечик.

Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби, мальовка, полива, 30x21 см.
Опішне. 1930-ті – 1950-ті роки. МГО КН-7422/К-6848.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського гончарства.
Фото Олеса Пошивайла. Публікується вперше (2)

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Абаза Володимир 7
Абашина Н.С. 114
Абдрахманов Д.В. 68
Агульников С.М. 7
Адам 79
Аксенов В.С. 109
Аксьонов Олег 106
Албул Валерій 17, 22
Албул Наталя 17, 22
Андрушенко Оксана 72
Анголенко Л.О. 7
Андрєєв С. 101, 102
Андруєв Степан 26
Андрух С.И. 8
Антонов А.Л. 8
Антонова Л. 50
Анциферов А.В. 95
Аполлон 82
Арїдова Світлана 8
Аронець В. 57
Арсенич Петро 8
Артемїєв А.В. 8
Афина 82
Бабак М. 48
Бабенко Леонїд 8
Бабенко Ольга 9
Бабенко Т.В. 10
Бабенчиков В.П. 39
Байбуза Петро
Климентїйович 53
Байда Анатолій 27
Бакусевич Богдан 61
Бакусевич Геннадїй 61
Бакусевич Євген 27, 42, 60, 63,
85, 101
Бакусевич Мар'ян 61
Баландюх Максим 9
Бандуровський О.В. 9
Барабаш Ганна 54, 115
Барабаш Никифор Олексїйович
54, 115
Барабаш Тетяна 54, 115
Барабаш Харитина 54, 115
Барабаш Якилина 54, 115
Баран В. 91
Баранова О.Л. 93
Баранюки 22
Барбон Микола 9
Басанець Т.В. 9
Батечко Р. 27
Батура Л. 10
Бахматюк Олекса 22, 25, 27, 37
Бащенко Р.Д. 10
Бєвза Петро 10
Бєзматєрних А.Е. 10
Бєзпалків Ольга 63, 111
Бєзрукїх Павел 109
Бєйсюк Оксана 22
Бєлєзор В. 98, 119
Бєлєй Я.И. 10, 12, 35
Бєлько Олег 11
Бєрданська С.С. 11
Бєрдник О. 100
Бєрєза Ігор 26
Бєрєст Р.Я. 11
Бєсєдїн Василь 13, 16, 96
Бєссонова С.С. 11, 12
Бєлова Галина 26
Бїлик Іван 111
Бїлик Надїя 16, 96
Бїлик Назар 62
Бїлики 120
Бїлик-Пошивайло Анастасїя 33,
57, 62, 63, 111
Бїлозор В.П. 12
Бїлокур Катєрина 23, 75
Бїлєстоцька Л.О. 93
Бїлоусов Олег 41
Бїляєва С.О. 13
Бланк Олена 13, 53
Бобков Іван 27
Бобровський П.П. 88
Бовкуни 95
Богдан 10
Богинський Леонїд 27, 98
Богинський Федїр 93
Боголїй Марина 13
Богуславська Людмила
Бронїславївна 100
Богуславський Г.С. 83
Боднарчук В.Д. 20, 26, 112
Бодяньський Олександр 89
Божко Світлана 13
Бойко В.Б. 65
Бойко Іван Михайлович 22
Бойко Ю.Н. 13
Бойчук М. 36
Бока Леся 13
Бокїй Н.М. 13
Болдин Ігорь 14
Болтрик Ю.В. 109
Болюк Володимир 14
Бондаренко Володимир
Юрїйович 10
Бондаренко Марїя
Фєдорївна 33
Бондарчук В.В. 14
Бондарь Василь 39
Борєцька-Грабар Наталя
Юстинїанївна 98
Борєцький Ярослав
Дмитрович 98
Бородюк Наталя 14
Борєзєнець Володимир
Тимофїйович 66
Бочарова Світлана 14
Бочковський Василь 14
Боярчук Марїя Степанївна 53
Брага Кирило Федорович 95
Брага Петро Федорович 95
Браги 95
Брєїш Вячеслав Едгарович 44
Бринцев Микола
Станїславович 41
Бружко И.В. 7
Брюховецький Михайло 61
Брюховецький Никон
Дмитрович 28
Брюховецький Яків 10, 27, 42,
61, 65, 85, 94, 100, 101

- Бугайцов Олег Павлович 9
 Буйнов Ю.В. 14
 Булавін В.И. 83
 Булик Наталя 15
 Бутенки 95
 Бутко О.І. 42
 Бучак В. 64
 Былкова В.П. 15
 Ваапов Рустем 92
 Вакула Р. 50
 Вакуленко Микола 15
 Варшавец П.Г. 15
 Васильєва Марина 16
 Васильченко Петро
 Митрофанович 49
 Вербівська Надія 25
 Вербівські 22
 Векленко В.А. 112
 Ветчинникова Н.И. 83
 Виноградська Л.І. 16
 Винокур І.С. 16
 Відейко Михайло 17, 24
 Віленський Володимир 17
 Вільчинський Олександр 27, 42,
 55, 65, 85, 101
 Вінюковський Вячеслав 21, 29,
 51, 53, 81
 Віцько І. 76
 Власов В.П. 96
 Вовк Федір 104
 Вовкодав С.М. 81
 Возний І.П. 17
 Возницький Борис 17
 Возняк Девід 9
 Войцещук Наталя 18, 64
 Володимир 116
 Волошенюк Іван 18
 Волощук П. 48
 Воротнюк Георгій 18
 Высоцкая Т.Н. 18
 Врїтра 118
 Гаврилов О.В. 18
 Гаврилюк Н.О. 8, 11, 13, 14, 16,
 18, 19, 21, 22, 23, 25, 27, 29,
 30, 33, 34, 35, 37, 40, 41, 45,
 46, 48, 51, 52, 55, 56, 57, 59,
 64, 65, 66, 68, 76, 81, 83, 84,
 85, 88, 89, 91, 92, 94, 96, 98,
 99, 101, 102, 103, 104
- Гавриш Петро 19, 20
 Гагенмейстер Володимир 115
 Гадзыра Н.Ф. 23
 Гадяцька Онисія 32
 Газдик В. 14
 Гайда Юрій 26
 Галас М. 14
 Галушко М. 57
 Галян Галина 19, 110
 Ганжа Олександр 27
 Гаркула Н. 27
 Гаскевич Д.Л. 21
 Гейко Анатолій 19, 20, 105, 110
 Генік С. 112, 114, 119, 121
 Герасименки 18, 48
 Герасименко Ганна 54, 115
 Герасименко Д. 48
 Герасименко Сфросинія 54, 115
 Герасименко Іван Андрійович
 54, 115
 Герасименко Митрофан
 Якович 53
 Герасименко Мотрона 54, 115
 Герасименко Одарка 54, 115
 Герасименко Омелько
 Овер'янович 53, 55
 Герасименко Яків 53
 Геруляк Ярослава 107
 Гетало Андрій 54, 55
 Гетало Данило 54, 55
 Гинькут Н.В. 20
 Гирман Ольга 20, 72
 Гіді Е. 14, 76
 Гинькут Н.Є. 113
 Гладиревський Іван 80, 120
 Глембоцька Алла 111
 Гнатух В. 48
 Гнесин Г.Г. 23
 Гнідий Ф. 57
 Гоберман Д. 104
 Гоголь Микола 11, 35, 44
 Голованова С.П. 29
 Головки І.В. 111
 Голубєва (Заика) І.В. 99
 Голубець О.М. 20, 72, 73, 107, 111
 Гонгало Олена 26
 Гончар А. 48
 Гончар В. 48
 Гончар Є. 48
- Гончар Іван Макарович 28, 43,
 58, 69, 75
 Гончар Іван Іванович 20, 73, 90
 Гончар Л. 48
 Гончар П. 48, 58
 Гончаренко Я.Н. 85
 Гончарук А. 48
 Гончарук Н. 48
 Горбаненко С.А. 88
 Горбатий Ефим 21
 Гордієнко Олена 21
 Гордієнко Петро 52
 Гордієнко Юрій 65, 101
 Городничева І.В. 85
 Готун І.А. 21, 22
 Гошко Т.Ю. 11
 Граков Б.Н. 32
 Греков М.Б. 51
 Грїб А.Є. 22
 Грибович Роман 97
 Гринюк Марія 22
 Гринь Григорій 22
 Гриценко О.А. 111
 Громовержець 80
 Громові 104
 Гудима Марія 22
 Гунько Богдан 33
 Гуренко Л.П. 22
 Гуринова Аліса 23
 Гуцал А.Ф. 23
 Гуцал В.А. 23
 Давидчук Н.К. 23
 Давидюк Віктор 23, 96
 Давидюк Микола 111
 Данилейко Володимир 23
 Дараган М.Н. 23, 68
 Данчук 22
 Дацінька Василь 55
 Дацінька Яків 55
 Дашковський П.К. 121
 Дворяківська Наталя 23
 Деметра 18
 Демченко Трохим 70, 72, 73
 Денисенко Григорій 27
 Денисенко Е.А. 38
 Денисенко Сергій 13, 16, 96
 Денисенко-Єременко Леся 16,
 27, 42, 61, 85, 96
 Дениско Ганна 24
 Дениско Тетяна 24

- Денисов Олег 24
 Дербенюк Марія 24
 Дерев'яно Л. 24
 Дерев'яно Н. 24
 Дешиця Олег 60
 Деньгін Сергій 24
 Джанов А.В. 92
 Джуранюк Валентина 22, 38
 Джуранюк Юрій 25
 Дзембас О.В. 25
 Дзиговский А.Н. 29
 Дзюба Іван Михайлович 73, 110
 Дитяк І. 48
 Діброва Павло Григорович 49, 50
 Діденко Володимир 32
 Діденко Ганна 32, 57, 62, 63
 Діденко Онисія 32
 Діденко С.В. 25
 Дмитренко Т. 48
 Долішній Михайло 25
 Доля Олексій 62
 Драган Валентин 26
 Драган Тарас 63
 Драч Анжела 27
 Дровосоєва О.В. 46
 Дубей П. 62, 63
 Дубинка Ніна 58
 Дубицка Н.Н. 105
 Дубук Марія 26
 Дудко О.С. 30
 Дутка 22
 Дяченко Людмила 24
 Егорова Наташа 26
 Ейсмонт Г. 104
 Єва 79
 Євенко Олександр 26
 Єгорова Ірина 26
 Ємаєва О.О. 44
 Ємець І.А. 26
 Ємець Опанас 54, 55
 Єрмоєнко Олена Петрівна 49
 Жагліна Марина 26
 Жаров Г.В. 27
 Жарова Т.М. 27
 Живко В. 48
 Жникрупа О. 13
 Жоголь Людмила 27, 95
 Жолудь Олександр 91
 Жолудь Сергій 65, 101
 Жуковин В.И. 83
 Журавель Володимир 27
 Жураковська Галина 28
 Журко О.І. 16
 Жулинський Микола 73
 Забой Аліса 7
 Заболотна Г.М. 28
 Заєць Іван 117
 Заїченко Ганна Іванівна 49
 Зайкоўскі Э. 28
 Зайчук А.В. 10
 Запорожець Олександр 24
 Запорожець Ю. 28
 Зарайская Н.П. 43
 Зарецький Іван 104, 110
 Зарицькі 22
 Заславський Петро Олександрович 49, 50
 Захарків 22
 Захарчук-Чугай Раїса 28
 Заячук Ірина 25
 Збрицька М. 48
 Зевс 24
 Зеленко С.М. 113
 Зіновієв Климентій 33
 Златогорський О. 64
 Золотарьова Елеонора 28
 Зоц Наталя 29
 Зубанич Ф. 111
 Зубань Вікторія 29
 Зубач Василь 29
 Зубехин А.П. 29
 Іванова С.В. 29
 Івакін Г.Ю. 29
 Івановський В. 41, 64, 66
 Іванчук 22
 Іванюк Наталя 36
 Івасюк В. 22
 Івашків Галина 30
 Івашко Олена 30
 Ієвлев М.М. 55
 Ільєєв Шаміль 27
 Індра 118
 Кабіна Р. 22
 Кавун Н. 48
 Кавун Ф. 48
 Каганкатвац Мовсес 119
 Казаков А.Л. 30, 56, 98
 Казимір О.М. 21
 Калашник Павло 82, 95
 Каленич Наталка 32
 Кальченко Галина 112
 Кандиба Олег (Ольжич) 31
 Капініс Іван 54, 55
 Каплун Наталя 31
 Каравайко Д.В. 31
 Кара-Васильєва Тетяна 89
 Карелін А.Л. 65
 Карпа Романа 31
 Карунна Ольга 31, 72
 Карякина Э.Л. 38
 Касюхнич Володимир 97
 Кац В.И. 32
 Качан Світлана 27, 42
 Каша Лука 55
 Каша Сава 55
 Килипко Андрій 50
 Киселева Лилия 32
 Киселица Валентина 32
 Кислий А.Е. 32
 Китриш Михайло 13, 28, 33, 51, 111
 Китриші 120
 Кізян Анжела 60, 65, 85, 101
 Кікоть М. 62, 63
 Клименко Олена 32, 33
 Клименко-Жукова 60, 97
 Кломбицька Г. 50
 Князєва Яна 33
 Коб'юк А. 22
 Кобалия Д.Р. 92
 Ковалева И.Ф. 112
 Ковалевич Ігор 26, 63
 Коваленко Віталій 33
 Коваленко Оксана 33, 34
 Коваль Елеонора 51
 Коваль Олена 65
 Ковальчук Володимир 39, 94, 104
 Ковальчук М. 57
 Ковпаненко Г.Т. 34
 Кожокару В.М. 7
 Козак Д.Н. 34
 Козак Надія 120
 Козельська Ганна 35
 Козир І.А. 35
 Козловський А.О. 55
 Козубовський Г.А. 29

- Козуляк Іван 22
 Козюба В.К. 29
 Козятник Юля 27
 Коледа В.В. 35, 68
 Колесник А.В. 92
 Колесник Сергій 35
 Колода В.В. 35
 Колодко О.І. 35
 Колодяжний Микола 35
 Колос Г. 22
 Колтухов С.Г. 36
 Колупаєва Агнія 36
 Кольцова Я.І. 12
 Комар Сергій 42, 61, 65, 101
 Комаревцев Віктор 14, 40, 60
 Корабельський Валерій 36
 Космолинская Наталия 37
 Костюк Ірина 37
 Котигорошко В.Г. 37
 Котова О.І. 19
 Коцюбинський М. 69
 Кочкін І.Т. 48
 Кошак 22
 Кравченко Е.А. 37
 Кравченко М. 111
 Краєв Ю. 13
 Кракало Ірина 37, 87
 Крамар Дарія 29
 Краснова Т.Н. 38
 Кремпоха Григорій
 Максимович 54
 Кривенець Ігор 42, 61, 65, 101
 Кривенко Галина 38
 Кривобок Р.В. 44
 Кривонос Марина 16, 96
 Криворучко П.П. 38
 Крижицький С.Д. 38
 Кричевський В. 76
 Кропотов В.В. 39
 Крутенко Наталя 90
 Кубицька Н.В. 39, 65, 105
 Кудлай Ю.В. 39
 Куєвда Володимир 40
 Кузьменко Олена 40
 Кузьмич Н.С. 89
 Кулатова І.М. 40, 87, 112, 113
 Кульова Віра 40
 Кулькова Н.М. 47
 Куприй С.А. 68
- Курбаткіна С.Д. 41
 Курочкін Олександр 41
 Кусик Володимир 65, 101
 Кучинко Михайло 105
 Куштан Д.П. 41
 Куц Ліна 41
 Лавренюк Ф. 48
 Лазурко О. 41, 66, 101, 102
 Лайкерт Йозеф 107
 Лампека М. 13
 Ланцов С.Б. 41
 Ласло-Куцок Магдаліна 41
 Латанський Сергій 42
 Лашук Ю.П. 42, 117
 Лебеденко Н. 42
 Лебединський В.В. 113
 Левін Г. 104
 Левків Тарас 26, 63, 111
 Левшенюк Ольга 42
 Легенький Ю.Г. 116
 Лейпунська Л.О. 38
 Лемко М. 14
 Ленартович Валерій 13
 Лепко Дарина 43
 Ликова Оксана 43
 Липа Оксана 26
 Лисачук Г.В. 43, 44
 Лисенко Є. 48
 Лисенко С.Д. 21, 22, 45
 Лисик Ганна 63
 Литвиненко Р.А. 43
 Литвиненко Світлана 43, 44,
 106, 113
 Лівшиць Ю.А. 44
 Лінинський Петро 17, 28, 30, 45,
 56, 73, 75, 84, 100
 Лініченко Юрій 82
 Логвиненко Леонід 44
 Лозинський Тарас 37, 45
 Лозко Галина 45
 Лугова Л.М. 113
 Луговий Роман 45, 80, 113
 Лукомський Ю. 101, 102
 Луцак Володимир 46
 Луцишин Олексій 20, 100
 Луцишина Людмила 36
 Лысенко А.В. 45, 89, 114
 Лысенко С.С. 45
 Любаршук Наталка 45
- Любичев М.В. 45, 46
 Любунь Марія Лук'янівна 86
 Лятуринська Оксана 114
 Ляшко С.Н. 46
 Магомедов Б.В. 81, 114
 Мазепа Іван 33
 Майко В.В. 41, 46, 92, 113
 Майстренки 54
 Макаренко Ніна 46
 Макаренко Ольга 47
 Макаров В.Н. 47
 Макаров Д.В. 47
 Малаш Михайло 114
 Мардус Оксана 31
 Мареха Фросина 32
 Марина З.П. 112
 Марченко Людмила 47
 Масехін А. 27
 Матвійчук Наталя 58
 Матюшина Анастасія 47
 Махортых С.В. 47, 98, 109, 119
 Мацкевий Л.Г. 48
 Машошин Віктор 48
 Мегей В.П. 16, 23
 Медведєв Г.В. 91
 Медведєва Т.Д. 48
 Мезенцев В. 33
 Мельник Ольга 48
 Мельникова Ірина 113
 Мельничук Віктор 84
 Мельничук І.П. 48
 Мельничук Лідія 20, 48, 49,
 69, 71
 Метка Л.О. 49, 50, 114
 Мизгіна В.В. 50
 Милян Тарас 50, 64
 Мирко Ірина 24
 Мироненко К.М. 8, 51, 87, 88
 Мисько Роман 51
 Митківська Тетяна 51
 Михайленко Валентина 52
 Михайленко Олег 52
 Михайлов Б.Д. 52
 Михайлов Ю. 52
 Михайлюк Ольга 52
 Михайлюта Е.С. 35
 Михальчишин І.Р. 52
 Михеев В.К. 109
 Мичко Світлана 53

- Мишанич Володимир 53
 Міміношвілі І.М. 53
 Міщанин Віктор 53, 54, 55, 106, 114
 Міщенко Григорій 55
 Міщенко Ф.І. 18, 48, 100
 Мовчан І.І. 55
 Могилевський Володимир 115
 Могилов О.Д. 23
 Моздир Микола 56
 Мойсенко Валентин 56
 Молинь 22
 Момот М. 48
 Мордина Вера 56
 Мороз А.Г. 116
 Мороз Кіра Архипівна 49
 Мороз Олександр Якович 49
 Мороховець Олена 24, 77
 Мось Петро 44
 Мотика Ярослав 26, 37, 63, 111
 Мотика Ярослава 26, 37, 111
 Моторний Микола 26, 56
 Мотрій Світлана 24
 Моця О.П. 56
 Мульд С.А. 96
 Мусієнко П. 50, 70, 72, 73
 Мушинка Микола 115
 Мыльникова Л.Н. 105
 Нагірняк Зоряна 56
 Нагірняк Катерина 27
 Нагірняк Леонід 27, 42, 60, 65, 85, 101
 Назарчук В.И. 57
 Назарчук Мотрона (Каша) 53, 54, 55, 57
 Найдєн Олександр 57, 63
 Наконечний Олег 53
 Наливайко Степан 57
 Намакштанська І.Є. 57
 Наточна Катерина 58
 Наулко Всеволод 70
 Нафєєва Земіне 27
 Неїжлїб Антон Васильович 53
 Нечай Юрій 60, 65, 85, 101
 Нечипоренко Любов 58
 Нечипорук К. 57
 Нечуй-Левицький 101
 Николова А.В. 92
 Никорак О. 36
 Никорович Надія 13
 Нікітченко Володимир 33, 77, 111
 Ніколаєв М. 50
 Німенко Андрій 58
 Новик Т.Г. 59
 Обломський А.М. 115
 Овсїйчук Володимир 73
 Овчаренко Людмила 59, 72, 115
 Окатенко В.Н. 14
 Оксенюк Н. 60
 Олексїєнко Ф. 57
 Олендїй Леся 60
 Олійник Валентина 60
 Олійник Костянтин 26
 Ольшанська Ірина 41
 Омеляненко Василь 28, 33, 51, 58, 62, 63, 80, 111, 120
 Омеляненко Людмила 60
 Омельченко Кирило 55
 Омельченко Оксана 61
 Онищенко Володимир 7, 8, 27, 57, 61, 62, 63, 65, 67, 95, 101
 Онищук Я. 63
 Орос Ярослав 64
 Осадчий І. 48
 Осаульчук Олег 64, 102
 Остапенко М.А. 92
 Остапенко П.В. 83
 Островерхов А.С. 64, 88
 Островершенко Катерина 51
 Осьмак Владислав 64
 Отрощенко В.В. 8
 Охріменко Г. 64, 65, 105
 Павленки 97
 Павленко В. 13
 Павленко Віра 60
 Павленко Г. 13
 Павло 118
 Павлов Л.В. 44
 Павлова Л.В. 93
 Павлюк Микола 58, 76, 94
 Павлюк Степан 112
 Падалка Яків 27
 Паливода Галина 94
 Панасенко Ірина 65
 Панасюк Галина 65, 72
 Панков Іван 13, 40, 94
 Панькевич Іван 115
 Парахїн Василь 26
 Пасїчна Світлана 103
 Пастернак В.В. 65
 Пашенко В. 70
 Пелих Сергій 45
 Перегїнець 22
 Перепелиця Олександра 55
 Пермяков Ю.В. 83
 Перун 80
 Петраускас А.В. 21, 115
 Петраускас О.В. 21, 22, 65
 Петрик А. 66
 Петрик В. 66
 Петриченко Л. 66
 Петриченко О.В. 68
 Петро І 44
 Петро 118
 Петрук Роман 10, 111
 Петрякова Фаїна 103
 Печорний Петро 27, 66, 67, 103
 Петух О. 48
 Пивоваров Сергій 66
 Пиоро І.С. 116
 Питак О.Я. 83
 Питак Я.Н. 66
 Підгора Володимир 67
 Підгорний Іван Максимович 54, 115
 Підгорний Яків Максимович 54, 115
 Піддубний Сергій 67
 Піоро В.І. 113
 Пічка Яків 54
 Пічкур Є.В. 101
 Піщенко М. 57
 Піщура Андрій 40
 Пластун Сергій 65, 101
 Платонов Сергій 114
 Плачинда Сергій 67
 Плєхова Ірина Леонїдївна 76
 Поверїн Олександр 31, 32
 Погоральський Я. 50, 67
 Позіховський Олександр 67
 Позняк-Хоменко Наталка 67, 68
 Полїдович Ю.Б. 39, 68, 92
 Полин С.В. 68
 Полїщук Микола 68
 Положай С.Г. 10, 68
 Полулєх Є.Ю. 12
 Полякова О.А. 68
 Пономаренко Андрій 36

- Попандопуло З.Х. 46
 Попельницька Олена 37
 Попов Олександр 65
 Попова-Хижинська Анна 115
 Посухов Валентин 116
 Пошивайли 77, 120
 Пошивайло Гаврило 19, 21,
 33, 57, 62, 63, 77, 78, 80,
 95, 110
 Пошивайло Євдокія 19, 21, 33,
 62, 63, 77, 78, 80, 95
 Пошивайло Ігор 69
 Пошивайло Марія Іванівна 32
 Пошивайло Микола 17, 21, 22,
 47, 78, 94, 111
 Пошивайло Олесь 12, 21, 24, 28,
 31, 43, 59, 65, 69, 70, 71,
 72, 73, 74, 75, 78, 105, 112,
 116, 117
 Пошивайло Роман
 Степанович 55
 Пошивайло Тарас 73
 Пошивайло Яким
 Герасимович 32
 Привалова О.Я. 75
 Приймак В.В. 88, 117
 Приступко Наталя 76
 Приходько Олена 76
 Приходько Ю.Е. 66
 Прищепка Б.А. 76
 Проданчук Віктор 60
 Протор'єв Валерій 24, 70, 72, 73
 Проторєва Надія 24, 70, 72, 73
 Прохненко І.А. 37, 76
 Прохович Ірина 60
 Процик Лаврентій Петрович 53
 Пругло С. 77, 78
 Пугач 22
 Пуглик В. 14
 Пуглик-Белень М. 14
 Пузири 16
 Пуздровский А.Е. 91
 Пустовалов С.Ж. 117
 Путря Саша 14
 Пьяных Н.Л. 38
 П'янида Б. 50
 П'янида Ю. 50
 Равлик Богдан 106
 Радкевич Л.М. 93
 Радько Сергій 17
 Рассамакін Ю.Я. 78
 Рахно Костянтин 78, 79, 80, 106,
 117, 118, 119
 Рейда Роман 45, 80
 Ремізовська Галина 81
 Реулець Ірина 81
 Рибіна-Конарева О. 50
 Рибчинський О. 66
 Рижов С.М. 81
 Рильський Максим 72
 Ричков М.О. 34
 Різник Микита 54, 115
 Рігведа 118
 Рйопки 22
 Родіонова В. 50
 Рожко-Павленко Л. 81
 Розвадовський В. 115
 Роздобудько М.В. 81
 Розсоха Людмила 82
 Ролле Р.А. 98, 119
 Романюк В.В. 12
 Ромашко В.А. 112
 Роменська Валентина 82
 Роот Микола 115
 Росул Мирослава 21, 29, 53, 81
 Рось Леся 17
 Рось Олександр 17
 Рудий В. 82
 Рудинський М.Я. 118
 Русяєва А.С. 82
 Рыщенко М.И. 83
 Савельєв О.К. 83
 Савка-Качмар М. 111
 Савчук О.А. 119
 Саєнко Ніна 89
 Саєнко Олександр 89
 Салонь-Ляхів Петро 115
 Самарський Віктор 94
 Самойлова Людмила 83
 Самойлова Т.Л. 83
 Самолюк В.О. 11
 Сапегин С. 110
 Светкина Е.Ю. 95
 Светличный Е.А. 38
 Свищ Василь 54, 115
 Свищ Василь Карпович 54, 115
 Свищ Данило Петрович 54, 115
 Свищ Захарій 54, 115
 Свищ Іван Карпович 54, 115
 Свищ Іван Петрович 54, 115
 Свищ Карпо 54, 115
 Свищ Михайло
 Степанович 54, 55, 115
 Свищ Одарка Федорівна 54, 115
 Свищ Петро 54, 115
 Свищ Степан 54, 115
 Свищ Степан Захарович 54,
 55, 115
 Свищ Яків Степанович 54, 115
 Севрук Галина 27, 62
 Сейт-Аметов Абдюль 98
 Секерська Наталя 18
 Селюченко Олександра 33,
 52, 57, 62, 63, 71, 86, 106,
 119, 120
 Семченко Г.Д. 7, 22, 70, 83, 120
 Сенник Любомир 84
 Сень І. 50
 Серьогін Іван 25
 Серьогіни 22
 Сиволога Сергій 29
 Сидор-Гібелінда Олег 84
 Сидоренко Галина
 Олексіївна 88
 Сидоренко О.В. 119
 Симоненко І.М. 84
 Ситий Ю.М. 33
 Сідак Василь 23, 50
 Сіденко Г. 48
 Сілаєв Олександр 84
 Сіробаба Микола 55
 Сіробаба-Климок Віра 55, 93
 Сіробаби 93
 Скиба Світлана 120
 Скирда В.В. 46, 84
 Скишляк Лариса 61, 62
 Сковронский В.Н. 116
 Скоробагатко Сергій 85
 Скородумова О.Б. 85, 120
 Скорый С. 85, 86, 98
 Скрипко Ю. 22
 Скрипник Микита 50
 Сластьон О. 76, 107
 Слепченко О.М. 7
 Слепцов 100
 Слівінський В. 86
 Сліпак В.О. 86

- Слободян Олег 86
 Слободян Тетяна 51
 Смашна Агапія Макарівна 49
 Смеречинська-Мартинювич Оксана 62
 Смілянська Наталя 31
 Смолянинова С.П. 29, 83
 Сморж Леонід 63, 71, 86
 Соколова Мирослава 86
 Соловей-розбійник 78
 Соловійова Жанна 117
 Соловійова Наталя 36
 Солтис О.Б. 114
 Сомиков Юрій 14
 Сом-Сердюкова Олена 120
 Сонгурська Тетяна 86
 Сорокін 60, 97
 Сорокін С.О. 56
 Спанатій Любов 87, 103, 120
 Спасьонов Сергій 42, 101
 Стан Микита 120
 Стасюк Лідія 92
 Степанюк О. 87
 Столярів Николай 87
 Стоянов Р.В. 120
 Стоянова А.А. 96
 Страшненко С.В. 87
 Стрельнікова О.О. 44
 Стус Віктор 87
 Субботин А.В. 7
 Субботин Л.В. 88
 Суворова О.В. 47
 Супруненко О.Б. 8, 40, 51, 87, 88, 112, 113, 120, 121
 Сухобоков О.В. 88
 Сухова Наталя 89
 Сушко Константин 89
 Табахорнюк Й. 57
 Тарас 10
 Тарасенко М. 57, 63
 Теліженко Микола 120
 Терлецький Ю.П. 76
 Терновський В.І. 89
 Терпиловський Р.В. 27
 Терський Святослав 89
 Тесленко Д.Л. 112
 Тесленко І.Б. 89, 113
 Тимченко Марфа 60, 97
 Тисячна Надія 90
- Титаренко Володимир 61
 Титаренко Світлана 94
 Титова О.М. 84
 Тихончук Оксана 90
 Тишкин А.А. 121
 Тищенко Катерина 90
 Тищенко О. 70, 72, 73
 Тищенко С.В. 7
 Тітков О.В. 87
 Ткаля О.И. 10
 Ткаченко Віктор 90
 Ткаченко О.М. 113
 Ткач Микола 116
 Ткачук Т.М. 48
 Товкайло М.Т. 90
 Толочко Петро 116
 Толстая М.Н. 121
 Толстая С.М. 121
 Толстой Максим 65
 Томашевська Віра 48
 Томенчук Б. 91
 Тоцев Т.Н. 8, 36
 Трачук Олексій 91
 Трипільська Єлизавета 58
 Троць Христина 13
 Троцька Валентина 91
 Труфанов А.А. 91
 Труш Іван 9
 Трушик Галина 25
 Трушик Михайло 25
 Трушики 25
 Тубольцев О.В. 92
 Туманова І. 111
 Українець І. 76
 Уляницька Лідія 26
 Уляницький Володимир 26
 Урбанська 22
 Усачук А.Н. 92
 Усеїнова Гульнара 92
 Устименко Є. 13
 Факашуки 22
 Фарбей А.М. 92
 Фатеев О.В. 92
 Федевич Людмила 93
 Федоренко Е.Ю. 83
 Федоренко О.Ю. 93
 Федорова Н.Ф. 27, 70, 72
 Федорова Т. 93
 Федорук Олександр 93
 Федосеев Н. 93
- Федоша Михайло 55
 Федоша Прокіп Трохимович 53
 Федчук Н. 111
 Филипчук М. 94
 Фіалко О.Є. 13, 93
 Філатенко Анастасія 94
 Флінта З. 111
 Фокіна Марія Хомівна 49
 Франк Іван 26
 Франко Іван 50, 63, 82, 97
 Франчук В.П. 95
 Фріде Марія 104
 Фурман Віктор 95
 Ханко Віталій 24, 95
 Ханко Остап 95
 Хвойка Вікентій 42
 Херц В. 98, 119
 Хижинський Володимир 115
 Хижинські 115
 Хмельовський Орест 95
 Хобзей Наталя 113
 Хода Ігор 26
 Холод Ірина 96
 Хом'якова Марія 16, 96
 Хоменко Віктор 50
 Хохоровски Ян 85
 Храпунов І.Н. 96
 Христова Наталя 96
 Худаш Михайло 96
 Цвид-Гром Олена 96
 Цвілик Г. 57
 Цвілик Павлина 25, 57, 121
 Цвілики 22
 Цибенко Г. 48
 Цигилик Володимир 97
 Цигрик Антоніна 111
 Цушко Ірина 97
 Чабан Ірина 58
 Чабаненко Розалія 33
 Чайка Роман 97
 Чеберко А.И. 10, 35
 Чегусова З.А. 98
 Чекановський А.А. 29
 Чемакина М.А. 105
 Черкезова Эльмира 98
 Черненко Е. 98
 Черненко О.Є. 30, 56, 98
 Чернигова Н.В. 99
 Черницький О.Ю. 65

- Чернова Г. 50
 Чернова Наталя 110
 Черновол Д.К. 101
 Черных Л.А. 68
 Черняк Л.П. 87, 99
 Чечель Жанна 99
 Чирвенко Федір Миколайович 32, 120
 Чирка Ірина 100
 Чмихов Микола 100
 Чмуневич Вікторія 65
 Чопенко Н.С. 120
 Чорний 22
 Чорновіл В. 102
 Чуб Николай 100
 Чумак І. 100
 Чупира Галина 100
 Чуприни 55
 Чурла Мамут 62
 Шалабудов В.Н. 112
 Шарай Г. 27
 Шафіров Олександр 36, 65, 101
 Швеці 22
 Швецов М.Л. 100
 Швець В.В. 86
 Шевченко Є.І. 100, 101
 Шевченко Н.П. 101
 Шевченко Т.А. 35
 Шевченко Тарас [Григорович] 23, 28, 31, 36, 40, 43, 44, 47, 48, 49, 51, 52, 58, 62, 63, 67, 69, 73, 76, 95, 111
 Шевчукевич Опанас 109
 Шерстюк В.В. 121
 Шидловський П.С. 101
 Шилімова-Ганзенко Л. 100, 103
 Шинкаренко Дмитро 65, 101
 Ширай Омелько Артемович 54, 115
 Ширай Уляна Платонівна 54, 115
 Широцький Костянтин 104
 Шишак В. 41, 101, 102
 Шишкін Р.Г. 65
 Шиян Ольга 51
 Шиянова Ганна 102
 Шігабієва Антоніна 99
 Шкаруба Л.М. 103
 Шковира Федір 65, 101
 Школьна Ольга 103
 Шкоропад В.В. 34, 103
 Шкром'юк Уляна 23, 75
 Шкурпела Вячеслав 24, 58
 Шкурпела Полікарп Іванович 53
 Шмагало Ростислав 103
 Шнейдер В. 104
 Шостак Ольга 103
 Шпак Анатолій 73
 Шпак Віктор 103
 Шпак О. 36
 Шпак Т. 48
 Шрамко І.Б. 103
 Штанкіна Ірина 104
 Штинько Валентина 104
 Шулик Михайло Семенович 53
 Шулик Мустій Михайлович 54, 55, 115
 Шулик Н. 104
 Шумова В.О. 81
 Шум-Стебельська Аріадна 121
 Шухевич Володимир 8
 Щербаківський В. 113
 Щербаківський Данило 33, 76
 Щербань Анатолій 24, 104, 105
 Щербань Олена 105, 106, 121, 122
 Щербина В. 13, 97
 Щукіна Л.П. 44
 Юрченко О.В. 81
 Якібчук-Тим'як Уляна 106
 Яковенко Борис 107
 Яковенко Сергій 107
 Якубенко О.О. 25
 Якубович Л.А. 95
 Якубовський В.І. 16
 Яновський Сергей 107
 Ярошевич Уляна 63, 111
 Яців Роман 107
 Яцканин Іван 107
 Яцюк Володимир 9, 25, 31, 44, 58, 69, 107

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

- Азія 13
Аланський могильник 109
Алтай 121
Андріяшівка 27
Андрушівка 64
Аполянка 101
Балаклавська бухта 20
Балаклійський район 109
Балкани, *урочище* 88
Бар 27, 70
Бараба 105
Барвінкове 50
Батурин 33
Бахмут, *річка* 68
Безруки 53, 54, 114
Белгород 83
Белз 41, 66
Бельбек, *річка* 91
Берегівський район 76
Білгород 50
Білгород-Дністровський 83
Білецьківка 113
Білозерське поселення 15, 107
Білорусь 13, 105
Білоруське Подніпров'я 105
Більськ 40, 98, 112, 113, 119, 121
Більське городище 12, 19, 24, 40, 98, 103, 110
Болохівська земля 16
Бондарі 113
Боржава, *річка* 77
Борщів 92
Боспор Кімерійський 26
Брацлав 16
Броди 64
Брусівка 50
Брюховецька станиця 56
Брюховичі 28, 30, 45, 56, 84, 100
Бубнівка 18, 25, 27, 48, 64, 100
Буди 48, 50
Буковина 20, 31, 66, 109
Буковинський регіон 66
Бурин 24
- Буча 77
Валки 50
Валківський район 15, 46
Варвинський район 27
Васильків 13, 42, 61, 72, 85
Васильківський район 65
Васьковичі 82
Велика Британія 79
Велика Бугаївка 65
Велика Знамянка 8
Велика Скіфія 24
Великі Будища 69
Великі Сорочинці 57
Верхнє Пооччя 14
Верхній Дністер 97
Верхній Салтів 99, 109
Верхня Ока 14
Верхньо-Салтівський IV
могильник 109
Веселе 41
Виноградівський район 37
Високе 109
Вишеньки 16
Вишенька-2 13
Вільбівне 67
Вільхівка 24
Вінниця 13, 21, 33
Вінницька область 16, 25, 48
Вінниччина 25, 83, 86
Вовчанський район 99
Водяне 35, 80
Войславовичі 18
Волинська губернія 104
Волинська область 39, 111
Волинське Полісся 39, 64
Волинь 23, 26, 34, 50, 64, 65, 67, 97, 103, 104, 105
Волочицький район 52
Ворошиловградський район 29
Воскресенське 27
Восточная Україна 45
Восточноєвропейская
Лесостепь 115
- Гавареччина 26, 37, 61, 63
Гайсинський район 48
Галич 48, 91
Галичина 15, 22, 50, 72
Генералка, *балка* 92
Глейки, *поселення* 32
Глинськ 59, 93, 97, 118
Глинське 53, 54
Глинське городище 120
Гнилець 70
Гнідова, *урочище* 103
Голландія 102
Голоківка 27, 28, 61, 70
Гончарі 96
Гончарів 96
Гончарівка, *урочище* 33
Горинь, *річка* 11, 65
Городенка 48
Городище 95
Городище, *урочище* 14, 15
Городоцький район 52
Гоцанський район 76
Греція 119
Громи 62
Грузький Єланчик, *річка* 100
Губин 16
Губинське городище 16
Гуйва, *річка* 101
Гуцульщина 8, 36
Дибинці 27, 63, 64
Диканька 104, 116
Дикий Сад, *городище* 90
Дикий Сад, *поселення* 30
Діброва 49, 50
Діброва, *урочище* 21
Дніпровская Правобережная
Лесостепь 85, 86
Дніпровское Надпорожье 46
Дніпро, *річка* 10, 17, 31, 67, 121
Дніпровка 46
Дніпрово-Дністровське
Межиріччя 67

- Дніпровське Лісостепове
 Лівобережжя 88
 Дніпровське Лісостепове
 Правобережжя 85
 Дніпровське Правобережжя 86
 Дніпровський район 76
 Дніпро-Донський Лісостеп 115
 Дніпропетровська область
 49, 68
 Дніпропетровщина 112
 Дністер 67
 Дністровський лиман 18
 Доколумбова Америка 103
 Долиняни 25
 Дон 10
 Донбасс 39, 43, 68, 75, 92, 100
 Донецьк 29
 Донецька область 35, 49, 69
 Донецьке городище 84
 Донеччина 41, 43, 48, 92
 Дорогобуж 76
 Дрогобич 66, 112
 Дубина 27
 Дудин 63
 Дудин-ІІ, *поселення* 63
 Етрурія 119
 Євразія 105
 Європа 14, 33
 Євсуг 50
 Жаботинське поселення 23
 Житомирська область 56
 Житомирщина 82, 101
 Жмеринський район 86
 Жовква 97
 Жовківщина 97
 Жовнине 37
 Зазим'є 9
 Закарпатська область 37, 76
 Закарпаття 14, 24, 25, 115
 Замкова Гора, *урочище* 51
 Западное Приазовье 109
 Запоріжжя 8, 42, 46, 52, 57, 65,
 93, 109
 Запорізька область 10, 19, 47, 55
 Запорожець 43
 Засулля 120
 Затока-1, *пам'ятка* 81
 Західне Полісся 111
 Західний Буг 18, 65
 Західний Донбас 39, 40
 Зеленче 51
 Зінків 93
 Зінківський повіт 55
 Зінківський район 28, 33, 53,
 54, 55, 110, 114
 Івангород 13, 14
 Івано-Дар'ївка 68, 69
 Івано-Франківськ 112
 Івано-Франківська область
 48, 75
 Івано-Франківщина 27, 38, 93, 121
 Ігнатпіль 82
 Ізнак 13
 Ізюм 42, 50
 Індія 103
 Ингулец 112
 Ірландія 79
 Іршавський район 24
 Італія 56, 94
 Ічня 27
 Кагарлицький район 81
 Кальміус, *річка* 43
 Кам'яна Могила, *урочище* 52, 118
 Кам'яні Потоки I, *поселення* 121
 Кам'яні Потоки II, *поселення* 121
 Кам'янка-Дніпровська 19
 Кам'янське городище 19, 92
 Канів 31, 105
 Канівське водосховище 81
 Канівський район 81
 Канцерка, *балка* 115
 Капулівське поселення 92
 Керелівка 9
 Керч 121
 Київ 16, 17, 24, 26, 27, 28, 29, 30,
 32, 37, 40, 42, 46, 48, 52, 53,
 55, 56, 57, 58, 62, 63, 64, 65,
 68, 72, 75, 76, 77, 78, 82, 83,
 84, 85, 93, 94, 95, 101, 110,
 113, 120, 121
 Київська губернія 104
 Київська область 12, 45, 63, 65,
 81, 114
 Київська Русь 14, 90, 99
 Київщина 9, 14, 16, 21, 22, 27, 33,
 34, 43, 57, 64, 65, 91
 Китай 103, 119
 Кікеріно 74
 Кімерія 12, 13, 35, 39, 47, 85, 89,
 93, 96, 101, 103
 Кіровоград 32
 Кіровоградщина 13, 14
 Коболчин 20, 73, 90
 Коломия 13, 70
 Комишня 95
 Комсомольськ 51
 Корея 119
 Коростенський район 82
 Коростень 56
 Корчино 34
 Косенівка 31
 Косів 13, 23, 25, 27, 36, 57, 62, 63,
 64, 70, 75, 121
 Косівщина 121
 Кострома 78
 Котелевський район 40, 111, 113
 Кошари 83
 Красилівський район 52
 Краснодар 56
 Краснолиманський район 50
 Кременчук 60, 65, 69, 85, 87, 101,
 113, 117, 121
 Кременчуцьке Подніпров'я 40
 Кременчуцький район 87, 114
 Кременчуччина 113
 Крилоське городище 91
 Крим 7, 13, 15, 18, 19, 32, 36, 40,
 41, 47, 52, 64, 82, 83, 85, 87,
 88, 92, 93, 96, 104, 114
 Кримський півострів 46, 96
 Кришинці 100
 Кринка, *річка* 68
 Крюківський район 121
 Кубань 56
 Куйбишевський район 105
 Кульчин 39, 94, 104
 Кути 36
 Лазьки 54
 Легедзино 31
 Лепесівка 47
 Лещатів 18
 Линово 121
 Липа, *річка* 65
 Лиса Гора, *поселення* 39
 Литвинівка 50
 Лівобережжя 27, 81
 Лівобережна Україна 109, 111,

112, 113, 115, 117, 118, 119,
120, 121

Лівобережний Лісостеп

України 104

Лісники 22

Лісовий Кут, *поселення* 121

Лісостеп 103

Лохвицький повіт 95

Лохвицький район 95

Лубни 119, 120

Луга, *річка* 65

Луганськ 13, 110

Луганська область 31, 76

Луганщина 50, 58, 59, 60, 94

Луцьк 13, 23, 40, 65, 94, 101, 112

Любашівський район 29

Любимівське городище 15

Ляшківка-1, *урочище* 120

Львів 15, 60, 61, 65, 71, 72, 89, 93
100, 101, 102, 103, 110, 111

Львівська область 11, 28, 30, 41,
45, 56, 64, 66, 84, 100, 106

Львівщина 26, 42, 61, 62, 63,
82, 85

Майданецьке поселення 17

Макарів Яр (Пархоменко) 31

Мала Копаня 37

Малинівка 23

Малі Будища 33, 53, 54, 55, 114

Малі Будищечки 55

Малополовецькоє-3,
могилиник 45

Малоросія 56, 58, 82

Мамай-Гора, *могилиник* 8

Марі 52

Марченки, *урочище* 98

Матяшів Яр-2, *поселення* 27

Мачухи 115

Мельники 85

Мельники-1 27

Миколаїв 90, 96

Миколаївка 27

Миргородський район 95

Миргородщина 17, 82

Міські Млини 69

Мічуринськ 117

Мож, *річка* 46

Мокра Волноваха, *річка* 75

Монастирок 58

Монастирське 58

Монголія 103

Моравія 15

Москва 31

Московська область 65

Мотронинське городище 12,
85, 89

Мурованокуриловецький
район 25

Неаполь 18

Неаполь Скіфський,
некрополь 39

Нейзац, *могилиник* 87, 96

Нетішин 11

Нижнегорський район 36

Нижнее Приднепровье 92

Нижнє Подніпров'я 15, 39

Нижний Дунай 7

Николаевская область 34

Нідерланди 79

Ніконій 18

Нікопольський район 68

Німеччина 79, 98, 119

Ніцаха 88

Нова Водолага 31, 50

Новгород-Сіверський район 30

Новоданилівка 52

Ново-Некрасівка-ІІ, *поселення* 7

Ново-Некрасівка 7

Новоданилівський могилиник 52

Новосанжарський район 110

Новосибірська область 105

Новоукраїнка 8

Ново-Юрєвка 34

Овруцький район 82

Огульці 15

Одеса 9, 17, 29, 68, 93

Одеська область 16, 29, 83

Одещина 7, 83

Одинцово 65

Ока, *річка* 14

Олешківська Січ 84

Олешня 27, 59

Олешнянський район 59

Ольвія 38, 39, 57, 82, 97

Омь-І, *поселення* 105

Опішне 9, 13, 14, 22, 27, 28, 30,

40, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 60,
62, 63, 64, 69, 72, 74, 75, 77,

93, 95, 103, 104, 105, 106,

109, 110, 111, 112, 114, 116,

119, 120, 121, 122

Опішненське городище 19,
110, 120

Опішненський регіон 54

Опушки, *могилиник* 96

Орджоникідзе 68

Орябина 115

Острого 37

Охтирка 93, 107

Очаків 13

Пантікапей 97

Париж 17

Пархоменко 76

Пастирське 27

Пастирське городище 115

Перемишлянський район 11

Пересопниця 76

Перещепине, *урочище* 119

Переяславський район 81

Петро-Михайлівка 46

Пирогово 13, 40, 58, 76

Пирятинський район 111

Пискунівка 49, 50

Пистинь 27, 36, 70

Південний Буг, *річка* 17, 90

Південний Крим 45

Південно-Західний Крим 37, 116

Південно-Східна Азія 103

Південно-Східна Європа 57

Південно-Східний Крим 18, 46

Північне Причорномор'я 8, 11,
32, 35, 47, 84, 97

Північно-Західна Індія 57

Північно-Східне Приазов'я 100

Північно-Причорноморська
антична держава 38

Піски 50

Пісочин 8

Пісочинський курганный
могилиник 8

Пліснеськ 94

Плоцьк 64

Побужжє 13

Поворськльє 13, 110

Повстин 111

Поділля 27, 48, 49, 64, 69, 71, 78

Подільська губернія 104

- Подніпровське Правобережжя 57
 Подніпров'я 10, 103
 Подністров'я 13, 103
 Подоння 10
 Покуття 8, 36
 Полісся 97
 Полкстень 111
 Пологи 10, 55, 65, 85
 Полонне 60
 Полтава 9, 14, 34, 35, 43, 54, 69,
 78, 86, 93, 99, 105, 106, 121
 Полтавська губернія 55, 59, 104,
 110, 118
 Полтавська область 9, 28, 3340,
 53, 54, 55, 68, 83, 87, 88, 95,
 104, 110, 111, 113, 114, 117
 Полтавське городище 120
 Полтавський район 110
 Полтавщина 8, 9, 14, 17, 22, 24,
 27, 28, 29, 30, 40, 42, 45, 47,
 57, 60, 63, 64, 69, 80, 87, 88,
 95, 98, 106, 109, 110, 111,
 112, 119, 120, 121
 Польща 79, 91
 Потелич, 66
 Придніпров'я 112
 Придніпровський
 Лівобережний Лісостеп 9
 Прикарпаття 57, 64, 97
 Приречное 36
 Причорномор'я 7, 13, 15, 18, 19,
 24, 32, 36, 40, 47, 52, 64, 78,
 82, 83, 85, 88, 92, 93, 104
 Пруто-Дністровське Межиріччя 17
 Псел 114
 Путивльський район 121
 Путивськ 30
 Радичів 16
 Рахни-Лісові 70
 Ржищів 42, 81, 91
 Ржищів-Ріпниця I, *поселення* 81
 Рим 42, 119
 Рівненська область 76
 Рівненський район 76
 Рівненщина 34
 Ріпкинський повіт 59
 Ріпниця-1, *урочище* 33
 Ріпниця-1, *поселення* 81
 Рованці 103
- Рогачикський могильник 93
 Рокита 39
 Рокитне 113
 Роксолани 18
 Роксоланія 24
 Роменський повіт 59, 118
 Роменський район 27
 Роменщина 93
 Ромни 88
 Російська Федерація 74, 105
 Росія 31, 56, 65, 74, 91
 Русь 32, 78
 Рязанська область 74
 Савранський район 29
 Садки I, *поселення* 121
 Садки II, *поселення* 121
 Садки IV, *поселення* 121
 Самойлов 100
 Самур-Могила, *курган* 14
 Санкт-Петербург 16, 104
 Сарматія 12, 13, 24, 35, 39, 47, 85,
 89, 93, 96, 101, 103
 Севастополь 10
 Северное Причорноморье 113
 Северо-Восточное Приазовье
 43, 68, 75, 100
 Северо-Западный Донбасс 68
 Сердюки-1 110
 Середнє Дніпро 81
 Середнє Подніпров'я 14, 101, 115
 Середній Дністер 23
 Середня Наддніпрянщина 41
 Сімферополь 96
 Сірія 52
 Скіфія 92
 Скіфська Могила, *курган* 85
 Скопин 74
 Славута 14
 Словаччина 16, 79, 115
 Слов'янськ 41
 Слов'янський район 50
 Слов'янщина 79
 Сокальський район 41
 Сокирянський район 73
 Солона, *річка* 39, 40
 Стара Катеринівка 68
 Старий Дніпро 89
 Старі Млини 53, 54, 55, 69
 Старовижівський район 39
- Стародавня Русь 45
 Старолубовнянський округ 115
 Старо-Санжарське городище 120
 Степове 27
 Степове Побужжя 90
 Стир, *річка* 65
 Стокгольм 58, 82
 Стрілки 82
 Стрілки I, *поселення* 97
 Судгея 92
 Судівка 115
 Суми 52, 65, 93, 101
 Сумська область 27, 74, 88, 99,
 117, 121
 Сумщина 24, 88, 107
 Схід 119
 Східна Галичина 104
 Східна Європа 54, 64, 118
 Східноєвропейський Лісостеп 86
 Східноєвропейський Степ 115
 США 107
 Таїланд 119
 Талалаївський район 27
 Талашкіно 74
 Тальянка 31
 Тальянківське поселення 28
 Тарасівка 86
 Тараща 12
 Таромське 49
 Тербовля 51
 Тербовлянський район 51
 Тернопільська область 51
 Тернопільщина 22, 92
 Тилгульський лиман 83
 Тіра 50, 83, 88, 97
 Топольське 50
 Трансильванія 16
 Трипілля 52, 78, 90, 95, 100
 Тясмин, *річка* 85
 Угорщина 79
 Ужгород 93
 Україна 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16,
 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25,
 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34,
 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 45,
 46, 48, 50, 51, 52, 55, 56, 57,
 58, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 67,
 68, 70, 71, 74, 75, 76, 81, 83,
 84, 85, 88, 89, 91, 92, 93, 94,

- 96, 98, 99, 101, 102, 103,
104, 106, 110, 111, 112, 114,
115, 117, 119, 121
- Україна-Русь 79
- Ульвівок 18
- Уманський район 68, 101
- Умань 60, 65, 85, 101
- Уманщина 57, 62, 101
- Унів 11
- Усть-Альминське городище 18
- Уч-Баш, *поселення* 37
- Фастівський район 45
- Феодосія 18
- Халимонівка, *поселення* 45, 46
- Харків 8, 10, 11, 15, 20, 38, 44, 45,
84, 93, 110, 115, 121
- Харківська область 15, 42, 46, 48,
50, 99, 109
- Харківський район 48, 50
- Харківщина 31, 35, 50, 57, 84, 114
- Херсон 41, 107
- Херсонес 97
- Херсонес Таврический 120
- Херсонський округ 116
- Херсонщина 15
- Хижняківка 53, 54, 55
- Хмельницька область 11, 14,
52, 60
- Хмельницький 29
- Хмельницький район 52
- Хмельниччина 47
- Ходосівка 21, 22
- Ходосівка-Діброва,
поселення 21, 22
- Ходосівка-Заплава, *поселення* 21
- Холмовка 91
- Холодний Яр 85
- Хомутець 82
- Хорол, *річка* 117
- Хортиця, *острів* 89, 92
- Хрінники 34
- Хрінницьке водоймище 34
- Царина, *урочище* 12
- Центральна Європа 118
- Центральна Росія 14
- Центральный Донбасс 68
- Центральный Крым 96
- Чембало, *фортеця* 20
- Червона Гірка, *могильник* 109
- Червоноград 106
- Черкаси 14, 41, 65, 101, 103
- Черкаська область 28, 37, 81, 101
- Черкащина 17, 27, 31, 42, 105, 106
- Чернівеччина 20
- Чернівецька область 73
- Чернігів 40, 56, 59, 99
- Чернігівська губернія 16, 59, 104
- Чернігівська область 27, 30, 31
- Чернігівське Посейм'я 46
- Чернігівський посад 56, 98
- Чернігівщина 16, 27, 57, 80, 89
- Черниговские Вишенки 16
- Чехія 79
- Чигирин 42, 61, 65, 66, 85, 101
- Чигиринський район 28
- Чигиринщина 61
- Чома 76, 77
- Чорна Могила, *курган* 35
- Чорнобаївський район 37
- Чорнобильщина 41
- Чорногузка, *річка* 65
- Чорнухинський район 95
- Шанків Яр, *урочище* 34
- Шарин 68
- Шевченко 68
- Шипинці 31
- Шираївський район 29
- Шлях-2, *поселення* 46
- Юго-Западный Крым 91
- Южный берег Крыма 89
- Ява, *острів* 119
- Ялта 15
- Японія 103
- Яреськи 45
- Ясеновате 46
- Шлях, *поселення* 45

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ПЕРІОДИКИ І ВИДАНЬ, ЩО ПРОДОВЖУЮТЬСЯ

- Археологічний літопис Лівобережної України (Полтава)
Археологічні дослідження Львівського університету (Львів)
Археологія (Київ)
Архидея (Київ)
Без цензури (Київ)
Вестник Национального технического университета «ХПИ» (Харків)
Вечерние вести (Київ)
Вечерний Николаев (Миколаїв)
Вечірня Полтава (Полтава)
Визвольний шлях (Київ)
Вишневій цвіт (Охтирка, Сумщина)
Вінницькі відомості (Вінниця)
Вінниччина (Вінниця)
Вісник (Луцьк)
Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ)
Вісник Львівської академії мистецтв (Львів)
Вісті Рівненщини (Рівне)
Волинь (Луцьк)
Галерея (Київ)
Галичина (Івано-Франківськ)
Голос Зіньківщини (Зіньків, Полтавщина)
Голос Крыма (Сімферополь)
Голос України (Київ)
Гуцульський край (Косів, Івано-Франківщина)
Делаем сами (Київ)
День (Київ)
Дзеркало тижня (Київ)
Дитяча академія (Київ)
Дністрові зорі (Сокиряни, Чернівеччина)
Добрые советы (Київ)
Древности (Харків)
Думська площа (Одеса)
Житомирщина (Житомир)
Життя і слово (Васильків, Київщина)
Жовта газета (Полтава)
Зоря Полтавщини (Полтава)
Керамика і сантехника (Київ)
Керамика: стиль и мода (Київ)
Киевские ведомости (Київ)
Киевский вестник (Київ)
Край (Полтава)
Кримська світлиця (Сімферополь)
Культура і життя (Київ)
Літературна Україна (Київ)
Луганська правда (Луганськ)
Макеевский рабочий (Макіївка, Донеччина)
Меркурій (Донецьк)
Молода Галичина (Львів)
Молодь України (Київ)
Моя газета (Хмельницький)
Музеї України (Київ)
Музейний провулок (Київ)
Народна творчість та етнографія (Київ)
Народна трибуна (Котельва, Полтавщина)
Народне мистецтво (Київ)
Новини академії (Донецьк)
Новини Закарпаття (Ужгород)
Образотворче мистецтво (Київ)
Одесский Вестник (Одеса)
Одеські вісті (Одеса)
Освіта України (Київ)
Полтавська Думка–2000 (Полтава)
Полтавський вісник (Полтава)
Порадниця (Київ)
Профспілкові вісті (Київ)
Репортер (Ужгород)
Рідне Прибужжя (Миколаїв)
Робітнича газета (Київ)
Российская археология (Москва, Росія)

Село Полтавське (Полтава)
Сільський час (Київ)
Сільські вісті (Київ)
Слобідський край (Харків)
Слово Просвіти (Київ)
Срібна земля (Ужгород)
Старий замок (Ужгород)
Старожитності степового Причорномор'я
і Криму (Запоріжжя)
Столиця (Київ)
Суми і сумчани (Суми)
Сучасність (Київ)
Сходини (Суми)

Україна (Київ)
Україна молода (Київ)
Українська газета (Київ)
Українська культура (Київ)
Українське мистецтво (Київ)
Українське слово (Київ)
Український керамологічний журнал
(Опішне, Полтавщина)
Урядовий кур'єр (Київ)
Хрещатик (Київ)
Чигиринські вісті (Чигирин, Черкащина)
Шлях перемоги (Київ)

1. Автор невідомий. Чайник.

Глина, гончарний круг, ліплення, риткування, полива, 28x29,5 см.
Опішне. Перша половина XX століття. МГО КН-2222/К-2163.

2. Автор невідомий. Банка з покриттям.

Глина, гончарний круг, ліплення, риткування, полива, 46x29 см.
Опішне. Перша чверть XX століття. МГО КН-2890/К-2771.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського гончарства.
Фото Олеса Пошвайла. Публікується вперше (1)

ОГЛЯД ДЕЯКИХ КЕРАМОЛОГІЧНИХ ВИДАНЬ 2004 РОКУ

У видавництві «Українське Народознавство» Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному побачив світ черговий випуск унікального бібліографічного видання, підготовленого колективом Гончарської книгозбірні України – всеукраїнської спеціалізованої бібліотеки з проблем українського та світового гончарства, яка є структурним підрозділом Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, у співавторстві з науковцями Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України.

Видання Національного наукового щорічника «Бібліографія українського гончарства» започатковано 2000 року. Досі побачили світ 5 випусків (2000. – Вип.1; 2001. – Вип.2; 2002. – Вип.3; 2003. – Вип.4; 2004. – Вип.5).

БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА. 2003: Національний науковий щорічник /За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2004. – Вип.5. – 144 с.: іл.

П'ятий випуск національного наукового щорічника «Бібліографія українського гончарства» відкривається вступною статтею директора Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України, доктора історичних наук Олеся Пошивайла «Гончарська бібліографія 2003-го року».

Бібліографічний покажчик охоплює вітчизняні та зарубіжні публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію, у вихідних даних яких зазначено 2003 рік як рік видання. У додатку подано також публікації за 2002 рік, які з різних причин не ввійшли до попереднього випуску. Тематичне спрямування бібліографічних матеріалів – від археології, історії, етнографії і мистецтва гончарювання до різноаспектних проблем технічної кераміки.

До реєстру включено різні види друкованої продукції наукового, науково-популярного, навчального, довідкового, публіцистичного тематичного спрямування. Зокрема, описано книги (монографії, збірники наукових праць, тези доповідей наукових конференцій), брошури, буклети, автореферати дисертацій, окремі статті зі збірників, журналів, газет, інших періодичних і серійних видань.

Бібліографічний опис видань здійснено мовою оригіналів, згідно з діючими в Україні стандартами. За відсутності назви публікації, остання формувалася на основі вивчення змісту й взята у квадратні дужки. Усі бібліографічні позиції щорічника мають анотації (за винятком тих, у яких назва публікації

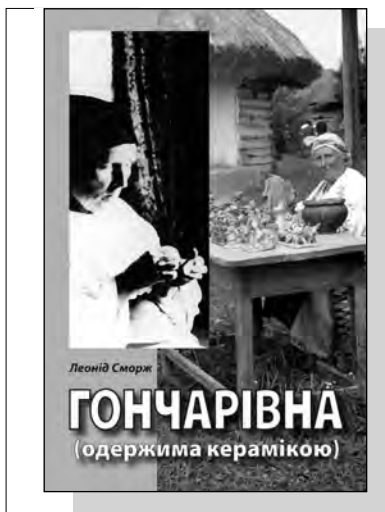
відображає її зміст) та суцільну нумерацію, починаючи з першого випуску. Всі матеріали систематизовано в алфавітному порядку за прізвищами авторів або назвами публікацій. Для зручності користування бібліографічна частина має іменний та географічний покажчики; також подано перелік використаних періодики і видань, що продовжуються.

У щорічнику подано також огляд деяких керамологічних видань 2003 року, відомості про нові керамологічні надходження до Гончарської книгозбірні України 2003 року та каталоги колекційних книг із приватних бібліотек, що зберігаються в Гончарській книгозбірні України, зокрема літератури зі збірки керамолога Олександра Тищенка, керамолога Пантелеймона Мусієнка та художника-кераміста

Ніни Федорової, гончаря Трохима Демченка, художників-керамістів Надії та Валерія Протор'євих; подано їхні твори, які зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному, а також їхні автобіографічні дані; список добродійників; рекламу інформацію видавництва «Українське Народознавство».

«Бібліографія українського гончарства» – видання унікальне не лише в галузі вивчення українського гончарства, а й взагалі народної культури України – варте пильної уваги науковців і краєзнавців.

© Галина Панасюк,
завідувач Гончарської книгозбірні України

Сморж Леонід.

ГОНЧАРІВНА (ОДЕРЖИМА КЕРАМІКОЮ).

– Опішне: Українське Народознавство, 2004. – 304 с.: іл.

в середині 1990-х років. У результаті його копіткої праці, зусиллями видавництва «Українське Народознавство» Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному побачила світ монографія «Гончарівна (одержима керамікою)».

У передньому слові до монографії доктор історичних наук Олесь Пошивайло охарактеризував цю першу книгу з керамологічного п'ятикнижжя, представлену унікальним дослідженням професора Леоніда Смержа, як «*фаховий філософський аналіз життєвої долі видатної Мисткині, власне – анатомію життя Великої Українки-Гончарівни*» [с.11]. Він наголосив на тому, що пильна увага відомого українського вченого до постаті Олександри Селюченко не була випадковістю. Довготривале спілкування не тільки з Олександрою Федорівною, а й з іншими опішненськими гончарями дозволили Леоніду Смержу глибоко пізнати психологію народного майстра, що особливо яскраво виявилось в новій монографії.

Професор, доктор філософії Леонід Опанасович Смерж, маючи тривалі творчі й дружні зв'язки зі славетною опішненською гончаркою Олександрою Федорівною Селюченко й «*почуття невиконаного обов'язку перед людиною, яку довго знав, листувався і якої вже нема серед живих*», звернувся до теми її життя та творчості ще

Мотивацію наукових пошуків автора дозволяє краще зрозуміти його вступна стаття, де він розповідає про передумови її написання. Леонід Смерж зазначив, що намагався бути максимально правдивим і щирим у осмисленні наявних у розпорядженні матеріалів: багатой епістолярної спадщини художниці (листи, щоденники, фотографії, що зберігаються як у приватних збірках, так і в Національному архіві українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному); власні враження від зустрічей та розмов з Олександрою Селюченко.

Перший розділ – «У зимовий вечір 1987 року», який Леонід Смерж назвав іще белетризованим портретом Олександри Селюченко, – майже виключно побудовано на листах, скомпонованих у формі розповіді героїні про своє життя. Її особистість розглядається немовби «зсередини». Тому автор і намагався зберегти стиль та манеру висловлювання думок, орфографію письма й термінологію мовлення, притаманних мисткині. Остання в житті Олександри Федорівни зима 1987 року була найтяжчою для неї. Саме тому Леонід Смерж у прагненні передати всю глибину трагедії життя Великої Гончарівни звернув увагу читачів на основну проблему її як творця, і розпочав розповідь з розділу, який, за правилами написання біографічних творів, мав би стояти останнім у книзі.

У другому розділі – «Земля і коріння» – автор зробив екскурс в історичне минуле Опішного, оповів про формування містечка не тільки як гончарного осередку й досить значного у XVIII–XIX століттях промислово-торгового центру, а й як важливого осередку національної духовної культури, в історії формування якого було багато як славних, так і драматичних сторінок. Наголошуючи на тому, що «...індивід може формуватися як особистість тільки там, де є земля з її людьми і властивою їй енергетикою; де є певна матеріальна і духовна культура, народ з його традиціями й менталітетом...» [с.84], Леонід Смерж дав зрозуміти читачам, що Опішне з його художньою спадщиною є колиською багатьох майстрів-гончарів від Бога, у тому числі й славетної гончарки Олександри Селюченко. Це є ще одним із переконливих прикладів сили й невмирущості українського етносу, глибини його коренів і багатства їх виявів.

Наступний розділ – «Зав'яз і плід» – присвячено аналізу формування особистості Олександри Селюченко як мисткині. Автор розповів

про дитячі роки героїні – найбільш ясний, променистий, чарівний, радісний і щасливий період її життя; про виняткову роль матері у формуванні її як людини, і як художниці. Описав шкільні роки Олександри Федорівни, на які припав голодомор 1932–1933 років, навчання в Опішненській школі майстрів художньої кераміки та влаштування на роботу в місцеву артіль «Художній керамік». Леонід Смерж у своїх роздумах про долю гончарівни висловив думку про те, що народження Олександри Федорівни Селюченко було, до певної міри, виявом не її власної, а історичної волі, і що насамперед обставини життя пов'язали її з гончарством. Наприкінці розділу автор зробив висновок, що головними є два фактори, дві сили, яким завжди доводиться підкорятися, особливо ж творчій, романтичній особистості, якою й була героїня його книги, – це природа й доля.

У четвертому розділі – «Жіноча доля й характер» – Леонід Смерж своїми філософськими роздумами про долю, її біологічні параметри, соціальні впливи, біолого-генетичні та духовні фактори, про світоглядну сутність чоловіка й жінки, сенс кохання та інших взаємин між ними, про основне призначення та покликання жінки підводить читача до усвідомлення неминучості й фатальності людської долі. Описуючи фактори, які впливають на формування людини як Творця, він веде мову про непростий та суперечливий характер Олександри Селюченко, що, втім, властиво будь-якій непересічній особистості: про її болісне реагування на вияви неуважності, нещирості, неправди, несправедливості, підступності. Але, на думку Леоніда Смержа, незважаючи на такий вимогливий до себе та до інших, занадто категоричний характер, ніхто не зміг би звинуватити цю жінку в нечуйності, непорядності, користоловстві, байдужості до чужого горя. Вона була настільки вразливою, що врешті її підвищена чутливість перетворилася на нервову, а душа постійно боліла, як відкрита, роз'ятрена рана. У процесі читання розділу приходить усвідомлення того, що монографія Леоніда Смержа – це психологічний роман про безвихідно-трагічно роздвоєну творчу особистість і водночас сильно й слабо жіночу душу.

У п'ятому розділі – «Зрілі роки. Завод і люди» – червоною ниткою проходить думка автора про вічну боротьбу творчої особистості Олександри Селюченко «...між покліканням

художника і вбогістю її реального існування, між вимріяним ідеалом і життєвою прозою, між бажанням творити і необхідністю «заробляти» на хліб...» [с.192-193]. Леонід Смерж дав оцінку своїй героїні з боку характеристики її не тільки як жінки, а й як громадянина. Розповідаючи про роки праці Олександри Федорівни на заводі «Художній керамік», її непрості взаємини з начальниками та колегами, автор наголошує на тому, що для Селюченко було властивим не стільки добиватися слави та почестей, скільки реалізувати свій талант і своє покликання, адже кераміка була для неї «не засобом до життя, не заробітком, а головним засобом самовираження і самоутвердження, найвищий сенс життя і основне джерело радості» [с.216].

Шостий розділ – «Художник-творець»

– побудовано на філософських роздумах автора книги про глину як «...найбільш антропоморфний природний матеріал, який людина здавна стала застосовувати для своїх потреб...», та гончарство – «...найбільш наближену до життя людини і її побуту форму творчості...» [с.233], які переплітаються із наведеними спогадами з листів Олександри Селюченко. Мисткиня романтичного складу була переконана в переважанні краси над іншими цінностями життя. Вроджений «інстинкт чистоти і порядності, вміння піднятися над сірістю буднів і над власними негараздами», а заодно із цим «постійний оптимізм та гумор» [с.251] зробили її творчість зрозумілою й близькою для сприйняття: «Лаконізм, економічність засобів і прийомів, безпосередність і щирість самої мисткині, роблять її вироби подвійно життєвими та зрозумілими і дорослим і дітям» [с.253].

У останньому розділі – «Одинокість», де міркування автора знову тісно переплітаються з віднайденими в листах думками героїні, йдеться про одинокість – одну із фатальних проблем Олександри Селюченко. Леонід Смерж пише про приреченість на одинокість жінок, одержимих мистецтвом. Так і героїня книги, підкоряючись долі, пожертвувала задля мистецтва своїм жіночим покликанням: сім'єю, дітьми, чоловіком, домом. І чим більше жінка утверджувалася як особистість, тим похмурішою ставала її доля, неспокій множився в її власній душі.

Олександра Селюченко, стверджує автор книги, була однією з обранців долі, яких Господь наділив

даром Творця. Вона була щасливою, маючи цей дар, і водночас нещасною, бо творчість – то вічний неспокій, вічний пошук, вічна мука й самотність. Отже, шлях творчості занадто тернистий. І тільки геніальна людина здатна пройти його достойно, лишаючи помітний слід в історії.

Монографія Леоніда Смержа є вагомим внеском у вивчення творчого шляху славетної української Гончарки, і яскравим прикладом науково-філософського життєпису самобутнього народного майстра. Автору вдалося не тільки тонко відчувти, а й так майстерно й водночас дуже просто відтворити свої відчуття від спілкування зі славною мисткинею та споглядання за перебігом її життя, що читає, безсумнівно, буде вражений цілісністю та простотою викладу наукових студій.

Монографію збагачено унікальними фото з життя мисткині та творів з її гончарної спадщини.

Книга знайде вдячних читачів серед керамологів, мистецтвознавців, філософів, музейних працівників, краєзнавців, усіх, хто цікавиться духовною спадщиною українців.

© Людмила Метка, керамолог,
кандидат історичних наук
(Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному)

ФУНДАМЕНТАЛЬНА НАУКОВА ПРАЦЯ ПРО НАРОДНОГО МИСТЦЯ

Заслужений майстер народної творчості України **Олександра Селюченко** – знакова постать для української культури. Своім самобутнім життєво-творчим доробком вона стала класиком вітчизняного гончаротворення, очоливши когорту всесвітньо відомих мистців гончарної столиці України.

В уявленнях сучасників Олександра Селюченко постає не тільки провідним творцем гончарної культури нашої держави другої половини ХХ століття, але й самобутнім гончарним мудрецем, народним філософом, ідеологом вітчизняного культу глини. В її особі дивовижно поєдналися предковичний романтизм і залюбленість українців у сповідальне гончаротворення світу. Її образне мислення, її магичні доторки до сірої глини, споріднені з первісною фетишизацією мінералу, виявляють підсвідоме й ніким не пояснене ставлення

до нього як до живородної субстанції, яка вивищує людину, робить її красивішою, добрішою, наближає її до Бога. Оживлювані уявою мисткині вироби були неодмінним елементом її внутрішнього світу, ставали визначальними супутниками її повсякденного життя, своєрідними посередниками між нуртуючим внутрішнім «Я» та байдужим до окремо взятої Людини зовнішнім світом.

Олександра Селюченко явила нам неперевершений приклад любові до предковичного ремесла, захопленості творчим актом, усвідомлення власної місії з виокремлення та ушляхення найбільш прик-

Заслужений майстер народної творчості України, гончарка Олександра Селюченко за виготовленням своїх творів. Опішне, Полтавщина. Початок 1980-х років. Фото Валентина Кожем'якіна. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Національний архів українського гончарства

метних ознак етнокультури. Тому й стала національним взірцем самовідданої любові до глини, відданості родовому заняттю, сповідування батьківських заповітів. «*Прожила я вік свій з самого дитинства у глини. Нічого кращого за неї мені не треба*», – стверджувала Гончарка [2, с.70]. Її творча спадщина – це результат містичного саможертвоприношення в ім'я безперервної тягості на українських землях, витвореного багатотисячолітнього традицією культу гончарства, яке було для неї єдиною доступним способом гармонізації довілля, єдиною реальною можливістю активно формувати й традиційними способами виявляти етнічні світоглядні уявлення земляків. Задля здійснення цієї місії Олександра Селюченко ще з молоком матері успадкувала давні міфологічні уявлення про гончарство й витворила власний культ глини, який сповідувала все своє свідоме життя. Саме проста сіра глина стала для неї стимулом до життя, джерелом високого натхнення в творчості, найбільш придатним матеріалом для пошуку формо-творчих та декоративних знаків задля шифрування етнічних ознак народної культури українців. Вона обожнювала глину, з любові до якої народжувалися самоповага й пошанування власного народу.

Творчість Олександри Селюченко глибоко емоційна, експресивна, бо замішана на моральних стражданнях самотньої жінки. У ній дивним чином переплелися незрадлива любов і життєві страждання, успадковані традиції роду й нестримне прагнення до самоствердження як виняткової особистості. Вона жила серед людей, але в духовному плані залишалася немовби ізольованою від них: подібно до схимників, усі дні проводила переважно серед власних творів та самотніх роздумів про життя.

1987 року опішненська Гончарка Олександра Федорівна Селюченко відійшла в іншій світі, ставши легендою українського гончаротворення. Щойно створений у Опішному Музей гончарства робив усе можливе задля збереження пам'яті про Велику Мисткиню й популяризації її творчості. Уже наступного року було створено Меморіальний музей-садибу Олександри Селюченко, що стало визначною подією в тогочасному українському музеєзнавстві. Уперше в Україні після смерті народного майстра в недоторканому вигляді було збережено дворище, надвірні будівлі, у тому числі горно, інтер'єр житла, предмети побуту й творчі роботи [13].

Нині в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному зберігаються 1064 глиняні твори Олександри Селюченко та 296 аркушів виконаних її рукою декоративних розписів. У музеї-садибі також експонуються 531 предмет повсякденного побуту, якими користувалася Олександра Федорівна. Гончарська книгозбірня України прийняла на зберігання її особисту бібліотечку, яка налічує 174 видання (книги, журнали, каталоги, буклети тощо). У фонди Національного архіву українського гончарства в Опішному передано особистий архів: листи, щоденники, спогади (222 одиниці збереження) та фотографії (803 фото), що розповідають про життя і творчість славетної майстрині [13, с.87]. Кожні п'ять років у Опішному відбуваються представницькі Селюченківські наукові читання (1991, 1996, 2001, 2006). Гончарська книгозбірня України підготувала й опублікувала каталог особистої бібліотеки Олександри Селюченко та бібліографію публікацій про неї [5; 6].

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному вже через рік після смерті Олександри Селюченко заявив про наміри підготувати збірник на її спомин [8; див. також: 9], «*матеріали якого глибше розкриють духовні обрії митця, допоможуть сучасникам осягнути феномен його таланту*» [8]. На той час передбачалося, що до книги ввійдуть щоденники, листи, спогади Олександри Селюченко, фотографії, що висвітлюють її життєвий шлях і творчі прагнення; репродукції глиняних виробів та декоративної мальовки. Проте за декілька років вдалося відшукати багато нових документів, фотоматеріалів, отримати чимало спогадів про Олександру Селюченко, які вже неможливо було втиснути в одну книгу. З огляду на таку обставину, Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному оголосив 2000 року, що наявні матеріали про Олександру Селюченко мають започаткувати книжкову керамологічну серію «*Славетні гончарі України*» і скласти унікальну тетралогію, що називатиметься «*Олександра Селюченко: Трагедія самотньої творчості*»:

- кн.1 – «Життєпис: Леонід Сморж. Гончарівна (одержима керамікою)»;
- кн.2 – «Буття: Фотолітопис життя»;
- кн.3 – «Спадщина: Епістолярія. Спогади. Архів. Меморіальний музей-садиба»;
- кн.4 – «Творчість: Безсмертя» [7, с.70].

Згодом постала необхідність виділити в окрему книгу спогади про Олександру Селюченко:
кн.5 – «Пам'ять: Спогади про Олександру Селюченко. Бібліографія».

Упродовж 1988–1989 років відомий український учений і письменник, доктор філологічних наук, професор Володимир Качкан написав в 1992 року опублікував повість *«Високий політ білих птиць»*, написану на основі листів і спогадів як Олександри Селюченко, так і про неї [3, с.35-80]. Ученому-народознавцю також належить першість в опублікуванні частини епістолярної спадщини Олександри Селюченко. Згодом (1994) ця повість, у вигляді окремого розділу, побачила світ у ще одній книзі Володимира Качкана – *«Жива глина...»* [2, с.61-131].

Відтоді настало «мовчазне» п'ятиріччя, коли не з'явилося жодної серйозної публікації про творчість Гончарки. На зміну йому прийшли роки дослідницької активності професора філософії Леоніда Смержа: від 1999 року він опублікував близько десяти наукових праць, повністю чи фрагментарно присвячених творчості Олександри Селюченко [частину з них подано в бібліографічному списку джерел наприкінці книги]. Більшість із них були фрагментами фундаментальної монографії про життєвий і творчий шлях мисткині, над якою вчений почав працювати 1995 року.

Професор Леонід Смерж взявся за дуже складну тему. Проблемність її полягала не тільки в труднощах досконалого пізнання усамітненої людини за комплексом документальних свідчень, а й у домінуванні в суспільстві побутових уявлень про певну примітивність мислення народних майстрів, немовби націлених майже виключно на багаторічне продукування однотипних речей. У постаті Олександри Селюченко її земляк-філософ Леонід Смерж побачив споріднену душу, самотнього народного мислителя, який лишив українському народу яскраві свідчення оригінального світобачення, що сягає своїми витокami ще язичницьких уявлень наших предків.

Пильна увага відомого українського вченого до постаті Олександри Селюченко не була випадковістю. Він народився в селі Орданівка Диканського району, що знаходиться недалеко від Опішного. Згодом родина перебралася до гончарного містечка, а від 1934 року постійно жила в сусідньому гончарному селі Міські Млини, де на початку ХХ століття гончарював знайомий у світах маестро

Остап Ночовник [12, с.125]. Отже, до пізнання таїни гончаротворення Леонід Смерж долучився з юних літ, а з Олександрою Селюченко вперше познайомився в Опішному, куди бігав парубкувати, ще на початку 1950-х років. Упродовж 1960-х – 1990-х років він усіяло підтримував опішненських гончарів, захищав їх від свавілля чиновників, як міг популяризував самотню творчість мистців-земляків. Ще 1968 року, в одній зі своїх публікацій, учений пророко заявив, що *«Опішня повинна стати своєрідним заповідником народної творчості – і не лише кераміки, але й вишивання і килимарства»* [10, с.53; див. також: 11]. І не тільки писав наукові праці, а й клопотався перед різними державними і громадськими установами про заснування й розгортання діяльності Музею гончарства в Опішному. Без його багатолітніх добродійних зусиль у гончарній столиці, можливо, так ніколи б і не постав Національний центр збереження і вивчення гончарної спадщини України. І нині він – член Наглядової ради Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, завідувач науково-дослідного відділу керамології новітнього часу Інституту керамології – відділення народного майстра, що особливо яскраво виявилось в його монографії *«Гончарівна (одержима керамікою)»* (*Опішне: Українське Народознавство, 2004. – 304 с.*).

Тільки тепер, за час співпраці автора монографії з Інститутом керамології – відділенням Інституту народознавства НАН України, це довготривале дослідження набуло завершеного вигляду. Книга професора Леоніда Смержа вкотре нагадує нам давній вислів про те, що немає пророка в своїй вітчизні, що досі надто мало зроблено для пізнання духовних прагнень Гончарки та задля возвеличення її творчого подвигу. Саме тому дослідження професора Леоніда Смержа постає унікальним явищем у сучасній українській керамології. Вперше українці мають фундаментальну наукову працю про життєву й творчу долю народного майстра. Мені можуть дорікнути, що є ще книги й статті про багатьох інших ремісників, скажімо, про творчість славетної Катерини Білокур [4]. Так, є і чимало (згадаймо хоча б унікальну книгу листів та

розвідок Миколи Кагарлицького [1]), проте більшість із них належать перу письменників, діячів культури, а не науковців. Дійсно, Долі Великих українських мисткинь – Олександри Селюченко і Катерини Білокур – наддивовижу подібні. Єдина відмінність – одна втілювала власне світобачення мовою фарб, а друга – глиняної пластики. І та й інша, словами Миколи Кагарлицького, «дорогою ціною заплатила... за свою перемогу – моторошною духовною самотністю, нападом невиліковної хвороби, передчасною старістю й смертю» [1, с.39-40]. Слід звернути увагу ще на одну суттєву обставину: Олександра Селюченко цікавилася всім, що писали про Катерину Білокур, бо в історії її буття вона побачила немовби сценарій завершення власного життя. Це «знання» остаточно переконувало її в неможливості вийти за межі самотності, в приреченості на повторення хресного шляху богданівської самотниці, що виливалося в переконання у марності зусиль щось змінити на краще, паралізувало волю, стримувало бажання, викликало сильні душевні переживання. Гончарка повірила в те, що «одинокість, самотність, глина – одна рідня і друга» [14, з листа Олександри Селюченко до Леоніда Сморжа від 06.09.1979]. Нестерпну драму особистого життя до певної міри допомагали долати тільки окремі поради Катерини Білокур, вичитані в її опублікованих листах та в книгах про неї. Опішненська Гончарка, зокрема, писала: «Катерина Білокур сказала, що старість і самотність не так замічаються, коли з твоїх рук виходять твори, які ти твориш своїми руками

і вкладаєш свою душу: вони тобі стають рідними – це все добавляю я сама» [15, ф.5, оп.4, од. 36.67, арк.113в., недописаний лист до анонімної Наталки з Києва].

Таким чином, маємо фаховий філософський аналіз життєвої долі видатної мисткині, власне – анатомію життя Великої Українки-Гончарки. Важливою є та обставина, що джерелом пізнання особистості Олександри Селюченко для Леоніда Сморжа були не тільки документальні писемні й речові свідчення, а, передовсім, майже двадцять років знайомства з нею. Та й однією з визначальних спонук до написання книги стало, як зізнався автор, «почуття невиконаного обов'язку перед людиною, яку довго знав, з якою зустрічався, листувався і якої вже немає серед живих».

Отже, у новій серії «Славетні гончарі України» видавництво «Українське Народознавство» пропонує читачам першу книгу з керамологічного п'ятикнижжя, представлену унікальним дослідженням професора Леоніда Сморжа про видатну українську Гончарку Олександру Селюченко. Підготовка Інститутом керамології – відділенням Інституту народознавства НАН України та Національним музеєм-заповідником українського гончарства в Опішному цього унікального корпусу постає своєрідним актом спокути земляків перед світлою пам'яттю Мисткині, життя і творчість якої стали символічними не лише для опішненського гончарства другої половини ХХ століття, а й для всього народного мистецтва України означеної доби.

1. Катерина Білокур. Я буду художником!: Документальна оповідь у листах художниці, розвідках Миколи Кагарлицького. – К.: Спалах ЛТД, 1995. – 368 с., 8 арк. іл.
2. Качкан Володимир. Жива глина: Мандрівка в минуле та сьогодишнє Опішного. – Опішне: Українське Народознавство, 1994. – 232 с.
3. Качкан Володимир. Каштанове свічадо: Повісті. – К.: Веселка, 1992. – 166 с.
4. Матеріали до бібліографії творчості К.Білокур (за хронологією) // Червоних сонць протуберанці: Збірник мистецтвознавчих і культурологічних праць до 100-річчя Катерини Білокур. – К.: АртЕк, 2001. – С.123-127.
5. Панасюк Галина. Бібліотечка Олександри Селюченко // Бібліографія українського гончарства. 2000: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2001. – С.80-84.
6. Панасюк Галина, Гирман Ольга, Андрущенко Оксана. Коротка бібліографія публікацій про Олександру Селюченко // Бібліографія українського гончарства. 2000: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2001. – С.85-102.

7. Пошивайло Олень. Гончарська столиця України: Видавництво «Українське Народознавство». – Опішне: Українське Народознавство, 2000. – 72 с.
8. [Пошивайло Олень]. Про підготовку збірника на спомин Олександри Селюченко: Листівка. – Кобеляки: видання Музею гончарства в Опішні, 1989. – 1 аркуш формату А-3.
9. [Пошивайло Олень]. Про підготовку збірника на спомин Олександри Селюченко // Українська народна декоративно-вжиткова творчість: Бібліографічний покажчик публікацій 1975-1985 рр. – Київ-Опішне: видання Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішні, 1990. – 80 с.
10. Сморж Л.О. Завтрашній день опішнянської кераміки // Народна творчість та етнографія. – 1968. – №4. – С.47-53.
11. Сморж Л.О. Закріплення традицій і утвердження нового // Молодь України. – 1967. – 19 березня. – С.3.
12. Сморж Леонід. Короткі спогади про минулі літа // Український керамологічний журнал. – 2002. – №4. – С.125-126.
13. Яценко Марія, Пошивайло Олень. Меморіальний музей-садиба Олександри Селюченко // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.86-91.
14. Листування Олександри Селюченко з Леонідом Сморжем // Приватний архів Леоніда Сморжа (Київ).
15. Фонд Селюченко Олександри Федорівни // Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Національний архів українського гончарства. – Ф.5. – Оп.1-10. – 221 од. зб.

© **Олень Пошивайло**, керамолог, доктор історичних наук
(Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному)

Мельничук Лідія.

ГОНЧАРСТВО ПОДІЛЛЯ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX–XX СТОЛІТТЯХ: ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ. – К.: УНІСЕПВ, 2004. – 350 с.

Ретельне прочитання монографії Лідії Мельничук «Гончарство Поділля в другій половині XIX–XX століттях: історико-етнографічне дослідження» дозволяє зробити висновки про надзвичайну актуальність порушеної проблематики. **Тема вкрай важлива в добу становлення української державності й утвердження національних основ етнобуття українців.** У той час, коли численні внутрішні й зовнішньополітичні чинники спрямовуються на нівелювання української національної культури, її максимальне вихолощення, на заміну етнічних культурних стереотипів масовими формами американізованої культури, проблеми послідовного розвитку автохтонної етнокультури немовби втрачають свою актуальність і поступово відходять на задвірки державної політики в

Україні. За останнє десятиліття в країні різко скоротилося фінансування народознавчих науково-дослідницьких центрів, закономірним результатом чого стало згасання польових досліджень українських етнологів; фінансові й політичні обмеження в опрацюванні вітчизняних архівних і музейних джерел, що нині знаходяться поза межами України; труднощі з опублікуванням результатів наукових досліджень. **Усе це відбувається на фоні інтернаціоналізації традиційно-побутової культури в Україні, різкого скорочення чисельності осередків народної художньої культури, традиційних промислів і ремесел, орієнтації більшості майстрів на виготовлення вжиткових речей, які не тільки не успадковують досягнення їх попередників, а й, навпаки, фактично знищують художньо-естетичні, формотворчі й образотворчі досягнення української культури.** За таких несприятливих для українознавчих студій умов, значення кожної монографії на означену тематику важко переоцінити. Їх автори, нерідко нехтуючи кон'юнктурною дослідницькою проблематикою, не рахуючись із втратою власного часу, а інколи й здоров'я, роблять усе можливе й неможливе для максимально повної фіксації та систематизації пам'яток матеріальної й духовної культури українців, аналізу історичного досвіду їх творення й перспектив подальшого існування.

До таких поодиноких ентузіастів українського народознавства належала й викладач Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Лідія Мельничук, зусилля якої впродовж останніх років, окрім активних наукових студій, спрямовувалися ще й на проведення наукових народознавчих форумів (конференцій, семінарів), популяризацію української народної культури.

Лідія Мельничук цілком справедливо акцентувала увагу на загальновідомому факті, що **гончарство Поділля є визначним явищем етнокультури українців** [3, с.3]. Проте актуальність монографічного дослідження полягає не тільки в аналізові історичного розвитку гончарства як важливого компонента традиційно-побутової культури подільян, а й у з'ясуванні сучасного стану гончарства в регіоні, фіксації унікальних відомостей про звичаєвість гончарів у польових умовах, сформування великої колекції гончарних виробів та інструментів, які нині постають важливою джерельною базою

для подальшого розгортання в Україні керамологічних студій. Тим більше, що гончарство Поділля комплексно ніколи не вивчалось. Зусиллями ж Лідії Мельничук вдалося значно активізувати регіональні керамологічні дослідження.

Актуальним був і вибір території дослідження, адже **Поділля – надзвичайно привабливий для етнологів і керамологів край збереженими до сьогодення багатьма давніми явищами традиційно-побутової культури українців.** Чи не тому саме на Поділлі донині масо, напевно, найбільше, порівняно з іншими історико-етнографічними регіонами, діючих гончарних осередків?

Лідія Мельничук ставила за мету комплексно дослідити самобутню галузь господарської діяльності подільян. Вона, зокрема, вперше у вітчизняній етнології й керамології проаналізувала особливості тривалого періоду розвитку гончарства на Поділлі, з'ясувала роль провідних осередків гончарства краю у формуванні локальних особливостей етнічної культури українців, визначила художньо-стильові особливості гончарних виробів, дослідила сучасний стан і перспективи подальшого розвитку художнього ремесла.

Взагалі ж слід зазначити, що гончарству Поділля присвячено досить багато публікацій. Передовсім, слід згадати хоча б унікальні найповніші описи особливостей гончарного виробництва, декору і форм виробів, звичаїв майстрів одного гончарного осередку, зроблені керамологами Лідією Шульгиною та Євгенією Спаською за матеріалами польових обстежень середини 1920-х років у подільському селі Бубнівка, які донині залишаються класичними прикладами якісного опрацювання керамологічної проблематики в польових умовах [8; 6]. З огляду на це, Лідія Мельничук максимально використала наявну джерельну базу для написання монографії, яка включає 658 найменувань.

Значною мірою дослідження Лідії Мельничук продовжило народознавчі студії подільського гончарства, започатковані відомим дослідником Олександром Прусевичем у його фундаментальній статті «Гончарный промысел в Подольской губернии», опублікованій у земському збірнику «Кустарные промыслы Подольской губернии» [5].

Структуру монографії підпорядковано досягненню поставленої авторкою мети: *«дослідити*

особливості розвитку гончарства як невід'ємного складника традиційної культури Поділля у період його найвищого піднесення і наступного спаду» [3, с.8]. З'ясовуючи дослідницьку проблематику, Лідія Мельничук фундаментально проаналізувала історіографію та джерельну базу вивчення подільського гончарства, соціально-економічні умови розвитку цього ремесла в регіоні, еволюцію цехових організацій гончарів, узагальнила художньо-стильові особливості подільської кераміки, сформулювала актуальні наукові проблеми подальшого вивчення ремесла з точки зору дослідницьких інтересів етнології. Зокрема, у першому розділі – «Історіографія та джерела дослідження гончарства Поділля другої половини XIX–XX століть» – вона детально зупинилася на етапних публікаціях, присвячених подільському гончарству, що належали перу О.Прусевича, Л.Шульгиної, Є.Спаської, М.Фріде, О.Зарембського, Ю.Самаріна, Ю.Лащюка, В.Гудака та інших учених. Проте, як мені здалося, перший підрозділ цього розділу дещо переважане оглядом історіографії публікацій, у яких висвітлювалися окремі аспекти традиційно-побутової культури Поділля без конкретного аналізу власне керамологічних аспектів цих публікацій. У ньому фактично тільки через 22 сторінки тексту починається огляд суто керамологічних публікацій, присвячених подільському гончарству. Певною неухважністю Лідії Мельничук пояснюю той факт, що окремим авторам приписано вивчення тих чи інших аспектів гончарства, яких вони практично не торкалися в своїх працях. Наприклад, стверджується, що в монографіях В.Селезньова та А.Яковлева, і особливо І.Зарецького, «вперше в Росії спеціально досліджені численні економічні, технологічні й етнографічні аспекти функціонування традиційного гончарства» [3, с.31], хоча насправді тільки монографія Івана Зарецького «Гончарний промысел в Полтавской губернии» порушує означену проблематику, а книги двох інших авторів присвячені переважно заводській технології гончарного виробництва.

Авторка монографії стверджувала, що відомий дослідник подільського гончарства Олександр Прусевич «вперше зробив спробу простежити походження та розвиток цієї галузі економіки з її зачатків і до часу обстеження» [3, с.34], хоча насправді про це в нього сказано одним реченням: «Судя по форме изделий и примитивной их технике, можно полагать, что гончарство в Подоллии

существует с незапамятных времен» [5, с.14], а далі мова йде про еволюцію цехових організацій гончарів, починаючи з XVI століття.

Зацікавлення Ю.Александровича майже виключно бубнівським гончарством Лідія Мельничук пояснювала, з-поміж іншого, знаністю цього осередка та глибокими історичними традиціями місцевого гончарства. Насправді ж, осередок став широковідомим тільки в середині 1920-х років, а мальований посуд там з'явився тільки в другій половині XIX століття. На мою думку, зацікавлення Ю.Александровича бубнівським гончарством пояснюється дещо прозаїчними обставинами: він народився в с.Степашки Гайсинського повіту, яке знаходиться недалеко від Бубнівки. Збирати бубнівську кераміку він почав тільки після призначення на посаду співробітника, а згодом і завідувача Відділу кустарної промисловості Київської постійної показової виставки Вищої Ради Народного Господарства. Очевидячки, збирання бубнівської кераміки дозволяло Ю.Александровичу частіше бувати вдома, користуючись мізерними коштами на відрядження з метою придбання експонатів. Адже нічого подібного він не робив, працюючи доти на посаді хранителя культурно-історичного відділу Музею Подільської губернії та будучи одним із фундаторів Вінницького округового історико-побутового музею [3, с.42, 43]. Тому твердження про «особливий внесок у вивчення подільського гончарства» Ю.Александровича [3, с.42], коли його науковий внесок складається з однієї статті на 5 сторінок про гончарство Бубнівки і тільки згадки про гончарство Бубнівки та Жерденівки в інформаційному повідомленні на 3 сторінки [1; 2], є значним перебільшенням. Доречніше було б вести мову про його одноразову збиральницьку експедицію, під час якої було придбано кілька сотень виробів бубнівських гончарів. Між іншим, Лідія Мельничук, за Ю.Александровичем, теж стверджувала, що останній придбав для Кустарного відділу Сільськогосподарського музею в Києві близько 1000 творів гончарства [3, с.49; див. також: 1, с.1], а Євгенія Спаська, яка 1926 року провела інвентаризацію гончарної збірки цього музею, нарахувала їх тільки понад 600 шт. [6, с.201]. Об'єктивний аналіз збиральницької діяльності нечисленних співробітників дослідницьких установ ВУАН свідчить про односторонність (одновекторність) їх наукових зацікавлень майже виключно гончарством Бубнівки і про це мала б

сказати Лідія Мельничук. Унаслідок таких пріоритетів (600 виробів тільки з одного осередку!), більшість із майже 200 зафіксованих Юрієм Лашуком подільських гончарних осередків нині майже не представлено гончарними виробами в музейних колекціях України, а отже, втрачено для науки й культури назавжди!

Фактично, за всі 1920-ті роки спільними зусиллями *«академічного українознавства»* побачили світ розвідки тільки про 2 гончарні осередки Поділля – Бубнівку й Жерденівку, і не з'явилося жодної узагальнюючої публікації про подільське гончарство. У той же історичний період, за визнанням Лідії Мельничук, не вченими з України, а співробітниками Ленінградського державного Російського музею влітку 1924 року було здійснено *«першу етнографічну експедицію в історії краєзнавства Поділля, метою якої було спеціальне дослідження вченими народної культури регіону»* [3, с.53]. Прикметно, що науковці з Росії щороку їздили не до одного осередку подільського гончарства, як це практикували українські діячі з оточення Ю.Александровича, а до більшості з побутуючих на той час. Наприклад, тільки одна Марія Фріде збрала для Російського музею: 1924 року – інструменти гончаря, зразки глини і поливи з Кришинців, Немирова, Кіблича, Гайсина, Рахнів-Лісових та інших гончарних осередків Поділля; 1926 року – інструменти гончаря, зразки глини, посуд, свистунці з гончарних осередків Вінниччини (Меджибіж, Летичів, Майдан-Бобрик та інші); 1927 року – гончарні інструменти, зразки ангобів, посуд і предмети, що показують стадії його виготовлення, іграшку з Бубнівки [4, с.18]. Окрім цього, результатом російських експедицій стали узагальнюючі праці про подільське гончарство О.Зарембського, М.Фріде, Ю.Самаріна.

Лідія Мельничук стверджувала також, що розроблена Ю.Александровичем програма діяльності Кустарної секції Постійної Комісії Всеукраїнської Академії Наук для вивчення продукційних сил України в частині розвитку гончарства, *«переслідувала наукову... мету»* [3, с.46], що насправді не відповідає її фактичному суто економічному спрямуванню.

Недостатньо обґрунтованим є виділення в один період становлення історіографії подільського гончарства часового проміжку від 1920-х до 1980-х років [3, с.37], з огляду на різні підходи вчених цього хронологічного періоду до дослід-

жуваних керамологічних проблем та активність наукових студій (найбільш інтенсивні у 1920-ті роки, мляві у 1970 – 1980-ті роки і зовсім відсутні в 1940-ві роки).

Видасться також не зовсім коректним винесення в назву другого підрозділу першого розділу (*«Академічне українознавство і гончарні промисли Поділля (1920 – 1980-ті роки)»*), а отже, і твердження про причетність академічного українознавства до вивчення гончарних промислів Поділля впродовж часового проміжку 1920-х – 1980-х років. Якщо це твердження доречне для 1920-х і, до певної міри, для 1950 – 1960-х років, то нічого подібного не можна сказати ні про 1940-ві, ні про 1970 – 1980-ті роки, коли академічні науково-дослідні інституції України ґрунтовно не вивчали подільського гончарства. Не дуже точною є назва цього підрозділу і з огляду на те, що, окрім аналізу внеску в дослідження подільського гончарства з боку різних установ Всеукраїнської академії наук, значну частину його матеріалів присвячено публікаціям співробітників російських музеїв (7 сторінок) [3, с.52-58], органів статистики (3 сторінки) [3, с.58-60].

Одним із недоліків першого розділу є також відсутність будь-яких згадок про публікації 1920-х – 1930-х років з досліджуваної теми на території Польщі, до складу якої входило Західне Поділля. Водночас, із матеріалів 1950-х – 1980-х років згадано тільки публікації Б.Бутника-Сіверського, І.Корнієнко та П.Мусієнка. Натомість, огляд публікацій 1950-х – 1980-х років Катерини Матейко і Юрія Лашука, які торкалися проблем подільського гончарства, зроблено в третьому підрозділі (*«Етнографія подільського гончарства: сучасний стан дослідження»*), який, за схемою Лідії Мельничук, мав би аналізувати публікації третього періоду історіографії подільського гончарства, а саме – від 1990-х років і до наших днів [3, с.10]. Фактично ж, історіографічна частина становить близько 30 відсотків монографічного дослідження, що дещо забагато для книги, визначальною темою якої обрано не джерелознавчу, а етнокультурну проблематику.

З'ясовуючи сучасні здобутки вчених у дослідженні подільського гончарства, Лідія Мельничук також відзначала, що *«значний вплив на розгортання сучасних наукових досліджень у царині української кераміки, а відтак і на становлення вітчизняної керамології справляє опішненська нау-*

кова школа», і вперше в керамологічній літературі подала короткий аналіз її становлення і внеску в подільське керамічне ремесло [3, с.80-82].

Вивчення соціально-економічних умов розвитку гончарних промислів Поділля впродовж другої половини XIX–XX століття дозволило Лідії Мельничук виділити три основні періоди: друга половина XIX – перше десятиріччя XX століття; 1920-ті – 1930-ті роки; з 1940-х років і до наших днів. Найбільш плідним із них, за висновком авторки, був перший період, прикметний найбільшою кількістю гончарних осередків та майстрів у них [3, с.115]. Значну увагу в другому розділі роботи (*«Соціально-економічні умови розвитку гончарних промислів Поділля у другій половині XIX–XX століть»*) приділено становленню та еволюції цехових організацій гончарів, які могли виникнути на Поділлі від кінця XIV століття. Щоправда, існування там ремісничих цехів підтверджується документами тільки починаючи від XVI століття. Авторка детально проаналізувала особливості становлення цехового ладу в досліджуваному регіоні, ознаки занепаду його у XVIII столітті. Особливо цінними є матеріали монографії, що відтворюють цехові звичаї та статутні приписи, а також засвідчують неухильний занепад і виродження цехових організацій гончарів [3, с.117-140].

Лідія Мельничук у другому підрозділі другого розділу (*«Зміни в соціально-економічній структурі гончарства другої половини XIX – початку XX століть. Піднесення сільських промислів»*) виділила й детально проаналізувала три основні економічні форми побутування гончарства: *«домашнє виробництво»*; *«ремісничє виробництво на замовлення»*; *«сільське ремісничє керамічне виробництво з ринковим збутом продукції»* [3, с.142-143]. За різночасовими даними дослідників подільського гончарства, у регіоні діяли від 160 до 200 осередків ремесла, в яких було зайнято більше трьох тисяч майстрів.

Незначну частину цього підрозділу Лідія Мельничук присвятила також реконструкції технології гончарного виробництва, описові інструментів гончарів та асортименту гончарних виробів, позначених етнічною специфікою [3, с.147-153]; з'ясуванню побутових (санітарно-гігієнічних) умов праці, у тому числі впливу професійного заняття на стан здоров'я гончарів [3, с.154-155]. При цьому важливо, що дослідниця звернула чільну увагу

на фіксацію місцевої професійної термінології гончарного виробництва, яка дозволяє виділяти як загальноукраїнські, так і локальні ознаки подільського гончарства.

Не залишилася поза увагою Лідії Мельничук і проблеми гончарного шкільництва початку XX століття, які на той час були в центрі уваги земських установ і, до певної міри, впливали на поживлення творчого життя в регіоні. Зокрема, проаналізовано історію діяльності і вплив на місцеве ремесло спеціальних гончарних шкіл у селах Берлінці-Лісові Могилівського повіту та в м.Кам'янець-Подільському [3, с.156-163]. На жаль, у роботі відсутні ґрунтовні матеріали, які б відтворювали обставини заснування й діяльності гончарних шкіл в кількох інших населених пунктах Поділля, а саме – у селі Василівка Вінницького повіту, містечках Буданів і Товсте, що в Тернопільщині, як, до речі, відсутні й матеріали про розвиток подільського гончарства зазначеного періоду на території Західного Поділля, яка тоді знаходилася в складі Австро-Угорщини. Їх наявність додала б монографії вагомішого узагальнюючого, підсумовуючого попередніх наукових студій значення.

Новизною, введнням у науковий обіг невідомих досі архівних документів та польових матеріалів позначена частина третього підрозділу другого розділу (*«Керамічне виробництво на Поділлі у 1920-х – 1930-х роках»*), що відтворює трагічні сторінки гончарської історії впродовж другої половини 1920-х – 1930-х років, коли майже повсюдно гончарі зазнали репресій з боку більшовицької влади (розкуркулення, податки, штрафи, примусове кооперування, заборона займатися промислом, погроми в майстернях тощо), які й прискорили остаточний занепад гончарства в більшості гончарних поселень Поділля. Нині в регіоні дописують останні сторінки свого літопису, за підрахунками Лідії Мельничук, ще близько 30 гончарних осередків. Загалом же, другий розділ, на мою думку, є найбільш фундаментальним у монографії.

Гончарство Поділля прикметне розмаїтістю форм та своєрідністю художньо-стильових ознак глиняних виробів, властивих тому чи іншому осередку ремесла. У декорі місцевої кераміки якнайповніше знайшли втілення естетичні вподобання українців і їх етнічні стереотипи світосприйняття. Саме цими обставинами зумовлена пильна увага Лідії Мельничук у останньому, третьому розділі

(«*Центри народної кераміки Поділля*» з двома підрозділами – «*Художньо-стильові особливості гончарних виробів регіону*» та «*Осередки подільської кераміки*») до проблем районування гончарних виробів досліджуваного регіону, систематизації, типологізації, порівняльного аналізу форм виробів, вивчення їх декору та домінантних мотивів.

Поважне місце в монографії, як і має бути в дослідженні такого рівня, відведено з'ясуванню творчих досягнень окремих осередків гончарства, доробок майстрів яких став визначним явищем народної художньої культури українців. До таких центрів гончаротворення Лідія Мельничук віднесла місто Бар, містечка – Смотрич, Зіньків, села – Адамівка, Майдан-Бобрик, Рахни-Лісові, Бубнівка, Кришинці, Жерденівка, Жорнище, відповідно зробивши аналіз художньо-стильових особливостей характерних для них гончарних виробів [3, с.204-289].

З-поміж недоліків другого підрозділу третього розділу варто згадати не завжди коректне використання автором дослідницьких матеріалів відомих українських керамологів-мистецтвознавців (Юрія Лашука, Василя Гудака та інших) – маю на увазі непоодинокі відсутність посилань на джерела походження запозичених текстів [див., напр.: 3, с.206, 213-214, 216-217, 238-242]. Взагалі ж розповідь майже на 100 сторінках про центри народної кераміки Поділля, і зокрема про художньо-стилістичні особливості гончарних виробів регіону без жодної узагальненої таблиці форм та орнаментів виробів, без жодного малюнка зводить до мінімуму наукове значення цього розділу монографії.

Аналіз історичних уроків побутування на Поділлі гончарства дослідниця не тільки поєднала з критичним оглядом сучасних зусиль деяких громадських організацій і творчих спілок, спрямованих на відродження ремесла в окремих осередках, наприклад, у селі Бубнівці Гайсинського району Вінницької області, а й зробила висновок про перспективність відродження гончарства в Смотричі, Адамівці, Заміхові, Гончарівці, Товстому [3, с.291].

Якщо вести мову про практичне значення монографічного дослідження Лідії Мельничук, то, окрім усього іншого, мені імponує її висновок, зроблений на підставі багатолітніх керамологічних досліджень, про доцільність «*реформування*» ще існуючих осередків у центри художньої культури

і туризму», «*трансформацію їх діяльності відповідно до потреб сьогодення*» [3, с.5], на відміну від «модних» упродовж усіх років незалежності України безпідставних закликів до «відродження» осередків традиційної народної культури.

Констатуєчи загалом високий науковий рівень етнологічно-керамологічного дослідження Лідії Мельничук, варто звернути увагу на деякі зауваження, врахування яких у наступних працях українських учених додасть вагомості їх науковим студіям. Насамперед, висловлю кілька уточнень щодо термінології дослідження, оскільки в окремих випадках у монографії трапляються приклади термінологічної невизначеності. Зокрема, недоречно видається використання словосполучення «*керамічне виробництво*», характерного здебільшого для промислового виготовлення виробів із глини (у тому числі й технічної кераміки), яке має лише опосередковане відношення до традиційної культури. Тим більше, що термінологічні пріоритети вже були наперед задані назвою монографії, де фігурує термін «*гончарство*», а не «*кераміка*» чи «*керамічне виробництво*». З огляду на це, й третій розділ мав би називатися не «*Центри народної кераміки Поділля*», а, скажімо, «*Осередки гончарства Поділля*». Автор також використовує словосполучення «*оптимальний розвиток гончарних промислів*» [3, с.6], яке можна тлумачити по-різному, оскільки для кожного історичного періоду стан розвитку гончарства був «оптимальним», тобто відповідав існуючим соціально-економічним та політичним реаліям у країні.

Викликають заперечення й деякі інші твердження, оприлюднені в монографії:

- «у виробках сучасних гончарів ще й досі зберігаються ознаки минувшини, які дозволяють реконструювати походження і розвиток промислу» [3, с.5], хоча сучасні гончарні вироби практично «мовчать» про походження цього стародавнього ремесла;
- кераміка зафіксувала еволюцію моральних потреб населення [3, с.5];
- «археологічні дослідження є важливим джерелом до вивчення подільського народного гончарства XIX–XX ст.» [3, с.27];
- «можливість «відродження мистецьких шкіл» [3, с.5];
- «керамічне виробництво на землях України є стародавнім народним промислом» [3, с.9]

(насправді ж про ремесло можна вести мову лише з другої половини XIX століття, а доти – виключно як про ремесло);

- Бубнівка була «одним із найвідоміших гончарних центрів південносхідного Поділля» [3, с.48] (тут Лідія Мельничук по-своєму інтерпретувала твердження Лідії Шульгиної: «Бубнівка... належить до відомих ганчарних центрів південно-східного Поділля» [8, с.111]; насправді ж, на час обстеження гончарного промислу Олександром Прусевичем Бубнівка була невеликим гончарним осередком з 9 гончарськими садибами та 13 майстрами в них, з незначним регіоном збуту виробів, хоча, за свідченням того ж таки Олександра Прусевича, місцеві миски й були найбільш красивими й вишуканими в Подільській губернії) [5, с.13, 74] тощо.

Бездоказово звучить і твердження авторки монографії, повторене за словами авторів публікацій 1920-х років, про те, що «жоден з історико-етнографічних регіонів України не позначений таким багатством різновидів гончарних виробів, такою значною кількістю осередків народної кераміки й самобутніх гончарських династій, як Поділля» [3, с.9], особливо ж щодо багатства різновидів кераміки та самобутніх гончарських династій: підтверджені цьому висловлюванню в тексті монографії я не знайшов, як і не натрапив на жодне гончарне генеалогічне дерево, яке б засвідчувало «багатство» подільських гончарських династій (згадано лише кілька династій гончарів).

Окрім сказаного вище, варто звернути увагу на окремі неточності, які, проте, суттєво не впливають на загальний рівень монографічного дослідження. Так, неправильно подано бібліографічний опис видання зі статтю Марії Фріде «Форма й орнамент посуду з Поділля»: у Лідії Мельничук – «//36. Іст.-філол. відділу Укр. Академії наук. – 1928. – №74.» [3, с.615], а треба: «// Науковий збірник Ленінградського товариства дослідників української історії, письменства та мови. – К., 1928. – Т.1.». Іноді невиправдано змінюються закінчення слів у деяких цитатах, наприклад, Бориса Лисіна (у бібліографічному описові цитати, замість «С.7» зазначено «С.7-10» [3, с.9, 84]). У багатьох позиціях зі списку використаної літератури не зазначено видавництва.

На с.208, цитуючи вислів О.Зарембського, авторка помилково написала «А.Зарецький». На стор.213 Лідія Мельничук стверджувала, що дим-

лення гончарних виробів «в сучасній археологічній та етнографічній літературі цей процес носить назву «томління»; при цьому робила посилання на працю Марії Фріде, опубліковану ще 1928 року, яка виявляється, є «сучасною етнографічною літературою», а, окрім цього, взагалі не містить жодної згадки про так зване «томління» [див.: 7]; до того ж, термін взагалі не характерний для українського гончарства.

У тексті трапляються недоречні поєднання слів, скажімо, «побутування кераміки в мистецько-виробничій діяльності населення» [3, с.9], «кустарний народний промисел» [3, с.10, 62, 63], «сільські народні промисли» [3, с.19], «кераміка Поділля як основного гончарного центру Правобережної України» [3, с.42]. Трапляються русизми: наприклад, авторка писала про «вінчик» (треба: вінця), «розписні миски» (треба: мальовані миски) [3, с.215, 239, 242]

Є випадки хронологічної неузгодженості в текстах. Так, ведучи мову про 1920-ті роки, авторка уточнювала – «особливо в першій половині другого десятиріччя» [3, с.58], хоча, зрозуміло, що 1920-ті роки – це вже не друге, а третє десятиріччя XX століття.

Недоречним є дублювання значного за обсягом списку джерел та літератури, що займає аж 41 сторінку монографії [3, с.307-347] з посиланнями наприкінці кожного розділу, що теж «вкрало» 53 сторінки книги. У результаті, третина книги – це двічі повторені бібліографічні списки.

Вважаю необхідним уточнити і два твердження інформативного характеру: що особистий архів, унікальна колекція кераміки, бібліотека спеціальної літератури Юрія Лащука «зберігаються нині в Національному архіві українського гончарства в Опішному» (точніше – у Національному архіві українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному), і що дисертаційне дослідження Василя Гудака, присвячене східно-подільській кераміці, зберігається поза межами України, в Російській державній бібліотеці [3, с.80] (насправді ж, один примірник його є в тому ж таки Національному архіві українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному).

Дослідження було б ще більш переконливим за наявності ілюстративних матеріалів, які б відтворювали особливості техніки та технології

подільського гончарства, форми та декор виробів, побутові умови життя гончарів; карти поширення гончарних осередків, повного списку гончарних осередків Поділля, таблиці зі статистичними даними про чисельність гончарів у тих чи інших осередках ремесла в досліджуваний період. На жаль, у монографії, як уже зазначалося, немає жодної ілюстрації.

Незважаючи на окремі зазначені тут недоліки, які завжди супроводжують узагальнюючі дослідження, немає жодного сумніву в тому, що **остання монографія відомого українського керамолога**

Лідії Мельничук з вивчення ролі гончарства Поділля в системі етнокультури українців другої половини XIX–XX століття є помітним досягненням сучасної української етнології та присутнім внеском у розвиток української керамології.

Тільки безмежно прикро, що вчена так рано відійшла в інші світи (14.10.2005 року), полишивши нездійсненими багато дослідницьких задумів. Справа честі молодих українських керамологів – продовження наукових пошуків Лідії Мельничук у царині подільського гончарства.

1. Александрович Ю. Бубнівське ганчарство // *Побут*. – 1929. – Ч.4-5. – С.1-5.
2. Александрович Ю. Повідомлення про ганчарство в с.Бубнівці та Жерденівці Тульчинської округи // *Етнографічний вісник*. – 1926. – Кн.2. – С.156-158.
3. Мельничук Лідія. Ганчарство Поділля в другій половині XIX–XX століттях: історико-етнографічне дослідження. – К.: УНІСЕРВ, 2004. – 350 с.
4. Пошивайло Олесь. Музейний ландшафт гончарської України // *Український керамологічний журнал*. – 2003. – №2-4. – С.5-24.
5. Прусевич А. Гончарный промысел в Подольской губернии // *Кустарные промыслы Подольской губернии*. – К.: типо-литография «С.В.Кульженко», 1916. – С.9-118.
6. Спаська Євгенія. Орнамент бубнівського посуду // *Матеріали до етнології*. – 1929. – Кн.ІІ. – С.201-227.
7. Фріде Марія. Форми й орнамент посуду з Поділля // *Науковий збірник Ленінградського товариства дослідників української історії, письменства та мови*. – 1928. – Вип.2. – С.81-92.
8. Шульгина Лідія. Ганчарство в с.Бубнівці на Поділлі // *Матеріали до етнології*. – 1929. – Кн.ІІ. – С.111-200.

© **Олесь Пошивайло**, керамолог, доктор історичних наук
(Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному)

Виставка творів подільської кераміки, розгорнута в залі засідань Спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка зусиллями Лідії Мельничук. Київ. 18.10.2004.
Фото Олесь Пошивайло, Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Національний архів українського гончарства

18 жовтня 2004 року на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 26.001.20 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка викладач Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидат історичних наук **Лідія Мельничук** прилюдно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук «Гончарство Поділля в системі етнокультури українців (друга половина XIX–XX століття)». Спеціальність 07.00.05 – етнологія.

Дослідження виконано на кафедрі етнології та краєзнавства історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де дисертантка була докторантом. Провідна установа – Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України. Офіційні опоненти: Леонід Залізняк, завідувач відділу археології кам'яного віку Інституту археології НАН України, доктор історичних наук, професор (Київ); **Георгій Кожолянко**, завідувач кафедри етнології, античної та середньовічної історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор історичних наук, професор (Чернівці); **Олесь Пошивайло**, директор Інституту керамології – відділення Інституту

Мельничук Лідія Семенівна.
ГОНЧАРСТВО ПОДІЛЛЯ
В СИСТЕМІ ЕТНОКУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ
(ДРУГА ПОЛОВИНА XIX–XX СТОЛІТТЯ):

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. – К.: Видавництво «Логос», 2004. – 32 с.

народознавства НАН України, доктор історичних наук (Опішне). **Науковий консультант** – **Валентина Борисенко**, викладач кафедри етнології та краєзнавства історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор.

За визначенням Лідії Мельничук, **об'єктом дисертаційного дослідження** була «*подільська кераміка як явище етнокультури в системі традиційного господарювання та духовного життя українців, що відображає особливості історичного, соціально-економічного та культурного розвитку регіону, втілює як загальноетнічну, так і локальну специфіку, а саме – кухонний, столовий, господарчий та ритуальний посуд, скульптура, будівельно-художні предмети з глини*» [1, с.2]. При цьому зауважу, що дискусійним видається твердження, немовби об'єктом дослідження є саме «*подільська кераміка*», а предметом дослідження – «*етнографія гончарства*», оскільки, як видно з тексту дисертації, об'єктом дослідження є не суто гончарні вироби, а власне гончарство Поділля, а тема «етнографія гончарства» є більш загальним поняттям щодо гончарних виробів, отже, і не може бути предметом дослідження в тому випадку, коли об'єктом його є виключно гончарні вироби.

Автор проаналізувала стан історіографії та джерельної бази дослідження; вивчила соціально-економічні умови розвитку гончарного виробництва досліджуваного періоду; розкрила економічні форми побутування гончарного промислу в краї; показала трансформацію гончарних цехів та їх вплив на розвиток гончарного виробництва в Поділлі; з'ясувала фактори, що спричинили зміни в подільському гончарстві впродовж другої половини XIX–XX століття; на основі власного експе-

диційного обстеження проаналізувала сучасний стан осередків подільського гончарства; дослідила регіональні художньо-стильові особливості подільської кераміки; охарактеризувала етнографічну цінність найбільших центрів народної кераміки Поділля; сформулювала актуальні наукові проблеми подальшого вивчення етнографії гончарства та його трансформації в галузь декоративно-ужиткового мистецтва [1, с.3-4].

Дисертація, обсягом 431 сторінки, має таку структуру:

- Вступ
- Розділ 1. Історіографія та джерела дослідження гончарства Поділля другої половини XIX–XX століть.
 - 1.1. Постановка проблеми в контексті подільського краєзнавства та етнографії (XIX – початок XX століть).
 - 1.2. Академічне українознавство і гончарні промисли Поділля (1920 – 1980-ті роки).
 - 1.3. Етнографія подільського гончарства: сучасний стан дослідження.
- Розділ 2. Соціально-економічні умови розвитку гончарних промислів Поділля.
 - 2.1. Гончарство як галузь традиційної культури подолян: основні етапи еволюції ремесла.
 - 2.2. Зміни в соціально-економічній структурі гончарства другої половини XIX–XX століть. Піднесення сільських промислів.
 - 2.3. Керамічне виробництво на Поділлі у 1920 – 1930-х роках.
 - 2.4. Стан традиційних подільських осередків народного гончарювання в другій половині XX століття.
- Розділ 3. Художньо-стильові особливості подільської кераміки.
 - 3.1. Районування гончарних виробів регіону.
 - 3.2. Традиційні форми гончарних виробів Поділля.
 - 3.3. Декор та домінуючі мотиви в творах подільських гончарів.
- Розділ 4. Центри народної кераміки Поділля.
 - 4.1. Головні гончарні осередки західно-подільської зони.
 - 4.2. Мистецькі центри виробництва кераміки Східного Поділля.
- Розділ 5. Гончарство в духовній культурі подолян.
 - 5.1. Світоглядні аспекти гончарного ремесла.
 - 5.2. Професійні звичаї та обряди гончарів.

5.3. Предмети керамічного виробництва в обрядовій культурі населення Поділля.

- Висновки
- Список використаних джерел та літератури [2, с.2-3].

За темою дисертації Лідією Мельничук опубліковано 3 монографії та 29 статей, у яких викладено основний зміст та результати дослідження. Більшість наукових статей побачили світ у спеціалізованих виданнях, зокрема в таких авторитетних фахових збірниках і журналах, як «Етнічна історія народів Європи», «Матеріали до української етнології», «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія», «Українська керамологія» та «Український керамологічний журнал», що є свідченням ґрунтовної наукової підготовки вченого, серйозної апробації результатів дослідження й доступності їх для публічного обговорення. Матеріали дисертації з достатньою повнотою апробовано на 4-х міжнародних і 7-ми всеукраїнських (у тому числі й керамологічній) конференціях, 2-х українсько-фінських симпозиумах, 1-му міжнародному конгресі.

Важливо відзначити й той факт, що матеріали дисертації та зібрані під час польових обстежень гончарних осередків речові пам'ятки вже нині активно використовуються Лідією Мельничук в авторських курсах лекцій з основ народознавства для студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Самодостатню цінність має зібрана під керівництвом дисертантки колекція подільської кераміки, що налічує близько 600 пам'яток, і рукописний фонд польових матеріалів. Вони є цінним надбутком не лише для науковців, а й для музейних працівників, краєзнавців.

Отже, дисертаційне дослідження Лідії Мельничук збагачує науковий доробок української етнології та керамології новими знаннями про історію розвитку подільського гончарства впродовж двох останніх століть, вводить у науковий обіг значний масив нових, невідомих досі архівних та польових матеріалів, з урахуванням яких робить узагальнюючий аналіз складних соціально-економічних та культурних процесів, що відбувалися в гончарних осередках Поділля.

Здобувач цілком слушно зауважила в своїй роботі, що початком спеціального академічного дослідження народної кераміки стали розвідки львівської вченої Катерини Матейко, яка 1955 року

захистила першу в Україні кандидатську дисертацію з керамологічної проблематики етнологічного спрямування [2, с.86]. Тільки через 40 років було захищено наступну, вже докторську дисертацію за спеціальністю «етнологія»; 1998 року – третю, кандидатську, і от 2004 року ми стали свідками захисту четвертого дисертаційного дослідження з цієї ж спеціальності і, відповідно до закономір-

ної послідовності, – знову докторської. Отже, за останнє століття маємо в Україні лише 4 фундаментальні етнологічні дослідження традиційного гончарства, з яких робота Лідії Мельничук немовби з'єднує два перші дослідження в одну керамолого-географічну паралель від заходу до сходу України (західні області України – Поділля – Лівобережна Україна).

1. Мельничук Лідія Семенівна. Гончарство Поділля в системі етнокультури українців (друга половина XIX–XX століття). Спеціальність 07.00.05 – етнологія: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. – К.: Видавництво «ЛОГОС», 2004. – 32 с.
2. Мельничук Лідія Семенівна. Гончарство Поділля в системі етнокультури українців (друга половина XIX–XX століття). Спеціальність 07.00.05 – етнологія: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2004. – 431 с.

© **Ольес Пошивайло**, керамолог, доктор історичних наук
(Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному)

Івашків Галина Михайлівна.
ДЕКОР ТРАДИЦІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КЕРАМІКИ XVIII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ (іконографія, домінуючі мотиви, художні особливості): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. – Львів: Львівська академія мистецтв, 2004. – 20 с.

17 червня 2004 року на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 35.103.01 у Львівській академії мистецтв охоронець фонду народної кераміки Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України **Галина Івашків прилюдно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства «Декор традиційної української кераміки XVIII – першої половини XX**

століття (іконографія, домінуючі мотиви, художні особливості)». Спеціальність 17.00.06 – декоративне і прикладне мистецтво.

Дослідження виконано у відділі народного мистецтва Інституту народознавства НАН України. Провідна установа – Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України. Офіційні опоненти: Галина Стельмащук, завідувач кафедри історії і теорії мистецтва Львівської академії мистецтв, доктор мистецтвознавства, професор, та Олег Слободян, завідувач кафедри історії мистецтва Косівського державного інституту декоративного та прикладного мистецтва, кандидат мистецтвознавства. Науковий керівник – Михайло Станкевич, завідувач відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України, член-кореспондент Академії мистецтв України, доктор мистецтвознавства, професор.

За визначенням Галини Івашків, *«об'єктом дослідження є оздоблення українських глиняних виробів та мистецькі й суспільні явища, що розкривають еволюцію етнотрадицій»* [1, с.2], а предметом дослідження – *«орнаментальні композиції, мотиви та сюжети на керамічних виробках XVIII – першої пол. XX ст. у контексті їхньої образної поліфонії та глибинної семантико-символічної наповненості»* [1, с.2].

Для досягнення мети дослідження («визначення національно-мистецьких особливостей у декорі традиційної української кераміки») авторка ставила перед собою завдання:

«1) простежити домінуючі мотиви та елементи в оздобленні кераміки від найдавніших часів до першої половини XX століття; 2) розкрити ймовірний знаковий зміст традиційних мотивів в оздобленні глиняних виробів; 3) визначити основні типи композицій орнаменту та сюжетів у традиційній українській кераміці; 4) здійснити порівняльний аналіз національних особливостей розписів українських керамічних виробів у слов'янському та частково загальноєвропейському контексті; 5) ввести у науковий обіг досі невідомі пам'ятки кераміки, провести їх атрибуцію» [1, с.1-2].

Дисертація, обсягом 217 сторінок (без додатків), має таку структуру:

- Вступ
- Розділ 1. Історіографія, методика та джерела дослідження.

- Розділ 2. Еволюція домінуючих мотивів в українській кераміці.
- 2.1. Найдавніші візерунки та пластичні елементи на глиняних виробках.
- 2.2. Декор кераміки XVI – першої половини XX століття.
- Розділ 3. Іконографія та композиційно-художні особливості сюжетів у кераміці.
- 3.1. Міфологічні образи і мотиви.
- 3.2. Християнські мотиви та сюжети.
- 3.3. Фігурні зображення та побутові сценки.
- Висновки.

Дисертація також має список джерел і використаної літератури (377 найменувань), хронологічну таблицю основних археологічних культур та додатки – альбом з ілюстраціями (193 позиції) і анотаціями до них.

Музейна наука завжди приваблювала своєю ґрунтовністю, закоріненістю в глибинні пласти традиційної матеріальної культури; відзначалася правдивим переживанням за збереження пам'яток минувшини і нестримним прагненням до пізнання основ етнобуття рідного народу. Згадаймо хоча б такі знакові для української культури постаті музейних подвижників-науковців, як Вікентій Хвойка, Микола Біляшівський, Микола Макаренко, Михайло Рудинський, Вадим і Данило Щербаківські, Дмитро Яворницький, а також керамологів – Євгенія Спаської, Лідії Шулгиної, Якова Риженка!

Заодно з Музеєм етнографії та художнього промислу одним із центрів підготовки дослідників українського гончарства кілька десятиліть був Державний музей українського народного декоративного мистецтва, колишні співробітники якого – кандидати мистецтвознавства Леся Данченко та Олена Клименко – стали поважаними в країні знавцями народного гончарства. Нині традиції музейної науки плідно продовжує Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, де на сьогодні активними керамологічними дослідженнями займаються 9 аспірантів та 4 здобувачі.

За майже півтори століття вивчення гончарства в Україні так і не з'явилося жодного узагальнюючого монографічного дослідження художніх особливостей української народної кераміки. У працях вітчизняних керамологів, присвячених мистецьким досягненням окремих гончарних осередків чи істо-

рико-етнографічних регіонів, з'ясування означеної проблематики не переходило меж локально-географічних прикмет гончарних виробів. Щоправда, видатний український учений Юрій Лашук, у своїй докторській дисертації «Українська народна кераміка XIX–XX століть» на 625 сторінок машинопису, вперше в українській керамології й мистецтвознавстві, обстеживши в польових умовах більшість існуючих у 1950–1960-ті роки осередків народного гончарства, опрацювавши колекції кераміки в музеях і приватних колекціях України та сусідніх країн, окреслив загальну схему та історичні тенденції розвитку мистецтва кераміки на території сучасної Української держави, звернувши чільну увагу на художні особливості виробів як окремих населених пунктів, так і цілих регіонів побутування гончарства.

Мистецтвознавець і керамолог Галина Івашків представляє молодшу генерацію українських учених, які предметом своїх наукових студій обрали ті чи інші аспекти історичного розвитку гончарства. Її наукові вподобання значною мірою формувалися під заохочуючим впливом відомих учених, які теж починали свій шлях у науку в Львівському музеї етнографії та художнього промислу: Катерини Матейко, Фаїни Петрякової і, звичайно ж, Юрія Лашука. Нині з приємністю констатуємо, що наукові традиції львівського музейництва не тільки не були занедбані останнім стагнаційним десятиліттям у суспільному житті країни, а й плідно розвивалися, передовсім зусиллями співробітників Інституту народознавства НАН України і його структурного підрозділу – Музею етнографії та художнього промислу. З огляду на таку історично сформовану спадкоємність, дисертантка Галина Івашків постає надзвичайно важливою ланкою в успадкуванні досягнень попередників, продовженні півстолітніх традицій керамологічних студій і утвердженні новітніх наукових пріоритетів.

Упродовж останніх трьох років зусилля Галини Івашків, окрім активних наукових студій, спрямовувалися ще й на музеефікування унікальної колекції реставратора Петра Лінинського, яка тільки кахель налічує понад тисячу одиниць збереження. Паспортизація гончарних виробів, організація постійно діючої експозиції повернутих із небуття Петром Лінинським кахель, популяризація збірки та справи її збирача в періодиці – ці та багато інших виявів музейницького подвижництва Галини

Івашків дають науковій громадськості держави свідчення про появу сформованого пошуковця, ученого, який усвідомлює особисту відповідальність перед прийдешніми поколіннями українців за дбайливе збереження духовної спадщини минулої, отримав ґрунтовно академічну підготовку, має талант пізнавати таїну гончаротворення й доносити результати власних пошуків до співгромадян.

Отож, звертання Галини Івашків до теми декору української народної кераміки є закономірним і актуальним як із точки зору вивчення творчих набутків вітчизняного гончарства, так і з огляду на важливість наукового осмислення мистецької спадкоємності в творчості гончарів XVIII–XX століть. Сьогодні маємо в державних музеях і в приватних колекціях сотні тисяч гончарних виробів від найдавніших часів до сьогодення, проте весь цей колосальний масив пам'яток гончарної культури залишається не тільки належним чином не систематизованим, а й узагалі, в більшості своїй, не введеним у науковий обіг. З огляду на цю обставину дисертація Галини Івашків певною мірою заповнює прогалину через постановку і розв'язання актуальної керамологічної проблематики.

Звертає на себе увагу солідна джерельна база дисертаційного дослідження Галини Івашків, яка включає близько 30 колекцій кераміки з музеїв України та Польщі, рукописні та архівні фонди провідних академічних народознавчих науководослідних інститутів, власноруч зібрані матеріали під час польових керамологічних експедицій до різних історико-етнографічних регіонів України. Прикметний і той факт, що це перше наукове дослідження, у якому до аналізу широко залучено значну групу пам'яток галицького кахлярства XVI–XIX століть зі збірки Петра Лінинського.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що Галина Івашків уперше поставила за мету визначити й відтворити історичний розвиток домінантних мотивів та сюжетів в оздобленні гончарних виробів. Вона, зокрема, детально проаналізувала еволюцію поширених мотивів «*хреста*», «*вазона*», «*волошки*», а також деяких міфологічних образів. Предметом особливої уваги дослідниці стали сакральні мотиви й сюжети на виробках, переважно гончарів Косова, Пистиня й Коломиї XIX – початку XX століття (зображення Богородиці, святих – Миколая, Юрія Змієборця, Петра і

Павла, архистратига Михаїла, церковних споруд тощо), особливості їх інтерпретації в творчості славетних гончарів: Івана Баранюка, Олександра Бахмїнського, Дмитра Зондюка, Петра Кошака та інших. Якщо вивчення впливу християнської релігії на образну мову українського гончарства було тільки заявлено Юрієм Лашуком [2], то Галина Івашків значно ширше, комплексно проаналізувала декор творів означеної тематики, визначивши коло основних іконографічних типів сюжетів.

Досягненням Галини Івашків є систематизація й аналіз гончарних виробів з міфологічними образами й мотивами, які своїми витокami сягають епохи трипільської археологічної культури. У цьому вона творчо розвинула й збагатила пошуки попередників – Олександра Тищенко та Лариси Виноградської, які за основу власних наукових досліджень брали пам'ятки гончарства X–XVIII століть, головним чином кахларства. Галина Івашків уперше дослідила художні особливості зображень фантастичних істот на кахлях гончарів Гуцульщини та Покуття.

Мені особливо імponує відмова Галини Івашків від безпідставних семантичних реконструкцій і фантазійного «розшифрування» геометричних візерунків на гончарних виробах, чим останнім часом буквально «засмічені» українські народознавчі науки. Принципова позиція дослідниці полягає в усвідомленні того, що всі графічні знаки та їх композиції, застосовані давніми гончарями для декорування своїх виробів, *«позначені таємничою інформацією, про яку можемо лише здогадуватися»* [1, с.7]. Саме цим розумінням корельовано зосередження вченої на добросовісній систематизації образотворчих матеріалів, визначенні напрямків їх еволюції від простого до складного.

Важливими позитивними моментами дослідження є введення в науковий обіг досі невідомих імен гончарів; проведення атрибуції багатьох гончарних виробів; залучення до порівняльного аналізу даних з народного гончарства Білорусі, Болгарії, Німеччини, Польщі, Росії, Румунії, Словаччини, Угорщини та Чехії. Самостійну наукову цінність має укладений п.Галиною Івашків альбом ілюстративних матеріалів, який налічує 193 позиції.

* * *

Одночасно слід сказати про деякі погляди сучасної української керамології на межі необ-

хідного для повноти з'ясування проблеми декору української народної кераміки:

- З точки зору керамології, сформульована авторкою тема дослідження – *«Декор традиційної української кераміки XVIII – першої половини XX століття (іконографія, домінуючі мотиви, художні особливості)»* – не відповідає змістові дисертації. Про це свідчить таке:

– Галина Івашків ставила завдання: *«простежити домінуючі мотиви та елементи в оздобленні кераміки від найдавніших часів до першої половини XX століття»* [1, с.1], хоча тема дисертації передбачає зосередження головної уваги, а отже, і спрямування дослідницьких зусиль, на кераміці, починаючи з XVIII століття. Зайавши темою пріоритетне дослідження кераміки XVIII–першої половини XX століття, дисертантка основну увагу звернула на оздоблення археологічної кераміки та виробів XVI–XVII століть (параграфи 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; частини параграфів – 2.2.2; 3.1; 3.3). При цьому незрозуміло, як можна повноцінно дослідити декор кераміки від найдавніших часів до XVIII століття включно, якщо сама авторка у висновках зізналася: *«Основний корпус пам'яток, проаналізованих у дисертації, належить до XIX – першої пол. XX ст.»* [1, с.14]! Якщо майже відсутній аналіз пам'яток XVIII століття, очевидно, слід було й у назві дисертації обмежитися хронологічними рамками XIX – першої половини XX століття.

- Авторка ставила завдання *«визначити основні типи композицій орнаменту та сюжетів»* [1, с.1], і зовсім не брала до уваги необхідність обов'язкового визначення взагалі основних типів декору народної кераміки. Результатом такого неточного формулювання пошукових пріоритетів, як можна зрозуміти з автореферату, стала відсутність у дисертації аналізу таких прикметних для української народної кераміки видів декору, як ангобування, скління (крайкування), димлення, лискування, штампування, ритування, а також самобутніх технік декорування виробів, як фляндрування й затікання, скульптурні наліплені прикраси; не проаналізовано специфіку оздоблення зооморфного та антропоморфного посуду, глиняної іграшки. Звіди впливає висновок, що формулювання теми дисертації не вповні відповідає її змістові, оскільки в дослідженні мова йде не про декор у цілому, а лише

про окремі, на думку авторки, домінуючі мотиви, а розкриття змісту декору безпідставно звушено до малювання та рельєфного оздоблення. Наприклад, підрозділ 2.2 називається «Декор кераміки XVI – першої пол. XX століття» [1, с.8], а в його параграфах мова йде лише про окремі мотиви оздоблення. Отже, і формулювання загальної теми мало б починатися приблизно такими словами: «Мотиви та орнаменти...».

- Тема дисертації передбачає мистецтвознавчий аналіз усього масиву пам'яток українського гончарства. З огляду на це, авторка зазначила в авторефераті, немовби географічні рамки дослідження – «етнічна територія України» [1, с.2]. Насправді ж, згадує гончарні осередки лише кількох історико-етнографічних регіонів України в межах сучасних державних кордонів і не охоплює українських етнічних територій, які знаходяться в Польщі, Словаччині, Росії тощо. Більше того, аналіз декору української народної кераміки зроблено майже виключно за матеріалами гончарних осередків Галичини. З огляду на це, вважаю, і тему дисертації слід було сформулювати відповідним чином. На жаль, авторці не вдалося позбутися місцевої наукової традиції, коли в народознавчих дослідженнях тематично декларується вся Україна, а змістовно охоплюються переважно західні регіони країни. У такий спосіб формується до певної міри хибне суспільне уявлення, що українське гончарство розвивалося передовсім у Західній Україні, а його регіональні ознаки є загальнонаціональними.

- Комплексне розкриття теми передбачає з'ясування декоративно-стильових ознак не лише української народної кераміки як явища однієї національної культури, а й регіональних декоративних систем, пов'язаних з історичною долею різних частин сучасної України, зумовлених природними умовами, етнічним складом населення, напрямками міграцій, впливів та взаємовпливів різних етнічних груп, що в дисертації відсутні.

- Розмаїття декоративних мотивів української народної кераміки в дисертації непереконливо зведено майже виключно до мотиву «вазона», міфологічних та християнських мотивів і сюжетів, побутових сцен. Зокрема, вважаю недостатньо обґрунтованим висновок Галини Івашків про те, що для всього масиву української народної кераміки мотив «вазона» був «панівним» у декорванні гон-

чарних виробів [1, с.14]. Окрім цього, якщо вести мову про українську народну кераміку загалом, то християнські мотиви для неї зовсім не були домінуючими: вони прикметні майже виключно для галицької кераміки, яку виготовляли кілька десятків гончарів упродовж відносно короткого часового проміжку (XIX – початок XX століття); з'явившись у 1800-х роках на гуцульських кахлях і мисках, уже на початку XX століття вони майже зникли разом із занепадом виготовлення кахель, так і не ставши довготривалою традицією українського гончарства. У зв'язку з цим, для досягнення мети дисертаційного дослідження – «визначення національно-мистецьких особливостей у декорі традиційної української кераміки» [1, с.1] – видаються важливішими не новомодні пошуки доказів релігійності українців, а глибокий аналіз розмаїття рослинних мотивів, образів риби і птаха на гончарних виробах, характерних дійсно для всіх українських етнічних територій, яким, проте, у дисертації відведено другорядне місце.

- Авторка задекларувала, як один із аспектів актуальності теми, осягнення «етнопсихологічних засад творчості окремих гончарів» [1, с.1], проте саме результати такого «осягнення» в авторефераті відсутні. З огляду на це, важливо було б прослідкувати залежність особливостей декору кераміки від статі «декоратора», адже в керамологічній і мистецтвознавчій літературі маємо достатньо матеріалів для подібного аналізу ґендерних відносин у гончарстві.

- Не до кінця зрозумілою є мотивація термінологічних переорієнтацій авторки, а саме – вживання замість усталеного в українському мистецтвознавстві словосполучення «народна кераміка» іншого – «традиційна кераміка». Адже в контексті досліджуваної теми термін «народна» означає передовсім ідеологію творення та середовище побутування гончарних виробів, незалежно від хронологічних рамок, тобто значною мірою є позачасовим. «Традиційна» ж завжди є терміном, співвідносним з певним часовим проміжком, а означувані ним явища матеріальної і духовної культури зазнають постійних змін, залежно від численних економічних та суспільно-політичних факторів існування етносу. Скажімо, традиційні для косівської кераміки XIX століття сюжетні розписи, були нетрадиційними для виробів попереднього, XVIII століття, а згодом стали нехарактерними і

для ХХ століття; декор опішненської кераміки XVIII століття суттєво відрізняється від стилевих ознак писання й малювання в Опішному XIX століття, а мальовка початку 1900-х років визначила художні прикмети місцевого гончарства на все ХХ століття. Видозмінене означення постає ще більш дивним з огляду на те, що дисертацію виконано у відділі саме *«народного мистецтва»*, а не *«традиційного»*. Отже, логічніше було б оперувати поняттям *«народна кераміка»*. Здається, що й авторка, яка доти в своїх публікаціях вживала словосполучення *«народна кераміка»* [1, с.3-4, 16, 17], однозначно не визначилася, чому віддати перевагу, бо, якщо на початкових та завершальних сторінках автореферату оперує поняттям *«традиційна кераміка»* [1, с.1, 16], то між ними веде мову про *«народну кераміку»* [1, с.7, 9, 14].

• Авторка значною мірою обмежилася аналізом декору кахель, таким чином дещо применшивши значущість осягнення теми в цілому. Грунтовності дисертації додали б комп'ютерне опрацювання мотивів у декорі кераміки з урахуванням законів геометричних перетворень; реконструкція технічних прийомів декорування й аналіз тенденцій розвитку декору кераміки впродовж XVIII – першої половини ХХ століття (у роботі мова йде переважно про мальований посуд, і лише побіжно – про писаний, який кількісно переважав у традиційному побуті); з'ясування залежності декоративних засобів і мотивів від форми та функціонального призначення глиняних виробів; вивчення декорування як обрядодійства й залежності декору від обрядового контексту використання гончарних виробів. Поза увагою залишилися також народні назви декоративних мотивів як важливе джерело з'ясування їх походження та появи на гончарних виробках; зібрані в словничок, вони б не тільки додали обґрунтованості деяким висновкам, а й стали б вагомим джерелом подальших наукових студій.

• На початку автореферату авторка ствердила, що *«інтерпретація декору традиційної української кераміки є одним із ключових питань у дослідженні декоративно-ужиткового мистецтва»* [1, с.1], де перше слово вжито не зовсім точно, оскільки зрозуміти його можна і як тлумачення, розкриття змісту декору, і як творче виконання декору на глиняних виробках, основане на власному тлумаченні виконавця.

• Авторка зазначила, що здійснила *«порівняльний аналіз національних особливостей оздоблення традиційних українських керамічних виробів у слов'янському та частково загально-європейському контексті»*, але в дисертації відсутні серйозні результати таких порівняльних студій, як і будь-які висновки про напрямки етнічних впливів та взаємовпливів у декоруванні виробів народного гончарства різних країн. Галина Івашків задекларувала також важливість виявлення *«психологічно-емоційних»* факторів, *«які мали вплив на специфіку оздоблення творів кераміки»* [1, с.1], але на цій констатації дослідницька робота й закінчилася: у тексті автореферату немає жодної згадки про відповідні пошуки та їх результати.

• Кидаються в очі кілька «дивних» висновків, скажімо, про вплив на кераміку XVIII–ХХ століть візантійського мистецтва [1, с.15] (очевидячки, мова йде про його більш ранній вплив на іконопис, звідки, значно пізніше, сакральні образи потрапили на гончарні вироби); про залежність пошуків нових декоративно-виразяльних засобів від *«цілого спектру вірувань і обрядів»*, а також від *«специфіки матеріалу»* (тобто, глини?) [1, с.16]. Трапляються недоречні поєднання слів, скажімо *«генетичні витоки»*, *«етнічні первні»* [1, с.1], *«вироби української кераміки у первісному суспільстві»* [1, с.7]; *«кружальна кераміка»* [1, с.8], *«гончарні вироби і кахлі»* [1, с.9], *«технологічний декор кераміки»* [1, с.16]. Виділення *«святкового»* посуду [1, с.7] з маси прадавніх гончарних виробів є проблематичним, а тому в науковій роботі подібні твердження сприймаються дещо по-дилетантськи.

Є й окремі суперечливі думки. Наприклад, на с.9 автореферату мовиться про поширеність мотиву *«вазон»* на пам'ятках гончарства з Гуцульщини та Покуття, Східного Поділля, Середнього Подніпров'я і Полтавщини, а на с.14 зроблено висновок про його побутування лише на виробках з Івано-Франківщини, Чернігівщини, Полтавщини і Київщини: як бачимо, уже з додатком Чернігівщини і з виключенням Східного Поділля. На с.10 авторка стверджує, немовби в *«пізньому періоді»* трипільської археологічної культури *«з'являються зображення антропоморфних фігур, пов'язаних із певними світоглядними уявленнями»*, насправді ж вони відомі вже в ранньому періоді зазначеної культури. На с.11 авторка пише, що сакральні

сюжети на українській кераміці *«аналізуються в контексті аналогічних зображень в європейській кераміці»* [1, с.11], забуваючи про належність до Європи й України. Зустрічаються русизми, запозичені автором з археологічної літератури (*«наліпи»* [1, с.8]).

Непоодинокими є хронологічні спотворення. Так, на с.1 авторка пише про завдання роботи *«простежити домінуючі мотиви та елементи в оздобленні кераміки від найдавніших часів до першої половини XX століття»*, а на с.2 до *«хронологічних меж»* уже включено і всю першу половину XX століття. Авторка датує всі три умовні періоди трипільської культури IV–III тис. до н.е. [1, с.10], і тим же часом тільки період пізнього Трипілья [1, с.8], хоча в археології загальноприйнято датувати останній кінцем IV – другою половиною III тис. до н.е.; далі по тексту порушено послідовність огляду еволюційних змін у декорі кераміки: сказавши про особливості пізнього Трипілья, авторка повертається назад, до середнього етапу цієї археологічної культури. На с.13 до *«гуцульських та покутських глиняних виробів XIX ст.»* віднесено миски Павлини Цвіліки, яка тільки народилася наприкінці XIX століття (1891); на с.13 до *«кераміки XVIII – першої пол. XX ст.»* зараховано творчість Надії Вербівської, яка народилася наприкінці 1920-х років, а кераміку почала виготовляти на початку 1950-х років.

• До тексту автореферату потрапили й зовсім прикрі неточності. Так, авторка запевнила, що *«Музей художнього промислу у Львові 1882 р. започаткував серію альбомів...»* [1, с.4], але ж на той час заклад називався дещо інакше: Львівський міський промисловий музей. Далі авторка стверджує, що *«за редакцією М.Зайкевича... у Полтаві вийшов альбом «Мотиви малоросійського орнаменту гончарних изделий» (1882)»* [1, с.4]. Проте автора звати не *«М.»*, а *«Анастасій»*.

• Подаючи в першому, «історіографічному», розділі перелік авторів публікацій, які нібито причетні до вивчення декору української кераміки, Галина Івашків незрозуміло з якою метою згадує ряд учених, які не є дослідниками гончарства й означеною проблематикою ніколи не займалися, водночас жодним словом не згадує керамологів, які зібрили надзвичайно цінні польові матеріали, пов'язані з оздобленням гончарних виробів, та зробили перші спроби їх узагальнення (скажімо, Іван

Зарецький, Віктор Василенко, Яків Риженко). Лише побіжно згадано внесок у дослідження декору української народної кераміки Юрія Лашука, хоча тільки він один, з-поміж усіх згаданих багатьох прізвищ, комплексно досліджував мистецькі досягнення, у тому числі й особливості декору, гончарів майже всіх осередків ремесла в Україні. Частіше згадування авторкою дисертації прізвищ учених, які відносно недавно захистили дисертації, опублікувавши по кілька статей, і помітне ігнорування зробленого львівським ученим, який написав близько десятка монографій, схилиє до думки про існування для молодих мистецтвознавців неписаного табу на згадку імені видатного українського керамолога Юрія Лашука, що, переконаний, не сприяє написанню повноцінних наукових праць, присвячених мистецтвознавчим аспектам українського гончарства.

* * *

Викладені вище дещо відмінні уявлення двох народознавчих наукових дисциплін на один і той же предмет дослідження виявляють не стільки недоліки поданого до захисту дисертаційного дослідження, скільки складність наукової проблеми, з'ясування якої не може вичерпатися однією дисертацією чи однією монографією, написаною на її основі. Тому вбачаю в багаторічній праці Галини Івашків започаткування нового етапу фундаментального вивчення художніх особливостей гончарної спадщини як окремих гончарних осередків, так і різних історико-етнографічних регіонів. Її новаторське дослідження яскраво демонструє можливість вивчення духовної культури нашого народу, визначає окремі пріоритети подальших пошуків, заохочує молодих людей натхненно утверджувати культурну самобутність українців.

За темою дисертації Галиною Івашків опубліковано 12 статей загальним обсягом близько 7 друкованих аркушів. Більшість із них побачили світ у авторитетних фахових журналах (*«Народознавчі зошити»*, *«Український керамологічний журнал»*), що є свідченням достатнього наукового вишколу дисертантки, серйозної апробації результатів дослідження й доступності їх для публічного обговорення. При цьому слід також мати на увазі, що поєднувати повсякденну клопітку музейну роботу, пов'язану зі зберіганням фонду народної кераміки Музею етнографії та художнього промислу, здійснюванням заходів первісної консервації

глиняних експонатів, їх каталогізації та атрибування, виконувати ще безліч інших музейних службових обов'язків, і одночасно вишукувати час для систематичних наукових студій, опрацювання літературних джерел, вивчення архівних матеріалів, обстеження гончарних осередків у

польових умовах надзвичайно важко. Проте Галина Івашків, одержима бажанням пізнати рідне гончарство, знайшла можливості й снагу для здійснення, здавалося б, неймовірного за таких умов: написала наукове дослідження, яке, безумовно, збагачує українську науку про гончарство.

© **Ольесь Пошивайло**, керамолог, доктор історичних наук
(Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному)

БЕЛАРУСКАЯ МІФАЛОГІЯ

ЕНЦЫКЛАПЕДЫЧНЫ СЛЮЎНІК

БЕЛАРУСКАЯ МІФАЛОГІЯ: ЕНЦЫКЛАПЕДЫЧНЫ СЛЮЎНІК.

– Мінск: Беларусь, 2004. – 592 с.

— 2004 року в Мінську, у видавництві «Беларусь», побачило світ унікальне видання – енциклопедичний словник «Беларуская міфалогія». Це, по суті, перша на теренах Слов'янщини спроба систематичного й достатньо повного опису традиційної духовної спадщини білорусів, численні фрагменти якої дожили до нашого часу і, як і раніше, забезпечують неповторну своєрідність, стійкість і життєздатність сучасної білоруської культури.

Славісти вже давно звернули увагу на значну «глибину» фольклорної пам'яті білорусів. У білоруських звичаєвості й фольклорі простежуються паралелі з архаїчними індоєвропейськими традиціями (індоарійською, римською, хеттською). Науковці дедалі більше усвідомлюють особливу значущість білоруських матеріалів для індоєвропейстики. Характерно, що дослідники традиційної білоруської культури часто опиняються перед доволі парадоксальним фактом: з одного боку, констатується вражаюча стародавність окремих її елементів, а з іншого боку, відзначається належність цих елементів до живої традиції ще наприкінці ХХ століття. Культурні й мовні релікти, успадковані з глибокої давнини, продовжують жити й донині; нерідко саме вони постають визначальними для національного самоусвідомлення білорусів, що автоматично переводить їх до розряду наукових пріоритетів.

Новий енциклопедичний словник став результатом майже двох років праці великого авторського колективу, який об'єднав учених Національної

академії наук і кількох вищих навчальних закладів Білорусі та сусідньої Польщі. Над створенням «Білоруської міфології» працювали такі відомі науковці, як Сяргей Санько, Тацяна Валодзіна, Уладзімір Лобач, Явген Сахута, Едвард Зайковський, Людмила Дучиц, Уладзімір Васілевіч, Іван Крук, Андрей Прохарав, Лія Салавей, Юрій Драздов та інші вчені. Невипадково від інших видань подібної тематики ця книга відрізняється саме фундаментальністю. Наявність цілісної загальної концепції, ідейно-філософського підґрунтя (традиціоналізму), чіткої методологічної бази, які виявляються як у системі добору словникових гасел, так і у викладі матеріалів, без сумніву, є однією з вагомих переваг словника. До чеснот видання слід також віднести системність міждисциплінарного підходу. Залучення широкого кола різноманітних джерел (археологічних, керамологічних, етнографічних, фольклорних, лінгвістичних) для структурно-семантичного аналізу дозволило авторам вийти на принципово новий – теоретичний – рівень осмислення реконструйованого ними універсуму білоруської традиційної культури, що є нині вельми актуально. Більшість статей енциклопедичного словника важливі для славистів не лише в пізнавальному, але й у теоретико-методологічному аспектах. Це, зокрема, новаторські розробки щодо персонажного, космографічного, ландшафтно-топографічного, календарно-хронологічного, астрономічного, метеорологічного, антропоморфного, зооморфного, рослинного, речово-знаряддевого, числового, операційного, атрибутивного кодів традиційної культури білорусів.

Керамологи гідно оцінять такі словникові статті, як *«Ганчар»*, *«Гаршчок»*, *«Посуд»*, *«Поўнае/Пустое»*, *«Жывёлы»*, *«Каваль»*, *«Авечка»*, *«Каза»*, *«Свіння»*, *«Птушкі»*, *«Калодзеж»*, *«Поп»*, *«Чараўнік»*, де йдеться про гончарство, глину та вироби з неї. Стаття Людмили Дучиц *«Ганчар»* [1, с.113-114] побудована за матеріалами із Західної Білорусі, зібраними відомим польським керамологом Влодзімшем Голубовічем [2, с.232-233], і присвячена, головним чином, обрядам білоруських гончарів під час виготовлення посуду та їх суспільному становищу. На жаль, нічого не мовиться про образ гончаря в білоруських легендах, казках, бувальщинах, піснях, пареміях, про участь майстрів у тих чи інших обрядах. Прикро також, що відсутня

окрема словникова стаття про глину – матеріал, з якого творили *«гаршччнікі»*, і який займав важливе місце в міфологічній моделі світу.

Статті *«Гаршчок»* і *«Посуд»* [1, с.116-117, 388-389], у яких послідовно аналізуються на великому фактичному матеріалі символіка й семантика глиняних виробів у традиційній культурі білорусів, належать перу Тацяни Валодзіної. Авторка вже торкалася керамологічної проблематики в одному з розділів своєї монографії *«Семантыка рэчаў у духоўнай спадчыне беларусаў»* [2, с.64-77].

«Білоруська міфологія» репрезентує принципово інший підхід до висвітлення дослідницьких тем, аніж російські енциклопедичні словники аналогічної тематики, які декларують «усеслов'янську» всеохоплюваність, проте рідко її досягають. Як правило, у більшості з них, у тому числі в академічних, ігноруються аналіз матеріалу, теоретичні узагальнення й висновки. Останні недоліки властиві, на жаль, також і словникам української міфології, які, до того ж, хибують безсистемністю та неструктурованістю, недостатньою критичною оцінкою наявних матеріалів. У Білоруській міфології, на відміну від вітчизняних енциклопедій і компендіумів, читач не зустрине ні недоречних поетичних відступів, ні псевдостаровинних міфів, сфабрикованих сучасними літераторами, ні посилань на наскрізь фальшиві «дохристиянські літописи». Натомість у більшості словникових статей залучаються різнопланові польові матеріали авторів, зібрані під час етнографічних експедицій, які в Білорусі проводяться масштабно й системно. Велика увага звертається на археологічні джерела. Чітко розмежовані фактаж, результати його опрацювання та наукові гіпотези.

Ученим також вдалося, на відміну від багатьох авторів подібних видань, зберегти рівновагу між класичним науковим стилем та доступністю викладу. Вони озвалися до читача живим, незалягненим словом, що промовляє до його душі. «Білоруська міфологія» – це подарунок кожному, хто любить древню землю Білорусі-Кривіі, її добрий, шляхетний, талановитий народ, дзвінку, співучу й надзвичайно красиву мову.

Видання й справді вийшло подарункове – зручного формату, ошатне (оздоблення книги народилося з натхнення художника Тодара Кашкуревича).

Енциклопедичний словник – це завжди узагальнення, підсумок певного етапу роботи науковців. Проте «Беларуская міфалогія» не просто засвідчує поступовий розвиток фольклористики

й етнології в Білорусі та утворення там самобутньої наукової школи, й гідно продовжує традиції попередників.

-
1. *Беларуская міфалогія: Энцыклапедычны слоўнік.* – Мінск: Беларусь, 2004. – 592 с.
 2. *Валодзіна Т.В. Семантыка рэчаў у духоўнай спадчыне беларусаў.* – Мінск: Тэхналогія, 1999. – 167 с.
 3. *Hołubowicz Włodzimierz. Gamcarstwo wiejskie zachodnich terenów Białorusi.* – Toruń: Towarzystwo Naukowe, 1950. – 283 s.

© **Костянтин Рахно**, керамолог

(Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному)

СПАДЩИНА ІВАНА ГОНЧАРА: Компакт-диск.
– Київ: Український центр народної культури
«Музей Івана Гончара». – 2004

2004 року в Києві побачив світ компакт-диск «Спадщина Івана Гончара», присвячений світлій пам'яті славетного українського мистця й колекціонера, народного художника України, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка **Івана Макаровича Гончара** (27.01.1911 – 18.06.1993). Його створено в співпраці Інституту прикладної інформатики та Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара» за підтримки Головного управління культури, мистецтв

та охорони культурної спадщини Київської міської державної адміністрації.

Користувачі компакт-диска мають можливість оглянути прекрасні портрети Івана Гончара на фоні домашніх полицок з гончарними виробами; «погортати» сторінки з його історико-етнографічних альбомів «Україна і Українці», на більшості з яких дбайливою рукою автора виписано зображення місцевих гончарних виробів; скласти уявлення про власні здобутки мистця та зібрану ним колекцію творів народного мистецтва. Особливо хвилюючими є миттєвості відеоперегляду фільмів, з яких до нас промовляє сам Іван Макарович: це документальний фільм «Соната про художника», створений 1966 року на Українській студії хронікально-документальних фільмів, та сюжет з кіноальманаху «Культурна спадщина» 1991 року.

На компакт-диску знаходимо чимало фактів причетності Івана Гончара до глини, ліплення, гончарства. Ось як писав про це він сам наприкінці

1960-х років у автобіографії: *«Скільки пам'ятаю себе – завжди ліпив, малював, вирізував з дерева і паперу, мандрував, співав... Босоніж, дарма що це приморозки, облітаєш всі околиці села, найдеш в яру справжньої глини – і тоді немає меж справжньому роздоллю та фантазії. А нові витвори шукуються на сонечку під призьбою поряд з розставленою зимовою продукцією... Вже в четвертому класі своїми малюнками та ліпкою на районній дитячій художній виставці зайняв перше місце... Бувало, заберусь у садок та й ліплю собі коники та баранці, і зовсім забуду, що треба гнати візці в поле. І лише батьків дубець нагадає мій обов'язок. А в цей час мої однолітки, назвавши моє «творче гніздо», налітають, як ті гуни, на нього, нищать все або забирають з собою. А скільки потім плачу та жалю за тими витворами! ...Батько гнівався за те, що я весь час рився, мов крїт, в землю та в глині, і не раз докоряв мені, що я з ліпки не буду їсти хліба...»*

Автори компакт-диска зазначили на обкладинці, що *«сучасні інформаційні технології дозволяють зробити творчу спадщину І.М.Гончара доступною широкому загалу цінувальників української культури як в Україні, так і в світі»*. При цьому, додаю уже від себе, важливо доносити до людей виключно правдиву, перевірену інформацію, не спотворену буденним поспіхом, узвичаєною недбалістю чи фаховою необізнаністю. Саме цього вимагає від нас усіх, прийнятні тих, хто зростає і духовно виповнювався на подвижництві Івана Гончара, успадкований обов'язок продовжувати справу Великого Учителя. На жаль, подібної відповідальності забракло творцям компакт-диска «Спадщина Івана Гончара». Уважний перегляд поданих на ньому лише матеріалів керамологічного характеру засвідчує рідкісну профанність упорядників.

На «дивні» речі натрапляю вже в титульній рубриці *«Музей Івана Гончара»*. Там подано матеріал про заклад, який, як можна зрозуміти з тексту, був написаний ще наприкінці 1999 року і ніскільки не відображає нинішнього його статусу й досягнень. Зокрема, уже 5 років існує Український центр народної культури «Музей Івана Гончара», проте в тексті й досі фігурують два первісні варіанти назви: спершу *«Музей І.М.Гончара»*, далі *«Державний Музей І.М.Гончара»*; наприкінці підрубрики стверджується, буцімто *«сьогодні гостро постає питання про створення на основі Музею*

Українського Центру народної культури «Музей Івана Гончара». Незрозуміло, навіщо було подавати невідповідний часові текст, якщо в кількох інших підрубриках мова йде про Центр як реально діючий і навіть зазначено, що створено його в грудні 1999 року Указом Президента України!!!

На електронних сторінках у підписах до фото, у статтях і цитатах постійно фігурує не ім'я Гончара, а на його ініціали «І.М.», у чому маємо сумну ознаку досьогочасного сповідування упорядниками більшовицьких знеособлювальних традицій.

У підрубриці *«Збиральництво»* стверджується, що *«збірка народної кераміки налічує 630 одиниць»*, хоча в недавно опублікованій статті співробітника Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара» Аліни Чашкової про музейну збірку кераміки знаходимо зовсім іншу статистику: *«Збірка гончарства... налічує близько 2 тисяч експонатів... Основу збірки складають приватна колекція Івана Макаровича, сформована ним від початку 1960-х років до кінця 1980-х років (1115 експонатів), та речі, подаровані вже Музею Івана Гончара (400 експонатів)»* [5, с.75]. В іншому абзаці цієї ж підрубрики *«Збиральництво»* мовиться про близько 400 скульптурних творів Івана Гончара, а в рубриці *«Творчість»* – про майже вдвічі меншу їх загальну кількість, а саме – 220. То скільки ж їх є насправді і чи є так складно їх порахувати? Важко хоча б як-небудь обґрунтувати такі серйозні розбіжності в твердженнях співробітників одного й того ж закладу!!!

На диску, з-поміж іншого, у підрубриці *«Кераміка»* з рубрики *«Галереї»* подано 21 фото гончарних виробів, що репрезентують здобутки гончарів кількох гончарних осередків України (Опішне, Косів, Пистинь, Сокаль, Сунки...). На жаль, доводиться констатувати, «школярський» підхід до оформлення анотацій репродукованих виробів. Насамперед, відомості про твори подано безсистемно, без найменшої претензії на музеєзнавчу чи керамологічну фаховість. Такі обов'язкові елементи атрибутування музейних експонатів, як розміри, інвентарні номери відсутні повністю; інші – наявні лише частково. Так, матеріал та техніка виконання робіт зазначені вкрай поверхово. Усі анотаційні відомості подано хаотично, безсистемно. Наприклад, під одним фото читаємо – *«Опішня. Полтавська обл.»*, під іншим – *«Опішня. Полтавщина»*, ще далі – *«Полтавська обл., Зінківський р-н, смт. Опішня»*; маємо ще й

такі варіанти: «Івано-Франківська обл., м.Косів», «Косів. Суч. Івано-Франківська обл.», «Івано-Франківська обл., Косівський р-н».

А ось приклади анотацій до творів кераміки:

• «Півник-свищик. Опішня, Полтавська обл. Початок XIX ст.».

Насправді ж, на фото, окрім свистунця-півника, ще є коник-свистунець, бариня з дитям і великий вершник (не опішненського походження), про які не згадано жодним словом; датування півника – не раніше початку XX століття; відсутня будь-яка згадка про матеріали й техніку виконання творів (мал.1).

• «Миска. Поч. XX ст. Івано-Франківська обл. Косівський р-н.»

Точніше: м.Косів

• «Миска, оздоблена іконографічними мотивами – Св. Миколай. XIX ст...»

Насправді бачимо лише один іконографічний мотив, а не «мотиви»; датувати слід другою половиною XIX століття.

• «Миска. Опішня. Полтавщина... Кін. XIX – поч. XX ст.».

Насправді ж зображено миску, яка походить або із с.Сунки Черкаської області або ж із с.Дибинці Київської області [див. ідентичне фото: 3, с.305, де миску атрибутовано як сунківський твір; також подібні: 2, с.102; 1, с.85; 4, с.428-429] (мал.2).

• «Свічник. Сокаль. Львівщина. Косів. Суч. Івано-Франківська обл. XIX ст.» (мал.3).

Абракадабра!!! Треба: Косів; друга половина XIX століття.

• «Василь Шостопалець... Банька... XIX ст.»

Точніше: 1850-1875 роки.

• «Люльки керамічні»

Зображено 6 предметів, проте анотації подано лише до трьох, без будь-якого нумерування; з двох описів неможливо визначити, про яку ж люльку йде мова.

• «Кахля пічна...»

А хіба бувають кахлі не для печей?

• «Кахля, декорована зображенням церкви з дзвонарем. XX ст.»

Точніше: початок XX століття.

Деякі фото з електронних сторінок компакт-диска «Спадщина Івана Гончара» (Київ, 2004)

Мал.1

Півник-свищик. Опішня Полтавська обл. Початок XIX ст.

Мал.2

Миска. Опішня Полтавщина. Глина, підполіглаї розпис зображень. Кін. XIX – поч. XX ст.

Мал.3

Банька. Сокаль. Львівщина. Косів. Суч. Івано-Франківська обл. Глина, пом'як. агобл. гравірування. XIX ст.

• «Роз'яття. Кін. XIX – поч. XX ст. Косів»
Треба: 1910–1920-ті роки; Петро Кошак; Пис-
тинь.

• «Бариня. Свищик. Опішня...»

Треба: «бариня з дитям»; свистунця немає;
якщо ж свистунцем є сама бариня (її голова), то
слід було написати: «бариня-свищик».

• «Ваза для ікебанц полив'яна. XX ст...»

В українському народному гончарстві термін
«ікебана», японського походження, невідомий.
Отже, тут мала б бути назва «Ваза для квітів».
Датування – середина XX століття.

• «Куришка (ладанка) червоно-вохристого
кольору. XIX ст.»

Насправді вона більше «медового» кольору;
датується 1910–1930 роками.

• «Тиква без вушка. XX ст...»

Насправді ж тиква мала вушко; на фото видно,
що воно відбите. Датується 1920–1950 роками.

В одних випадках датування подається напри-
кінці атрибутивних відомостей, в інших – після
назви твору. Хронологічні «перли» маємо і в бага-
тьох інших підрозділах. Так, у підрубриці «Народна
картина» відомості про час створення живопис-
них творів подано без зазначення століття; озна-
чуються лише десятиліттями в різних варіантах:
«40-50 рр.», «50 рр.», «50-ті р.».

В іншій підрубриці мова йде про створення
Іваном Гончаром скульптурної композиції «Зустріч
Тараса Шевченка з сестрою» 1961 року (варіант
– 1962 року), а під фото скульптури стоїть дата
«1963». У підрубриці «Шевченкіана Івана Гон-
чара» стверджується, що статую «Молодий Тарас
Шевченко» в гіпсі створено 1950 року; у під-
рубриці «Енциклопедичні дані» – 1952 року, а в
анотації до фото твору стоїть дата «1965». Під
фотографією цієї ж скульптури в інтер'єрі май-
стерні маємо неадекватний підпис: «І.М.Гончар
1991р.»!!! У підрубриці «Автобіографія», під
фото читаємо: «І.М.Гончар біля своїх компози-
цій «3 поля бою» і «Гранатометник» 1945 р.
в майстерні у Відні», але насправді бачимо тільки
один скульптурний твір автора; у підрубриці
«Скульптура І.М.Гончара» під фото скульптури
лірника подано підпис «Козак Мамай...»

У цій же підрубриці, в анотаціях до скульп-
турних творів подано термінологічні атрибутивні

визначення, які виявляють поверхову обізнаність
їх авторів з технологією виготовлення скульптури
(«випалена глина», «квипалена глина, тонована»
– треба «теракота»; «шамот» – треба «шамотна
маса»; «майоліка біла», «чорна майоліка» – треба
«майоліка».

Упорядники диска в підрозділі «Скульптура»
бездумно переписали, як зазначено, «за вступ-
ною статтею Ю.Іванченка до каталогу «Іван
Гончар: скульптура, графіка, живопис» (1987)»,
такий термінологічний опус: «В останнє деся-
тиріччя І.Гончар активно працює в жанрі малої
скульптури. Це виконані переважно в глині, часом
у кераміці та майоліці голови» (підкреслення моє.
– О.П.), що виявляє незнання основ керамології.
Адже, всі ті голови випілено виключно з глини, а
не з кераміки чи майоліки!!!

До речі, в тексті підрубрики «Скульптура»
безліч слів, «розрізаних» надвоє комп'ютерними
знаками переносу, а майже в усіх анотаціях до
фото на компакт-диску – безліч випадків відсут-
ності крапки, коми, злиття скорочених слів тощо.
Невже цих матеріалів ніхто не переглядав перед
тиражуванням?!!

**Зібрані на компакт-диску «Спадщина
Івана Гончара» матеріали дозволяють глибше
пізнати самотутню постать «зодчого
українського відродження», відновити
в пам'яті події недалекого минулого й згадати
про Україну, яка й донині потребує
не гаррі-поттерів, а послідовників духотворчої
справи КИЇВСЬКОЇ «ГОНЧАРІВКИ».**

**Подібні напрацювання науковців
і музеєзнавців вкрай важливі
для популяризації надбань української
культури, насамперед, у середовищі юних
поколінь українців. Ось чому мріється,
щоб компакт-диски «Спадщина Івана Гончара»
потрапили до кожного загальноосвітнього
навчального закладу України. Але все в них
має бути бездоганним і відповідним
сучасному рівню наукових знань.
Тільки таке поводження зі спадщиною
ІВАНА МАКАРОВИЧА ГОНЧАРА достойне
цього УКРАЇНОСЛАВНОГО ІМЕНІ.**

1. Данченко Леся. Народна кераміка Середнього Придніпров'я. – К.: Мистецтво, 1974. – 192 с.
2. Данченко Леся. Народна кераміка Наддніпрянщини. – К.: Мистецтво, 1969. – 144 с.
3. Пошивайло Ігор. Феноменологія гончарства: Семіотико-етнологічні аспекти. – Опішне: Українське Народознавство, 2000. – 432 с.
4. Пошивайло Ольга. Фотоархів Юрія Лащука: Дибинці // Українська керамологія: Національний науковий щорічник. 2002 / За редакцією доктора історичних наук Олесь Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2002. – Кн.2. – С.412-461.
5. Чашкова Аліна. Колекція кераміки Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара» // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.75-76.

© **Ольес Пошивайло**, керамолог, доктор історичних наук
(Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному)

**Шкаруба Л.М., Спанатій Л.С.
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК
ХУДОЖНІХ ТЕРМІНІВ.**

– К: Каравела, 2004. – 320 с.

редагування цього жуніверситету Любов Спанатій. Про важливість подібних праць багато говорити не доводиться: **двомовні та багатомовні словники завжди були націлені на взаємозближення, взаємопізнання різноетнічних культур; вони ефективно допомагають опанувати духовні надбання, наукові знання інших народів, таким чином збагачуючи вітчизняну культуру.**

2004 року побачив світ «Російсько-український словник художніх термінів» [К.: Каравела, 2004. – 320 с.], рекомендований Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Над його укладанням працювали завідувач кафедри зарубіжної літератури і художньої культури Миколаївського державного університету Леонід Шкаруба та завідувачка кафедри культури мовлення та

В Україні словники (перекладні й тлумачні), присвячені художній культурі, почали з'являтися впродовж останніх п'ятнадцяти років. Зокрема, згадаю хоча б такі словникові видання як «Архитектурные термины. Краткий русско-украинский словарь» (1993) [2], «Мистецтвознавство. Короткий тлумачний словник» (1999) [8], «Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури» (1999) [1], «Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник у 2-х томах» (2000) [6]. Більшість із них **прикметні**

компілятивністю, оскільки за своєю структурою, термінологією та її тлумаченням майже дослівно повторюють відомі зарубіжні довідкові, словникові видання попередніх років, передовсім російськомовні. Тому й не дивно, що ідеологічне наповнення цих праць є відображенням сучасних постулатів здебільшого російського мистецтвознавства, яке нерідко й донині перебуває в полоні «совєтських» догматів та стереотипів. Не стало винятком і «свіже» українське словникове видання.

Книга відображає сучасний стан інформаційного простору в Україні, коли на книжковому ринку пануючими є російськомовні видання. Звідси, напевно, й випливає бажання авторів словника допомогти українським аборигенам «*долучитися до світової художньої культури*», скарби якої в нашій державі нині доступні переважно через російську мову. Тому й словник визначає переважуючий напрям експансії «художніх термінів»: з російської в українську мову. Як на мене, то це одне з підтверджень живучості в Україні комплексу меншовартості, коли все прогресивне, за імперською шовіністичною традицією, має приходити до нас із півночі. Яки ж автори позбулися синдрому «малоросійщини», словник мав би називатися навпаки – «українсько-російським», а в колонтитулі кожної сторінки, відповідно, мали б бути слова українською мовою.

Власне, російсько-українським за своєю суттю він не є, оскільки майже всі представлені в ньому терміни мають іншомовне походження (з латинської, грецької, французької, італійської та інших мов). Характерно, що більшість із них мають однакове графічно-знакове написання як у російській, так і в українській мовах, а звідси й перекладати самі терміни немає ніякої потреби: вони легко читаються й розуміються представниками обох слов'янських народів; ні для росіян, ні для українців прочитання й переклад цих слів не є проблематичним. У даному випадку достатньо було обмежитися однією мовою, подавши тільки тлумачення термінів.

Отже, задекларувавши в назві одне, автори зробили його не стільки мовним, скільки тлумачним. Вони взяли за мету роз'яснити читачам, заангажованим мистецтвом, що означає у світовій культурі той чи інший усталений мистецький термін. Новий словник миколаївських учених нараховує близько

2000 словникових статей, що пояснюють термінологію «з історії й теорії живопису, скульптури, графіки, архітектури, декоративно-ужиткового мистецтва основних історико-культурних регіонів» [с.4 обкладинки; тут і далі із зазначенням лише сторінок цитується рецензований словник; усі підкреслення в цитатах належать автору рецензії]. І хоча автори й не пояснюють свого розуміння слововосполучення «історико-культурні регіони», проте з їхньої короткої передмови випливає, що це, окрім Європи, «арабо-мусульманський світ, Доколумбова Америка, Індія, Китай, Японія, Монголія, Південно-Східна Азія» [с.5].

Поміж інших у словнику багато термінів, які мають відношення до керамології, гончарства: алабастр, алікатадос, аретійська кераміка, амфора, ангоб, арибал, архітектурна кераміка, саκος, бабник, баклага, банька, баран, барботин, барило, бариня, біла обливка, бісквіт, близюки, борщівник, букетник, ваза, вазон, вазопис, варівник, васильківська кераміка, веджвуд, веретено, волокитинський фарфор, волоський круг, гарднерівська порцеляна, гідрія, глазур, глей, глек, глечик, голосники, гончар, гончарство, горно, горно компанійонське, горно куренем, горнята, городницький художній фарфор, горщечне горно, горшок, горщечник, діафан, дибинецька кераміка, доу-цай, дудка, димківська іграшка, джбан, кахлі, камагеока, канфар, кахлі, кашпо, квасник, кераміка, кіаф, кілік, корецький фарфор, косівська кераміка, крайкування, кракле, червонофігурний стиль, кратер, кухоль, кубок, куманець, кумган, курильниця, лебес, лев, лекана, лекіф, ліплення, літофанія, лицювання, лутрофор, мазанка, майоліка, макітра, межигірський фаянс, мейсенський фарфор, метлахські плитки, мисник, мисочний горн, монетка, мармурування, муфель, надглазурний живопис, носатка, обливка, ойнохоля, оливо, опақ, Опішня, орнаментика гончарних виробів, патера, пеліка, півень, піксида, піфос, плінфос, підглазурний розпис, подільська кераміка, полива, поставець, поставник, посуд, пригребіця, псиктер, ринка, ритон, ріжкування, руанський фаянс, саксонська порцеляна, саман, севрська порцеляна, селадон, скіфос, скопинська кераміка, стамнос, стека, теракота, фляндрування, фарфор, фаянс, фіала, фотокераміка, ханива, чаша, черепиця, чорнофігурний стиль, шамот, шлікер, шльонський круг.

Одним із недоліків словника є те, що росіянам нерідко пропонуються одне тлумачення слів,

а українцям – дещо інше, нерідко спотворене, бо статті російською і українською мовами в більшості випадків не є ідентичними. Порівняйте, наприклад, хоча б пояснення таких слів, як «амфора» [с.14], «архітектоніка», «архітектура» [с.21], «бабник», «багет» [с.25], «баклага» [с.26], «банька», «баня» [с.27], «баран» [с.28], «ваза», «валер» [с.40], «веранда» [с.43], «волинка» [с.48], «глазур» [с.57], «ліплення» [с.126], «літографія» [с.128], «мармурування», «музей» [с.152], «обливка» [с.164], «Опішня» [с.168], «позрібець» [с.191].

У словнику є чимало термінів, пояснення яких змістовно відрізняються в різномовних текстах. Наприклад, російською мовою слова «адоб, адоба» автори книги пояснюють як: «сирцовий кирпич из глины и резаной соломы», а в українському варіанті – «будівельний матеріал (невипалена цегла, виготовлена з суміші глини, соломи, піску» [с.8]. При цьому жодним словом не згадали, що в українській мові така суміш називається «саман», хоча словниковою статтею тлумачать не стільки іспанське «адобе», скільки тюркське слово, від якого походить українське «саман». Натомість, у статті «саман, адоба» той самий термін у російськомовному варіанті пояснено як цегла-сирець, виготовлена з глини «с добавлением резаной соломы или др. волокнистых материалов», а в українськомовному тексті – «із суміші глини, різаної соломи, піску або інших матеріалів» [с.229]. Отже, виходить, що саман міг виготовлятися, окрім глини й соломи, ще й з інших матеріалів, а пісок – це різновид «волокнистых материалов», що свідчить про нікудишні знання авторів у галузі традиційної народної культури.

Невідповідність російських і українських текстів можна проілюструвати й іншими прикладами. Так, у статті «баран» російською мовою зазначено, що цей зооморфний посуд виготовлявся з глини, а у відповіднику українською мовою – з глини або зі скла; різним у різних мовах є й призначення цих виробів: «для хранения и разливания крепких напитков и вина» в російській мові, «для напоїв» в українській [с.28]. Термін «бабник» російською мовою тлумачиться як «сосуд типа горшка с расширенным верху туловом», а українською – як «посуд циліндричної форми, подібний до ринки» [с.25], тобто в двох мовах одна й та ж форма посуду, завдячуючи словесній еквівалентності авто-

рів, набуває або конусоподібної, або циліндричної форми й пояснюється відсиланням до різних форм – горщика й ринки.

Неадекватність перекладів з російської мови на українську супроводжує майже всі словникові статті. Так, російською мовою написано «из... обожженной глины», а в українському перекладі – «з... глини доброго випалу» [с.125, 181]; російською – «лубок – производные графики, отличающиеся доходчивостью...», а українською – «графічний твір, що відзначається простою образів примітивного зображення» [с.130]; російською мовою – «резцовая гравюра», а українською – «різьблена гравюра» [с.215] (треба: «різцева»); російською – «растушка», а українською – «розтушка» [с.212] (треба: «розтушовка»); російською – «люлька... – деревянное или глиняное трубчатое изделие для курения...», а українською – «дерев'яний виріб для куріння тютюну» [с.130].

Окремі терміни української мови безпідставно приписано російській мові: «бабник» у російській мові – це не «сосуд типа горшка» [с.25], як стверджують автори словника, а «бабий угодник, прихвостень, волокита» [5, с.34]; «бегунец» [с.31] – у російській мові є тільки «бегун», «бегунок»; «близнецы» – це слово в російській мові означає інші поняття, а для назви глиняного посуду зафіксовано термін «близняты» [5, с.97]; «божник» – це слово в російській мові має значення «иконописец, полотенец, развешиваемое на кивоте или иконе» [5, с.107], а не те, що пропонують автори словника – «полка для икон... небольшое культовое сооружение» [с.34]; «борщевник» – у російській мові означає рослину («болящечная трава») [5, с.119], а не горщик, як запевняють нас автори словника [с.35]; «варник» [с.41] – у російській мові означає «большой чан» [5, с.166], а не горщик, як гадають автори; «гладущик» – у російській мові для означення глека є слово «гладышка» [5, с.353]; «куманець» [с.121] – у російській мові є власні терміни («квасник» та «кумган»), про один із яких мовиться в окремій статті [с.121]. Російське слово «ваяние» автори словника перекладають як «творення, творіння» [с.41], що є нісенітницею (треба: ліплення, різьблення, висікання, виливання).

Подібним чином окремі значення російських слів автори приписують однознаковим словам

української мови, які, проте, означають зовсім інші поняття і явища. Так, в українській мові слово «*братина*» означає не «*кулеподібний посуд*», а збільшувальну й пестливу форми від слова «*брат*» [див.: 4, с.94, 95].

Непоодинокими є випадки, коли автори неточно тлумачать терміни. Зокрема, вони стверджують, немовби «*архітектурна кераміка – різновид художньої кераміки для прикраси екстер'єру та інтер'єру громадських споруд. Типологічні групи: декоративні вставки, панно, розетки, медальйони, стели, ґрати, настінні фонтани, декоративне облицювання і т.п.*» [с.22], і при цьому виявляють власне незрозуміння того, що архітектурна кераміка – це не обов'язково художня кераміка; що вона використовується не лише для прикрашання екстер'єрів та інтер'єрів будівель, а й для зведення стін, печей, перекриття дахів тощо, і не тільки громадських споруд, але й приватних помешкань. Основними ж типологічними групами архітектурної кераміки є цегла, кахлі, облицювальна плитка, черепиця, садово-паркова скульптура тощо. Автори неточно тлумачать і деякі інші терміни. Так, слово «*ваза*» вони пояснюють як «*общепотребительное название декоративного сосуда*» [с.40], проте не кожна декоративна посудина є вазою. Терміни «*крупорушка*» та «*жорна*» подано як рівнозначні, хоча насправді вони означають різні пристосування, що й відображено в поясненнях до цих слів [с.120]. Спотворено тлумачаться окремі терміни: напевно, автори самі не розуміють того, про що пишуть. Так, автори пояснюють: «*баня... – декоративне завершення верху або частини будинку...*» [с.27], але ж хіба верх – це не частина будинку? і яка інша «*частина будинку*», окрім «*верху*», може «*звершуватися*»?

Окремі пояснення викликають стан оторопіння, скажімо, коли читаєш таке визначення «*графіті*»: «*произвольно нацарапанные или вырезанные надписи... в местах международного сообщения*»!!! [с.63]; або ще таке: «*керамопластика (гр.) – у скульптурі – малювання назва техніки ліплення з воску і відповідних творів*» [с.103] (насправді ж, ліплення з воску називається керопластикою); «*мфельс... – наглухо закрываемый горшок, в который накладывают фарфор для обжига*» [с.153] (насправді ж, вогнетривка коробка для випалювання фаянсових та фарфорових виробів називається капселем); «*майоліка... – виробы*

з кольорової випаленої глини» [с.133] (насправді ж, колір глини не має ніякого значення). А чого варті хоча б такі визначення: «*Автогравюра (гр.) – гравюра, воспроизводящая художественное произведение...*» [с.7]; «*поливка... – слой глазури, полученный посредством поливки керамического изделия жидкой глазурной массой*» [с.194]; «*розпис – ... один із основних видів розпису керамічних виробів*» [с.155]!

Термін «*гжельська кераміка*» автори пояснюють як «*вироби керамічного підприємства, розташованого поблизу станції Гжель*» [с.55]. Насправді ж, цим словосполученням у керамологічній та мистецтвознавчій літературі означаються вироби не одного заводу в місті Гжель, а так званого Гжельського гончарного району, до якого входило близько тридцяти населених пунктів, де функціонували десятки гончарних підприємств.

У статті «*Скопінська кераміка*» стверджується, що вона існує з 1860-х років, а «*деталі виробів формувалися на ручному кругові, потім з'єднувалися рідкою глиною*» [с.241]; насправді ж, кілька років тому Скопін відсвяткував 360 років місцевого гончарства, а більшість виробів виготовлялися за гончарний кругом не «подетально», а цілними, закінченими формами; лише окремі фігурні декоративні посудини могли складатися з кількох частин, які гончарі з'єднували до купи не рідкою глиною, а такою ж глиняною формувальною масою, з якої виготовляли всі вироби.

Термін «*банька*» в російськомовному поясненні подано як «*український тип сосуда*», хоча саме цей тип посуду прикметний і для народного гончарства росіян, білорусів, поляків та багатьох інших етносів. Автори також стверджують, що банька використовувалася для «*сбереження и ношения вина, масла*», хоча насправді частіше – для тримання води, рідше – міцних напоїв. Російське слово «*масло*» автори перекладають українською мовою не як «*олія*», а теж як «*масло*» [с.27]. У зв'язку з таким «*тлумачтвом*», з'являється бажання порадити авторам перечитати українську народну казочку «*Лисичка та журавель*», щоб їм легше було зрозуміти неможливість наповнення й практичного використання масла з посудини із вузькою шийкою.

А ось яке пропонується пояснення до слова «*барило*»: «*невелика посудина керамічної або бондарської роботи для рідини з двома днищами*

й опуклими стінками, стягнутими обручами» [с.28-29]. Якщо в бондарстві такі вироби дійсно стягували обручами, то гончарні барильця їх не мали, а отже, автори мали б зробити відповідне уточнення, або ж, як у російськомовному варіанті статті, не згадувати про обручі взагалі.

У статті «*глей*» автори запевняють, що ця глина може мати сизий колір, що не відповідає дійсності, як і ще одне твердження, немовби з цієї глини «*виготовляють неполив'яний посуд*» [с.57]; насправді ж, із глею виготовляли й полив'яні вироби, зокрема миски, глечики, кухлі.

Фальсифікацію продовжено в статті «*ріжкування*» [с.221], дослівно переписаній з львівського довідкового видання [див.: 6, т.2, с.173]. І хоча подані в ньому окремі відомості піддавалися критиці у фаховій літературі [10], до нового словника знову перенесено нісенітницю про вставлення в отвір ріжка скляної трубочки, чого в українському народному гончарстві ніколи не було.

У статті «*мармурування*» автори запевняють довірливих читачів, немовби цей спосіб декорування «*у наш час застосовується для оздоблення керамічних виробів у багатьох гончарських осередках*» [с.152] і вводять їх в оману, оскільки нині в Україні немає «багато» осередків гончарства, і в них мармурування уже не застосовується. Так само оманливим є твердження, немовби майоліка – це вироби з «*цветной... глины с крупнопористым черепком*», і що майоліці «*властиві масивність форм, плавний перехід силуету*» [с.133].

У російськомовній статті, що пояснює термін «*бісквіт*», правильно зазначено, що це – «*не покритий глазурью фарфор*», а в україномовній статті автори стверджують, що це – «*керамічні й декоративні фарфорові вироби, не покриті поливою*» [с.33], виявляючи при цьому не тільки нерозуміння того, що фарфорові вироби – це теж кераміка, а й сутнісного змісту терміна, адже з усіх різновидів кераміки тільки неполив'яний фарфор (вироби з фарфорової маси) називають бісквітом, а всі інші неполив'яні глиняні вироби – теракотою.

У російськомовній статті, що пояснює значення терміна «*стамнос*», зазначено, що в процесі історичного розвитку видозмінювалася форма посудини: «*первоначально выпуклый, позднее – продолговатый*». Автор українського перекладу, не уявляючи як виглядає ця давньогрецька посудина, зрозумів ці слова по-своєму, переклав їх довільно,

у результаті чого два історичні варіанти форми поєдналися в одній, як нижня і верхня частина виробу: «*на початку опукла, трохи далі доваста*» [с.247]. У статті «*макітра*» [с.134] російською мовою написано, що це «*разных размеров глиняный сосуд*», а українською мовою перекладено як «*рівновеликий глиняний посуд*»(!!!)

Проаналізовані тут лише деякі помилки зроблено в основному в українських текстах. Звідси роблю висновок, що автори **свідомо чи несвідомо фальсифікували тлумачення термінів українською мовою.** Щоправда, є й винятки, коли в україномовній статті подано правильне тлумачення терміна, а в російськомовній – спотворене. Так, у тій же статті «*макітра*» українською мовою написано, що цей посуд має «*дуже розхилені бічні стінки*», а російською, – що це посудина «*с широкими боковыми стенками*» [с.134]; у статті «*фляндрування*» правильно роз'яснено, що різнокольорові фарби на поверхні глиняних виробів розтягуються інструментом у вигляді дерев'яної палички зі вставленою в один кінець зігнутою у вигляді гачка дротинкою; проте в російськомовному тексті «*фляндрование*», значно спрощено, а тому і спотворено, автори стверджують, немовби на посуд наносять одну «*густую краску*», розтягуючи її не гачком на паличці, а «*затупленным концом проволочной шпильки*» [с.277]. У російськомовній статті «*обливка*» автори стверджують, немовби це «*глазурь на глиняной, фаянсовой посуде*» [с.164], хоча насправді цим терміном означається не полива, а сам процес покриття нею гончарних виробів.

Про повне нерозуміння авторами суті багатьох пояснюваних ними явищ свідчать хоча б такі коментарі до слова «*полива*»: «*Термин чаще всего применяется по отношению к изразцам*», а в українському варіанті – «*термін також застосовується по відношенню до кахлів*» [с.194](!!!). У статті «*Орнаментика гончарных виробів*» автори запевняють, немовби «*в українському гончарстві використовуються такі орнаменти: бісквіта, бублик, вивідець, вивідна квітка, виноград, віночок, волові очі, гребінчики та ін.*» [с.169], проте в поданому переліку немає жодного орнаменту – усі назви означають лише окремі елементи (мотиви) гончарних орнаментів.

Не дружать автори словника і з хронологією. У статті «*Веджвуд*» автори стверджують, що термін походить від прізвища англійського

кераміста Дж.Веджвуда і означає він «англійський незлазурований фаянс (друга половина XVII ст.)» [с.41], хоча насправді зазначений фаянс датується другою половиною XVIII століття (роки життя Дж.Веджвуда: 1730-1795). В окремих словникових статтях датування означається десятиліттями, без будь-якої прив'язки до того чи іншого століття. Так, у статті «кандеграунд» автори оперують виключно такими хронологічними рамками: «в 40-х рр.», «в 50-60-х рр.», «70-80-х р.» [с.15]. Не знаходжу також жодного власного аргумента, щоб зрозуміти авторську логіку різночасового атрибування в різних мовах одних і тих же художніх явищ. Наприклад:

жодного натяку на їх причетність до художньої культури:

- «амбразура... – отверстие в оборонительном сооружении для стрельбы и наблюдения» [с.13];
- «ангар... – сооружение для хранения и технического обслуживания самолетов, вертолетов» [с.14];
- «арсенал... – помещение или здание для хранения оружия и военного снаряжения» [с.20];
- «бастيون... – пятиугольное укрепление в виде выступающей крепостной ограды» [с.30];
- «бункер... – специально оборудованное подземное укрытие, убежище» [с.38];

Назва статті	Російська мова	Українська мова	Сторінки
Бароко	«стиль, получивший развитие в XVII – первой половине XVIII вв.»	«стиль... кінця XVI – середини XVIII ст.»	29
Баухауз	«XX»	«поч. XX ст.»	31
Дадаїзм	«1916–1922 гг.»	«початку XX ст.»	67
Дибиницька кераміка	«известны с XVII в.»	«відомі з XVIII ст.»	72
Майоліка	«в XVII–XVII вв.»	«з XVII–XVIII ст.»	134
Народне малювання на склі	«с конца XVII в. до конца XIX в.»	«з кінця XVIII ст.»	157
Паланка	«XVII в.»	«XVIII ст.»	173
Парсуна	«XVII в.»	«XVII–XVIII ст.»	178
Руїна	«XVIII – конца XIX вв.»	«XVII – кінця XIX ст.»	225
Салон	«с XVII в. до конца XIX в.»	«з XVII ст. до XIX ст.»	228
Четверик	«XVII–XVIII вв.»	«XVII–XVII ст.»	298

Автори досить таки своєрідно уявляють, що таке «художні терміни». Складається враження, що вони й досі живуть у тоталітарній державі, де до «світової художньої культури» зараховують військову, медичну, будівельну та іншу далеку від мистецтва лексику. Важко пояснити, чим керувалися автори, включаючи до словника художніх термінів багато слів, які до мистецької діяльності не мають ніякого відношення. Скажімо, «трактир... – небольшой постоянный двор с гостиницей и харчевней. В XIX в. в России – ресторан низшего разряда, закусочная с продажей спиртных напитков» [с.265]. Можливо, вони гадають, що лише трактири та спиртні напої є найбільшими стимуляторами художньої творчості, а тому трактиру місце в подібному словникові?

А в чому ж «художність» багатьох інших словникових термінів, у поясненнях до яких немає

жодного натяку на їх причетність до художньої культури:

- «гауптвахта... – специально оборудованное помещение для содержания военнослужащих под арестом» [с.54];
- «каземат... – прочное фортификационное сооружение, защищающее от ружейно-пулеметного огня и авиабомб» [с.94];
- «машикули... – навесные бойницы, расположенные в верхних частях стен и башен средневековых укреплений» [с.138];
- «мерлон... – простенок бруствера, батареи, часть насыпи или стены между двумя амбразурами, бойницами» [с.141];
- «пiazza... – площадь для воинских строевых занятий, смотров и парадов» [с.189];
- «тир... – специально оборудованное закрытое или полузакрытое помещение для стрельбы в цель» [с.261];
- «цейхауз... – военная кладовая, сооружение для хранения оружия» [с.291];

• *«рабат... – средневековый арабский укрепленный лагерь...»* [с.210];

• *«карцер... – государственная тюрьма...»* [с.100];

• *«бар... – небольшой ресторан, закусочная с продажей закусок и напитков у стойки»* [с.27];

• *«кабаре... – кафе или ресторан с представлениями разнообразного характера»* [с.94];

• *«казино... – игорный дом; ресторан с эстрадными увеселениями»* [с.95];

• *«кафетерий... – род кафе – небольшого ресторана»* [с.102];

• *«таверна... – кабачок, трактир в Италии»* [с.256];

• *«харчевня – устаревшее название трактира, закусочная с дешевыми и простыми кушаньями»* [с.284];

• *«аподитерий... – помещение для раздевания в римских термах (банях)»* [с.17];

• *«термы... – общественные бани в Древнем Риме»* [с.260];

• *«капылджа... – турецкая общественная баня»* [с.97];

• *«гімназій... – помещения для физического воспитания... где выступали в обнаженном виде»* [с.55], а також «амбар», «арик», «барак», «бедестан», «елеватор», «караван-сарай», «клуня», «маристан», «ночви», «село», «пасіка», «повіть», «погрібець», «подяк», «ранчо», «санаторій», «сарай», «сауна», «село», «хмарочос», «цивинтар», «чайхана», «шалаш», «шлюзи», «юрта», «яранга», «ятка» та інших?

Як видно, **перелічено всі можливі місця, призначені для воєнних дій, пияцтва, роздягання, які ніскільки не «відбивають термінологію з історії й теорії живопису, скульптури, графіки, архітектури, декоративно-ужиткового мистецтва»**, як про це зазначають читачі автори словника [с.4 обкладинки]. У жодному іншому, відомому на сьогодні довіднику мистецьких термінів я не знайшов подібного набору «художньої» лексики, а тому **її наявність у вітчизняному словнику, та ще й у статусі навчального посібника, видається незрозумілим збоченням**. Задля справедливості зазначу, що деякі з цих термінів подаються і в інших словниках образотворчого мистецтва, але їхні автори дають означення й приклади, пов'язані зі сферою мистецької діяльності. Наприклад: *«в профессиональном языке архитекторов амбразура – толща*

стены оконного проема» [3, т.1, с.193]; *«кабаре – в декоративно-прикладном искусстве – настольный прибор из фаянса или фарфора... В ином значении кабаре – артистическое кафе»* [3, т.3, с.438]; *«казино... – в архитектуре Итальянского Возрождения и Барокко – небольшой городской дом, особняк, городская вилла...»* [3, т.3, с.457].

«Оригінально» й багатозначно тлумачать автори поняття жанру образотворчого мистецтва.

Так, в одному випадку, це *«жанр образотворчого мистецтва»* [с.30], у другому – *«різновид образотворчого мистецтва»* [с.15], у третьому – *«галузь образотворчого мистецтва»* [с.39, 93]. Так само «своєрідно» охарактеризовано окремі мистецькі явища. Ось як, наприклад, автори визначають особливості новгородської школи іконопису: *їй «властива особлива повнокровність, конкретність, енергійний лаконізм, свобода й сміливість письма, чисті, прозорі фарби»*; а в російськомовному тексті *«краски»* не тільки «читайте», але й «звонкіє» [с.162](!!!) Слів написано багато, а посуті – ані слова!

Види народного мистецтва автори словника називають *«найважливішими художньо-технологічними процесами народної творчості»*(!!!); відносять до різновидів народного мистецтва *«гравірування»* [с.157], що є всього-на-всього одним із способів декорування скляних виробів. Термін *«ліплення»* [с.126] автори пов'язують із чим завгодно (скульптура, живопис, графіка), тільки не з гончарством. У статті автори перелічують різні типи глечиків, серед яких згадують і *«глечик із хрестиком»* [с.58], який не є окремим типом ні за формою, ні за функціональним призначенням.

Термін *«геометричний стиль»* автори словника пов'язують виключно з *«ранньою стадією розвитку мистецтва Стародавньої Греції»* [с.54], хоча насправді цей стиль прикметний для багатьох більш ранніх археологічних культур; очевидно, у даному випадку, до назви статті слід було додати ще одне слово – *«вазопісу»* – і тоді її зміст цілком відповідав би назві.

Важко погодитися з авторами словника, буцімто словосполучення *«косівська кераміка»* означає *«керамічні вироби, що виготовляються на Івано-Франківщині в Косові, Пістині, Кутах та навколишніх селах»* [с.114]: так можна називати тільки вироби, виготовлені виключно в Косові, адже твори гончарів з інших гончарних осередків мають власні художньо-стилістичні особливості.

Йдучи за логікою авторів, косівською керамікою можна було б називати й подібні до гуцульських гончарні вироби словацьких та угорських гончарів.

В українських відповідниках російських текстів непоодинокими є русизми, наприклад: «клиновидний», «грушовидний», «скловидне», «ланцетовидна» [с.6, 27, 57, 125] (треба: «клино-подібний», «грушоподібний»); «розписні меблі», «розписаний бік мисок» [с.212] (треба: «мальовані», «мальований»); «натурщик» [с.159] (треба: «натурник»); «випал» [с.40, 57, 96, 125 та інші] (треба: «випалювання»); в одному випадку слово «зал» – чоловічого роду [с.6], в іншому – жіночого («зала») [с.9]. До лексичного складу української мови введено нехарактерний для неї термін «лар» [с.125].

Трапляються й просто редакторські помилки, наприклад: «в бідних каміння районах» [с.8] (треба: «в бідних на каміння районах»); «посуд» [с.23] (треба: «посудина»). Є повторення окремих статей, наприклад, «кахлі» [с.86, 102]. Спотворено написання керамологічних термінів: «арибал» російською мовою (треба: «арибалл») та «арибал» українською (треба: «арибал») [с.19]; «діафон» (треба: «діафан») [с.72]. Трапляються невідповідні мовним традиціям наголоси слів, наприклад, «братина» (треба: «братіна») [с.36]; «скопінская кераміка» (треба: «скопінская») [с.241].

Викликають подив словосполучення типу: «стиль оформлення інтер'єрів англійського классицизму» [с.8]; «буває а[нгоб] білий та кольоровий» [с.15]; «охудожнение действительности» [с.21]; «архітектура – ...мистецький характер будівлі» [с.21]; «посуд... з ручкою, що кріпилася до посудини або горла» [с.23]; «вентиляційні світильники» [с.24]; «виробництво іграшок із випаленої глини» [с.77]; «вежа... – вежоподібна дерев'яна споруда» [с.42]; а також твердження, подібні до таких: «божник, божниця... – ...в західних областях України – синагога» [с.35]; «вежа... – хата» [с.42]; «вироби з фарфору, кераміки» [с.153]. Кидається в очі й словесна еквілібристика: у одному реченні – «декоративна пишність», а в наступному – «пишне декорування»; одна стаття називається «образотворче мистецтво» [с.85], а інша – «мистецтва образотворчі» [с.92].

Окремі пояснення, як можна гадати, автори майже дослівно запозичили з відомих довідкових видань (див., напр.: 7; 12; 11; 3), яких, проте, немає в списку використаної літератури, що є ознакою їх прихильності до плагіату. Бездумне переписування словникових статей з інших довідкових видань тільки множить і популяризує помилки попередників. Так, окремі статті з відомого словника «Декоративно-ужиткове мистецтво» [6] переписано дослівно без урахування вже висловлених у фаховій науковій літературі зауважень [10]. До статті «шльонський круг», переписаній з «Глостророваного словника народної гончарської термінології Лівобережної України» [9, с.42], перенесено редакторську помилку (зникнення частки «не» у словосполученні «гончарний круг із нерухомою віссю») і не враховано правильне визначення, подане в статті «веретено» того ж таки видання [9, с.38]. У результаті стверджується немовби шльонський гончарний круг мав рухому вісь, що не відповідає дійсності.

Після перегляду нового «Російсько-українського словника художніх термінів» виникає закономірне питання: як Міністерство освіти і науки України могло рекомендувати такий «сирий» словник як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів? Є два варіанти відповіді: або в Міністерстві цією справою займаються нефахівці, далекі від освіти і науки, або ж це було цілеспрямованою політикою відомства, яке вже багато років популяризує саме такого рівня освіту й науку в Україні.

І насамкінець: автори декларують, що хотіли «зробити більш доступною художню термінологію для тих, хто вивчає або викладає художню культуру, відповідаючи сучасному рівню гуманітарних наук» [с.5], проте самі того, напевно, не усвідомлюючи, засвідчили власні спотворені уявлення про специфіку власне «художньої» термінології та поверхове знання термінологічного інструментарію окремих галузей сучасної української гуманітарної науки. Отож, як мовиться в народі, «цікавий козак, та босий»: лікнеп годилося б починати з викладачів, не подаючи студентам прикладу, як не треба робити їм у майбутньому.

1. Антонович С.А., Василюшин Я.В., Шпільчак В.А. Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури. – Львів: Світ, 1999. – 238 с.
2. Безродный П.П. Архитектурные термины. Краткий русско-украинский словарь. – К.: Вища школа, 1993. – 282 с.
3. Власов В.Г. Большой энциклопедический словарь изобразительного искусства: В 8 т. – СПб.: ЛИТА, 2000. – Т.1. – 864 с.; 2001. – Т.2. – 848 с.; Т.3. – 848 с.
4. Грінченко Борис. Словарь української мови: У 4-х т. – К.: Вид-во АН УРСР, 1958. – Т.1. – XLIV, 496 с.
5. Даль Владимир. Толковый словарь живого великорусского языка: Т.1-4. – М.: Русский язык, 1989. – Т.1. – 699 с.
6. Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник у 2-х томах. – Львів: Афіша, 2000. – Т.1. – 364 с.; Т.2. – 400 с.
7. Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К.: Україна, 2000. – 184 с.
8. Ничкало С.А. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 1999. – 208 с.
9. Пошивайло Олень. Ілюстрований словник народної гончарської термінології Лівобережної України: Гетьманщина. – Опішне: Українське Народознавство, 1993. – 280 с.
10. Пошивайло Олень. Учорашний день української керамології // Український керамологічний журнал. – 2002. – №3. – С.115-121.
11. Словарь античности. – М.: Прогресс, 1989. – 704 с.
12. Словарь архитектурно-реставрационных терминов /Под общей редакцией доктора архитектуры, профессора И.А.Игнаткина. – К.: Издательство УСХА, 1990. – 152 с.

© **Олень Пошивайло**, керамолог, доктор історичних наук
(Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному)

Автор невідомий. Миска. Глина, гончарний круг, ангоби, мальовка, полива, 10,3x28,7 см.
Смочирч, Хмельниччина. Перша половина ХХ століття. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського гончарства, МГО КН-8510/К-7893 (колекція Володимира Титаренка).
Фото Олень Пошивайло. Публікується вперше

ДЕЯКІ КЕРАМОЛОГІЧНІ НАДХОДЖЕННЯ ГОНЧАРСЬКОЇ КНИГОЗБІРНИ УКРАЇНИ ТА КЕРАМОЛОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ

**БІБЛІОГРАФІЯ
УКРАЇНСЬКОГО
ГОНЧАРСТВА. 2003.**
**Національний
науковий щорічник**
/За редакцією доктора
історичних наук Олеся
Пошивайла.
– *Опішне: Українське
Народознавство, 2004.* –
Вип.5. – 144 с.: іл.

**КЕРАМІКА:
СТИЛЬ И МОДА.**
– 2004. – №1, 2, 3, 4.

Сморж Леонід.
**ГОНЧАРІВНА
(одержима керамікою).**
– *Опішне: Українське
Народознавство, 2004.* –
304 с.: іл.

Мельничук Лідія.
**ГОНЧАРСТВО ПОДІЛЛЯ
В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ
ХІХ–ХХ СТОЛІТТЯХ:
Історико-етнографічне
дослідження.**
– *К.: УНІСЕРВ, 2004.* –
350 с.

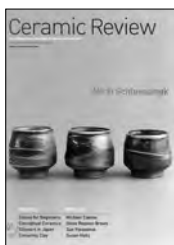

Мельничук Л.С.
**ГОНЧАРСТВО ПОДІЛЛЯ В СИСТЕМІ ЕТНОКУЛЬТУРИ
УКРАЇНЦІВ (друга половина ХІХ–ХХ століття):
Автореферат дисертації на здобуття наукового
ступеня доктора історичних наук.**
– *К.: Київський національний університет імені Тараса
Шевченка, 2004* – 32 с.

**УКРАЇНСЬКИЙ
КЕРАМОЛОГІЧНИЙ
ЖУРНАЛ.**

2004. – №1, 2-3, 4

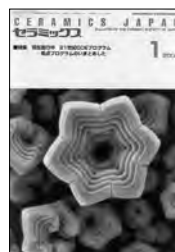

CERAMIC REVIEW

*(Керамічний огляд,
Великобританія)*
2004. – №205, 206, 207,
208, 209, 210

CERAMICS JAPAN

(Кераміка Японії, Японія)
2004. – №1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,
8, 9, 10, 12

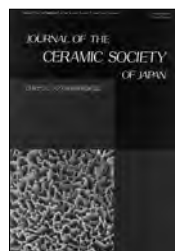

FAENZA

*(Бюлетень Міжнародного
музею кераміки у Фаенце,
Італія)*
2004. – №1-6.

**JOURNAL OF THE
CERAMIC SOCIETY
OF JAPAN**

*(Журнал Керамічного
товариства Японії,
Японія)*
2004. – №1, 2, 3, 4,
5, 6, 7, 8, 9, 10, 12

KERAMIKA

(Кераміка, Нідерланди)
2004. – №1, 2, 3, 4

NEUE KERAMIK

*(Сучасна кераміка,
Німеччина)*
2004. – №1, 2, 3, 4, 5, 6

**КЕРАМІКА И САНТЕХНИКА
В УКРАИНЕ.**

2004. – №1, 2, 3, 4.

**Слободян Олег.
ПІСТИНСЬКА КЕРАМІКА
XIX – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ.**

– Косів: Косівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва, 2004. – 151 с.: іл.

**Івашків Г.М.
ДЕКОР ТРАДИЦІЙНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ КЕРАМІКИ
XVIII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ (іконографія,
домінантні мотиви, художні
особливості): Автореферат
дисертації на здобуття
наукового ступеня кандидата
мистецтвознавства.**

– Львів: Львівська академія мистецтв, 2004. – 19 с.

**ПЕРШИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
МОЛОДІЖНИЙ СИМПОЗИУМ
ГОНЧАРНОГО МИСТЕЦТВА
«ЧИГИРИН-2003»:
Альбом-каталог.**

– К.: Народні джерела, 2004. – 46 с.

**СПАДЩИНА ІВАНА ГОНЧАРА:
Компакт-диск.**

– К.: Український центр народної культури «Музей Івана Гончара», 2004

МИКОЛА ВАКУЛЕНКО: короткий життєпис і бібліографія

© Фото Альбіна Гіра Мисенас, 2000

Микола Вакулєнко
з прапруддовою
макїтроу

Життєпис

Заслужений майстер народної творчості України Микола Вакулєнко народився 14 грудня 1948 року в мїстї Алупка (Крим). Закїнчив Кїївський полїтехнїчний їнститут (1972). Працював у Ялїнських художнїх майстернях.

Учасник обласних ї всеукраїнських мистецьких виставок: Ялта, Феодосїя, Луганськ, Донецьк, Канїв, Кїїв, Опїшне, Каунас (Литва), Москва (Росїйська Федерація); мїжнародних: XVII Робїтничий фестиваль НДР (Берлїн, 1978), VI Мїжнародне бїєнале гумору ї сатири в мистецтвї (Габрово, Болгарїя, 1983). Учасник II Всеукраїнського симпозїуму монументальної керамїки в Опїшному «Поезїя гончарства на майданах ї в парках України» (1988) та II Нацїонального симпозїуму гончарства «Опїшне-2001». Автор публїкацїй у перїодичних виданнях.

Твори зберїгаються в Нацїональному музеї-заповїднику українського гончарства в Опїшному, Музеї народної архїтектури та побуту НАН України (Кїїв), Кримському краєзнавчому музеї (Сїмферополь), Нацїональному музеї Тараса Шевченка (Кїїв), Сумському художньому музеї, Меморїальному музеї Марка Кропивницького (Кїровоград), Шевченківському нацїональному заповїднику (Канїв), Музеї народної архїтектури та побуту у Львовї, Сїмферопольському художньому музеї, Луганському художньому музеї, Будинку-музеї Антона Чехова (Ялта), Днїпропетровському їсторичному музеї їменї Дмитра Яворницького, Нацїональному заповїднику «Хортиця», Картиннїй галереї самодїяльних художникїв (Золотоноша), Музеї чортїв (Каунас, Литва), в їнших державних ї приватних колекцїях. За понад 25 рокїв захоплення керамїкою вїн став, як сам стверджує, «кращим уморїстом серед керамїстїв, та кращим керамїстом серед уморїстїв».

Бібліографія публікацій про Миколу Вакуленка

- 1. [Альбом Николая Николаевича Вакуленко] // Ялтинское обозрение. – 2003. – №1. – С.4.**
Подано інформацію про вихід у світ альбому майстра народної творчості з Ялти Миколи Миколайовича Вакуленка.
- 2. Барская Татьяна. Терракотовые новеллы Николая Вакуленко // Крымская газета. – Симферополь, 1999. – №122. – 8 июля. – С.3.**
Про виставку «Міфологія наших предків», яка експонувалася в Ялтинському музеї Лесі Українки і була приурочена до 50-ліття Миколи Вакуленка. Подано фото художника на відкритті виставки та його робіт.
- 3. Бондар О. Між гумором і гротеском // Вісті з України. – Київ, 1990. – №15. – Квітень. – С.7.**
Про персональну виставку глиняної скульптури заслуженого майстра народної творчості України з Ялти Миколи Вакуленка, яка експонувалася в Києві у Товаристві «Україна». Подано фото майстра.
- 4. Вакуленко Микола. Бабусина хата // Український керамологічний журнал. – 2002. – №3. – С.92-95.**
Роздуми майстра з Ялти Миколи Вакуленка про міфологічні вірування українців та про власний шлях у творчості. Подано фото автора та його творів.
- 5. Вакуленко Микола. Дещо про міфотворчість // Народне мистецтво. – 2002. – №1-2. – С.52-53.**
Заслужений майстер народної творчості України Микола Вакуленко ділиться думками про себе й міфологічні аспекти своєї творчості. Подано фото автора та його глиняних творів.
- 6. Вакуленко Микола. Корчма на роздоріжжі // Народознавство. – Київ, 2004. – №67. – С.17-18.**
Розповідь заслуженого майстра народної творчості України з Ялти Миколи Вакуленка про витоки свого захоплення міфологічними уявленнями українців та відродження цих уявлень у власній творчості.
- 7. Вакуленко Микола. Студія кераміки ялтинського міського підліткового центру: вивіски змінювалися, та підвал залишався той самий // Український керамологічний журнал. – 2002. – №2. – С.83-86.**
Заслужений майстер народної творчості України Микола Вакуленко ділиться своїм досвідом викладача в студії кераміки Ялтинського міського підліткового центру. Подано фото педагога з дітьми за роботою та його глиняних виробів.

- 8. Гирман Ольга. Тяжіння опішненської глини // Кримська світлиця. – Сімферополь, 2001. – 28 вересня. – С.20.**
Про творчість одного з учасників II Національного симпозіуму гончарства «Опішне-2001», майстра з Ялти Миколи Вакуленка. Подано фото мистця та його робіт.
- 9. Гирман Ольга. Тяжіння опішненської глини // Український керамологічний журнал. – 2002. – №1. – С.73-75.**
Про творчість одного з учасників II Національного симпозіуму гончарства «Опішне-2001», майстра з Ялти Миколи Вакуленка.
- 10. Гирман Ольга. Тяжіння опішненської глини // Урядовий кур'єр. – 2001. – №172. – 22 вересня. – С.9.**
Про творчість одного з учасників II Національного симпозіуму гончарства «Опішне-2001», майстра з Ялти Миколи Вакуленка.
- 11. Дмитриева В. Чертовски интересно // Советский Крым. – Симферополь, 1990. – №37. – 23 февраля. – С.4.**
Про персональну виставку образів українського фольклору, втілених у кераміці ялтинського майстра Миколи Вакуленка, яка експонувалася в Сімферопольському художньому музеї. Подано фото майстра серед відвідувачів виставки та фото експонатів виставки.
- 12. Іваннікова Людмила. Дивосвіт Миколи Вакуленка // Народознавство. – Київ, 1996. – №24. – Березень. – С.1, 8.**
Про життєвий і творчий шлях майстра з Ялти Миколи Вакуленка. Подано фото його глиняних скульптурок.
- 13. Карасик Г. Ба, знакомые лица! // Советский Крым. – Симферополь, 1977. – №54. – 19 марта. – С.4.**
Про молодого майстра з Ялти Миколу Вакуленка. Подано фото майстра за роботою та його глиняних композицій.
- 14. Каталог виставки произведений Николая Николаевича Вакуленко (скульптура малых форм). – Симферополь: Крымский облполиграфиздат, 1984. – 16 с.**
- 15. Каталог выставки произведений Н.Н.Вакуленко. – Симферополь: Таврида, 1977. – 12 с.**
- 16. Коваль Ярина. Люлька домовика // Дзвін. – 1992. – №11-12. – С.163-166.**
Про українську міфологію та творчість кримського майстра Миколи Вакуленка, кожна глиняна скульптура якого – це своєрідна розповідь у матеріалі, самобутність характерів, несподівано вирваний із вічності момент життя. Подано фото творів мистця.
- 17. Корсунская В. Ба, знакомые все лица! // Рабочая газета. – Киев, 1983. – №116. – 22 мая. – С.4.**
Про персональну виставку теракотових робіт майстра з Ялти, яка експонувалася в Канівському державному музеї-заповіднику Тараса Шевченка. Подано фото гоголівських персонажів із колекції майстра.

- 18. Кочережко Нарціс. Фантазія і гумор // Наука і культура: Щорічник. – 1985. – Вип.19. – С.557-559.**
Про народного умільця, учасника багатьох республіканських, всесоюзних і зарубіжних художніх виставок – Миколу Вакуленка. Подано фото його творів.
- 19. Микола Вакуленко: Альбом. – Опішне: Українське Народознавство, 2002. – 72 с.**
В альбомі представлено творчість заслуженого майстра народної творчості України Миколи Вакуленка, оригінальні теракотові твори якого неодноразово експонувалися на всеукраїнських і міжнародних художніх виставках, увійшли до експозицій провідних вітчизняних та деяких зарубіжних музеїв.
- 20. [Микола Вакуленко] // Жовтень. – 1979. – №8. – С.17, 70, 105, 119, 125, 148, 158.**
У рубриці «Галерея «Жовтня» подано фото глиняних скульптурок ялтинського майстра Миколи Вакуленка, створених за мотивами українського фольклору.
- 21. Образы украинского фольклора в керамике Николая Вакуленко: Каталог выставки. – Симферополь: Крымский облполиграфиздат, 1989. – 24 с.**
Подано фото глиняних скульптурок учасника обласних, республіканських, всесоюзних і зарубіжних виставок, кримського майстра Миколи Вакуленка.
- 22. Прудник Михайло. Аристократія з «Фіндіпошу» // Літературна Україна. – 1981. – №86. – 27 жовтня. – С.4.**
Про молодого мистця з Ялти Миколу Вакуленка, який у своїй творчості постійно звертається до літературних тем, зокрема про його ілюстрацію в скульптурі сатиричного роману Олега Черногуза «Аристократ із Вапнярки». Подано фото теракотових скульптурок майстра.
- 23. Прудник Михайло. Керамічна усмішка? Є така! // Веселий ярмарок: Гумор і сатира. – К.: Радянський письменник, 1983. – Вип.1. – С.237-240.**
Про щедрий і оригінальний талант майстра з Ялти Миколи Вакуленка. Йому вдається передати і динаміку, і характерні риси, і настрої персонажів, втілених у глині.
- 24. Савенко Олександр. Новели... в кераміці // Вісті з України. – 1981. – №1. – 1 січня. – С.5.**
Про творчість майстра кераміки з Ялти Миколи Вакуленка, про його колоритні й оригінальні невеликі скульптурні портрети, композиції, жанрові сценки, які можна назвати новелами в кераміці. Подано фото глиняних творів майстра.
- 25. Скульптури, що дарують сміх // Чубук Микола. Як у краплині роси...: Розповіді про народних майстрів декоративно-прикладного мистецтва України. – К.: Україна, 1982. – С.31-37.**
Розповідь про мистецькі пошуки й знахідки майстра глиняної мініатюри з Ялти Миколи Вакуленка. Подано фото мистця.
- 26. Сувенірний календар-щомісячник «Свято на Андріївському узвозі» на 1989 рік. – К.: Радянська Україна, 1988. – 28 с.**
Календар ілюстровано фотографіями глиняних творів майстра з Криму Миколи Вакуленка.

- 27. Туров Валерий. На любой коровой рот разевай! // Крымская газета. – Симферополь, 2003. – №80. – 30 апреля. – С.3.**

Про заслуженого майстра народної творчості України з Ялти Миколу Вакуленка, оригінальні теракотові твори якого неодноразово демонструвалися на всеукраїнських і міжнародних виставках та ввійшли в експозиції провідних вітчизняних і деяких зарубіжних музеїв, а також приватних колекцій. Подано фото художника за роботою та його скульптур.

- 28. Тютюнник А. С юмором и задором // Советский Крым. – Симферополь, 1980. – №180. – 17 сентября. – С.4.**

Про молодого ялтинського умільця, глиняні скульптурки якого привертають увагу глядача яскравістю образів, самобутністю народного характеру і які неодноразово демонструвалися на обласних і республіканських виставках.

- 29. У корчмі // Народознавство. – Київ, 1994. – №6. – Січень. – С.4.**

У рубриці «У корчмі» поміщено фото глиняної скульптури ялтинського майстра Миколи Вакуленка.

- 30. Фомина Л. Грани народного творчества // Крымская правда. – Симферополь, 1978. – №193. – 19 августа. – С.2.**

Про персональну виставку молодого ялтинського майстра Миколи Вакуленка, що експонувалася у виставковій залі Спілки художників УРСР в Сімферополі. Усі експонати виставки вирізнялися яскравістю і надзвичайно точною характеристикою створених образів.

- 31. Чемерис Валентин. Луканько, або Хто Ви такі – українські чорти? // Борисфен. – Київ, 1991. – №5. – С.14-15.**

Про міфологію та про світ української демонологічної уяви як значну частину культури народу, а також про творця образів українського фольклору, члена Південно-Кримського осередку Спілки народних майстрів України, учасника багатьох обласних, республіканських, всесоюзних і зарубіжних виставок Миколу Вакуленка. Подано фото його глиняних творів.

- 32. Черняк А., Шнюкас Д. Три этажа чудес: Репортаж из необычного музея // Правда. – Москва, 1986. – №123. – 3 мая. – С.6.**

Про Каунаський музей чортів у Литві. Серед експонатів музею знаходяться глиняні скульптурки, подаровані майстром з Криму Миколою Вакуленком.

- 33. Черногуз Олег. Про Казака Чуба и Караса с Одаркой // Сельская молодежь. – Москва, 1990. – №2. – С.63, IV стр. обл.**

Автор із захопленням розповідає, як молодий кримський майстер Микола Вакуленко творить з глини пластику, гармонію, ритм, рух і, звичайно, посмішку. Подано фото майстра та його глиняних робіт.

- 34. Черногуз Олег. Про козака Чуба и Караса с Одаркою // Україна. – 1981. – №18. – С.20-21.**

Про початок творчої біографії цікавого майстра з Криму Миколи Вакуленка. Подано фото його глиняних скульптурок.

35. Черногуз Олег. Усмішка – його світ // Перець. – 1981. – №10. – С.1.

Про молодого майстра з Ялти Миколу Вакуленка зі сформованим власним почерком, своїм поглядом на світ, зі своєю неповторністю, зі своїм колоритом. Подано фото глиняних скульптурок майстра.

36. Чубук Микола. Приємно, коли люди сміються // Ранок. – 1983. – №4. – С.20-21.

Секретами свого мистецтва ділиться майстер глиняної пластики Микола Вакуленко з Ялти. Подано фото його глиняних творів.

37. Chornohuz Oleg. Funny and Witty // Ukraine. – 1981. – №10. – P.28-29.

Про творчість майстра глиняної мініатюри з Криму Миколу Вакуленка. Подано фото глиняних скульптурок.

38. Kopalet Olena. Vakulenko and the Devil // News from Ukraine. – 1989. – №40. – P.6.

Розповідь майстра Миколу Вакуленка про власний шлях у творчості. Подано фото його глиняних творів.

Твори

Микола Вакуленко.

1. Собака (свистунець). 7,9x10x5,4 см. Інв.№КН-13054/К-12616.

2. Кіт (свистунець). 10,9x7x6,7 см. Інв.№КН-13045/К-12614.

3. Кіт (свистунець). 7,6x9,4x5,8 см. Інв.№КН-13053/К-12615.

Глина, ліплення, проколювання, риткування, теракота.

Ялта, Крим. 1992. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному.
Центр досліджень українського гончарства. Фото Тараса Пошивайла. Публікуються вперше

Микола Вакулєнко.

1. Бабуся. 13,6x8,5x9,2 см. Інв.№КН-2022/К-1949.

2. Щоби зайця вполувати, спритні ноги треба мати. 16,6x9,4x13 см.

Інв.№КН-9495/К-8777.

3. Баба з коровою (свистунець), 9,5x9,1x13,7 см. Інв.№КН-13040/К-12609.

Ялта, Крим. 1988-1989 (1), 2001 (2), 1992 (3).

Глина, ліплення, проколювання, ритування, теракота.

Національний музей-заповідник українського гончарства

в Опішному, Центр досліджень українського гончарства.

Фото Тараса Пошивайла. Публікується вперше (3)

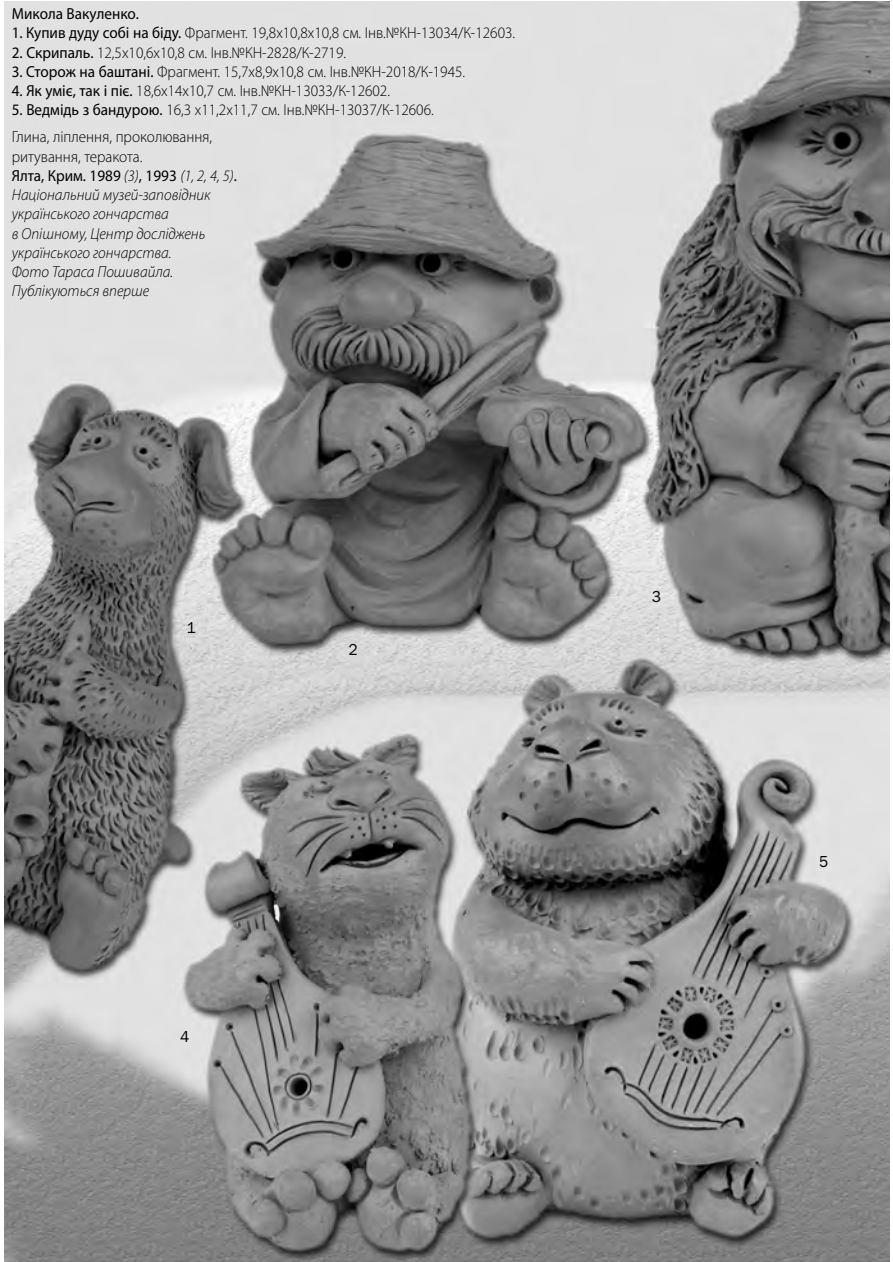
Микола Вакуленко.

1. Купив дуду собі на біду. Фрагмент. 19,8x10,8x10,8 см. Інв.№КН-13034/К-12603.
2. Скрипаль. 12,5x10,6x10,8 см. Інв.№КН-2828/К-2719.
3. Сторож на баштані. Фрагмент. 15,7x8,9x10,8 см. Інв.№КН-2018/К-1945.
4. Як уміє, так і піє. 18,6x14x10,7 см. Інв.№КН-13033/К-12602.
5. Ведмідь з бандурою. 16,3 x11,2x11,7 см. Інв.№КН-13037/К-12606.

Глина, ліплення, проколювання,
ритування, теракота.

Ялта, Крим. 1989 (3), 1993 (1, 2, 4, 5).

Національний музей-заповідник
українського гончарства
в Опішному, Центр досліджень
українського гончарства.
Фото Тараса Пошивайла.
Публікуються вперше

ГОНЧАРСЬКА КНИГОЗБІРНЯ УКРАЇНИ: каталоги колекційних книг із приватних бібліотек

КОЛЕКЦІЯ КНИГ ІЗ ПРИВАТНОЇ БІБЛІОТЕКИ ЗНАНОГО ЕТНОГРАФА Й МУЗЕЄЗНАВЦЯ ЛІДІЇ ОРЕЛ*

Життєпис

ЛІДІЯ ОРЕЛ

(01.04.1937, с.Драбівці, Полтавщина, нині Черкаська область)

1960 року закінчила Київський державний університет імені Тараса Шевченка. Понад 30 років працює в Музеї народної архітектури та побуту України. Заслужений працівник культури України, лауреат Премії імені Павла Чубинського.

Автор понад 300 публікацій з етнографії, фольклористики, керамології, народного мистецтва українців, а також радіопередач «Україна – очима етнографа», «Обряди та звичаї», «Народне мистецтво», «Скарби музеїв України», «Нашого цвіту – по всьому світу». Автор брошури «Великдень

в Україні: Етнографічний нарис» (2000) та книг: «Україна в обрядах на межі тисячоліть» (2001), «Українські рушники» (2003), «Мальоване дерево: Наївний живопис українського села» (2003). Упорядник книг: «Програма, запитальники та методичні поради дослідникам народної культури України» (у співавторстві, 1995); «Українська родина: родинний і громадський побут» (2000), «Шевченків край: Історико-культурологічні нариси» (2005). Організувала й провела сотні польових експедицій у різні регіони України, досліджуючи матеріальну й духовну культуру українців.

Активно сприяла розбудові Національної гончарної скарбниці в Опішному.

* Книги передано на постійне зберігання до Гончарської книгозбірні України Лідії Орел 1996 року. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному складає сердечну подяку Лідії Орел за добродійність!

КАТАЛОГ

1. Бабій Б.М. Українська радянська держава в період відбудови народного господарства: (1921–1925 рр.) – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – 384 с.
2. Вивчення і збереження архітектурно-містобудівної спадщини історичних центрів малих міст України: На допомогу лектору. – К.: Тов-во «Знання», 1985. – 24 с.
3. Вітчизна. – 1968. – №6; 1977. – №2; 1979. – №5, 8; 1980. – №5, 6, 7, 8, 9; 1981. – №6, 7, 11; 1982. – №3; 1985. – №7, 8, 9, 10; 1986. – №1, 6.
4. Всесвіт. – 1989. – №7.
5. Гудак В.А. Народная керамика восточноподольской зоны Украинской ССР (художественные особенности): Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения. – М.: Московское высшее художественно-промышленное училище, 1985. – 24 с.
6. Даниленко С.Т. Дорогою ганьби і зради: Історична хроніка. – К.: Наукова думка, 1970. – 360 с.
7. Двадцять років фестивалю пісні і танцю українського населення ЧССР у Свиднику: Каталог виставки. – Свидник: Музей української культури, б.р. – 200 с.
8. Дніпро. – 1966. – №4, 11; 1967. – №1; 1968. – №7, 8; 1970. – №6, 9; 1972. – №1, 7; 1979. – №10; 1979. – №11; 1980. – №9, 10; 1981. – №3; 1983. – №4; 1984. – №9; 1985. – №1, 9; 1986. – №7; 1987. – №3, 12; 1988. – №2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11; 1989. – №1, 2, 3, 4; 1990. – №3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
9. Дружба народів. – 1988. – №3.
10. Друзья памятников культуры: Сборник. – 1976. – 80 с.
11. Дукля. – 1965. – №3.
12. Евдокименко В.Ю. Критика ідейних основ українського буржуазного націоналізму. – К.: Наукова думка, 1967. – 272 с.
13. Жовтень. – 1977. – №5, 7; 1979. – №2, 3, 4, 5, 8; 1980. – №1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11; 1981. – №2, 4, 5, 6, 7, 9, 11; 1982. – №5, 9, 12; 1983. – №3, 5, 9, 10, 11; 1984. – №7, 9; 1985. – №1, 2, 5, 7, 9, 10; 1986. – №2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 1989. – №9.
14. За радянські кадри. – К., 1957. – №26. – 11 квітня. – 16 с.
15. Іванюк М. Народні перекази рідного краю. – Вишниця: б.в, 1993. – 32 с.
16. Историко-культурное наследие Полтавщины: Сборник статей. – К.: Полтавский государственный педагогический институт им.В.Г.Короленко, 1987. – 326 с.

17. Касименко О.К. Російсько-українські взаємовідносини 1648 – початку 1651 р. – К.: Вид-во АН УРСР, 1955. – 430 с.
18. Кепещук П.Ю. Народная мебель западных областей Украины XIX–XX столетий и использование её традиций в современном производстве: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения. – М., 1992. – С.23.
19. Київ. – 1983. – №6; 1984. – №4, 6, 7, 8, 9, 10, 11; 1985. – №8, 10, 11; 1986. – №4, 6, 11; 1988. – №12.
20. Кириченко І.М. Орфографічний словник для школи. – К.: Радянська школа, 1951. – 256 с.
21. Колективізація і голод на Україні. 1929–1933: Збірник документів і матеріалів. – К.: Наукова думка, 1993. – 734 с.
22. Комплектование, научное описание и экспозиционно-выставочная пропаганда этнографических материалов современного периода: Научно-методические указания для исторических и краеведческих музеев. – Л.: Государственный музей этнографии народов СССР, 1979. – 42 с.
23. Кравців Б. Зібрані Твори. Публіцистична проза. – К.: Світовид, 1994. – Т.3. – 488 с.
24. Людина і світ. – 1988. – №8; 1990. – №1, 2, 5.
25. Марр И.Я. Язык и современность. – Л.: Изд-во ТАИМК, 1932. – 40 с.
26. Музеї народної архітектури та побуту, принципи створення, проблеми розвитку в світлі постанови ЦК КПРС «Про поліпшення ідейно-виховної роботи музеїв»: Наукова конференція (6-7 вересня 1984 р., м.Київ): Тези доповідей. – К.: Музей народної архітектури та побуту Української РСР, 1984. – 120 с.
27. Музей народної архітектури та побуту України: Фотобуклет. – К.: Агенство «Телепресінформ», 1999. – 12 с.
28. Наука і суспільство. – 1988. – №3, 4; 1989. – №11.
29. Ой на Івана, та й на Купала: Фольклорно-етнографічна розповідь. – К.: Веселка, 1999. – 40 с.
30. Орел Л. Великдень в Україні: Етнографічний нарис. – К.: Орбіта, 2000. – 16 с.
31. Пам'ятники України. – 1982. – №4.
32. Перетц В.Н. Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII веков. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1962. – 256 с.
33. Полтаві 800 років: 1174–1974: Збірник документів і матеріалів. – К.: Наукова думка, 1974. – 420 с.
34. Прапор. – 1987. – №10; 1980. – №2, 3, 4, 6, 7, 9, 12; 1989. – №2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11; 1990. – №1, 2, 4, 9, 10, 12.

*Школьні
літі Трегубівні
в.р. в.м.р.
П. Кепещук
29.10.93.*

Р. Кириченко

35. Програма, запитальники та методичні поради дослідникам народної культури України /Упорядники Л.Г.Орел та К.А.Міщенко. – К.: Музей народної архітектури та побуту України, 1995. – 230 с.
- Бібліотеці Музею гончарства в Опішчаному на добрий ужиток
Упорядники Л. Орел
К. Міщенко*
36. Программа Всесоюзной научной конференции «Этнографическая наука и пропаганда этнографических знаний», посвящённой 70-летию Великого Октября. – Омск: Омский государственный университет, 1987. – 32 с.
37. Римаренко Ю.І. Буржуазний націоналізм та його «теорія» нації. – К.: Наукова думка, 1974. – 384 с.
38. Роль этнографии в идеологической работе и в ускорении социальноэкономического развития общества: Всесоюзная научная конференция «Этнографическая наука и пропаганда этнографических знаний»: Тезисы докладов. – Омск: Омский государственный университет, 1987. – 200 с.
39. Ростовский кирпичный завод №2: Проспект. – Ростов-на-Дону: Изд-во кооператива «Дельта-Дон», б.г. – 20 с.
40. 75-ліття Української католицької церкви Св.о.Николая: 1903–1978: Історія українців в Делавер, ЗСА. – Вільмінгтон: St. Nicholas Ukrainian Catholic Parish, 1978. – 335 с.
41. Соціологія: Конспект лекцій для студентів гуманітарних вузів. – К.: НМК ВО, 1992. – 176 с.
42. Українська родина: родинний і громадський побут /Упоряд. Лідія Орел. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2000. – 424 с.
- Державному музею запорізького гончарства в Опішчаному на добрий ужиток
10.10.2000р. ЛОрел*
43. Челпанов Г. Введение в философию. – Москва-Петроград-Харьков: издание т-ва «В.В.Думнов» – наследн. Бр.Салаевых, 1918. – Седьмое издание. – 478 с.

**КОЛЕКЦІЯ КНИГ
ІЗ ПРИВАТНОЇ БІБЛІОТЕКИ КЕРАМОЛОГА
ОТАРА МЧЕДЛОВА-ПЕТРОСЯНА***

Життєпис

ОТАР МЧЕДЛОВ-ПЕТРОСЯН
(03.10.1918 – 03.10.1997)

Учений у галузі технічної керамології (фізична хімія, технологія неорганічних будівельних матеріалів). Член-кореспондент Академії наук Грузії (1974), академік Академії будівництва України, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки УРСР (1979), заслужений винахідник УРСР (1965).

Народився в м.Тбілісі. Закінчив Грузинський політехнічний інститут (Тбілісі, 1940). Захистив кандидатську (1946) та докторську (1953) дисертації. Усе життя працював у системі вищої школи: у Грузинському політехнічному інституті (1940–1946), Інституті металу й гірничої справи Грузинської РСР (1947–1952), Харківському інституті інженерів транспорту (1952–1976), Харківському інженерно-будівельному інституті (1976–1997).

Підготував 95 кандидатів і 15 докторів наук. Створив наукову школу з фізико-хімічних основ будівельних матеріалів. Виступав з науковими лекціями в Німеччині, Польщі, Угорщині, Франції, Бразилії.

Автор більше 500 наукових праць, у тому числі 12 монографій, 76 авторських свідоцтв і патентів. Вони присвячені термодинаміці силікатів, теорії випалювання цементного клінкера, твердненню цементу, фізико-хімічним основам технології бетону. Упродовж 1960-х – 1970-х років сформулював принцип відповідності параметрів будь-яких, у тому числі хімічних, впливів на характеристики гідрації цементів. Автор опублікованого збірника віршів (1997).

Основні наукові праці:

- Мchedlov-Петросян О.П. Химия неорганических строительных материалов. – М.: Стройиздат, 1971;
- Мchedlov-Петросян О.П., Чернявский В.Л. Структурообразование и твердение цементных паст и бетонов при пониженных температурах. – К.: Будівельник, 1974.
- Мchedlov-Петросян О.П. Тепловыделение при твердении вяжущих веществ и бетонов. – М.: Стройиздат, 1984.
- Мchedlov-Петросян О.П. Термодинамика силикатов. – М. Стройиздат, 1986 (4 видання в СРСР, 2 – у НДР, 1 – у ФРН; перекладено англійською та китайською мовами)

[Використано матеріали зі статті: Розенфельд Ю.Н. Мchedlov-Петросян Отар Петрович // Выдающиеся педагоги высшей школы г.Харькова: Биографический словарь. – Харьков: Книжная фабрика «Глобус», 1998. – С.426-427]

** Книги передано 30 січня 2001 року Харківською державною науковою бібліотекою імені Володимира Короленка на постійне зберігання до Гончарської книгозбірні України*

КАТАЛОГ

1. Августиник А.И. К вопросу теории обжига керамических изделий. – Л.: Правление Всесоюзного инженерно-технического общества силикатной промышленности, 1954. – 39 с.
2. Агафонов В.Е. Траншейная печь для обжига кирпича, черепицы и извести. – М.: Промстройиздат, 1957. – 24 с.
3. Белопольский М.С. Сушка керамических суспензий в распылительных сушилках. – М.: Стройиздат, 1972. – 128 с.
4. Bentonитовые глины Грузии и их применение в народном хозяйстве: Сборник статей. – Тбилиси: Изд-во АН Грузинской ССР, 1953. – 149 с.
5. Беркман А.С., Мельникова И.Г. Морозостойкость красного строительного кирпича (информационное сообщение). – Л.: НТО промышленности строительных материалов, 1956. – 48 с.
6. Блюмен Л.М. Глазури. – М.: Промстройиздат, 1954. – 172 с.
7. Бобров Б.С., Горбатый Ю.Е., Кондрашенко А.А., Эпельбаум М.Б. Плавленые клинкеры, получаемые в электродуговых печах, и цементы на их основе. – М.: Стройиздат, 1968. – 142 с.
8. Боженков П.И., Глибина И.В., Григорьев Б.А. Строительная керамика из побочных продуктов промышленности. – М.: Стройиздат, 1986. – 136 с.
9. Будников П.П., Харитонов Ф.Я. Керамические материалы для агрессивных сред. – М.: Стройиздат, 1971. – 272 с.
10. Булавин И.А., Макаров И.А., Рапорт А.Я., Хохлов В.К. Тепловые процессы в технологии силикатных материалов. – М.: Стройиздат, 1982. – 249 с.
11. Бутт Ю.М. Технология цемента и других вяжущих материалов. – М.: Промстройиздат, 1949. – 360 с.
12. Вайвад А.Я., Эйдук Ю.Я., Гофман Б.Э. Вяжущие вещества из отходов гипсовых карьеров. – Рига: Изд-во АН Латвийской ССР, 1953. – 188 с.
13. Вальберг Г.С., Глозман А.А., Швыдкий М.Я. Новые методы теплового расчёта и испытания вращающихся печей. – М.: Стройиздат, 1973. – 112 с.
14. Вальц К., Вишерс Г. Конструктивный высокопрочный легкий бетон. – М.: Стройиздат, 1969. – 81 с.
15. Викторов А.М. Минеральные заполнители для гидротехнического бетона. – М.-Л.: Госэнергоиздат, 1956. – 144 с.
16. Волженский А.В., Роговой М.И., Стамбулко В.И. Гипсоцементные и гипсошлаковые вяжущие и изделия. – М.: Госстройиздат, 1960. – 168 с.

Мару Станіславу
 Метелю-Петрову
 на доброту писати
 с полем всім українцям
 6.10.84
 Я. С. Савченко
 Я. С. Савченко

17. Волженский А.В., Иванов И.А., Виноградов Б.Н. Применение зол и топливных шлаков в производстве строительных материалов. – М.: Стройиздат, 1984. – 255 с.
18. Воробьев В.А. Строительные материалы. – М.: Высшая школа, 1967. – 464 с.
19. Воробьев В.А., Комар А.Т. Строительные материалы. – М.: Стройиздат, 1976. – 475 с.
20. Всесоюзный научно-исследовательский институт теплоизоляционных и акустических строительных материалов и изделий (ВНИИТеплоизоляция). – Вильнюс: Центральное бюро технической информации и пропаганды Госстроя Литовской ССР, 1969. – 45 с.
21. Высокотемпературная химия силикатов и оксидов: Тезисы докладов V Всесоюзного совещания. – М.: Наука, 1982. – 272 с.
22. Гидратация и твердение вяжущих: Тезисы докладов и сообщений Всесоюзного совещания. – Уфа: НИИПромстрой, 1978. – 384 с.
23. Гидратация и твердение цементов: Сборник трудов. – Челябинск: УралНИИстройпрокат, 1974. – Вып.2. – 128 с.
24. Гиндис Я.П. Автоматизация процессов переработки доменных шлаков / Под ред. В.С.Григорьева. – М.: Стройиздат, 1971. – 192 с.
25. Гиндис Я.П. Оптимальные режимы грануляции и поризации доменных шлаков. – М.: Стройиздат, 1978. – 151 с.
26. Гинзбург Д.Б., Деликишкин С.Н., Ходоров Е.И., Чижский А.Ф. Печи и сушила силикатной промышленности. – М.: Промстройиздат, 1949. – 484 с.
27. Глинит-цемент: Сборник статей /Под ред. В.И.Аксенова. – М.-Л.: Трансжелдориздат, 1935. – 172 с.
28. Глини Української РСР: Бібліографічний покажчик (1961–1970 рр.). – К.: Наукова думка, 1974. – 144 с.
29. Гордашевский П.Ф., Долгоров А.В. Производство гипсовых вяжущих материалов из гипсосодержащих отходов. – М.: Стройиздат, 1986. – 105 с.
30. Горяйнов К.Э., Дубенецкий К.Н., Васильков С.Г., Попов Л.Н. Технология минеральных теплоизоляционных материалов и легких бетонов. – М.: Стройиздат, 1966. – 432 с.
31. Дворкин Л.И., Соляной И.А., Бойко И.Ф. Материалы и изделия в мелиоративном строительстве: Справочник. – К.: Будівельник, 1982. – 140 с.
32. Дворкин Л.И., Шамбан И.Б. Многофакторное прогнозирование свойств и проектирование составов бетонов. – М.: Стройиздат, 1992. – 132 с.

*Дорогову
Славу Петровичу
Наседнову - Петровскому
с глубоким уважением*

*К.В.В.В.В.В.
27.12.82 г.*

*Дорогову
Славу Петровичу
Наседнову - Петровскому
в знак благодарности
за помощь в изучении
и строительстве Украины
и глубоким уважением
К.В.В.В.В.
10.01.83.*

33. Дейнека В.К., Болдырев А.С. Обжиг портландцементного клинкера во вращающихся и шахтных печах. – М.-Л.: ОНТИ, 1936. – 215 с.
34. Дехтяр С.Б. Кладки из эффективной керамики. – К.: Гостехиздат УССР, 1953. – 123 с.
35. Дмитриев А.С. Камни керамические с щелевидными пустотами. – М.: Государственное издательство литературы по строительству и архитектуре, 1956. – 64 с.
36. Дмитриев А.С. Камни керамические с щелевидными пустотами. – М.: Госстройиздат, 1956. – 64 с.
37. Добролюбов Г., Ратинов В.Б., Розенберг Т.И. Прогнозирование долговечности бетона с добавками – М.: Стройиздат, 1983. – 212 с.
38. Долговечность строительных конструкций. – К.: Будівельник, 1972. – 132 с.
39. Достижения в огнеупорном производстве. – М.: Metallurgizdat, 1962. – 312 с.
40. Дудеров Г.Н., Матвеев М.А., Сентюрин Г.Г. Общий курс технологии силикатов. – М.: Промстройиздат, 1949. – 480 с.
41. Дудеров Г.Н. Обжиг спекающихся керамических масс. – М.: Промстройиздат, 1957. – 123 с.
42. Дудеров Ю.Г., Дудеров И.Г. Расчёты по технологии керамики: Справочное пособие. – М.: Стройиздат, 1973. – 80 с.
43. Жаропрочные и коррозионностойкие металлокерамические материалы: Сборник докладов. – М.: Оборонгиз, 1959. – 478 с.
44. Желудков В.И. Облицовка фасадов зданий керамикой. – М.: Государственное издательство литературы по строительству и архитектуре, 1953. – 119 с.
45. Жуков Д.В. Скоростные режимы сушки кирпича-сырца. – М.: Государственное издательство литературы по строительству и архитектуре, 1956. – 28 с.
46. Захаров Л.А. Глиноземисто-белитовый цемент. – Ереван: Айстан, 1969. – 215 с.
47. Зельдин Н.О. Ускорённые методы химического анализа огнеупорных материалов, изделий и сырья. – Харьков–Москва: Metallurgizdat, 1946. – 38 с.
48. Иванов Г.С. Совершенствование технологии изготовления и методы повышения эксплуатационной надежности железобетонных шпал для магистральных железных дорог: Автореферат диссертации на соискание учёной степени доктора технических наук. – М.: Институт инженеров железнодорожного транспорта, 1972. – 34 с.
49. Иванов Ф.М., Крылов В.В. Физико-механические испытания цементов. – М.: Высшая школа, 1972. – 192 с.
50. Иванов-Городов А.Н. Пути интенсификации размола материалов в шаровых мельницах. – М.: Хлебоиздат, 1960. – 32 с.

*Дорогому Дмитрию Дмитриеву
в знак благодарности
"Будівельник"
30.12.83*

*Дорогому Дмитрию Захарову
в знак благодарности
"Благодарности"
30.09.69*

51. Изготовление железобетонных конструкций способом вибровакуумирования. – К.: Знание, 1977. – 24 с.
52. Изготовление, сушка и обжиг кирпича. – М.: Государственное издательство литературы по строительству и архитектуре, 1956. – 27 с.
53. Изучение стойкости железобетона в агрессивных средах: Сборник научных трудов. – М.: Стройиздат, 1980. – 113 с.
54. Инструкция по производству керамзита. – М.: Центральное бюро технической информации, 1959. – 52 с. *Керамзит
отцу Петровичу Михайловичу - Петровичу
с глубоким уважением от автора*
55. Исследование бетонов повышенной прочности, водонепроницаемости и долговечности для транспортного строительства: Сборник трудов. – Л.: ЛИИЖТ, 1976. – Вып.398. – 130 с. *26. V. 59. Н. Тарак*
56. Исследование и применение бетонов с суперпластификаторами: Сборник научных трудов. – М.: НИИЖБ Госстроя СССР, 1982. – 159 с. *Губокоуважаму Отцу Петровичу Михайловичу - Петровичу от автора.*
57. Исследование местных строительных материалов: Труды. – М.: Гостоптехиздат, 1962. – Вып. II. – 100 с. *Оксиды
Степан Степанович
Михайлович Степан*
58. Исследования в области химии силикатов и окислов: Сборник статей. – М.-Л.: Наука, 1965. – 316 с. *Докладу Отцу Петровичу Михайловичу - Петровичу*
59. Исследования и методы расчёта температурного режима при твердении бетона в изделиях, конструкциях и сооружениях. – М.: ЦНИИС Минтрансстроя, 1972. – Вып.73. – 186 с. *29.10.66 Добрыня*
60. Исследования по легким бетонам и изделиям из них: Научные сообщения. – Ереван: Ротапринт АИСМ, 1972. – Вып.16. – 235 с.
61. Камнедобывающая и камнеобрабатывающая промышленность УССР. – К.: Реклама, 1984. – 128 с.
62. Кашкаев И.С., Никитин И.А., Володина Н.Н. Производство лицевого керамического изделий. – М.: Стройиздат, 1977. – 174 с.
63. Келер Э.К. Термомеханические свойства алюмосиликатных огнеупоров. – Л.-М.: Металлургиздат, 1949. – 184 с.
64. Керамзит и аглопорит как строительный материал. – М.: Недра, 1966. – 152 с.
65. Керамика и огнеупоры: Сборник переводов из иностранной периодической литературы /Под ред. П.П.Будникова, А.М.Черепанова, 1963. – 262 с.
66. Керамические фасадные облицовочные изделия. – М.: Государственное издательство литературы по строительству и архитектуре, 1955. – 31 с.

67. Клитина Н.А., Дебровный В.А. Полевой обжиг кирпича. – Ростов-на-Дону: Ростовское книжное издательство, 1958. – 37 с.
68. Книгина Г.И., Вершинина Э.Н., Тацки Э.Н. Лабораторные работы по технологии строительной керамики и искусственных пористых заполнителей. – М.: Высшая школа, 1977. – 208 с.
69. Контроль, регулирование и совершенствование технологии в производстве строительных материалов. – М.: Госстройиздат, 1962. – 160 с.
70. Краснощекоев В.А. Производство глиногипса и его применение в строительстве. – М.: ИТЭИН, 1947. – 32 с.
71. Круглицкий Н.Н., Мороз Б.И. Искусственные силикаты. – К.: Наукова думка, 1986. – 237 с.
72. Кузнецов А.М., Ковалев Е.С. Новые способы производства глиноземнистого цемента. – М.: Высшая школа, 1961. – 88 с.
73. Лабораторный практикум по курсу «Строительные материалы». – Рига: Рижский политехнический институт, 1981. – 120 с.
74. Лабутин Г.В. Алуниты. – М.: Metallurgia, 1965. – 100 с.
75. Лицевой кирпич. – М.: Госстройиздат, 1955. – 134 с.
76. Мазов И. Скоростное производство кирпича. – М.: Московский рабочий, 1953. – 38 с.
77. Мазуров Д.Я. Теплотехническое оборудование заводов вяжущих материалов. – М.: Стройиздат, 1982. – 288 с.
78. Макаров Е.В., Светлаков Н.Д. Справочные таблицы весов строительных материалов. – М.: Стройиздат, 1971. – 48 с.
79. Мамонтов С.Д. Бессилосная технология силикатного кирпича. – М.: Стройиздат, 1975. – 152 с.
80. Мамыкин П.С. Огнеупорные изделия (свойства, технология изготовления и служба в промышленных печах). – Свердловск: Metallurgizdat, 1955. – 487 с.
81. Мамыкин П.С., Стрелов К.К. Технология огнеупоров. – М.: Metallurgia, 1970. – 488 с.
82. Маслов Н.Н. Физико-техническая теория ползучести глинистых грунтов в практике строительства. – М.: Стройиздат, 1984. – 176 с.
83. Матвеев Г.В. Обработка кирпича водой для обезвреживания известковых включений. – М.: Госстройиздат, 1957. – 39 с.
84. Материалы VIII Всесоюзного пленума по исследованию и использованию глин СССР. – Баку: Элм, 1970. – 108 с.
85. Материалы к X Всесоюзной конференции по бетону и железобетону. – Пенза: Пензинский инженерно-строительный институт, 1988. – 41 с.

*Оладу Петровичу
Ильдару - Петровичу
с глубоким уважением
и признательностью.
Аннидзе -
24.04.81.*

автор

86. Материалы работы секции по производству и экономике сборных железобетонных конструкций и деталей и технологии бетона. – М.: Госстройиздат, 1956. – 68 с.
87. Материалы республиканской научно-технической конференции по вопросам строительства из естественных каменных материалов, проведённой совместно с Одесским правлением НТО Стройиндустрии. – Казань: НТО строительной индустрии, 1959. – 156 с.
88. Методические рекомендации по производству ограждающих керамзитоперлитобетонных конструкций способом вибровакуумирования. – К.: НИИСМИ, 1979. – 13 с.
89. Методические рекомендации по экспресс-определению водопоглощения керамических материалов и описание устройства ЭВ-2-78. – К.: НИИСМИ, 1980. – 8 с.
90. Методы химического анализа огнеупорного сырья и изделий (Практическое руководство). – Харьков: Metallurgizdat, 1954. – 157 с.
91. Мешкаускас Ю.И. Конструктивный керамзитобетон. – М.: Стройиздат, 1977. – 87 с.
92. Минеральное сырьё Белоруссии и его рациональное использование: Тезисы докладов. – Минск: Изд-во БГУ имени В.И.Ленина, 1959. – 32 с.
93. Минерб М. Измерение, контроль и регулирование в цементной промышленности. – М.: Стройиздат, 1969. – 96 с.
94. Михалевич П.Ф. К вопросу о теоретической основе пирокаталитического метода обжига. – Минск: Научно-техническое общество промышленности строительных материалов, 1957. – 8 с.
95. Монтвид А.Э. Многокамерные сгустители в производстве глинозема. – М.: Metallurgizdat, 1952. – 56 с.
96. Мороз И.И. Технология строительной керамики. – К.: Вища школа, 1972. – 416 с.
97. Мороз И.И. Технология строительной керамики. – К.: Госстройиздат УССР, 1961. – 464 с.
98. Мороз И.И., Леенсон А.И. Автоматизация тепловых процессов в производстве стеновой керамики. – К.: Будівельник, 1970. – 116 с.
99. Мороз И.И., Сивчикова М.Г. Химически стойкие керамические материалы и изделия в промышленности. – К.: Техніка, 1968. – 232 с.
100. Морозов В.И. Физические основы пластического формования глиняного кирпича. – М.: Стройиздат, 1973. – 135 с.
101. Наркевич И.П., Печковский В.В. Утилизация и ликвидация отходов в технологии неорганических веществ. – М.: Химия, 1984. – 240 с.
102. Нацневский Ю.Д., Хоменко В.П., Заюнчковский Б.Ф. Эффективные строительные материалы: Справочное пособие. – К.: Будівельник, 1974. – 278 с.

ошор

*Дорожню
Ойгаре Машуровичу
на доброго пам'яті
ош аб'явора
Г. Шинь*

103. Невский А.С. Применение теории подобия к изучению тепловой работы нагревательных печей. – Свердловск: Metallurgizdat, 1960. – 128 с.
104. Нехорошев А.В. Теоретические основы технологии тепловой обработки неорганических строительных материалов. – М.: Стройиздат, 1978. – 232 с.
105. Нехорошев А.В., Земцов Д.Г. Новые виды строительных материалов и конструкций в сельском строительстве. – М.: Стройиздат, 1973. – 200 с.
106. Никулин В.М. Вторичное использование огнеупоров. – М.: Metallurgizdat, 1962. – 96 с.
107. Ничипоренко С.П. К теории обработки пластичных керамических масс. – К.: Издательство Академии архитектуры Украинской ССР, 1954. – 40 с.
108. Ничипоренко С.П., Абрамович М.Д., Комская М.С. О формировании керамических масс в ленточных прессах. – К.: Наукова думка, 1971. – 73 с.
109. Новое в технологии изготовления силикатных изделий с применением магнийсодержащих вяжущих: Обзор. – М.: ВНИИЭСМ, 1978. – 59 с.
110. Новое в химии и технологии цемента: Труды совещания по химии и технологии цемента. – М.: Госстройиздат, 1962. – 296 с.
111. Нохратян К.А. Аэродинамические сопротивления в кольцевых и туннельных печах. – М.: Промстройиздат, 1957. – 216 с.
112. Нохратян К.А. Сушка и обжиг в промышленности строительной керамики. – М.: Госстройиздат, 1962. – 603 с.
113. Нохратян К.А. Теоретические основы скоростного обжига кирпича по методу П.А.Дуванова. – М.: Промстройиздат, 1955. – 116 с.
114. Нохратян К.А. Тепловой расчет кольцевых и туннельных печей. – М.: Промстройиздат, 1957. – 42 с.
115. Овчаренко Ф.Д., Круглицкий Н.Н., Ничипоренко С.П., Агабальянц Э.Г. Пальгорскит в бурении. – К.: Техника, 1966. – 160 с.
116. Огнеупорное производство: Справочник. – М.: Metallurgiya, 1965. – Т.1. – 578 с.; Т.2. – 583 с.
117. Огнеупоры: Справочник. – М.: Metallurgiya, 1967. – 192 с.
118. Онацкий С.П. Производство керамзита. – М.: Стройиздат, 1987. – 336 с.
119. Орешкин П.Т. Электропроводность огнеупоров и релаксационные явления на барьерных слоях. – М.: Metallurgiya, 1965. – 152 с.
120. Павлов В.Ф. Физико-химические основы обжига изделий строительной керамики. – М.: Стройиздат, 1977. – 240 с.
121. Павлов Н.И. Строительная керамика и пеностекло (Из опыта Московского комбината керамических облицовочных материалов). – М.: Стройиздат, 1966. – 188 с.
122. Палагин Г.С. Морозостойкость керамических строительных материалов. – М.: Промстройиздат, 1957. – 60 с.

123. Паус К.Ф., Евтушенко И.С. Химия и технология мела. – М.: Стройиздат, 1977. – 136 с.
124. Певзнер Р.Л. Глиноземистый цемент. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1943. – 12 с.
125. Певзнер Р.Л. Термитокорунд, его свойства и применение. – М.: Промстройиздат, 1954. – 76 с.
126. Плющ О. Кремнийорганические смолы в монументально-декоративной росписи (научное сообщение). – К.: Издательство Академии архитектуры УССР, 1955. – 20 с.
127. Полак А.Ф., Бабков В.В., Андреева Е.П. Твердение минеральных вяжущих веществ (вопросы теории). – Уфа: Башкирское книжное издательство, 1990. – 215 с.
128. Поляков К.А. Неметаллические химически стойкие материалы. – М.-Л.: Госхимиздат, 1952. – 423 с.
129. Попов Л.Н. Лабораторные испытания строительных материалов и изделий. – М.: Высшая школа, 1966. – 251 с.
130. Попов Л.Н. Лабораторные испытания строительных материалов изделий. – М.: Высшая школа, 1984. – 168 с.
131. Пособие по техминимуму для взварщика кирпича. – М.-Л.: НИИ местной промышленности НКМП РСФСР, 1937. – 87 с.
132. Прахов Б.Г. Изобретательство и патентоведение: Словарь-справочник. – К.: Вища школа, 1987. – 181 с.
133. Производство и применение керамзита в Нижнем Поволжье: (содержание докладов совещания). – Волгоград: Главнижневолжскстрой, 1996. – 180 с.
134. Производство специальных огнеупоров: Тематический отраслевой сборник. №1. – М.: Metallurgia, 1974. – 215 с.
135. Производство специальных огнеупоров: Тематический отраслевой сборник. №2. – М.: Metallurgia, 1975. – 160 с.
136. Производство специальных огнеупоров: Тематический отраслевой сборник. №4. – М.: Metallurgia, 1977. – 115 с.
137. Производство специальных огнеупоров: Тематический отраслевой сборник. №5. – М.: Metallurgia, 1977. – 76 с.
138. Производство специальных огнеупоров: Тематический отраслевой сборник. №6. – М.: Metallurgia, 1978. – 88 с.
139. Производство специальных огнеупоров: Тематический отраслевой сборник. №7. – М.: Metallurgia, 1979. – 100 с.
140. Производство специальных огнеупоров: Тематический отраслевой сборник. №8. – М.: Metallurgia, 1981. – 80 с.
141. Протас Л.Е., Итин Л.М. Производство керамзита с мокрой подготовкой сырья. – Л.-М.: Стройиздат, 1965. – 160 с.
142. Пустовалов В.В. Теплопроводность огнеупоров. – М.: Metallurgia, 1966. – 84 с.
143. Рекитар Я.А. Эффективность и перспективы применения прогрессивных материалов в строительстве. – М.: Стройиздат, 1978. – 196 с.

144. Рудой Б. Стальное стекло. – М.: Московский рабочий, 1966. – 144 с.
145. Сайбулатов С.Ж., Сулейменов С.Т., Ралко А.В. Золочерамические стеновые материалы. – Алма-Ата: Наука, 1982. – 292 с.
*Глибокоуважамий
 Отар Петрович!
 Отримав своїм приємним донцом
 передовити Вамелю вшлтанню нам
 скроиний труд
 @Сулейменов С.Т.
 @Сайбулатов С.Ж.
 17.05.82.*
146. Сборник научных работ по химии и технологии силикатов. – М.: Промстройиздат, 1956. – 378 с.
147. Сборник рефератов из иностранной технической периодической литературы: Керамика и кирпич. №17. – М.: Промстройиздат, 1957. – 52 с.
*Отар Петрович
 13 IX 56
 1. Харківський*
148. Сборник трудов по химии и технологии силикатов. – М.: Промстройиздат, 1957. – 427 с.
149. Семченко Г.Д. Золь-гель процесс в керамической технологии. – Харьков: Харьковский государственный политехнический университет, 1997. – 144 с.
*уважаемому Отару
 Петровичу с благодарностью
 за поддержку
 ой адмвара
 5.06.1997г.*
150. Совецание по исследованию и использованию глин: Тезисы докладов. – Львов: Издательство Львовского университета, 1957. – 181 с.
151. Соломатов В.И. Полимерцементные бетоны и пластбетоны. – М.: Стройиздат, 1967. – 184 с.
152. Сорокер В.И. Задачи и примеры по технологии бетонных и железобетонных изделий. – М.: Стройиздат, 1964. – 236 с.
153. Сорокер В.И. Пластификаторы для растворов и бетонов на строительстве в угольной промышленности. – М.: Углетехиздат, 1951. – 56 с.
154. Стрелов К.К. Технический контроль производства огнеупоров. – Москва-Свердловск: Metallurgizdat, 1952. – 308 с.
155. Строительная керамика: Справочник. – М.: Стройиздат, 1976. – 491 с.
156. Строительные материалы /Под ред. доктора техн. наук, проф. М.И.Хигеровича. – М.: Стройиздат, 1970. – 367 с.
157. Строительные материалы из местного сырья. – Минск: Издательство министерства высшего, среднего специального и профессионального образования БССР, 1962. – 200 с.
- Отару
 Нове
 25-2 мая - июль
 1972г.*

158. Сычев М.М. Неорганические клеи. – Л.: Химия, 1974. – 160 с.
159. Ташпулатов Ю.Т. Глинит-портландцемент. – Ташкент: Изд-во АН Узбекской ССР, 1958. – 232 с.
160. Требования промышленности к качеству минерального сырья (Справочник для геологов). – М.-Л.: Госгеолгиздат, 1948. – Вып.54. Глины. – 91 с.
161. Требования промышленности к качеству минерального сырья: Справочник для геологов. – М.: Госгеолтехиздат, 1959. – Вып.45. Цирконий и гафний. – 35 с.; Вып.67. Уран. – 66 с.; Вып.41. Литий. – 27 с.
162. Требования промышленности к качеству минерального сырья: Справочник для геологов. – М.: Госгеолтехиздат, 1962. – Вып.21. Диатомит, трепел, опока. – 35 с.; Вып.32. Природные минеральные наполнители. – 123 с.; Вып.33. Гранат. – 25 с.
163. Требования промышленности к качеству минерального сырья: Справочник для геологов. – М.: Госгеолтехиздат, 1961. – Вып.10. Известняки. – 62 с.
164. Успехи физики и химии силикатов. – Л.: Наука, 1978. – 296 с.
165. Утеуш Э.В., Утеуш З.В. Основы автоматизации измельчения материалов в шаровых мельницах. – М.: Химия, 1968. – 155 с.
166. Физическая химия силикатов /Под ред. А.А.Пашенко. – К.: Вища школа, 1977. – 384 с.
167. Хавкин Л.М. Технология силикатного кирпича. – М.: Стройиздат, 1982. – 382 с.
168. Хеннике Г.В., Харитонов Ф.Я., Ковзиридзе З.Д. Барийсодержащая электрокера-мика, стойкая к термоударам. – Тбилиси: Тбилисский технический университет, 1992. – 224 с.
169. Химия высокотемпературных материалов: Труды II Всесоюзного совещания по химии окислов при высоких температурах. – Л.: Наука, 1967. – 220 с.
170. Хинт И.А. Основы производства силикальцитных изделий. – Л.-М.: Госстройиздат, 1962. – 602 с.
171. Цементы глиноземистые и гипсоглиноземистые: Методы химического анализа. – М.: Изд-во стандартов, 1967. – С.35.
172. Циглер Б.С. Глиногипсы и их использование в строительстве. – Ростов-на-Дону: Ростовский институт местной промышленности, 1949. – 88 с.

Спасибо Огару Петровичу!

Медведю
20.12.78

Спасибо Огару Петровичу – с глубоким уважением А.Бичкава 20.12.78

*Огару Петровичу
Медведю-Петросяну
в знак глубокого уважения
от авторов: Т.Синько
29.08.77*

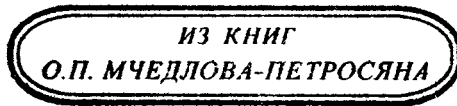
*Спасибо Огару Петровичу
Медведю-Петросяну
20.12.78*

173. Чаус К.В., Чистов Ю.Д., Лабзина Ю.В. Технология производства строительных материалов, изделий и конструкций. – М.: Стройиздат, 1988. – 448 с.
174. Черепица глиняная. ОСТ 21-32-77. – М.: НИИСМИ, 1977. – 16 с.
175. Чехов А.П. Строительные материалы: Лабораторные занятия. – К.: Вища школа, 1974. – 176 с.
176. Чикильдин С.А. Производство изразцов и облицовочных плиток. – М.: Росгизместпром, 1953. – 188 с.
177. Чмырь В.Д. Лабораторные работы по материаловедению для маляров, штукатуров, облицовщиков. – М.: Высшая школа, 1970. – 144 с.
178. Шейкин А.Е., Скавронский Б.И., Тихонов А.Я., Баскаков Н.С. Строительные материалы. – М.: Трансжелдориздат, 1958. – 388 с.
179. Штейнберг Ю.Г. Стронциевые глазури. – Л.-М.: Стройиздат, 1967. – 176 с.
180. Эйдензон М.А. Производство безводного карналлита. – Свердловск: Metallургиздат, 1962. – 89 с.
181. Элинзон М.П. Производство искусственных пористых заполнителей. – М.: Стройиздат, 1967. – 212 с.
182. Эффективная строительная керамика /Под ред. И.А.Гервидс. – М.: ЦНИПС, 1953. – 88 с.

*Губицького машини
Отару Мчедлова-Петросяна
на дубу і каштані в авіації.*

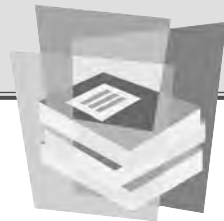
*Листопад 1970г,
г. Харків.*

И. Гервидс

Іменний штамп Отара Мчедлова-Петросяна
на книгах з бібліотеки вченого. Репринт.
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Гончарська книгозбірня України. Публікується вперше

ГОНЧАРСЬКА КНИГОЗБІРНЯ УКРАЇНИ ТА КЕРАМОЛОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ЩИРОСЕРДНО ДЯКУЮТЬ СВОЇМ ДОБРОДІЙНИКАМ

Державне підприємство Харківський машинобудівний завод (Харків)

- Міхеєв В.К., Шрамко Б.А. Археологія залізного віку Східної Європи: Навчальний посібник. – Х.: Каравела, 2000. – 224 с.

Державний архів Сумської області (Суми)

- Державний архів Сумської області: Путівник. – Суми-Київ: Державний комітет архівів України, 2002. – Т.1. – 320 с.

Зіньківська районна державна адміністрація (Зіньків)

- Зіньків від сивої давнини до наших днів: 1604-2004. – Полтава: Артполіграфсервіс, 2004. – 120 с.

Мистецький центр «Собор» (Суми)

- Гавриленко Ніна. «У»: Поезії. Вибране з невиданого. – Суми: Собор, 2002. – 120 с.
- Домозар Сергій. Замок над Водаєм: Роман. – Суми: Собор, 2003. – 296 с.
- Земляки: Альманах Сумського земляцтва в Києві. – Суми: Собор, 2004. – 272 с.

Міжнародний фонд «Україна-3000» (Київ)

- Український музей. Інформаційний бюлетень. – 2004. – №1. – Червень.

Національна бібліотека України імені Володимира Вернадського (Київ)

- Гримич Марина. Егоїст: Роман. – Львів: Кальварія, 2003. – 228 с.
- Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2001–2002 рр.): Систематичний покажчик. – К.: Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського, 2003. – 326 с.
- Саєнко Ніна. Олександр Саєнко: до становлення і розвитку українського монументально-декоративного мистецтва ХХ століття: Книга-альбом. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2003. – 560 с.
- Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – 196 с.

*Гончарська
Книгозбірка
і керамологічна бібліотека
від Державного архіву
Сумської області
Зіньків, частка та гроші
19.03.2004 р. Суп*

*Гончарський
Книгозбірник
України
від Мистецького
центру «Собор»
19.03.2004 р.*

Національна парламентська бібліотека України (Київ)

- Знаменні дати і події 2004 року: Культура і мистецтво. – К.: Національна парламентська бібліотека України, 2003. – 176 с.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (Харків)

- Вестник Национального технического университета «ХПИ». – 2004. – №32. – 168 с.; №33. – 176 с.; №34. – 168 с.

Національний художній музей України (Київ)

- Музейний провулок. – 2004. – №1.

Редакція журналу «Восход» (Новосибірськ)

- На Восходе. – 2003. – №11.

Роменський краєзнавчий музей (Ромни)

- Пам'ять століть. – 2001. – №3.

Соціал-демократична партія України (об'єднана) (Київ)

- Міфи України. За книгою Георгія Булашова «Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях». – К.: Довіра, 2003. – 383 с.

Український благодійний фонд «Трипілля» (Київ)

- Трипільська цивілізація у спадщині України. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 2003. – 326 с.

Український центр народної культури «Музей Івана Гончара» (Київ)

- Дитяча академія. – 2003. – №8.
- Пісні Черкащини: Добірка Леопольда Яценка: Мистецько-музичне видання. – К.: Фонд Івана Гончара, 2004. – 56 с.

Управління культури Полтавської облдержадміністрації (Полтава)

- Держава і церква на Полтавщині за радянської доби. – Полтава: Полтавська обласна державна адміністрація, 2002. – 352 с.
- Сергій Федорович Клепко: Біобібліографічний покажчик. – Полтава: ПОІППО, 2003. – 32 с.

Харківський Будинок учених (Харків)

- Дмитрієва Є.М. Мистецтво Опішні. – К.: Видавництво Академії архітектури Української РСР, 1952. – 60 с.

Аксьонова Наталя (Харків)

- Сарапулкин В.А. Керамика и керамическое производство лесостепного варианта салтово-маяцкой культуры: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата исторических наук. – Воронеж: Воронежский государственный университет, 2003. – 24 с.

Бадяк Володимир (Львів)

- Бадяк В. У лещатах Сталінщини: Нарис історії Львівської організації Спілки художників України: 1939–1953 рр. – Львів: СКІМ, 2003. – 204 с.
- Вісник Львівської академії мистецтв. – Львів: Львівська академія мистецтв, 2002. – Вип.13. – 398 с.

*Згадується в Науковій Аксьонова
матеріалів Харківського державного
університету ім. С.Федоренка – 20.06.2004*

*Львівська
обласна
Опшні –
дай увагу!*

18.06.2004

Бадяк

Білоус Людмила (Київ)

- Антон Штепа: Каталог творів з колекції Музею українського народного декоративного мистецтва. – К.: Златограф-дизайн, 2003. – 36 с.
- Музей українського народного декоративного мистецтва: Буклет. – К.: б. в., б. р. – 8 с.
- 100 років колекції Державного музею українського народного декоративного мистецтва: Збірник наукових праць. – К.: АртЕк, 2001. – 248 с.
- Шовкові пояси XVIII століття з колекції Музею українського народного декоративного мистецтва: Каталог виставки. – К.: Родовід, 2003. – 20 с.

*Білоус Людмила
Хмельницький
Україна.
24.09.2004р.
Л.Р. Білоус*

Біанкі Маргарита (Флоренція, Італія)

- OPERE DALLA COLLEZIONE REGIONALE CATALOGO delle donazioni e delle opere in comodato. – Toscana, 2003. – Vol. 1 – 96 p.

MARGHERITA BIANCHI
VIA CERNAIA 51
50129 FIRENZE ITALIA
333. 4221875

*04.09.2004
Grazie
Buon lavoro!
A presto
Margherita Bianchi*

Боднарчук Василь (Львів)

- Кераміка Василя Боднарчука: Каталог виставки. – Львів, 2003. – 36 с.

*Головний Національного музею -
заповідника Українського гончарства
в Омишану від автора.
26.05.04. [Підпис]*

Бондаревський Петро (Полтава)

- Античный керамический центр Павликени. – София: Реклама, 1977. – 62 с.

*Олесью Миколаєвичу
з вдячністю і най-
кращими побажаннями
для Петро Бондаревський
Л.Бондаревський
19.09.2004р.*

Борисенко Валентина (Київ)

- Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. – К.: Унісерв, 2003. – Вип.15. – 136 с.
- Borysenko Valentyna. La famine en Ukraine (1932–1933) // Ethnologie française. – 2004. – XXXIV. – №2. – P.281-289.

*Хмельницький
Омишану
на згадку!
В. Борисенко*

Бурбела Віктор (Київ)

- Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2003 році. Проект. – У двох частинах. – К.: Академперіодика, 2004. – Ч.1. – 304 с.
- Кучма Леонід. Україна не Росія. – М.: Версія, 2004. – 560 с.
- Международная ассоциация академий наук. 10 лет спустя (Хроника. Размышления). – К.: Наукова думка, 2003. – 500 с.

*Бібіліотеці
Інституту керамології –
від Віктор Бурбела ММ
НМН України.
28.10.2004р. [Підпис]*

- Грушевський Михайло. Твори: У 50 томах. – Львів: Світ, 2003. – Т.5. – 590 с.
- Національна академія наук України. Персональний склад. 1918–2003. – К.: Фенікс, 2003. – 300 с.
- Україна: кам'янистий шлях до демократії: Збірник статей. – К.: Заповіт, 2002. – 108 с.
- Чорнобиль. 1986–1987 рр.: Документи і спогади. Роль НАН України у подоланні наслідків катастрофи. – К.: Академперіодика, 2004. – 564 с.

Відейко Михайло (Київ)

- Відейко М.Ю. Трипільська цивілізація: Науково-популярне видання. – К.: Академперіодика, 2003. – 184 с.

Волик Павло (Полтава)

- Павло Волик. Живопис, декоративне мистецтво. – Полтава: ТОВ «Копі-центр», 2002. – 34 с.

Гаврилук Надія (Київ)

- Археологічні відкриття в Україні 1997–1998 рр. – К.: Інститут археології НАН України, 1998. – 200 с.
- Бандуровський О.В. Давньогрецький імпорт у Придніпровський Лівобережний Лісостеп у другій половині VII–III ст. до н.е.: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. – К.: Інститут археології НАН України, 2004. – 23 с.
- Гуманитарный экологический журнал. – 1999. – Т.1. – Вып.1, 2; 2000. – Т.2. – Вып.1, 2; 2001. – Т.3. – Вып.2.
- Електронні зображення та візуальні мистецтва: Збірник праць першої української конференції серії EVA (Київ, 22-24 травня 2002 р.). – К.: Міжнародний науково-навчальний Центр ЮНЕСКО інформаційних технологій та систем, 2002. – 260 с.
- Палеоекономіка раннього залізного віку на території України. – К.: Шлях, 2004. – 101 с.

Гвоздевич Стефанія (Львів)

- Волицька І. Театральна юність Леся Курбаса: (Проблема формування творчої особистості). – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1995. – 152 с.
- Гонтар Т.О. Народне харчування українців Карпат. – К.: Наукова думка, 1979. – 140 с.
- Народознавчі зошити. – 2002. – №5-6; 2003. – №1-2.
- Савчин М. Тисяча доріг: Спогади жінки-учасниці підпільно-визвольної боротьби під час і після Другої світової війни. – К.: Смолоскип, 2003. – 546 с.
- Типи сільського жилища в странах Зарубежной Европы. – М.: Наука, 1968. – 376 с.

*Гончарський
Смолоскип
Серійні.
16 VII 2004 р. м. Львів
С. Гвоздевич*

Гейко Анатолій (Полтава)

- Атеистические чтения. – М.: Политиздат, 1990. – Вып.19. – 112 с.
- Жаров Г.В., Терпиловський Р.В. Скарб срібних прикрас VIII століття з Андріяшівки на Сулі: Науково-популярне видання. – К.: Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, 2004. – 4 с.
- Скорый Сергей Анатольевич: Библиографический указатель: К 55-летию со дня рождения. – Киев-Полтава: Археология, 2004. – 20 с.

*Гончарський
Смолоскип
Серійні
Гейко*

Гладкий Михайло (Львів)

- Михайло Гладкий: Бібліографічний покажчик. – Львів: Каменяр, 2000. – 64 с.

*Гладкий Михайло
книгознавець України
від земляки
2001*

Гояни Марія і Михайло (Австралія)

- Ільєнко Іван. В пазурах у двогалового. – К.: Ярославів Вал, 2004. – 228 с.

*Ільєнко Іван
Однінці - з пазурів і
Львів.
Від Марії і Михайла
Гоянів
Австралія
16.08.04*

Гришко Володимир (Полтава)

- Альманах пошани й визнання Полтавщини. 100 видатних особистостей Полтавщини минулих століть: Презентаційно-іміджне видання. – Полтава: Артполіграфсервіс, 2003. – 208 с.
- Альманах пошани й визнання Полтавщини. Сторінки пошани: Презентаційно-іміджне видання. – Полтава: Артполіграфсервіс, 2003. – 208 с.

*На розробку
Альманаху
Гришко Володимир
від земляки
22.08.04*

Гріфен Леонід (Київ)

- Дослідження з історії техніки: Збірник наукових праць. – К.: Політехніка, 2004. – Вип.4. – 173 с.
- Український технічний музей: історія, досвід, перспективи: Матеріали 3-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (20-21 травня 2004 р., м.Київ). – К.: ЕКМО, 2004. – 122 с.

*Гончарський
Київський
Україна
22.08.04*

Губерначук Станіслав (Київ)

- Губерначук Станіслав. Як гул століть, як шум віків – рідна мова. – К.: БЛІЦ-ІНФОРМ, 2002. – 234 с.

*Гончарський
Київський
Україна
Від земляки
А. Дімарова.*

Дімаров Анатолій (Київ)

- Дімаров Анатолій. Зблиски: Оповідання та повісті. – К.: Ярославів Вал, 2002. – 514 с.

Дубинський Юрій (Вінниця)

- Пошетинов А.М., Бирюков А.А. Народные приметы. Благосостояние и здоровье людей. – Вінниця: ООО АНТЕКС УЛТД, 1998. – 80 с.

*Для
Однінцівського
Музею
Українського
Музею
Київ
22 VIII. 2004
Вінниця.*

Дудар Євген (Київ)

- Дудар Євген. Хунта діє: Сатира і гумор. – К.: Видавничий центр «Орбіта», 1993. – 144 с.
- Дудар Євген. Штани з Гондурасу: Сатира та гумор. – К.: Український письменник, 1993. – 336 с.

Дяченко Людмила (Опішне, Полтавщина)

- «Наче з арфи золотої...»: Українські письменники про Крим. – Сімферополь: Бізнес-Інформ, 2004. – 184 с.
- Реріх і Шевченко: Каталог виставки, 2000–2001 років. Статті та матеріали круглого столу. – К.: Українське Реріхівське товариство, 2004. – 112 с.
- Роман Сельський: Твори з приватних збірок. – Львів-Київ: Оранта, 2004. – 168 с.
- Шевченко Тарас. Поезії. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2003. – 368 с.

*Гончарський Книгозбірник України
Людмила Дяченко
17.05.2004*

Ермоленко Василь (Суми)

- Василь Ермоленко: Каталог виставки. – Суми: ТОВ «PRESS-тиж, ВВП «Мрія-1» ЛТД, 1997. – 38 с.

*Гончарський Книгозбірник України
Василь Ермоленко
23.11.2004
В.Суми*

Жук Віра (Полтава)

- Жук В.Н. Из сивої давнини: Нариси з історії України та Полтавщини (VII ст. до н.е. – XVI ст. н.е.). – Полтава-Кобеляки: Кобеляки, 2003. – 410 с.

*Гончарський Книгозбірник
Відділення керамнології
Інституту народознавства
НАН України
з колекції пана піджаханського
від автора
21.09.2004
В.Жук*

Зацеркляні Микола і Тетяна (Кременчук)

- Микола та Тетяна Зацеркляні: Каталог виставки. – Полтава: Полтавський обласний осередок Національної спілки майстрів народного мистецтва України, 2004. – 2 с.

*Дія
Гончарський Книгозбірник
Микола та Тетяна Зацеркляні
21.09.2004*

Зінчук Станіслав (Київ)

- Зінчук Станіслав. Екран пам'яті: Автобіографічні нотатки. – К.: Сьоме небо, 2004. – 263 с.

*Гончарський Книгозбірник в спілкуванні з піджаханським
це двомісячній виставці мистецтва вищої майстерності
і красоти України. Мистецтво 2004. Частина 2*

Івашків Галина (Львів)

- Івашків Г.М. Декор традиційної української кераміки XVIII – першої половини XX століття (іконографія, домінуючі мотиви, художні особливості): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. – Львів: Львівська академія мистецтв, 2004. – 20 с.

Коваленко Оксана (Полтава)

- Полтава: архітектура, історія, мистецтво: Матеріали II наукової конференції «Вайнгортівські читання» (Грудень 2003 р., Полтава). – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2003. – 140 с.

Корпусова Валентина (Київ)

- Слово і час. – 2002. – №10.

Кравчук Леонід (Київ)

- Народжені Україною: Меморіальний альманах: У 2-х т. – К.: ЄВРОІМІДЖ, 2002. – Т.1. – 896 с.; Т.2. – 896 с.

*Тончерський
Книгозбірник
в Опішні
знову усемаїт
Діаг. історія
А. Корпусова
15.02.2003
«Київ»*

Кубицька Наталя (Луцьк)

- Охріменко Г., Кучинко М., Кубицька Н. Розвиток керамічного виробництва на Волині (археологічний, етнографічний, мистецький аспекти). – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2003. – 246 с.

Лизанчук Василь (Львів)

- Лизанчук Василь. Не лукавити словом. – Львів: Львівський національний університет ім.І.Франка, 2003. – 560 с.

*Тончерський книгозбірник
в Опішні
Малюнок ватруч!
Бажаю Вам здорового
щасливого довголіття,
теплої праці дорів
успішних високої моралі
духовності, національної
гідності в соборній, вільній
Україні! Україно!*
З повагою!
Василь Лизанчук
12 вересня 2004р.

Ликова Оксана (Опішне, Полтавщина)

- Богуславская И.Я. Русская глиняная игрушка. – Л.: Искусство, 1975. – 142 с.
- Будниковы П.П. и А.П. Глазури для керамических изделий. – Рига-Москва: Книгоиздательство К.Г.Зихмана, 1916. – Вып.7. – 16 с.

*Тончерський
книгозбірник
в Опішні
Ликова О.
2004р*

Липченко Олександр (Боромля, Сумщина)

- Артюшенко М.М. Історія Боромлі. – Тростянець: Тростянецька районна друкарня, 1999. – 665 с.
- Артюшенко М. Старожитності Тростянецьчини. – Тростянець: Тростянецька районна друкарня, 2002. – 492 с.

*З великою задоволеністю
ознайомившись з
вашим замовленням
щирої уваги та підтримки
Радю що в Україні
історія повільно зростає
і новаторство пам'ятає
Микола Іванович
Липченко*
21.05.2004

Литвин Володимир (Київ)

- Народжені Україною. Меморіальний альманах. У 2-х т. – К.: ЄВРОІМІДЖ, 2002. – Т.2. – 896 с.

Лозинський Тарас (Львів)

- Калинець І., Лозинський Т. Исус. – Б. м., б. в., 2003. – 50 с.
- Роман Сельський. Твори з приватних збірок. – Львів-Київ: Оранта, 2004. – 168 с.
- Українська старовина із приватних збірок. Мистецтво Гуцульщини та Покуття: Каталог. – К.: Родовід, 2002. – 360 с.

Матвієнко Володимир (Київ)

- Матвієнко Володимир. Моє село. – К.: ПП «Чех», 2004. – 66 с.

Матвійчук Аліна (Київ)

- Кучерук Олександр. Організація українських націоналістів. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2003. – 32 с.
- Кучерук Олександр. Українське слово: Історія і сьогодення. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2003. – 8 с.

Мельничук Лідія (Вінниця)

- Мельничук Л.С. Гончарство Поділля в системі етнокультури українців (друга половина XIX–XX століття): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. – К.: Київський національний університет ім.Т.Шевченка, 2004. – 32 с.
- Мельничук Л., Мельничук І., Вдовцов М. Бубнівська кераміка. – Вінниця: Вінниця, 1999. – 81 с.

Метка Людмила (Опішне)

- Очистка и лечение уриной, глиной, мумие, медом, керосином, травами. – Днепропетровск: РВВ АПДКТ, 2001. – 64 с.
- Семёнова Н. Глина исцеляющая и омолаживающая. – М.-СПб: Диля, 2003. – 128 с.

Міщанин Віктор (Опішне)

- Міщанин Віктор. Хутори ви мої, хутори... Минуте та сьогодення хуторів Безруки і Хижняківка. – Полтава: Верстка, 2002. – 400 с.

Намакштанська Інна (Донецьк)

- Меркурій. – 2004. – №11. – Ноябрь. – 86 с.

Нежива Зінаїда (Санкт-Петербург, Росія)

- Михайловский замок. Санкт-Петербург–Полтава: Специальный выпуск. – СПб.: Издательство ЛИО «Редактор», 2002. – 304 с.

Онищенко Володимир Вікторович (Полтава)

- Хто є хто на Полтавщині: Видатні земляки: Довідково-біографічне видання. – К.: Поліграфкнига, 2004. – Вип.ІІ. – 271 с.

*Гончарський
Київський
Український
Націоналістичний
Вісник
№ 11
2004 р.*

*Гончарський
Київський
Український
Націоналістичний
Вісник
№ 11
2004 р.*

*Бібліотека
Інституту кераміки
від автора
Віктор Міщанин
11.05.2004 року*

*Не забув
згадати і з назвою не
світлячок.
З повагою
Они-*

Онищенко Володимир (Київ)

- Александр Бородай. Монументальная живопись, графика, эмали: Каталог. – Днепропетровск, 1983. – 30 с.
- Ангели над Україною. Сучасний український живопис: Каталог виставки. – К, 1993. – 28 с.
- Андрій Пікуш. Петриківський декоративний розпис: Каталог. – Дніпропетровськ, 1986. – 32 с.
- Аріадна Перепелиця: Альбом. – К.: ООО «Тамподск», 2000. – 144 с.
- Афиша. – 2002. – №№18, 19, 35.
- Белень М.О. Смерековий хрест. Сповіді духовні. – Ужгород: Карпати, 1995. – 220 с.
- Бессонова С.С. Религиозные представления скифов. – К.: Наукова думка, 1983. – 140 с.
- Борис Іщук. Живопис. Графіка: Каталог виставки. – Б. м., б. в., б. р. – 16 с.
- Валерій Франчук. Живопис: Каталог. – К.: Такі справи, 1998. – 32 с.
- Василь Лопата. Живопис. Графіка: Каталог. – К: ООО «Тамподск», 2001. – 160 с.
- Вехи в истории Чешского государства. – Прага, 1994. – 56 с.
- Виставка кераміки Тараса Левківа: Проспект. – Львів, 1978. – 18 с.
- Вісник Львівської академії мистецтв. – Львів, 1996. – Вип.7. – 113 с.
- Вітрила: Щорічний літературний альманах. – К.: Однокласник, 2000. – 191 с.
- Влада Ралко. Живопис: Каталог. – Б. м., б. в., б. р. – 8 с.
- Володимир Микита: Каталог виставки живопису. – К., 1979. – 24 с.
- Галина Александровна Неледва: Каталог виставки произведений. – К., 1984. – 40 с.
- Галина Севрук. Кераміка. Малярство. Графіка: Альбом. – К.: «Vona mente», 1996. – 62 с.
- Гіганти скульптури: Іван Мештович. Франко Кришченич. Антун Августинич: Каталог. – К.: Реклама, 1980. – 32 с.
- Гравюри Василя Лопати. – К., 1990. – 24 с.
- ІХ осінній вернісаж. Перша київська виставка народної дерев'яної скульптури «Велес–2003»: Альбом-каталог. – К.: Народні джерела, 2003. – 96 с.: іл.
- Державна скарбниця України. – К., 2001. – 12 с.
- Довідник членів Спілки художників України Миколаївської обласної організації. – Миколаїв: МП «Можливості Кіммерії», 2000. – 25 с.
- Дрема Володимир. Дивний світ ікон. – Львів: Логос, 1994. – 116 с.
- Друк & книга. – 2002. – №2.
- Єдність: 100 українських мистців світу – 100 річчю українських поселень в Канаді: Каталог. – К., 1992. – 118 с.
- Ивакин Г.Ю. Киев в XIII–XV веках. – К.: Наукова думка, 1982. – 104 с.
- Искусство Прибалтики: Статьи и исследования. – Таллин: Кунст, 1981. – 350 с.
- Іван Марчук. Живопис: Каталог творів. – К.: «PC World Ukraine», 2000. – 144 с.
- Іваничук Роман. Черлене вино: Повість. – К.: Дніпро, 1977. – 144 с.
- Ігор Боднар. Графіка – живопис: Каталог. – Львів, 1990. – 28 с.
- Карячун Василь. Думи, наші думи...: Вірші. – К., 2001. – 120 с.
- Кераміка Тараса Левківа: Каталог виставки. – Львів: Облполіграфвидав, 1980. – 20 с.
- Кестнер Ингрид. Иоганн Гутенберг. – Львів: Вища школа, 1987. – 82 с.
- Коломієць І. «Голодомор: спогади однієї родини». – К.: ЗАТ «Оболонь», 2003. – 68 с.
- Костянтин Косаревський. Каталог. – К.: Задумливий страус, б. р. – 24 с.
- Лідія Блінова: Каталог робіт. – Київ: Театральна агенція, 2000. – 16 лист.
- Літературний Львів. – 2000. – №79-80; 2004. – №4.
- Люція Шулгайте. Кераміка: Каталог виставки произведений. – М.: Советский художник, 1980. – 50 с.
- Львівська академія мистецтв. Факультет історії та теорії мистецтв: Навчально-методичний посібник. – Львів: Українські технології, 2001. – 88 с.

- Ми будемо комунізм: Каталог. – К.: Реклама, 1982. – 88 с.
- Михайленко А.Г. Відкриваю Канаду знову: Враження з трьох подорожей у країну кленового листу. – К.: Рад. письменник, 1991. – 127 с.
- Молоді художники Радянської України: Каталог. – К.: Реклама, 1974. – 109 с.
- Монументальне та декоративно-прикладне мистецтво Києва: Каталог. – К.: Мистецтво, 1991. – 32 с.
- Мохірева Ю. Цей мальований світ: Навчально-методичний посібник. – Полтава–Київ: Образотворче мистецтво, 2003. – 48 с.
- Музей «Державні скарби»: Каталог. – К.: РВА «Тріумф», 1995. – 12 с.
- Музей сучаснага выяўленчага мастацтва: Праспект. – Мінск: Чатыры чвэрці, 2000. – 32 с.
- Надія. Діти. Палітра: Каталог. – Львів: ТзОВ «АзАрт», 1997. – 48 с.
- Народнознавство: Всеукраїнський фольклорно-етнографічний часопис. – 2003. – №44-45. – Вересень–жовтень.
- Николай Соколов. Живописець: Каталог выставки. – Б. м., б. в., б. р. – 24 с.
- Оксана Одайник. Живопис: Каталог творів. – К.: РВА «Тріумф», 2001. – 24 с.
- Олена Кульчицька: Альбом. – К.: Мистецтво, 1969. – 66 с.
- Орест Яворський. Скульптура. Малярство: Каталог. – Львів, 2001. – 8 с.
- Осетров Евгений. Золотой ключ: Этюды о книгах и книжниках. – М.: Книга, 1977. – 109 с.
- Осінній вернісаж «Культура і місто»: Каталог. – К., 1996. – 20 с.
- Пам'яті Патріарха Йосифа Кардинала Сліпого: Матеріали наукової конференції. – Львів: Свічадо, 1994. – 128 с.
- Письменники України: Короткий довідник. – Б. м.: ТІКРО, 2002. – 64 с.
- Погляд у модерн. Сучасні українські художники. Живопис. Графіка: 1990–2000: Каталог. – К.: Київська міська галерея мистецтв «Лавра», 2000. – 52 с.
- Попова Л., Павлов В. Українське радянське мистецтво 20–30-х років. – К.: Мистецтво, 1966. – 74 с.
- Президент. – 1999. – №1.
- Принцип тонета: Мебель из гнутой древесины и стальных трубок: Каталог. – Nürnberg: Verlag des Germanischen Nationalmuseums, 1992. – 265 с.
- Сагайдак М.А. Великий город Ярослав. – К.: Наукова думка, 1982. – 94 с.
- Святые горы: Виды Святогорской Успенской пустыни Харьковской губернии. – Славяногорск: Славяногорский историко-архитектурный заповедник, 1993. – 56 с.
- Сергій Колечко, Тетяна Колечко. Вогонь натхнення: Мистецтво емалі: Каталог виставки. – К.: ТОВ «Емірат», 2004. – 20 с.
- Сергій Конончук. Графіка: Каталог виставки. – К., 1980. – 36 с.
- Синтези – Славутич '94: Каталог. – К., 1994. – 96 с.
- Современная архитектура в ФРГ. – Б. м., б. в., б. р. – 74 с.
- Современное искусство социалистических стран: Проблемы творческих взаимосвязей. – М.: Наука, 1981. – 278 с.
- Списаренко Борис. Крило з надривом: Поетичні етюди. – Коростень: Вечірній Коростень, 2001. – 80 с.
- Співець одвічного: Валерій Франчук. Живопис: Каталог творів. – К.: КПВД «Педагогіка», 2000. – 64 с.
- Стахо Смирнов: Скульптура. – К.: Видавництво «Театральна агенція», 2000. – 16 с.
- Стельмах М.П. Чотири броди: Роман. – К.: Дніпро, 1979. – Ч.2. – 285 с.
- Стрельбицький М. Під небом Коновалюка: Поезії. – Вінниця: Універсум–Вінниця, 2000. – 138 с.
- Телегин Д.Я. Там, где вырос Киев. – К.: Наукова думка, 1982. – 94 с.

- Техніка надглазурного розпису (петриківський розпис): Методичні вказівки для студентів ІІ курсу кафедри художньої кераміки. – Львів: ЛАМ, 1998. – 10 с.
- Тимофій Ляшук. Плакат. Живопис. Аquareль. Рисунок: Каталог виставки творів. – К., 1983. – 60 с.
- «Треті сади». Живопис, графіка: Каталог творів. – К.: Українська Рекламна Група, 2002. – 44 с.
- 33-й: Голод: Народна Книга–Меморіал /Упоряд. Коваленко Л., Маняк В. – К.: Радянський письменник, 1991. – 584 с.
- Триеннале искусства книги «Вильнюс–81». – Вильнюс: Вага, 1981. – 86 с.
- Триеннале искусства книги «Вильнюс–84». – Вильнюс: Вага, 1984. – 83 с.
- Українське мистецтво. – 2003. – №1.
- Художники Советской Украины. Графика: Каталог. – К.: Мистецтво, 1989. – 32 с.
- Шип Ласло Ласлович. Дерево (різьба): Каталог виставки. – К., 2003. – 16 с.
- Шри-Ланка – чарующий остров. – К.: б. в., б. р. – 16 с.
- Я уже взрослый: Книга для подростка. – М.: Молодая гвардия, 1986. – 336 с.
- Якубовські: Щорічний каталог подарункових творів Дому Якубовські. – К., 2003. – 96 с.
- Deutsches Qualitätsporzellan. – Б. м., б. в., б. р. – 84 р.
- Emma Andijewska: Katalog. – Munchen, 1999. – 160 s.
- Grafika radziecka: Katalog wystawy. – Środa Śląskaczerwiec, 1979. – 24 s.
- Rigas 800 gadu jubilejas projekts. – Б. м., б. в., б. р. – 16 р.

Онищенко Володимир, Момот Іван (Полтава)

- Котляревський Іван. Енеїда. – Полтава: АСМІ, 2003. – 182 с.
- Смачного від Енея. – Полтава: АСМІ, 2003. – 194 с.

*На добру
згадку
авторів - ушлюбив
Момот
Онищенко*

Орел Лідія (Київ)

- Орел Лідія. Україна в обрядах на межі тисячоліть. – К.: ПП «Верещинські», 2001. – 280 с.

*Розробила Інститут керамології
на добру згадку
21.09.2003р. Орел*

Павленки Валеріан та Раїса (Київ)

- Александрович Г.С., Столяр Е.С. Многоликая Капсса. – М.: Физкультура и спорт, 1989. – 240 с.
- Барановський М.Й. Ремонтуйте самі. – К.: Будівельник, 1984. – 144 с.
- Басина М.Я. Петербургская повесть. – Л.: Издательство «Детская литература», 1974. – 238 с.
- Блок Марк. Феодальне суспільство. – К.: Видавничий дім «Всесвіт», 2001. – 528 с.
- Бойко П.П., Маслова Л.А. Учитесь шить сами. – К.: Реклама, 1986. – 144 с.
- Визначні імена у світовій медицині /За ред. засл. діяча науки України проф. О.А.Грандо. – К.: РВА «Тріумф», 2001. – 319 с.
- Віктор Ющенко: Вірю в Україну. – К.: ПП «Коло», 2004. – 85 с.
- Вінниця: Злочин без кари: Документи, свідчення. – К.: Воскресіння, 1994. – 333 с.
- Гельвецій Клод Адріан. Про людину, її розумові здібності та її виховання. – К.: Основа, 1994. – 416 с.
- Горлач Степан. Перша ніч: Повесть. – К.: Ярославів вал, 2003. – 143 с.
- Державний музей книги і друкарства Української ССР: Фотопутивник. – К.: Мистецтво, 1981. – 128 с.
- Дітріх Олександр. Різнокольорові історії. – К.: Веселка, 1971. – 178 с.
- Дмитро Нитченко – людина ідей: Нариси, спогади, листи, поезії /Упор. М.Ф.Слабошпицький. – К.: Ярославів Вал, 2003. – 200 с.

- Дудар Євген. Спогади про себе (фрагменти з мого бурхливого і неспокійного життя). – Тернопіль: Джура, 2001. – 160 с.
- Дудинцев В.Д. Белые одежды: Роман. – М.: Книжная палата, 1988. – 688 с.
- Дюма Александр. Изабелла Баварская: Роман. – Кишинёв: Логос, 1992. – 363 с.
- Дюма Александр. Ожерелье королевы: Роман. – Краснодар: Соло, СП «Лесинвест», ЛТД, 1991. – 711 с.
- Дюма Александр. Черный тюльпан: Роман. – Ташкент: Госиздат УзССР, 1959. – 240 с.
- Жорж Санд. Графиня Рудольштадт: Роман. – К.: Музична Україна, 1991. – 480 с.
- Жорж Санд. Грех господина Антуана: Роман. – М.: Известия, 1960. – 410 с.
- Забияка И.М., Парфенов Н.Г. Русско-украинский словарь: Пособие для учащихся средних классов. – К., 1996. – 158 с.
- Закулюк Павло. Історія українців. – К.: Бібліотека українця, 2001. – 192 с.
- Зарваниця: Фотонарис. – Тернопіль: Горлиця, 2001. – 20 с.
- Зарубежная повесть: Сборник. – М.: Прогресс, 1980. – Вып.3. – 768 с.
- Иван Багряний. Листування. 1946–1963 /Упор. О.Коновал. – К.: Смолоскип, 2002. – Т.1. – 706 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. I зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 80 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. II зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. III зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. IV зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. V зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. VI зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. VII зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. VIII зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. IX зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. X зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. XI зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. XII зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. XIII зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. XIV зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Історія української культури /Під заг. ред. І.Крип'якевича. XV зшиток. – К.: АТ «Обереги», 1993. – 48 с.
- Каспаров Г.К. Безлемитный поединок. – М.: СП «Интербук», 1990. – 192 с.
- Ковальчук Тиміш. Через терни до перемоги: Правда про Юлію Тимошенко. – Луцьк: МалтіМ, 2002. – 48 с.
- Коломієць Іван. Голодомор: спогади однієї родини. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2003. – 68 с.

- Колядує вся родина: Українські народні колядки. – К.: Київський університет, 2001. – 63 с.
- Куличенко В.Ф. та ін. Умілі руки: Збірник для школярів. – К.: Віпол, 1996. – 159 с.
- Курков Андрій. Смерть чужого. – К.: Президент, 2000. – 223 с.
- Листи так довго йдуть... Знадоби архіву Лесі Українки в Слов'янській бібліотеці у Празі. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 2003. – 308 с.
- Лондон Джек. Маленька хозяйка большого дома. – Днепропетровск: Ред. отдел облуправления по печати, 1992. – 272 с.
- Лук'яненко Левко. Маршал Жуков і українці у Другій світовій війні: Відповідь генералові Іщенку. – К.: Видавничий дім «Козаки», 2002. – 48 с.
- Мигель де Сервантес Сааведра. Хитроумный идальго Дон Кихот Ламанчский: Роман. – Ленинград: Детская литература, 1977. – 358 с.
- Михальчук Василь. Українська бібліотека ім.Симона Петлюри в Парижі: Заснування, розвиток, діяльність (1926–1998). – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 1999. – 656 с.
- Олександрів Грибінський Б. 100 поезій: Вибрана лірика. – К.: Юніверс, 2003. – 152 с.
- Пам'ятники і архітектура Полтави: Фотоальбом. – К.: Мистецтво, 1974. – 150 с.
- Пастернак Б.Л. Доктор Живаго: Роман. – М.: Книжная палата, 1989. – 430 с.
- Письменники України: Короткий довідник. – Б. м., «ТІККО», 2002. – 64 с.
- Підпалій В.О. Сквородинські думи: Поезії. – К.: Веселка, 2002. – 47 с.
- Полтавщина: Книга для туристів і краєзнавців. – Харків: Прапор, 1974. – 152 с.
- Ремарк Ерих Марія. Чёрный обелиск: Роман. – М.: Издательство иностранной литературы, 1961. – 416 с.
- Роттердамський Еразм. Похвала глупоті: Домашні бесіди. – К.: Основа, 1993.
- Санжаревський Д.М. Землею полтавською. – К.: Реклама, 1979. – 87 с.: іл. (2 прим.)
- Сергійчук Володимир. Як нас морили голодом. – К.: Українська Видавнича спілка, 2003. – 252 с.
- Симоненко Василь. Берег чекань. – К.: Наукова думка, 2001. – 248 с. (2 прим.)
- Ситник Михайло. Катам наперекір: Поезії, проза, спогади. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 1998. – 448 с.
- Солоухин Владимир. Мёд на хлебе: Повести и рассказы. – М.: Молодая гвардия, 1978. – 368 с.
- Старів Семен. Страта голодом. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 2002. – 272 с.
- Тарас Шевченко. Кобзар. – К.: Просвіта, 1999. – 344 с.
- Толочко П.П. Древний Киев. – К.: Наукова думка, 1970. – 78 с.
- Толочко П.П. Древний Киев. – К.: Наукова думка, 1976. – 206 с.
- Тут живемо ми. Тут житимуть наші діти: Довідник на допомогу мешканцям Шевченківського району міста Києва. – К., 2002. – 52 с.
- Федотюк П. Добродії та лихочвари: Етюди про мову (з редакторських записників). – К.: Задруга, 2001. – 72 с.
- Федотюк Петро. Азалії: Вірші. – К.: ПП «Гнозис», 2002. – 88 с.
- Фененко М.В. Земля говорить. – К.: Веселка, 1969. – 156 с.
- Форд Генри. Международное еврейство. – Оріяни, 2001. – 216 с.
- Хосе Ортега-і-Гасет. Вибрані твори. – К.: Основа, 1994. – 420 с.
- Чувардинский А.Г. Кошевой атаман Сирко. – К.: Науковий світ, 2002. – 270 с.
- Чувардинский А.Г., Галий А.И. Гетьман Сагайдачний. – К.: Науковий світ, 2002. – 225 с.
- Шилов Ю. Святині: Роман-есея з двох повістей. – К.: б. в., 2001. – 323 с.: іл.
- Щедрий вечір: Колядки, щедрівки, засівалки. – К.: б. в., 1992. – 35 с.
- Drandas J.E. Daebu katalogs. – Riga: Latvijas Vēstures muzejs, 2003. – 24 s.
- Pujats I. Latgales keramika. – Riga: Latvijas Valsts Izdevniecība, 1960. – 263 s.

Павленко Ростислав (Київ)

- Павленко Р.М. Парламентська відповідальність уряду: Світовий та український досвід. – К.: Видавничий дім КМ «Академія», 2002. – 25 с.
- Паняночка: Українські народні пісні і вірші для дівчаток. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 2001. – 28 с.

*Гончарський
книголюб
в Олександрії
вс автор і тираж
праці ганка!
12 XI 12*

Павлюк Степан (Львів)

- Білоус Віра. Етнографічні дослідження на західно-українських землях у третій чверті XIX ст. – Львів: Ахіл – Інститут народознавства НАН України, 2000. – 188 с.
- Бурбела В. Кредо: Вірші, поеми. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. – 224 с.
- Винниченко В. Публіцистика. – Нью-Йорк-Київ: Інститут народознавства НАН України, 2002. – 392 с.
- Волицька І. Театральна юність Леся Курбаса: (Проблема формування творчої особистості). – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1995. – 152 с.
- Ганко Ю. Звичаєве право населення Українських Карпат та Прикарпаття XIV–XIX ст. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. – 336 с.
- Гнатюк В. Нарис української міфології. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. – 264 с.
- Гринів О. Україна і Росія: Партнерство чи протистояння?: Етнологічний аналіз. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1997. – 384 с.
- Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат: У 4 т. Т.1.: Археологія та антропологія. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. – 608 с.
- Залізняка Б. Щоденник: Поезії. – Львів: Логос, 1997. – 104 с.
- Кирчів Р. Із фольклорних регіонів України: нариси й статті. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2002. – 352 с.
- Кутельмах К. Чотири ступені любові. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1998. – 192 с.
- Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження: У 2 т. Т.2: Духовна культура. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2002. – 424 с.
- Липа Ю. Розподіл Росії. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1995. – 148 с.
- Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник. – К.: Наукова думка, 1996. – 196 с.
- Моздир М. Українська народна меморіальна скульптура. – К.: Наукова думка, 1996. – 129 с.
- Музей етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України: Путівник. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1996. – 96 с.
- Нудьга Г. Українська дума і пісня в світі. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1998. – Кн.2. – 512 с.
- Полісся України: Матеріали історико-етнографічного дослідження. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2003. – Вип.3.: У Межиріччі Ужа і Тетерева. 1996. – 340 с.

*Українську етнографію –
визначили історичну науку –
розвиває і її українці*

С. Павлюк

- Програма для середньої загально-освітньої школи: Українське народознавство: 1-8 класи. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2003. – 32 с.
- Різдво на Лемківщині: Фольклорно-етнографічний збірник /Автор-упор. Марія Горбань. – Львів: Піраміда, 2004. – 296 с.
- Сколівщина. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1996. – 728 с.
- Худаш М.Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів: Утворення від слов'янських автохтонних відкомпонитних скорочених особових власних імен. – К.: Наукова думка, 1995. – 363 с.

Перебийніс Петро (Київ)

- Історія української культури: У 5-ти томах. – К.: Наукова думка, 2003. – Т.3. – 1246 с.

Петрашенко Валентина (Київ)

- Село Київської Русі (за матеріалами південноруських земель). – К.: Шлях, 2003. – 232 с.

Пошивайло Ігор, Щербак Василь (Київ)

- Матвієнко Ніна. Ой виорю нивку широкою. – К.: УЦНК «Музей Івана Гончара», 2003. – 576 с.
- Мистецтвознавство України: Збірник наукових праць. – К.: СПД Кравчук В.К., 2003. – Вип.3. – 388 с.

*Гончарській бібліотеці
України від
В. Щербак та
І. Пошивайло
[Підпис]
21.07.04*

Пошивайло Олесь (Опішне, Полтавщина)

- Національна спілка художників України. – К.: Видавничий дім «Карандаш», 2002. – 152 с.

*Шановному Олеся Пошивайлу
від авторів книги з повагою
і побажаннями добрих звершень.
ліпень 2004.*

Пустовіт Тарас (Полтава)

- Полтавські єпархіальні відомості: Часопис Полтавської єпархії Української Православної Церкви Київського Патріархату. – Полтава: Гротеск, 2003. – Ч.9. – 288 с.

*Орловському
Олександровському
часопису від
Пустовіт Тараса з повагою
[Підпис]*

Роготченко Олексій (Київ)

- Мир метала. – 2003. – №6; 2004. – №2-3.

Ротач Петро (Полтава)

- Гришко В. Москва слюзам не вірить: Народознавство по-кременівськи. – К.: Юніверс, 2003. – 246 с.
- Ротач Петро. Священні місця Полтавщини: Дві літературні поїздки. – Полтава: Верстка, 2003. – 62 с.

*до бібліотеки опішчанщини
Кременіть
від автора
[Підпис]
5.02.04*

Селівачов Михайло (Київ)

- Шудря Є.С. Подвижниця народного мистецтва: Бібліографічні нариси. – К.: Редакція вісника «АНТ», 2003. – Зошит 1. – 64 с.

*Гончарській бібліотеці України
з набагаченням побажаннями.
Львів – [Підпис]
18.05.2004р*

Скорий Сергій (Київ)

- Скорый С.А. Скифы в Днепровской Правобережной Лесостели (проблема выделения иранского этнокультурного элемента). – К.: Институт археологии НАН Украины, 2003. – 161 с.

*В Бібліотеці
Інституту археології
ОН АН України.
3.03.2004.*

Слабошпицький Михайло (Київ)

- Слабошпицький Михайло. Чи далеко до Африки?: Оповідання та казки. – К.: Ярославів Вал, 2003. – 160 с.

Сморж Леонід (Київ)

- Сморж Л.О. Філософія: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2004. – 416 с.

*Гончарські вироби України
в Опішному, від землі і па-
ного вболівання за долю на-
реченого гончарства, української
культури.*

Спанатій Любоп (Миколаїв)

- Спанатій Любоп. Програма для збирання гончарської лексики: Матеріали до проведення діалектологічної практики для студентів спеціальності «Українська мова і література та основи видавничої справи і редагування». – Миколаїв: МДУ, 2003. – 32 с.
- Шкаруба Л.М., Спанатій Л.С. Російсько-український словник художніх термінів. – К.: Каравела, 2004. – 320 с.

*20.07.2004р
Спанатій
Гончарські вироби України
з наїррації на побачення ш.
Авдор – 18.05.2004р*

Супруненко Олександр, Кулатова Ірина, Мироненко Костянтин (Полтава)

- Супруненко О.Б., Кулатова І.М., Мироненко К.М., Кракало І.В., Тітков О.В. Старожитності Кременчука: Археологічні пам'ятки та округи міста. – Полтава-Кременчук: Археологія, редакція часопису «Автограф», 2004. – 160 с.
- Супруненко О.Б., Приймак В.В., Мироненко К.М. Старожитності золотоординського часу Дніпровського лісостепового Лівобережжя. – Київ-Полтава: Археологія, 2004. – 82 с.

*До гончарської Спранатій
СМЗСБ в Опішному
всїх на гончарстві
Автограф
Мироненко
25.10.04.*

Терпиловський Ростислав (Київ)

- Жаров Г.В., Терпиловський Р.В. Скарб срібних прикрас VIII століття з Андріяшівки на Сулі. – К.: Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, 2004. – 8 с.

Титаренко Володимир (Вінниця)

- Золоте сйиво Поділля: Каталог. – Вінниця: Вінницький обласний краєзнавчий музей, 2003. – 15 с.

Томенко Микола (Київ)

- Томенко Микола. Теорія українського кохання. – К.: Видавничий дім «Міжнародний туризм», 2002. – 127 с.

*Видання
Музей гончарства
миколаїв
успіхи в у вашій провінції
2004
9 жовтня.
МТ
Томенко*

Федевич Людмила (Суми)

- Кочерженко Є.І. Волокитинський фарфор у Сумському художньому музеї. – Харків: Прапор, 1971. – 38 с.
- Юрій Александрочкін: Каталог виставки. Василь Єрмоленко: Каталог виставки. – Суми:PRESS-тиж, 1997. – 38 с.

*Гончарний
кміньдірні українці
вдз Сумського
національного музею
23 березня 2004 р.
М. Федевич*

Худаш Михайло (Львів)

- Худаш Михайло. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від апелятивних антропонімів). – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2004. – 536 с.

*Бібліотеці Національного
музею - заповідника українського
контарета в Опішному з поба-
жаннями великих успіхів у зба-
гащенні української культурної науки.*

Чегусова Зоя (Київ)

- Базилевич А. Підготовчі малюнки до поеми Івана Котляревського «Енеїда». – К.: ПП «Верещинські», 2003. – 80 мал.
- Чегусова Зоя. Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен: Альбом-каталог. – К.: ЗАТ «Атлант ЮЕмСі», 2002. – 511 с.

29.12.04

Автор А.Харченко

Черненко Євген (Київ)

- Ролле Р., Герц В., Махортых С., Белозор В. Исследования совместной Украинско-Немецкой археологической экспедиции 2002 г. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – 88 с.
- Черненко Е.В., Ролле Р.А., Скорый С.А., Махортых С.В., Герц В.Ю., Белозор В.П. Исследования совместной украинско-немецкой археологической экспедиции у с.Бельск Котелевского района Полтавской области в 2003 году. – К.: Інститут археології НАН України, 2004. – 100 с.

Ролле Р.

Чечель Жанна (Опішне)

- Антон Штепа. Твори з колекції Музею українського народного декоративного мистецтва: Каталог. – К.: Златограф-дизайн, 2003. – 35 с.
- Гуревич П.С. Культурология: Учебное пособие. – М.: Знание, 1998. – 288 с.
- Культурология. История мировой культуры: Учебник для вузов. – М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998. – 600 с.
- Музейна справа та музейна політика в Україні ХХ ст.: Збірник наукових праць. – К.: Златограф, 2004. – 208 с.
- Музей українського народного декоративного мистецтва: Буклет. – Б. м., Б. в., б. р. – 8 с.
- Мясоєдова С.В. Найкращі теми з англійської мови: Ситуації, тексти для дискусій, діалоги, повідомлення. – К.: Промінь, 2002. – 432 с.
- Основи викладання мистецьких дисциплін /За загальною редакцією О.П.Рудницького. – К.: Міністерство освіти України, 1998. – 184 с.
- Шудря Євгенія. Подвижниця народного мистецтва: Біобібліографічні нариси. – К.: Редакція вісника «АНТ», 2003. – 64 с.

*Бібліотеці Інституту
етнології*

2004р. ЗЧ

Чувардинський Олександр (Київ)

- Чувардинський Олександр. Гетьман Петро Дорошенко: Роман. – Київ-Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2003. – 204 с.

Шевченко Євген (Київ)

- IX Осінній вернісаж.
Перша київська виставка народної дерев'яної скульптури «Велес-2003»: Альбом-каталог. – К.: Народні джерела, 2003. – 96 с.
- Перший Всеукраїнський молодіжний симпозиум гончарного мистецтва «Чигирин-2003»: Альбом-каталог. – К.: Народні джерела, 2004. – 46 с.

*Гончарської етнографії України
Шевченко Євген
Київ 2004 р.
МОНІТ*

Шмагало Ростислав (Львів)

- Матеріали Всеукраїнської конференції: «Сучасне народне мистецтво України: Теорія і реальність». – Львів: Українські технології, 2002. – 80 с.

*Гончарської етнографії України
Шмагало Ростислав
18. 06. 2004*

Штанкіна Ірина (Чернігів)

- Скарбниця української культури:
Збірник наукових праць. – Чернігів:
Сіверянська думка, 2002. – Вип.2. – 140 с.;
Вип.3. – 170 с.

*Гончарської етнографії України від
колективу Чернігівського історичного
музею ім. В.В.Тарнавського з колекцією і
книжковими унікальними зображеннями
і дослідженнями пам'яток української
історії та культури.*

*І.В. Вересня 2004.
Штанкіна Ірина Василівна*

Щербань Анатолій, Щербань Олена (Опішне)

- Делаем сами. – 2004. – №6.
- Журавлев Д.В. Олловос из Пантикапея, или Еще раз об интимной жизни в античном Северном Причерноморье // Древности Боспора: Сборник научных статей для археологов, историков, краеведов. – М., 2004. – Т.7. – С.129-147.
- Новый день. – 2003. – №13. – 23 декабря.
- Пленительный мир Эллады: Музей археологии и этнографии Слободской Украины ХНУ им.В.Н.Каразина. – Х.: Музей археологии и этнографии Слободской Украины ХНУ им.В.Н.Каразина, 2003. – 20 с.
- Проблеми історії та археології України: Матеріали V Міжнародної наукової конференції, присвяченої 350-річчю м.Харкова і 200-річчю Харківського національного університету ім.В.Н.Каразіна (4-6 листопада 2004 р., м.Харків). – Харків: НМЦ «СД», 2004. – 128 с.

*Гончарської етнографії України
Опішне 2004 р.
Щербань Анатолій*

Ющенко Віктор (Київ)

- Віктор Ющенко. Вірю в Україну: 3 практики громадської та політичної діяльності. – Дрогобич: Коло, 2004. – 86 с.

Яременко Василь (Київ)

- Геппенер Н. Жерденівські ганчарі Лавренюки-Полив'яні. – К.: Видавництво Київського краєвого сільсько-господарського музею та П.П.П. виставки, 1928. – 28 с.

Яремчук Любомир (Львів)

- Гуцульська та покутська кераміка XIX – початку XX ст. у приватних збірках Львова. – Львів: Гердан, 1994. – 8 с.

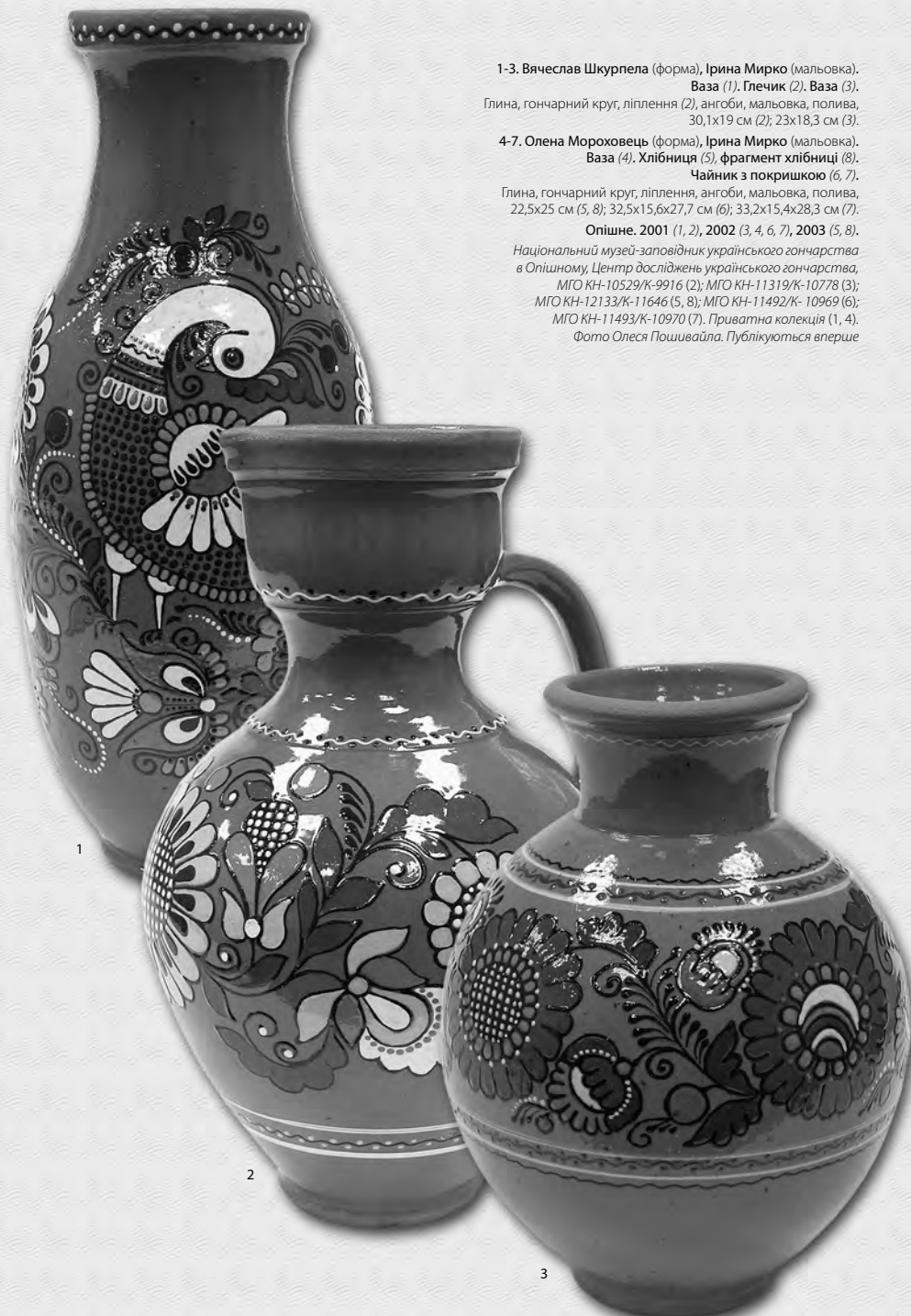
Яців Роман (Львів)

- Мирон Яців: 1929–1996: Життя і творчість. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. – 368 с.

Гончарський
Кітченко Роман Українці
На розмагальні Українцями
Духом і на інтелектуальне
успішні Навіть –
широ
абсолютно

Львів
Львів, 9 квітня 16
серпня 2004.

1-3. Вячеслав Шкурпела (форма), Ірина Мирко (мальовка).
Ваза (1). Глечик (2). Ваза (3).
Глина, гончарний круг, ліплення (2); ангоби, мальовка, полива,
30,1x19 см (2); 23x18,3 см (3).

4-7. Олена Мороховець (форма), Ірина Мирко (мальовка).
Ваза (4). Хлібниця (5), фрагмент хлібниці (8).
Чайник з покришкою (6, 7).
Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби, мальовка, полива,
22,5x25 см (5, 8); 32,5x15,6x27,7 см (6); 33,2x15,4x28,3 см (7).

Опішне. 2001 (1, 2), 2002 (3, 4, 6, 7), 2003 (5, 8).

Національний музей-заповідник українського гончарства
в Опішному, Центр досліджень українського гончарства,
МГО КН-10529/К-9916 (2); МГО КН-11319/К-10778 (3);
МГО КН-12133/К-11646 (5, 8); МГО КН-11492/К-10969 (6);
МГО КН-11493/К-10970 (7). Приватна колекція (1, 4).
Фото Олесь Пошивайла. Публікуються вперше

8

7

6

4

5

Національний
музей-заповідник
українського гончарства
в Опішному

*Мандрівкою
Гончарською столицєю України!*

Опішне, Полтавщина, 38164, Україна

Тел: (+38 05553) 42415, 42416, 42417

Факс: (+38 05553) 42416

Е-мэй: opishne_museum@poltava.ukrtel.net

Музей відкрито щодня з 9-00 до 17-00 год.

www.opishne-museum.narod.ru

www.ceramology-ua.narod.ru

Павло Пича, Майстра. Унікальний фарфор, створений для імператора, для цариці, для короля, подарок імператриці Катерини II, 1764 рік. Малий Будяк, Полтавщина. Кінець XIX - початок XX століття

© Музей-заповідник українського гончарства. Фотографії: музей-заповідник українського гончарства в Опішному. Завод «Керамолочні» в Опішному. 2008

Опішне

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Нині селище Зіньківського району Полтавської області; близько 6 тисяч жителів. Постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 №878 селище включено до «Списку історичних населених місць України». Один із наймогутніших і найславніших центрів культурної самобутності українців, загальновизнана столиця українського гончарства.

Перша писемна згадка відноситься до XII століття. На території містечка досліджено городище скіфського часу «Кардашів вал» (IV–III ст. до н.е.), городище роменської археологічної культури (VIII ст.). Неподалік знаходиться одне з найбільших городищ скіфського часу – Більське. 1737 року в Опішному утворилася перша в Україні й тривалий час найбільша в Російській імперії Опішненська компанія селітроварних підприємств. У добу середньовіччя в містечку збудовано розгалужену систему підземних ходів, які плануються музеєфікувати.

У XIX столітті Опішне стало одним із найбільших і найвизначніших гончарним осередком України. У місцевому гончарстві на початку XX століття було зайнято більше тисячі осіб. Вироби гончарів продавалися не лише в українських губерніях, а й у багатьох країнах європейського та американського континентів. 1894 року в Опішному було відкрито першу в Лівобережній Україні земську губернську навчально-показову гончарну майстерню. (Донині зберігся один із будинків майстерні, зведений 1916 року за проектом всесвітньо відомого українського мистця Василя Кричевського в стилі українського модерну). Опішне – єдиний в Україні осередок традиційного гончарства, де вже більше століття розвивається гончарне шкільництво.

В Опішному функціонували найбільші в Україні гончарний завод «Художній керамік», що знаходився в системі «Укрхудожпром», та гончарний завод «Керамік», підпорядкований «Укоопспілку». Завод «Художній керамік», заснований 1929 року, був найстарішим і найзнаменитішим гончарним підприємством в Україні. Нині тут діють приватні гончарні художні майстерні відомих українських мистців, заслужених майстрів народної творчості України – Михайла Китриша, Василя Омелянєнка, Миколи Пошивайла та багатьох молодих майстрів кераміки. Дванадцять гончарів стали членами Спілки художників України. Творчість 8 гончарів відзначено почесним званням «Заслужений майстер народної творчості України», трьох (єдиних з гончарів України!) – Державною премією України імені Тараса Шевченка, одного – Всеукраїнською літературно-мистецькою премією імені Івана Нечуя-Левицького.

Опішненська кераміка стала своєрідним етнічним символом української культури XX століття. (Найбільш влучно про це сказав, побувавши в Опішному, колишній посол Польщі в Україні Єжи Бар: «Я думав, що глину побачу, а побачив народ»). Саме тому усвідомлення українотвердуючого покликання Опішного і дбайливе плекання головного дійства в цьому священному куточку України – гончарства – мають стати наріжним каменем культурної політики Української Держави.

З гончарством Опішного пов'язана творча доля знаменитих українських мистців: гончарів – Федора Чирвенка, Остапа Ночовника, Івана Гладиревського, Василя Поросного; художників-керамістів – Юрка Лебішака, Осипа Білоскурського, Петра Вауліна; художників – Василя Кричевського, Сергія Васильківського, Миколи Самокиша, Опанаса Сластьона, Єлизавети Трипільської, Леоніда Позена; письменників – Андрія Заливчого, Якова Майстрєнка, Василя Вразливого-Штанька, Олександра Косєнка, історика літератури Назара Фіялковського; археолога Івана Зарецького; етнографів – Віктора Василенка, Михайла Русова, Федора Вовка, Якова Рижєнка, Костянтина Мошенка; мистецтвознавця Юрія Лашука; публіциста й політичного діяча української діаспори Івана Майстрєнка.

Містечко стало місцем проведення Установчого з'їзду Українського керамічного товариства (2000). Тут знаходиться постійно діючий виконавчий орган УКТ – Правління.

В Опішному нині функціонують три заклади державного значення: Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному (на пострадянському просторі, у країнах Центральної і Південної Європи аналогів немає), Державна спеціалізована художня школа-інтернат 1-3 ступенів «Колегіум мистецтв у Опішному» (на пострадянському просторі, в інших країнах Європи аналогів немає), Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України (на пострадянському просторі аналогів немає). Сформувався чисельний науковий колектив, інтелектуальний потенціал якого в сфері дослідження гончарства не має рівних в Україні.

**На буревійних шляхах історії містечко не раз дощенту спаливали чужинці,
але воно, немовби Фенікс із попелу, знову й знову воскресало,
щоразу постаючи ще потужнішим Осердям Народної Духовності.**

**Занепали скіфські, праслов'янські городища, завмерло середньовічне козацьке
містечко, проте не зник на приворсклянських пагорбах Божий Дар Плекання Краси.**

**У найтрагічніші і найзастійніші часи вознецівітне мистецтво Опішненських
Гончарів утверджувало Непоборність Народного Духу.**

**Нерукотворний Духовний Храм протистояв імперським намаганням
зруйнувати Генотип Національної Свідомості.**

**Інтенсивність нівелювання Основ Етнобуття – прямо пропорційна стану гончарства:
чим більше воно занепадає, тим помітніше деградує суспільство,
тим глобальніші катастрофи загрожують планеті.**

**Та обставина, що Опішине й сьогодні лишається одним із найбільших осередків
ГОНЧАРСТВА в Україні, виявляє його місянську роль для Українського Суспільства.**

**Саме тому усвідомлення сакрального покликання Опішного і дбайливе плекання
головного дійства в цьому священному куточку України — ГОНЧАРСТВА —
поступово стають наріжним каменем культурної Політики Української Держави.**

**Спрагло припадить до цього Предковичного джерела Духовності Нації,
звідки незлічимими струмочками розтікається в широкий світ,
у батьківські і чужинецькі краї потужна енергетика Космічної Гармонії!**

Пізнайте Благодать Сплікування з Предивним Світом Нетлінної Краси!

Гончарство – індикатор Духовного Здоров'я Нації.

**Кожний Гончар – Творець, і чим більше таких Особистостей, тим щільнішу
світлоносну Ауру Суспільства вони вибудовують, тим потужніше остання
протистоїть деструктивним космічним силам, Антидуху.**

**Гончарство – наймогутніша, хоча і найтаємничіша Твердиня
Самозбереження Нації, джерело її Поступу.**

Як не пригадати тут особливе обоження гончарства японцями!

**Чи не в цьому одна з передумов становлення й розвитку
авангардної нації сьогодення?!**

**У поруйнованому й сплюндрованому Українському
Світі утаємничений Духовний Потенціал Опішного
постає Великоднім Камертоном,
за яким найтонші почування й діяння
Українців налаштовуються
на гармонійний лад.**

**З дня на день, через літа у віки творить Опішне
гончарний літопис українського буття.**

Таїна його Величі – за сімома замками Історії.

Джерела її Сили – лише для Посвячених у Апостоли Народного Духу.

**Опішне творитиме Україну і хвилюватиме нас доти, доки залишатиметься
нерозгаданою таїна його наснаги, допоки на сторожі його джерел поставатимуть**

**світлоносні гончарі – чарівники-царі неосяжних вершин
Людського Животворящого Вогню, провідники Космічного Ладу.**

**Їхніми заповітними руками Опішне промовляє до Нас
Великомудрістю Предків.**

Вслухаймося разом!

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ-ЗАПОВІДНИК УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА В ОПІШНОМУ

11 березня 1986 року в Опішному, за дорученням Ради Міністрів України, засновано Музей гончарства. Через три роки (03.11.1989) прийнято постанову про формування на його базі Державного музею-заповідника українського гончарства – етномистецького науково-дослідного і культурно-освітнього закладу, національної гончарної скарбниці України. Враховуючи виняткове значення музею-заповідника в справі збереження, вивчення й популяризації гончарної спадщини, а також його роль у розвитку національно-культурних традицій українського народу, Указом Президента України від 29.03.2001 року №220/2001, закладу надано статус національного.

Діяльність музею-заповідника спрямовано на збирання польових матеріалів, формування колекцій, наукове дослідження й популяризацію українського гончарства. У його структурі функціонують: Гончарська книгозбірня України, яка має найбільшу в Україні збірку літератури з проблем українського та світового гончарства; Національний архів українського гончарства; видавництво «Українське Народознавство», яке готує до видання літературу з проблем гончарства та українського народознавства, зокрема національний культурологічний щорічник «Українське гончарство», національні наукові щорічники «Українська керамологія», «Бібліографія українського гончарства», національний науковий часопис «Український керамологічний журнал»; Меморіальні музеї-садиби гончарської родини Пошивайлів та гончарки Олександри Селюченко, в яких у недоторканому вигляді збереглися інтер'єри жител, предмети побуту, гончарні твори та декоративні мальовки, вишивки, народні картини, безліч фотографій та багата епістолярна спадщина (листи, щоденники тощо). Найголовніше багатство музею – фондова колекція гончарних виробів, на сьогодні найбільша в Україні, яка щороку поповнюється.

Музей ініціював проведення в Опішному Всеукраїнських симпозіумів монументальної кераміки «Поезія гончарства на майданах і парках України», Національних симпозіумів гончарства, у результаті яких з'явилася унікальна Національна галерея монументальної кераміки, розміщена просто неба; Всеукраїнських гончарських фестивалів, Національних конкурсів художньої кераміки, Всеукраїнських науково-практичних конференцій і семінарів з проблем гончарства, свята утвердження гончарних традицій – «День гончаря».

ІНСТИТУТ КЕРАМОЛОГІЇ – ВІДДІЛЕННЯ ІНСТИТУТУ НАРОДОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ

На базі Науково-дослідного центру українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному 2000 року було засновано нову академічну наукову установу – Інститут керамології як відділення Інституту народознавства НАН України. За короткий проміжок часу, що минув відтоді, Інститут керамології став провідним в Україні у галузі керамології, ствердивши пріоритетні позиції України в розвитку цієї новітньої наукової дисципліни. Головною метою діяльності Інституту керамології є комплексне вивчення гончарства як феномена людської діяльності; проведення фундаментальних наукових досліджень, спрямованих на одержання нових знань про закономірності виникнення й розвитку гончарства, його роль і місце в традиційно-побутовій і сучасній культурі українців та інших народів світу; проведення прикладних наукових досліджень, спрямованих на одержання нових знань про глини та вироби з них, їх використання для примноження національного багатства Української Держави. Вчені Інституту вивчають гончарство на території України від найдавніших часів до наших днів; проводять польові керамологічні, археологічні та лінгвістичні експедиції в різних регіонах країни; формують Національний інформаційний банк даних про гончарство, вивчають і узагальнюють світові досягнення в галузі керамології.

Нині ведеться підготовка фундаментальної багатотомної енциклопедії «Українське гончарство», «Національного словника українських гончарів» та інших наукових праць.

ДЕРЖАВНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ХУДОЖНЯ ШКОЛА-ІНТЕРНАТ I-III СТУПЕНІВ «КОЛЕГІУМ МИСТЕЦТВ У ОПІШНОМУ»

1997 року в структурі Державного музею-заповідника українського гончарства в Опішному було створено перший і єдиний в Україні подібного типу спеціалізований навчальний мистецький заклад – Колегіум мистецтв у Опішному. 04.12.2001 року його було реорганізовано в Спеціалізовану художню школу-інтернат I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішному». З 2004 року – це Державна спеціалізована художня школа-інтернат I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішному», підпорядкована Міністерству культури і туризму України.

Мета закладу: здобуття загальної середньої освіти, національне художньо-естетичне виховання дітей і підлітків, всебічний розвиток їх таланту, природних здібностей; виховання високоосвічених, фізично здорових, духовно розкутих і вільних людей, з прагненням до правди, добра і краси, здатних на незалежні судження й оцінки, з широким світоглядом, які турбуються про розвиток і збереження своєї культури, поважають інші народи; творення гармонійно розвинутої особистості з високим культурним потенціалом, розвиненим почуттям прекрасного, усталеними художніми смаками, готовністю до практичної творчої діяльності. Колегіум спеціалізується на опануванні гончарства.

Мистецький заклад став творчою базою Всеукраїнських гончарських фестивалів та Міжнародних молодіжних гончарських фестивалів.

ВЕЛЬМИШАНОВНІ ДОБРОДІЇ!

**КЕРАМОЛОГИ, ТЕХНОЛОГИ, АРХЕОЛОГИ, ЕТНОГРАФИ,
ІСТОРИКИ, МИСТЕЦТВОЗНАВЦІ, КУЛЬТУРОЛОГИ,
ХУДОЖНИКИ, ЖУРНАЛІСТИ, КРАЄЗНАВЦІ,
УСІ, КОМУ НЕ БАЙДУЖЕ
ДУХОВНЕ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ!
ГОНЧАРСЬКА КНИГОЗБІРНЯ УКРАЇНИ
ЩИРОСЕРДНО ПРОСИТЬ ВАС НАДСИЛАТИ ЇЙ
УСІ ВАШІ ПУБЛІКАЦІЇ З ПИТАНЬ ГОНЧАРСТВА
УКРАЇНИ ТА ІНШИХ КРАЇН СВІТУ,
В ОРИГІНАЛАХ ЧИ КСЕРОКОПІЯХ**

Усі Ваші публікації, публікації про Вас,
будуть включені до анотованих статей
«Бібліографії українського гончарства»

Умовою публікації в щорічнику Ваших матеріалів є наявність їх в Гончарській книгозбірні України чи в Національному архіві українського гончарства. При цьому необхідно чітко зазначити джерело публікації за такою схемою:

для книг: Автор. – Назва книги. – Місце видання: Видавництво, Рік видання. – Кількість сторінок;
для статей: Автор. Назва статті // Назва періодичного видання (книги), де надрукована стаття. – Місце видання: Видавництво. – Рік. – №. – Випуск. – Том. – День. – №№ сторінок.

За необхідності,
книгозбірня оплатить
поштові витрати
та вартість
надісланих видань

*Гончарська книгозбірня України,
вул. Партизанська, 102,
Опішне, Полтавщина, 38164.
Тел./факс (05353) 42416, 42175,
e-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net*

«Бібліографію українського гончарства»
за 1999, 2000, 2001, 2002 і 2003 роки можна замовити за адресою:
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному,
вул.Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164,
тел./факс(05353) 42416, 42175;
e-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net

ПРО ЩОРІЧНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНКУРС ПУБЛІКАЦІЙ

НА ТЕМИ КЕРАМОЛОГІЇ, ГОНЧАРСТВА, КЕРАМІКИ

Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному
та редакція «Українського керамологічного журналу»

оголошують щорічний

Національний конкурс публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки

Метою Конкурсу є визначення рейтингу публікацій в Україні з означеної проблематики, заохочення науковців до активних досліджень вітчизняного та світового гончарства, до започаткування та участі в керамологічних дискусіях, написання ґрунтовних рецензій та критичних статей; заохочення популяризації знань про давнє й сучасне гончарство і його мистців.

До участі в Конкурсі запрошуються вчені (керамологи, історики, археологи, етнологи, мистецтвознавці, філологи і т.д.), краєзнавці, журналісти, письменники, усі, хто пише на конкурсну тематику.

За основу оцінювання беруться публікації, вміщені в національному науковому щорічнику «Бібліографія українського гончарства». Цей реєстр не є винятковим, а тому може бути доповнений матеріалами, що не ввійшли до нього. **І-й Національний конкурс проводиться за публікаціями 2004-го року.**

В Україні подібні Конкурси вже проводилися, проте вони не мали регулярного характеру. Так, 1989 року, в рамках Республіканського симпозиуму гончарства «Опішня–1989» було проведено перший в Україні конкурс на кращу публікацію 1988 року на тему гончарства. Започаткована традиція не набула сталості, оскільки націленість симпозиуму на відродження національних традицій українців налякала владні структури, які зробили все для того, щоб вони більше не проводилися. Конкурс було відновлено 2000-року в рамках 1-го Національного симпозиуму гончарства «Опішне–2000» і продовжено наступного, 2001-го року. Кращими публікаціями в Україні на тему гончарства тоді було визнано монографії Віктора Міщанина «Словник гончарів Глинського, Малих Будиш, Старих Млинів, Хижняківки» (Опішне, 1999) та Ігоря Пошивайла «Феноменологія гончарства: Семіотико-етнологічні аспекти» (Опішне, 2000). Правильність рішень Журі симпозиумів підтвердили найпрестижніші в Україні книжкові конкурси, зокрема VI і VII Форуми видавців у Львові, на яких зазначені книги теж стали лауреатами. Проте й тоді безперервності традиції не було дотримано, бо Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному припинив проведення гончарних симпозиумів. Засновники новітнього Національного конкурсу сподіваються, що він, нарешті, стане довготривалим.

Конкурс проводиться за такими номінаціями:

- I. Краща публікація в Україні на теми керамології, гончарства, кераміки.
- II. Краща наукова стаття.
- III. Краща науково-популярна, публіцистична стаття.
- IV. Краща резонансна публікація.
- V. Краща рецензія

Критерії оцінювання публікацій:

I номінація:

1. Порушення нової теми.
2. Використання матеріалів польових досліджень.
3. Використання нових архівних джерел.
4. З'ясування дискусійних питань.
6. Використання зарубіжних порівняльних матеріалів.
7. Наявність оригінальних, уперше опублікованих ілюстративних матеріалів.

II номінація:

1. Розробка й застосування нових методів дослідження.
2. Уведення до наукового обігу нових матеріалів (терміни, визначення, фото, документи тощо).
3. Наукові відкриття.
4. Аналітичність.
5. Розробка пріоритетних напрямків розвитку керамології.

III номінація:

1. Об'єктивне висвітлення проблем керамології, гончарства.
2. Популяризація сучасних знань про керамологію, гончарство, кераміку.
3. Зацікавлення громадян країни сучасними досягненнями керамології, гончарства.
4. Доступність викладу наукових знань.

IV номінація:

1. Фаховість оцінки рецензованої роботи.
2. Висловлення власного бачення вирішення наукової проблеми.
3. Використання для доказування висловлених думок аналітичних матеріалів інших авторів.
4. Залучення до аналізу широкої бази наукових знань.

V номінація:

1. Сенсаційне наукове відкриття.
2. Найбільша кількість опублікованих відгуків про публікацію.
3. Проведення дискусії в періодичних виданнях.

Конкурс проводиться в кілька етапів:

1. Опублікування інформації про початок чергового Конкурсу (*грудень*).
2. Опублікування чергового випуску національного наукового щорічника «Бібліографія українського гончарства» за попередній рік (*червень*).
3. Розсилання примірників «Бібліографії українського гончарства» фахівцям-експертам (*1-10 липня*).
4. Отримання експертних висновків фахівців (*11 липня – 20 вересня*).
5. Систематизація експертних висновків. Прийняття рішення на спільному засіданні Вчених рад Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України та Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному (*21-30 вересня*).
6. Нагородження переможців та активних учасників Конкурсу грошовими преміями, заохочувальними призами, дипломами (*Опішне або Київ, 14 жовтня*).
7. Опублікування результатів Конкурсу в «Українському керамологічному журналі» та інших періодичних виданнях (*15 жовтня – 30 листопада*).

ПОЛОЖЕННЯ **про атрибутування глиняних виробів** **експертною комісією Інституту керамології –** **відділення Інституту народознавства НАН України**

Заявки на атрибутування глиняних виробів приймаються від юридичних та фізичних осіб. Для атрибутування глиняних виробів замовник подає заявку та твір, який потрібно атрибутувати.

Кераміка приймається виключно від замовника (або за дорученням юридичної особи). Дирекція Інституту керамології відповідає за зберігання переданих творів.

Під час передачі кераміки для атрибутування складаються:

- акт на тимчасове зберігання творів із обов'язковим зазначенням назви, короткого опису (матеріал, техніка, розміри), історії походження предмета; наявних облікових позначень, стану збереження твору;
- договір на атрибутування.

Власники можуть застрахувати свої твори на випадок пошкодження їх під час перебування на тимчасовому зберіганні в Інституті керамології.

Твори, передані на тимчасове зберігання для атрибутування, власники забирають не пізніше зазначеного в акті терміну тимчасового зберігання предмета, після закінчення якого Інститут керамології не несе відповідальності за збереження твору.

Оплата атрибутування глиняних виробів проводиться згідно з кошторисом, затвердженим дирекцією Інституту керамології. Власник сплачує аванс у розмірі 50% від кошторисної вартості атрибутування. За умови припинення дії договору на вимогу власника після початку виконання робіт сплачена сума авансу не повертається.

Для атрибутування окремих творів можуть залучатися фахівці інших науково-дослідних, музейних установ та закладів. Вартість робіт, що виконуватимуться ними, враховується в загальному кошторисі атрибутування.

Після проведення атрибутування видається письмовий «Сертифікат про результати атрибутування глиняного виробу експертною комісією Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України» і акт на виконані роботи, затверджені директором Інституту керамології.

Один примірник «Сертифіката про результати атрибутування глиняного виробу експертною комісією Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України» зберігається в архіві Інституту керамології.

Інститут керамології набуває право використання фотографій атрибутованої кераміки та результатів їх дослідження в наукових студіях і публікаціях своїх співробітників.

Вул.Партизанська, 102, Полтавщина, Опішне, 38164, УКРАЇНА

Тел./факс (05353) 42175

e-mail: ceramology_inst@poltava.ukrtel.net

www.ceramology-inst.narod.ua

Про сприяння у формуванні інформаційного банку даних про керамологічні публікації в Україні

Гончарська книгозбірня України Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному – республіканська спеціалізована бібліотека літератури з проблем українського та світового гончарства – та Керамологічна бібліотека України Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України, починаючи з 2000 року, готують національний науковий щорічник «Бібліографія українського гончарства», який є друкованим органом Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України та Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Унікальне на всьому пострадянському просторі видання охоплює публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію. Тематичне спрямування матеріалів – від археології, історії, етнографії і мистецтва гончарювання до найрізноманітніших проблем технічної кераміки. До реєстру включаються книги, брошури, журнали, буклети, статті, повідомлення, що надійшли до Гончарської книгозбірні України та Керамологічної бібліотеки України. Усі бібліографічні позиції мають анотації. Кожний щорічник має також додаток з публікаціями попереднього року.

З метою формування інформаційного банку даних про керамологічні публікації в Україні та найповнішого представлення в щорічнику Вашого наукового доробку, просимо керамологів, мистецтвознавців, етнологів, археологів, істориків надсилати Гончарській книгозбірні України та Керамологічній бібліотеці України оригінали чи ксерокопії своїх книг і статей, пов'язаних з гончарством, керамікою, що побачили світ 2005 та в наступні роки з обов'язковим зазначенням джерела, в якому вони опубліковані, за такою схемою:

ДЛЯ КНИГ:

Автор. Назва книги. – Місце видання: Видавництво (видавець),
рік видання. – Том. – Кількість сторінок;

ДЛЯ СТАТЕЙ:

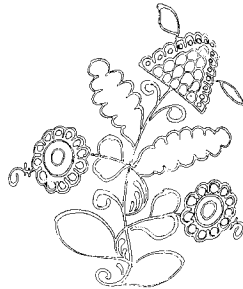
Автор. Назва статті // Назва книги (періодичного видання),
в якій надруковано статтю. – Місце видання: Видавництво (видавець),
Рік. – Том (№, Випуск, Число). – День. – №№ сторінок.

Надіслані матеріали не повертаються.
За необхідності книгозбірні
оплатять вартість надісланих видань (ксерокопій).
«Бібліографію українського гончарства» за 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 роки
можна замовити за адресою:
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
вул.Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164;
тел.(05353) 42416, 42417; факс (05353) 42416;
opishne_museum@poltava.ukrtel.net

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ сучасного українського КЕРАМОЛОГА

1. Повна вища освіта за напрямком керамологічних досліджень.
2. Володіння базовими знаннями з археології, історії, етнографії, мистецтва й технології гончарства (культурна керамологія) та з хімії, фізики, матеріалознавства тощо (технічна керамологія).
3. Сфера наукових зацікавлень пов'язана з проблематикою культурної чи технічної керамології.
4. Робота над кваліфікаційним керамологічним дослідженням через аспірантуру або через прикріплення до науково-дослідної установи.
5. Проведення керамологічних досліджень не менше 4-х років.
6. Наявність керамологічних праць у наукових виданнях, передовсім у фахових виданнях Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України чи інших керамологічних науково-дослідних установ (не менше 3-х) або керамологічної монографії.
7. Стала участь з науковими доповідями чи повідомленнями в керамологічних конференціях, симпозіумах, семінарах.

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ**«УКРАЇНСЬКОГО КЕРАМОЛОГІЧНОГО ЖУРНАЛУ»!****ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА на «УКЖ»!**

Її можна оформити в операційних залах поштамтів і відділень зв'язку за «Каталогом видань України».

Передплатні індекси «УКЖ»: для індивідуальних передплатників для підприємств та організацій

Вартість передплати: **01198** **01177**

I квартал – 24,74
півроку – 49,48
рік – 98,96

I квартал – 30,74
півроку – 61,48
рік – 122,96

Оплата здійснюється як за готівку, так і за безготівковим розрахунком.

Передплата «УКЖ» за межі України оформляється на умовах, про які можна дізнатися у видавництвах

Редакція «УКЖ» приймає для опублікування статті на теми гончарства, кераміки обсягом до 24 сторінок формату А-4 (1 друк. арк., 40000 знаків, без урахування ілюстрацій); повідомлення, інформацію не більше 12 сторінок (0,5 друк. арк., 20000 знаків). **Переважає надатися матеріалам з ілюстраціями та в електронному вигляді. Не приймаються: копії статей; матеріали надіслані/надруковані в інших періодичних виданнях; матеріали, не підписані авторами. Усі матеріали публікуються безкоштовно.**

Відповідно до постанови Президії Вищої атестаційної комісії України від 15.01.2003 року №7-05/1 до друку в «УКЖ» приймаються наукові статті, які мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ ДЛЯ ОПУБЛІКУВАННЯ В «УКЖ»:

- Матеріали українською мовою просимо друкувати на друкарській машинці (принтері), з одного боку паперу формату А4 (210x297 мм). Усі сторінки рукопису повинні мати суцільну нумерацію. Рукописні вставки та клейки не дозволяються. Матеріали в електронному вигляді подавати на дискетах 3.5", CD, DVD, MO 230-640MB (*.doc, *.rtf, *.p65, *.pmd, *.qxd, *.indd), або електронною поштою: ceramology_inst@poltava.ukrtele.net. При цьому обов'язково слід надіслати підписаний автором текст статті на папері. До згадуваних у тексті статті прізвище слід подавати не ініціалами, а повне ім'я.
- Посилання на джерела подаються наприкінці матеріалу, за правилами бібліографічного опису наукових видань з обов'язковим зазначенням: місця видання, видавництва, року видання, тому, книги, номера видання, сторінки використаної цитати. Скорочені (аббревіатурні) посилання на періодичні видання дозволяються лише в тому випадку, якщо матеріал має список умовних скорочень. Якщо подається алфавітний список літератури, спершу зазначаються видання кирилицею, далі — латиницею. Для періодичних видань, надрукованих поза Україною, необхідно зазначити місце видання. Усі знаки, які не можуть бути надруковані на машинці (принтері), необхідно вписати в текст від руки, чорним чорнилом (пастою, тушшю), чітко і за єдиною системою написання. Якщо знак (символ) може бути сплутаний з іншими, близькими за написанням, слід пояснити на лівому полі, що це за знак (символ). Грецькі літери слід підкреслити червоним олівцем. Слово «Література» або «Примітки» не пишеться, а одразу йдуть посилання. Усі посилання мають подаватися мовою оригіналу в алфавітному порядку та пронумеровані. У тексті бібліографічні посилання позначаються цифрами у квадратних дужках, наприклад: [1, с.5].

- Текстовий оригінал має бути підписаний автором на останній сторінці із зазначенням таких відомостей про себе:
 - прізвище та ім'я;
 - день, місяць, рік і місце народження;
 - місце проживання;
 - освіта (навчальний заклад і рік закінчення), місце роботи, посада;
 - науковий ступінь, вчене звання;
 - почесні звання, державні нагороди;
 - головні напрями наукових досліджень;
 - основні наукові праці (повний бібліографічний опис);
 - тема, над якою працюєте нині;
 - домашня і службова поштові адреси, телефони, факси, e-mail;
 - дата підпису матеріалу;
 - фото автора матеріалу.
- Як оригінали ілюстрацій автор може подати:
 - графічні та напітонові малюнки і фотографічні знімки;
 - діалозитиви (слайди) та негативи;
 - електронні файли (*.tif, *.jpg).

- Усіх випадках заповнення ілюстрацій з іншого видання обов'язково бібліографічно повне зазначення джерела. Оригінали фотолістрацій слід подавати розміром не менше бажаного відбитка в журналі. Ілюстрації слід нумерувати згідно з порядком посилань на них у тексті матеріалу. Для всіх видів ілюстрацій подається загальна нумерація. У рукописі на лівому полі, в прямокутнику повинні бути зазначені номери ілюстрацій і таблиць навпроти того місця в тексті, де бажано їх надрукувати. Підписи до ілюстрацій додаються на окремому листі. До кожної ілюстрації інформація-легенда додається в такій послідовності: Автор. Назва. Матеріал. техніка. Розміри. Місце виготовлення (побування). Даткування. Місце знаходження. Шифр зберігання. Автор ілюстрації чи фото. Публікується вперше чи повторно. Для археологічної кераміки слід зазначити адресу поселення, де знайдено виріб, час її виготовлення, належність до певної археологічної культури, місце зберігання. Для ілюстрацій слід вживати слово «малюнок», а не «рисунок».

- Ксерокопії репродукцій чи фотографій не приймаються.
- До кожного матеріалу обов'язково слід додати резюме і ключові слова українською та англійською мовами; при цьому різномовні тексти мають бути ідентичними за змістом.
- Автори публікацій відповідають за повноту висвітлення питання, системність викладу, достовірність наведених фактів та їх автентичність, правильне цитування, посилання на джерела, написання власних імен, географічних назв і т.п.
- Редакція застерігає за собою право скорочувати матеріали та правити мову. Надіслані матеріали не повертаються.
- Автори публікацій, обсягом більше 3-х журнальних сторінок тексту (без урахування ілюстрацій), безкоштовно одержують один примірник журналу. Автори публікацій, обсягом менше 3-х журнальних сторінок тексту, одержують ксерокопії статей.

ПРО КЕРАМОЛОГІЧНІ ВИДАННЯ

Мистецька КРАМНИЦЯ

Національного музею-заповідника українського гончарства
в Опішному пропонує літературу з проблем гончарства та керамології.

Плату за книги в гривнях (+ 20 % поштових витрат) просимо перераховувати
на рахунок №35229004001018 в ГУДК у Полтавській області, МФО 831019, код ЗКПО 13939138

Поштові замовлення приймаються за адресою:
вул. Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164; тел./факс (05353) 42416;
e-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net, opishne@pi.net.ua

- **Бібліографія українського гончарства. 1999:** Національний науковий щорічник. — *Опішне: Українське Народознавство, 2000.* — Вип.1. — 120 с.: іл. ◀ 9 грн.
- **Бібліографія українського гончарства. 2000:** Національний науковий щорічник. — *Опішне: Українське Народознавство, 2001.* — Вип.2. — 120 с.: іл. ◀ 12 грн.
- **Бібліографія українського гончарства. 2001:** Національний науковий щорічник. — *Опішне: Українське Народознавство, 2003.* — Вип.3. — 136 с.: іл. ◀ 12 грн.
- **Бібліографія українського гончарства. 2002:** Національний науковий щорічник. — *Опішне: Українське Народознавство, 2003.* — Вип.4. — 144 с.: іл. ◀ 12 грн.
- **Бібліографія українського гончарства. 2003:** Національний науковий щорічник. — *Опішне: Українське Народознавство, 2004.* — Вип.5. — 144 с.: іл. ◀ 17 грн.

■ **Альбом «Микола Вакуленко».**

— *Опішне: Українське Народознавство, 2002.* — 72 с.: іл. ◀ 17 грн.

В альбомі представлена творчість відомого українського кераміста, заслуженого майстра народної творчості України Миколи Вакуленка (нар. 1948 року). Оригінальні теракотові твори мистця відтворюють образи українського фольклору, міфології, літературних творів. Вони неодноразово експонувалися на всеукраїнських і міжнародних художніх виставках, увійшли до експозицій провідних вітчизняних та деяких зарубіжних музеїв.

Для керамологів, мистецтвознавців, краєзнавців, усіх, хто цікавиться сучасною культурою і мистецтвом України.

- **Гавриш Петро. Населення скіфського часу басейну Середнього Псла:**
Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук.
— Київ, 1996. — 25 с. ◀6 грн.

- **Генинг Владимир. Древняя керамика: методы и программы исследования в археологии.** — К.: Наукова думка, 1992. — 188 с. ◀12 грн.

В монографії освітаються питання удосконалення системи пізнання соціоісторических проблем в археології. Излагається процедура формалізації ісходних даних найбільш масової категорії археологіческих істочників кераміки і послідуєщій їх обробці формалізовано-статистическими методами. Включення археологіческих комплексів в процес соціоісторического ісследования обосновується розробленою автором фундаментальною археологіческою теорією, на базі котрої создано несколько стандартних проблемно-целєвих програм: определения культурної (етніческої) принадлежності, хронологіческого упорядочення і етніческого состава древнього населення пр данным кераміки. Предложено ряд новых методов археологіческого ісследования, в том числе расчеты среднестатистического коэффциента сходства комплексів кераміки, относимых к одной археологіческою культуре.

Для археологов, істориков, преподавателей і студентов археологіческих факультетов.

- **Голубець Орест. Львівська кераміка.** — К.: Наукова думка, 1991. — 120 с.: іл. ◀16 грн.

У монографії висвітлюється розвиток львівської професіональної школи декоративної кераміки у період з 40-х по 80-ті роки ХХ ст. Розглядаються основні тенденції і перспективи розвитку цього традиційного виду декоративно-прикладного мистецтва, доробок сучасних художників-керамістів.

Для мистецтвознавців, художників, архітекторів, викладачів та студентів вузів.

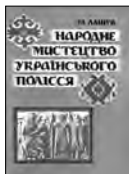

- **Качкан Володимир. Жива Глина: Мандрівка в минуле та сьогоднішнє Опішного.**
— Опішине: Українське Народознавство, 1994. — 232 с.: іл. ◀20 грн.

У документальній книзі письменник і вчений, доктор філологічних наук, професор, лауреат республіканської премії в галузі публіцистики продовжує тему своїх попередніх книг «Барви веселки», «Гори і доли», «Дивосвіти», «Світло високого дня», «Чари верховинської книги», «Краси невянуче плісостя», «Каштанове свчадо» та ін., в яких простежує спадкоємність традицій народного мистецтва України.

Пропонований твір — це своєрідна мандрівка в минуле Опішного, роздуми про його день сьогоднішній і прийдешній. Уперше так повно, правдиво і щиро розповідається про класика українського гончарства, заслуженого майстра народної творчості України Олександру Селюченко. Читачі пізнають також таїну творчої лабораторії багатьох інших майстрів старовинного гончарного центру.

Книга розрахована на учнів і вчителів шкіл та училищ, викладачів, студентів технікумів і вузів, мистецтвознавців, художників, літераторів та широке кола шанувальників українського народного мистецтва.

- **Лашук Юрій. Народне мистецтво українського Полісся.**
— Львів, 1992. — 134 с.: іл. ◀17 грн.

У книзі вперше робиться спроба дослідити комплекс різних видів народного мистецтва Українського Полісся — дерев'яне зодчество та його оздоблення, художня обробка дерева, ткацтво та килимарство, одяг і вишивка, кераміка і художнє скло, художній метал, вироби з каменю й кістки, декоративні розписи, малювання та народні картини.

Видання ілюстроване, розраховане на масового читача.

- **Лашук Юрій. Покутська кераміка.**
— Опішине: Українське Народознавство, 1998. — 160 с.: іл. ◀22 грн.

У класичній спадщині українського народного мистецтва почесне місце належить кераміці Покуття, в якій виділяються три яскраві осередки: Коломия, Плистинь та Косів. Кожен з них представлений низкою саомобутніх творчо-стилістичних мистецьких явищ. Оскільки досі в їх оцінці переважали історико-етнографічні аспекти, автор книги аналізує творчу спадщину гончарів з позиції емоційно-естетичної функції виробів, встановлення ролі та вкладу до розвитку й прогресу духовної культури людності цього регіону української етнографічної території.

Для мистецтвознавців, етнографів, істориків, краєзнавців, усіх, хто цікавиться мистецькою спадщиною українців.

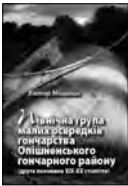

■ **Лашук Ю.П. Українські кахлі IX-XIX ст.** — *Ужгород, 1993.* — 81 с.: іл. ◀ 10 грн.

Книга розрахована на художників, краєзнавців, широке коло любителів народного мистецтва. У ній йдеться про зародження та розвиток художньо-стильових особливостей яскравої галузі українського керамічного мистецтва – пічні кахлі та окремі види облицювальної кераміки періоду IX–XIX століть, які створювалися здебільшого міськими (цеховими) ремісниками.

Вершиною даного виду національного мистецтва вважаються пічні кахлі XIX століття. Їх художньо декоративні та фольклорно-побутові особливості розглядаються під час аналізу таких провідних осередків виробництва кахель як Ічня на Чернігівщині, Сунки на Київщині, Косів та Пистинь на Підкарпатті, Сокаль на Львівщині. Окремо розглядаються рельєфні теракотові кахлі, створювані на Полтавщині, Слобожанщині та на півдні Київщини.

Для довідок найрізноманітнішого характеру використовувалися матеріали державних історичних архівів та державних музеїв України і чужоземних країн, праці відомих українських та чужоземних учених.

■ **Мищенко Віктор. Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина XIX-XX століття).**

— *Опішне: Українське Народознавство, 2006.* — 304 с.: іл. ◀ 35 грн.

Монографія є першим в українській керамології комплексним дослідженням малих осередків гончарства. В її основу покладено матеріали, зібрані автором у польових керамологічних експедиціях, у бібліотеках та архівах упродовж 1994–2005 років.

Наукова праця відтворює історичний розвиток гончарних осередків, що знаходяться в Зіньківському районі Полтавської області, на північ від гончарської столиці України — Опішного, а саме — Безруків, Глинського, Лазьків, Малих Будищ, Старих Млинів і Хижняківки. Відтворено місцеву технологію виготовлення глиняних виробів та способи їх збуту, професійні звичаї гончарів. Повернено із забуття десятки імен місцевих майстрів.

Для керамологів, істориків, етнографів, мистецтвознавців, краєзнавців, музеєзнавців, усіх, кого цікавить історія рідного краю, духовні надбання українців.

■ **Мищенко Віктор. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки.** — *Опішне: Українське Народознавство, 1999.* — 368 с.: іл. ◀ 24 грн.

Полтавський державний педагогічний інститут імені Володимира Короленка, Управління культури Полтавської облдержадміністрації та Державний музей-заповідник українського гончарства в Опішному цим виданням започатковують серію словників про гончарів окремих осередків і регіонів України, майстрів гончарної справи української діаспори. Це перший крок до створення Національного словника «Українські гончарі».

Наукове дослідження відтворює історичні шляхи розвитку гончарних центрів, що знаходяться в Зіньківському районі Полтавської області, поблизу Опішного, а саме — Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів і Хижняківки. Словникові статті подають відомості про гончарів цих осередків від 1850-х років XIX ст. до наших днів із зазначенням дат і місць народження та смерті майстрів, їх короткого родоводу, життєпису, гончарської спеціалізації, асортименту виробів та місць їх збуту тощо.

Для істориків, етнографів, мистецтвознавців, музейних працівників, краєзнавців, усіх, хто цікавиться духовною спадщиною нашого народу, історією рідного краю.

■ **Петрашенко Валентина. Слов'янська кераміка VIII-IX ст. правобережжя Середнього Подніпров'я.** — *К.: Наукова думка, 1992.* — 140 с.: іл. ◀ 15 грн.

У монографії розглядається слов'янська кераміка VIII–IX ст. одного з найважливіших і цікавих регіонів у вирішенні проблеми етнічної історії слов'ян напередодні утворення Давньоруської держави.

Всебічно аналізуються всі види керамічних виробів, особлива увага приділяється найбільш масовій категорії посуду — горщикам. На основі статистичного методу дослідження, вперше застосованого при вивченні кераміки цього району, отримані дані про хронологію, культурні взаємозв'язки окремих регіонів Середнього Подніпров'я. Розглянуто також деякі аспекти гончарного виробництва. На керамічному матеріалі, а також інших археологічних даних реконструюються етнокультурні процеси цього періоду.

Для істориків, археологів, етнографів, музейних працівників, викладачів, студентів історичних факультетів.

■ **Пошивайло Ігор. Феноменологія гончарства: семіотико-етнологічні аспекти.**

— Опішне: Українське Народознавство, 2000. — 432 с.: іл. ◀ 30 грн.

Величними свідками людського поступу є речі, виготовлені з глини. Непівдладні стихії історичних колізій, вони постають правдивою хронікою минувшини. Чим спричинене первісне уречевлення довкілля людини мислячої — пасіонарністю духу, естетизмом душ чи прагматизмом тілесності? Що виображує гончар своїм образотворенням? У чому полягає феномен гончарства? Пошуку відповіді на ці та багато інших запитань присвячена ця книга.

У монографії висвітлюються семіотико-етнологічні аспекти гончарства. Це перше в українській науці комплексне дослідження світового гончарства як полісемантичного комплексу культурних знаків. На основі широких загальнокультурних узагальнень, вивчення численних писемних джерел, пам'яток культури та археологічних знахідок автор з'ясовує ступінь проникнення первісної людини в таїну світобудови, реконструює сакральні функції гончарства в традиційно-побутовій культурі різних етносів.

Книга розрахована на етнологів, археологів, культурологів, мистецтвознавців, фольклористів, істориків, мистців, студентів, усіх шанувальників народної культури.

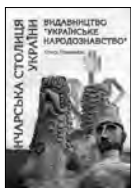

■ **Пошивайло Оля. Гончарство Лівобережної України XIX – початку XX століть і відображення в ньому основних духовних настанов української народної свідомості.**

— К.: Молодь, 1991. — 282 с. ◀ 18 грн.

В монографії досліджується гончарство як суттєвий компонент, семіотичний феномен народної культури; аналізуються етнографічні особливості гончарства Лівобережної України (Гетьманщини), визначаються його місце й роль в системі традиційно-побутовій культурі українського народу. Вивчається генезис гончарських традицій, народних поглядів на гончарство і гончарів. Виявляються принципи функціонування механізму створення гончарних виробів і реалізації їх поліфункціональності в побуті.

Для етнографів, істориків, краєзнавців, усіх, хто цікавиться культурою українського народу.

■ **Пошивайло Оля. Гончарська столиця України: Видавництво «Українське Народознавство».**

— Опішне: Українське Народознавство, 2000. — 72 с.: іл. ◀ 12 грн.

Книга доктора історичних наук Оляси Пошивайло розповідає про гончарську столицю України – Опішне, історію заснування та розгортання діяльності одного з найповажніших видавництв України – «Українське Народознавство», про його творчий колектив, здобутки і плани на майбутнє.

Для істориків, етнологів, керамологів, бібліографів, видавців, книготорговців, усіх шанувальників народної культури і елітарної української книги.

■ **Пошивайло Оля. Етнографія українського гончарства: Лівобережна Україна.**

— К.: Молодь, 1993. — 410 с.: іл. ◀ 20 грн.

Гончарство — це Боже Одкровення людській цивілізації, стверджує автор. Уперше в народознавчій літературі він узагальнює міфологічне уявлення про гончарів, розповідає про роль глини в житті українського народу, про гончарні цехи, професійні свята майстрів, святих — патронів гончарного ремесла, звичаї гончарювання і продажу гончарних виробів, самобутню гончарську метрологію, домашній побут гончарів, символічну роль посуду, традиційні правила поводження з ним та використання в родинній і календарній обрядовості, народній медицині, замовляннях і ворожінні, магійній практиці.

Пропонована книга — своєрідна етнографічна енциклопедія про гончарство колишньої Гетьманщини.

■ **Пошивайло Оля. З досвіду роботи по підтримці й розвитку гончарства Опішні в другій половині XIX – на початку XX століть.**

— Опішне, 1989. — 61 с. ◀ 9 грн.

В методичній розробці мова йде про багатий досвід Полтавського губернского земства, прогресивної української інтелігенції в справі підтримки й подальшого розвитку гончарного промислу одного з найбільших центрів народного мистецтва України — містечка Опішного, що на Полтавщині.

Робота має на меті надання практичної допомоги працівникам культури, громадськості, адже творче засвоєння уроків минулого допоможе відродити згаслі й занедбані осередки народного мистецтва, сприятиме пільному розвитку національних художніх традицій.

- **Пошивайло Оля. Ілюстрований словник народної гончарської термінології Лівобережної України (Гетьманщина).** — *Опішне: Українське Народознавство, 1993.* — 280 с.: іл. ◀ 30 грн.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному відроджує започатковану в другій половині XIX ст. діяльність земських статистів і етнографів по збиранню ремісничої лексики, що має завершитися підготовкою «Словника народної гончарської термінології України». Укладання етнолексикографічної праці розглядається як одна з форм осягнення сутності стародавнього ремесла, всебічного пізнання цього феномена людської цивілізації. Шлях до неї пролягає через збирання матеріалів і впорядкування термінологічних словників історико-етнографічних зон України і територій компактного розселення Українців поза межами країни.

Пропонований корпус гончарської термінології включає в себе лексику, пов'язану з гончарним промислом, предметами його виробництва й особливостями застосування, яка побутувала в Лівобережній Україні (Гетьманщині) в XIX–XX ст. Це своєрідний пупівник у царині лівобережного гончарства.

Для істориків, етнографів, мистецтвознавців, мовознавців, музейних працівників, краєзнавців, усіх, хто цікавиться духовною спадщиною українського народу.

- **Пошивайло Оля. Українська академічна керамологія XXI сторіччя. Теорія, історія, сучасний ужинок, майбутній поступ. Книга 1 (2001–2005).** — *Опішне: Українське Народознавство, 2007.* — 776 с.: іл. ◀ 105 грн.

Монографія провідного українського вченого-керамолога є першим в Україні дослідженням про предмет і завдання української керамології, українські керамологічні джерела, основи збереження гончарної спадщини, методи керамологічних досліджень, українську керамологію й суміжні науки, а також про становлення, організаційне структурування та сучасний розвиток української керамології як науки, досягнення Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України впродовж 2001–2005 років. Висвітлено основні напрямки наукових студій новітньої академічної установи загалом та індивідуальні дослідницькі зацікавлення вчених зокрема; подано основні відомості про сучасних українських керамологів. Систематизовано публікації співробітників Інституту зазначеного часового проміжку. Основне тематичне спрямування анотованих матеріалів – археологія, історія, етнографія, мистецтво та термінологія гончарства. Узгальнено також інформацію про зміст опублікованих номерів (книг, випусків) друкованих органів Інституту керамології – національного наукового часопису «Український керамологічний журнал» та національних наукових щорічників «Українська керамологія» і «Бібліографія українського гончарства». Книга започаткувала видавничу серію «Українська академічна керамологія», яка висвітлюватиме найважливіші досягнення вітчизняних учених-керамологів за кожні п'ять років.

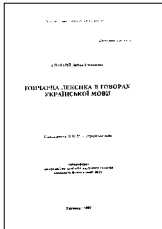
Для керамологів, етнологів, істориків, археологів, мистецтвознавців, краєзнавців, музеєзнавців, бібліотечних працівників, викладачів і студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та здобувачів наукових ступенів.

- **Сморж Леонід. Гончарівна (одержима керамікою).** — *Опішне: Українське Народознавство, 2005.* — 304 с.: іл. ◀ 25 грн.

Про життєвий і творчий шлях славетної української Гончарки, заслуженого майстра народної творчості України Олександри Селюченко (1921–1987). Філософський аналіз життєпису мисткині побудовано на її щоденникових записях, листуванні, спогадах сучасників та особистому спілкуванні з нею автора книги. Видання проілюстровано рідкісними фото із життя Олександри Селюченко та творів з її гончарської спадщини.

Для керамологів, мистецтвознавців, філософів, музейних працівників, краєзнавців, усіх, хто цікавиться духовною спадщиною українців

- **Спантатій Любов. Гончарна лексика в говорах української мови:** Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. — *Ужгород, 1997.* — 23 с. ◀ 6 грн.

- **Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник: Науковий збірник за минулі літа.**
— Київ-Опішне: Молодь-Українське Народознавство, 1993. — Кн.1. — 520 с.: іл. ◀ 30 грн.
- **Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник. За рік 1994.**
— Опішне: Українське Народознавство, 1995. — Кн.2. — 576 с.: іл. ◀ 36 грн.
- **Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник. За рік 1995.**
— Опішне: Українське Народознавство, 1996. — Кн.3. — 576 с.: іл. ◀ 36 грн.
- **Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник. За роки 1996-1999.**
— Опішне: Українське Народознавство, 1999. — Кн.4. — 656 с.: іл. ◀ 66 грн.
- **Українська Керамологія: Національний науковий щорічник. 2002.**
— Опішне: Українське Народознавство, 2002. — Кн.2. — 480 с.: іл. ◀ 35 грн.

- **Український керамологічний журнал.** — 2003. — №1. — 192 с.: іл. ◀ 24 грн.
- **Український керамологічний журнал.** — 2003. — №2-4. — 192 с.: іл. ◀ 24 грн.
- **Український керамологічний журнал.** — 2004. — №1. — 192 с.: іл. ◀ 24 грн.
- **Український керамологічний журнал.** — 2004. — №2-3. — 192 с.: іл. ◀ 24 грн.
- **Український керамологічний журнал.** — 2004. — №4. — 192 с.: іл. ◀ 24 грн.
- **Український керамологічний журнал.** — 2005. — №1-4. — 336 с.: іл. ◀ 36 грн.

- **Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Книга 1.**
— Опішне: Українське Народознавство, 1999. — 528 с.: іл. ◀ 65 грн.
- **Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Книга 2.**
— Опішне: Українське Народознавство, 1999. — 544 с.: іл. ◀ 65 грн.

Колективна монографія у двох книгах порушує проблеми української прадавнини, етнічної історії та розселення у світі українців; розповідає про галузі господарства, громадський побут, традиції дошлюбного спілкування, шлюбні звичаї, весільну обрядовість (1-ша книга); висвітлює особливості народного житла, традиційного одягу, народного харчування, етнічної символіки, народного мистецтва, фольклору; подає відомості про народні знання та вірування, календарні звичаї і обряди, народний етикет, храмове мистецтво (2-га книга).

Для всіх, хто не байдужий до історико-культурної спадщини рідного народу, прагне глибше пізнати особливості традиційно-побутової культури українців.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному

Меморіальний МУЗЕЙ-САДИБА гончарської родини *Пошивайлів*

*Мандруймо
гончарською столицею України!*

Опішне, Полтавщина, 38164, Україна
Тел.: (+ 38 05353) 42415, 42416, 42417
Факс: (+ 38 05353) 42416
E-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net

1. Родина гончарів-пошивайлів Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному.
2. Заснований в 1989 році на території колишнього маєтку родини Пошивайлів.
3. Заснований в 1989 році на території колишнього маєтку родини Пошивайлів.
4. Заснований в 1989 році на території колишнього маєтку родини Пошивайлів.
5. Заснований в 1989 році на території колишнього маєтку родини Пошивайлів.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному

Меморіальний МУЗЕЙ-САДИБА всесвітньо відомої гончарки Олександри Селюченко

Опішне, Полтавщина, 38164, Україна
Тел.: (+ 38 05353) 42415, 42416, 42417
Факс: (+ 38 05353) 42416
E-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net

Селюченко
Мандруймо
гончарською столицею України!

www.opishne-museum.narod.ru

www.ceramics-ua.narod.ru

Олександр Селюченко на роботі в Музеї народної вишивки тури та подарунок України (права частина фото).
Надано мистецтва в Фонді Національного історико-культурного спадщини в Опішному, Історичній будівлі Музею-садиби.
© Всеукраїнська асоціація керамистів України, 2007. © Олександр Селюченко, 2007.

The National Academy of Sciences
of the Ukraine
The Ceramology Institute – the branch
of the Ethnology Institute of the National
Academy of Sciences of the Ukraine

The Ministry of Culture and Tourism
of the Ukraine
The National Museum of Ukrainian Pottery
in Opishne

THE POTTERY LIBRARY OF THE UKRAINE
THE CERAMOLOGICAL LIBRARY OF THE UKRAINE

«Materials for the Chronicle of Ukrainian Pottery» • The Lexicographic Series • Issue 10

THE BIBLIOGRAPHY OF UKRAINIAN POTTERY 2004

The National Scientific Yearbook
Issue 6

Edited by Oles Poshyvailo

.....

The national scientific yearbook takes in the published works on Ukrainian pottery craft, earthenware, ceramology in 2004. The subject-matter comprises the archaeology, the history, the ethnography and the art of pottery. Books, pamphlets, magazines, leaflets, articles, notices, which have been received by the Pottery Library of the Ukraine, the National Archives of Ukrainian Pottery in Opishne as well as the Ceramological Library of the Ukraine and the Ukrainian Ceramological Archives of the Ceramology Institute – the branch of the Ethnology Institute of the National Academy of Sciences of the Ukraine, are registered there. All the bibliographical units have annotations and continuous pagination, starting with the first issue. The added 2003 published works, the review of ceramological literature, the information on New Accessions to the Pottery Library of the Ukraine and the Ceramological Library of the Ukraine, the short bibliography of published works on the Honoured folk artist of the Ukraine Mykola Vakulenko with his biography and the reproductions of his works are given in the book. The catalogues of collection books from private libraries of Lidiya Orel, an Ukrainian ethnologist, and Otar Mchedlov-Petrosyan, a ceramologist, as well as the list of benefactors are published too.

The book is intended for ceramologists, ethnologists, historians, archaeologists, art critics, the students of local lore, librarians, the teachers and the students of high schools

.....

«The Ukrainian Ethnology»

The Publishing House
of the National Museum of Ukrainian Pottery in Opishne

Contents

4 The 2004 Pottery Bibliography	
7 The 2004 Published Works on Ukrainian Pottery, Ceramics, Ceramology <i>(Periodicals, Books etc.)</i>	
109 The Appendix of the 2003 Published Works on Ukrainian Pottery, Ceramics, Ceramology <i>(Periodicals, Books etc.)</i>	
	* Index of Persons	123
	* Index of Places	131
	* The List of Used Periodicals and Serials	136
138 The Review of Some Ceramological Works, Published in 2004	
	* The Bibliography of Ukrainian Pottery. 2003: the National Scientific Yearbook	138
	* Smorz, Leonid. The Daughter of a Potter (Possessed by Ceramics)	139
	* A Basic Scientific Work on the Folk Craftsman	142
	* Melnychuk, Lidiya. The Pottery Craft of Podillya in the Late Nineteenth – the Twentieth Centuries: a Historical and Ethnographical Study	146
	* Melnychuk, Lidiya. The Pottery Craft of Podillya in the System of the Ethnic Culture of the Ukrainians (the Late Nineteenth – the Twentieth Centuries): the Abstract of the Dissertation for the Competition of the Scientific Degree of the Doctor of History	154
	* Ivashkiv, Galyna. The Decor of the Traditional Ukrainian Ceramics in the Eighteenth – the Early Twentieth Centuries (Its Iconography, Dominant Motifs, Artistic Peculiarities): the Abstract of the Dissertation for the Competition of the Scientific Degree of the Candidate of Art Criticism	156
	* Belarusian Mythology: an Encyclopaedia	163
	* The Heritage of Ivan Gonchar: a Compact Disc	165
	* Shkaruba, L., Spanatyi, L. The Russian-Ukrainian Dictionary of Art Terms	169
178 Some Ceramological Accessions to the Pottery Library of the Ukraine and the Ceramological Library of the Ukraine	
181 Mykola Vakulenko: His Short Biography and Bibliography	
	* Biography	181
	* The Bibliography of Published Works on Mykola Vakulenko	182
	* Works	186
189 The Pottery Library of the Ukraine: the Catalogues of Collection Books from Private Libraries:	
	* The Collection of Books from the Private Library of the Famous Ethnologist and Museum Manager Lidiya Orel	189
	Biography	189
	Catalogue	190
	* The Collection of Books from the Private Library of the Ceramologist Otar Mchedlov-Petrosyan	193
	Biography	193
	Catalogue	194
205 The Pottery Library of the Ukraine and the Ceramological Library of the Ukraine Thanks Its Benefactors Sincerely	
226 Information	

ISSN 1810-4827
ББК 85.125 (4Укр) я1
Б59

БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА. 2004: Національний науковий щорічник

/За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла
– Опішне: Українське Народознавство, 2007. – Вип.6. – 248 с.: іл.

Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному

Вул. Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна;
тел./факс (05353) 42416, 42415; e-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net;
www.opishne-museum.narod.ru
Свідоцтво: серія ДК, №1458 від 08.08.2003

Інститут керамології
– відділення Інституту народознавства НАН України

Вул. Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна;
тел./факс (05353) 42175; e-mail: ceramology_inst@poltava.ukrtel.net;
www.ceramology-inst.narod.ru
Свідоцтво: серія ДК, №1411 від 02.07.2003

«Українське Народознавство»
Видавництво Національного музею-заповідника
українського гончарства в Опішному

Вул. Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна;
тел./факс (05353) 42416, 42415; e-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net;
www.ceramology-ua.narod.ru
Свідоцтво: серія ДК, №1458 від 08.08.2003

Перша сторінка обкладинки:

Робота за гончарним кругом майстра із села Хомутець (Миргородщина) на Національному сорочинському ярмарку.
Великі Сорочинці, Полтавщина. 19.08.2004. Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського
гончарства в Опішному, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Четверта сторінка обкладинки:

Автор невідомий. Коник-свистунець. Глина, ліплення, проколювання, теракота, 7,2х6,8х3,4 см. Єсуг, Луганщина.
Перша половина XX століття. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського гончарства, НД-7124 (подарунок Івана Ізюмського з Євсуга 2002 року).
Фото Тараса Пошивайла. Фото публікується вперше

Формат 60х90/16
Гарнітура OfficinaSans
Умовн. друк. арк. 15,5
Тираж 300 прим.

Надруковано в друкарні ДП «ХМЗ «ФЕД»:
вул.Сумська, 132, Харків, 61023, Україна,
тел./факс (0572) 196782, 402251,
e-mail: printing_fed@bars.net.ua